Arundhati Roy

KÜÇÜK ŞEYLERİN TANRISI

ROMAN

CAN

İngilizce aslından çeviren
İLKNUR ÖZDEMİR

Beni büyüten,
Bana, başkalarının yanında sözünü kesmeden önce
'Özür dilerim' demesini öğreten,
Beni, gitmeme izin verecek kadar seven,
Mary Roy için.

Benim gibi hayatta kalmasını başaran LKC için.

Bir daha hiçbir öykü, dünyada ondan başka öykü yokmuş gibi anlatılmayacak.

John Berger

İÇİNDEKİLER

1	Cennet Turşuları ve Konserveleri	13
2	Pappachi'nin Pervanesi	48
3	Büyük Adam Laltain, Küçük Adam Mombatti	103
4	Abhilash Sineması	110
5	Tanrının Ülkesi	141
6	Koçin Kanguruları	153
7	Bilgelik Defterleri	173
8	Evine Hoş Geldin Sevgili Sophie Mol	183
9	Bayan Pillai, Bayan Eapen, Bayan Rajagopalan	207
10	Kayıktaki Irmak	214
11	Küçük Şeylerin Tanrısı	237
12	Kochu Thomban	250
13	Karamsar ve İyimser	260
14	Çalışmak Mücadeledir	290
15	Irmağı Geçerken	311
16	Birkaç Saat Sonra	313
17	Koçin Tren İstasyonu	317
18	Tarih Evi	326
19	Ammu'yu Kurtarmak	335
20	Madras Postası	345
21	Hayatın Bedeli	353

1

Cennet Turşuları ve Konserveleri

Ayemenem'de mayıs, sıcak ve bungun geçer. Gündüzler uzun ve nemlidir. Irmak ufalır, kara kargalar sessiz, toz yeşili ağaçlarda, parlak mangolardan karınlarını doyurur. Kırmızı muzlar olgunlaşır. Ekmekağacının meyveleri patlayıp açılır. Utanmaz etsinekleri meyve kokulu havada tekdüze vızıldarlar. Güneşte adamakıllı sersemler, sonra parlak pencere camlarına çarpıp ölürler.

Geceler bulutsuzdur, ama uyuşuk ve gönülsüz bir beklentiyle doludur. Haziran başında güneybatıdan musonlar esmeye başlar, tam üç ay rüzgâr ve yağmur eksilmez, arada yakıcı, pırıl pırıl bir güneşin bir görünüp bir kaybolduğu olur; coşan çocuklar bu güneşten yararlanıp oynarlar. Kırlık yerler arsız bir yeşile bürünür. Çitlerdeki tapiokalar kök salıp çiçek açarken sınırlar birbirine karışır. Tuğla duvarlar yosun yeşiline döner. Biber asmaları elektrik direklerine dolanıp uzar. Irmağın kırmızı killi kıyılarında yaban sarmaşıkları yerden fışkırır ve suların kapladığı yollara yayılır. Pazar yerlerinde tekneler işler. Karayollarındaki çukurları dolduran su birikintilerinde küçük balıklar ürer.

Rahel'in Ayemenem'e döndüğü gün yağmur yağıyordu. Eğik düşen gümüşsü ipler yumuşamış toprağa çarpıyor, tüfek mermisi gibi dövüyordu onu. Tepedeki eski evin dik inen, üçgen çatısı, kulaklara kadar indirilmiş bir şapka gibi

duruyordu. Yol yol yosun bağlayan duvarlar yumuşamış, topraktan yükselen nem yüzünden hafifçe bükülmüşlerdi. Bitkilerle dolup taşan, yabanıl bahçeyi küçük canlıların fısıltısı ve koşuşturması kaplamıştı. Yüksek ağaçların dibindeki çalılıkların arasında bir çıngıraklı yılan parıldayan bir taşa sürtündü. Neşeli iri, sarı kurbağalar kendilerine eş arayarak köpüklü havuzda dolaşıyorlardı. Evin önündeki, yapraklarla kaplanmış bahçe yolundan sırılsıklam bir fare şimşek gibi geçti.

Ev terk edilmiş gibiydi. Kapılar ve pencereler kilitliydi. Öndeki veranda bomboştu. Hiçbir eşya yoktu. Ancak krom kuyruklu gök mavisi Plymouth hâlâ kapının önünde duruyordu, evin içindeki Bebek Kochamma da hâlâ yaşıyordu.

Bebek Kochamma, Rahel'in büyük halası, büyükbabasının kız kardeşiydi. Asıl adı Navomi'ydi, Navomi Ipe, ama herkes ona Bebek derdi. Hala olacak yaşa geldiğinde Bebek Kochamma denir oldu. Rahel onu görmeye gelmemişti. Ne bebek büyük hala ne de yeğeni bu konuda hayal kurmazlardı. Rahel erkek kardeşi Estha'yı görmeye gelmişti. Çift yumurta ikiziydiler. Tıp dilinde 'dizygot' dediklerinden. Aynı anda döllenen iki ayrı yumurtadan doğmuşlardı. Estha –Esthappen– on sekiz dakika daha büyüktü.

Estha ile Rahel birbirlerine pek benzemezlerdi; sıska, tahta göğüslü, bağırsakları kurtlu ve Elvis Presley bukleli oldukları yıllarda bile, Ayemenem'deki eve bağış toplamaya gelen Süryani piskoposların ya da sırıtan akrabaların arasından hiç, 'Hangisi hangisiydi?' ya da 'Kim kimdi?' türünden soru soran çıkmamıştı.

Karışıklığın kökü daha derin, daha saklı bir yerdeydi.

Belleğin yeni başladığı, hayatın 'Başlangıç'larla dolup taştığı, 'Son'ların ise olmadığı, 'Her Şey'in 'Sonsuza Kadar' olduğu o ilk, değişken yıllarda, Rahel ile Esthappen ikisinin birlikte 'Ben' olduğunu düşünüyorlardı; ayrı ayrı, bireysel olarak da 'Biz' ya da 'İkimiz' diyorlardı. Sanki az rastlanır bir Siam ikizi türüydüler de bedenleri ayrı, kimlikleri ortaktı.

Şimdi, bunca yıl sonra Rahel'in aklına, bir gece uyanıp Estha'nın gördüğü saçma düşe güldüğü geliyor.

Sahip olmaya hakkı olmadığı başka anıları da var Rahel'in.

Örneğin Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamının, Abhilash Sinemasında Estha'ya ne yaptığını da (oysa kendisi orada değildi) anımsıyor. Madras'a giden Madras Postasındaki domatesli sandviçlerin –Estha'nın yediği Estha'nın sandviçleriydi bunlar– tadını da anımsıyor.

Ve bunlar yalnızca küçük şeyler.

Bununla birlikte, şimdi Estha ile Rahel'i düşünürken, *onlar* diye düşünüyor; çünkü o ikisi, birbirinden ayrı olunca, artık eskiden oldukları ya da olacaklarını sandıkları gibi değiller.

Asla da olamayacaklar.

Yaşamlarının artık bir boyutu ve biçimi var. Estha'nın kendi hayatı var, Rahel'in de.

İkisinin farklı ufuklarında Köşeler, Sınırlar, Sınır Çizgileri, Kıyılar ve Uç Noktalar cüce cinler gibi görünüvermişti. Puslu kıyılarda devriye gezen uzun gölgeli kısa boylu yaratıklar. Her ikisinin de gözlerinin altı çöktü; Ammu'nun ölürkenki yaşındalar şimdi. Otuz bir.

Yaşlı değil.

Genç de değil.

Ama yaşanabilir, ölünebilir bir yaş.

Az kalsın bir otobüste doğuyorlardı, Estha ile Rahel. Babaları *Baba*'nın, anneleri *Ammu*'yu doğum için Shillong'daki hastaneye götürdüğü otomobil, çay bahçelerinin arasından kıvrıla kıvrıla geçip Assam'a giden yolda bozuldu. Otomobili bırakıp kalabalık bir halk otobüsünü durdurdular. Yoksulların, kendilerine kıyasla oldukça varlıklı olanlara duyduğu tuhaf acıma yüzünden ya da belki de Ammu'nun gebelikten gerilmiş karnını gördüklerinden, otobüsteki yolcular karı koca için yer açtılar; yolculuğun sonuna kadar Estha ile Rahel'in babaları, annelerinin karnını (bebekler içindeyken),

sallanmasın diye eliyle tutmak zorunda kaldı. Bu olay, karı koca boşanmadan ve Ammu, yerleşmek üzere Kerala'ya geri dönmeden önce olmuştu.

Estha'ya kalırsa, otobüste doğmuş olsalardı ölene kadar otobüslerde bedava yolculuk edebileceklerdi. Bu bilgiyi nereden edindiği ya da böyle şeylerin aklına nasıl geldiği belli değildi; ancak ikizler yıllar yılı, ömür boyu otobüsle bedava yolculuk etmelerini engelledikleri için ana-babalarına karşı hafif bir öfke duydular.

Yaya geçidinde ölmeleri halinde Hükümetin cenaze masraflarını üstleneceğine de inanıyorlardı. Yaya geçitlerinin bu amaçla var olduğuna da kesinlikle emindiler. Bedava cenaze için. Elbette Ayemenem'de üzerinde ölünecek çizgili yaya geçitleri yoktu, ya da en yakın kasaba olan Kottayam'da; ama iki saatlik yoldaki Koçin'e gittiklerinde otomobilin penceresinden böyle geçitler görmüşlerdi.

Çizgili yaya geçidinde ölmediği için Hükümet, Sophie Mol'un cenaze masraflarını üstlenmemişti. Onun cenaze töreni Ayemenem'in yeni boyalı eski kilisesinde yapılmıştı. Sophie, Estha ile Rahel'in kuzeni, dayıları Chacko'nun kızıydı. Onları ziyaret etmek üzere İngiltere'den gelmişti. Öldüğünde Estha ile Rahel yedi yaşındaydılar. Sophie Mol ise neredeyse dokuz. Çocuklara uygun ölçüde özel bir tabuta konulmuştu.

Saten astarlıydı tabut.

Parlak pirinç saplı.

Tabutun içinde sarı plili, geniş pantolonlu polyester giysisiyle, saçları kurdeleyle bağlanmış olarak yatıyordu, yanında da İngiltere'den alınan, çok sevdiği son moda çantası duruyordu. Yüzü solgun ve bir *dhobi*'nin[1] uzunca süre suda kalan başparmağı kadar kırış kırıştı. Törendekiler tabutun çevresini aldılar, sarı kilise hüzünlü şarkıların sesiyle bir gırtlak gibi şişti. Kıvırcık sakallı rahipler zincire asılı günlük kapları-

[1] Hindistan'da çamaşır yıkayan kadın ya da erkek. (Çev.)

nı salladılar ve bebeklere hiç gülümsemediler, oysa pazar günleri gülümserlerdi.

Mihrabın üzerindeki uzun mumlar eğrilmişlerdi. Kısalarsa eğrilmemişlerdi.

Kendine uzak bir akraba süsü veren (kimse tanımıyordu onu) ve cenazelerde sık sık ölülerin yanı başında bitiveren (bir cenaze kuşu mu? Gizli bir ölü meraklısı mı?) yaşlı bir hanım, bir parça pamuğa kolonya damlattı, dalgın ve hafifçe meydan okuyan bir havayla pamuğu Sophie Mol'un alnına bastırdı. Sophie Mol, kolonya ve tabut tahtası kokmuştu.

Sophie Mol'un İngiliz annesi Margaret Kochamma, Sophie Mol'un biyolojik babasının, kolunu omzuna dolayıp kendisini avutmasına izin vermiyordu.

Aile bir araya toplanmıştı. Margaret Kochamma, Chacko, Bebek Kochamma, yanında da kardeşinin karısı Mammachi, Estha ile Rahel'in (ve de Sophie Mol'un) büyükannesi. Mammachi hemen hemen kördü, evden çıkarken her zaman koyu renkli gözlük takardı. Gözlüğün gerisinden gözyaşları süzülür, saçaktaki yağmur damlaları gibi çenesinde sallanırlardı. Fildişi rengi, ütülü sarisinin içinde küçük ve hasta görünüyordu. Chacko, Mammachi'nin tek oğluydu. Kendi kederi kederlendiriyordu Mammachi'yi; oğlununkiyse yüreğini eziyordu.

Ammu, Estha ve Rahel'in cenaze törenine katılmalarına izin verilmişse de ailenin yanında değil, ayrı bir yerde durmaları istenmişti. Hiç kimse onlara bakmıyordu.

Kilisenin içi çok sıcaktı, yılanyastığı çiçeklerinin beyaz kenarları gevreyip kıvrılıyordu. Tabuttaki çiçeklerden birinin içinde bir arı öldü. Ammu'nun elleri titriyordu, elleriyle birlikte ilahi kitabı da. Teni buz gibiydi. Estha onun yanı başında duruyordu, uyur-uyanıktı, acıyan gözleri cam gibi parlıyordu, alev alev yanan yanağını Ammu'nun titreyen, ilahi kitabını tutan kolunun çıplak tarafına dayamıştı.

Rahel ise uykulu değil, öfkeli, capcanlıydı; Gerçek Hayat'a karşı yürüttüğü savaş onu tüketmişti.

Sophie Mol'un kendi cenazesini uyanık olarak izlediğini gördü. Sophie, Rahel'e iki şey gösterdi.

Birincisi, sarı kilisenin yeni boyanmış yüksek tavanlı kubbesiydi, Rahel içerden hiç bakmamıştı bu kubbeye. Gökyüzü gibi masmavi boyanmıştı, kayan bulutlar ve vızıldayarak, arkalarında çaprazlama beyaz izler bırakarak bulutların içinde uçan ufacık uçaklar vardı. Bir tabutun içinde yatıp yukarı bakarak bunları fark etmenin, üzgün kalçalar ve ilahi kitaplarının arasına sıkışarak sıraların arasında ayakta dururken fark etmekten çok daha kolay olduğu bir gerçek (söylemek gerek bunu).

Rahel, elinde bulutlar için beyaz, gökyüzü için mavi, uçaklar için gümüş rengi boya kutuları, fırçalar ve inceliciyle yukarıya çıkmak zahmetine katlanan kişiyi düşündü. Onu gözünün önüne getirdi; Velutha gibi biri olmalıydı, çıplak bedeni pırıl pırıl, bir kalasın üzerine oturmuş, kilisenin yüksek kubbesinde bir iskeleden aşağı sarkıp kilisenin içindeki mavi gökyüzüne gümüş rengi uçaklar boyarken.

İp koparsa ne olur diye düşündü. Kendi yaptığı gökyüzünden kara bir yıldız gibi yere düştüğünü düşündü onun. Kilisenin sıcak zemininde her yanı kırılmış olarak yatacak, kafasından salgı gibi koyu renkli kan fışkıracaktı.

Estha ile Rahel dünyanın insanları kırmak için başka yollara da sahip olduğunu artık öğrenmişlerdi. Bu kokuyu tanımışlardı. İğrençti. Rüzgârla gelen bayat gül kokusu gibi.

Sophie Mol'un Rahel'e gösterdiği ikinci şey, yarasa yavrusuydu.

Cenaze töreni sırasında Rahel, küçük kara bir yarasanın Bebek Kochamma'nın pahalı cenaze sarisine hafif kıvrık pençeleriyle yapışarak tırmandığını görmüştü. Hayvan, sariyle bluzun birleştiği yere, hüzünlü yuvarlağa, çıplak beline geldiğinde Bebek Kochamma bir çığlık attı ve elindeki ilahi kitabıyla havayı dövdü. 'Ne var? N'oldu?' sözleri, kanat uğultusu, çırpınan bir sari, ilahiyi böldü.

Sakallarına gizlenen örümcekler orada ansızın ağ örmüş gibi, kederli rahipler altın yüzüklü parmaklarıyla kıvırcık sakallarını silkelediler.

Yarasa yavrusu havaya fırladı ve arkasında duman izi bırakmayan bir uçağa dönüştü.

Sophie Mol'un, tabutunun içinde gizlice takla attığını Rahel'den başka fark eden olmadı.

Kederli ezgiler yeniden başladı, aynı hüzünlü dize iki kez yinelendi. Ve sarı kilise bir kez daha seslerle bir gırtlak gibi şişti.

Sophie Mol'un tabutu kilisenin arkasındaki küçük mezarlıkta çukura indirilirken Rahel onun hâlâ ölmemiş olduğunu biliyordu. Tabuta çarpıp onun parlak cilasını bozan kırmızı toprağın yumuşak sesini ve turuncu kil topaklarının sert seslerini Sophie Mol'un namına duydu. Cilalı tabut tahtasının arkasından, saten tabut astarının arkasından boğuk gümbürtüyü duydu. Çamur ve tahta, kederli rahiplerin seslerini boğmuştu.

Senin ellerine veriyoruz bağışlayıcı babamız,
Aramızdan ayrılan bu çocuğumuzun ruhunu,
Ve bedenini toprağa veriyoruz,
Topraktan toprağa, külden küle, tozdan toza.

Toprağın altında Sophie Mol çığlık atıyor, dişleriyle sateni parçalıyordu. Ama toprağın ve taşın altından çığlıklar duyulmaz.

Sophie Mol soluk alamadığı için öldü.

Onu cenazesi öldürdü. *Tozu toza toza toza toza.* Mezar taşında *Yanımızda Kısacık Kalan Bir Güneş Işığı* yazıyordu.

Ammu daha sonra, 'Kısacık'ın Çok Kısa Bir Süre anlamına geldiğini söyledi.

Cenazeden sonra Ammu ikizleri Kottayam karakoluna geri götürdü. Oranın yabancısı değillerdi. Bir önceki günün büyükçe bir bölümünü orada geçirmişlerdi. Bayat idrarın keskin, insanı çarpan pis kokusunun duvarlara ve mobilyaya sinmiş olduğunu bildikleri için koku başlamadan çok önce burun deliklerini tıkadılar.

Ammu komiserle görüşmek istedi, odaya alınınca da ona korkunç bir yanlışlık yapılmış olduğunu ve ifade vermek istediğini söyledi. Velutha'yı görmek istedi.

Müfettiş Thomas Mathew'un bıyığı, Hindistan Havayollarının sevimli Maharaja'sınınki gibi oynaştı, ama bakışları kurnaz ve açgözlüydü.

"Bütün bunlar için geç kalmadınız mı?" diye sordu. Malayalam'ın[1] Kottayam'da konuşulan kaba lehçesiyle sormuştu bunu. Konuşurken Ammu'nun göğüslerine bakıyordu. Polisin, bilmesi gereken her şeyi bildiğini ve Kottayam polisinin *veshya*'ların ya da onların piçlerinin ifadelerini almadığını söyledi. Ammu, görürsünüz, dedi. Müfettiş Thomas Mathew masasının çevresinden dolandı ve elindeki copuyla Ammu'ya yaklaştı.

"Senin yerinde olsaydım," dedi, "sesimi çıkarmadan evime giderdim." Sonra da copuyla Ammu'nun göğüslerine dokundu. Yavaşça. *Pıt, pıt*. Sanki bir sepetten mango seçiyordu kendine. Paketlenip kendisine gönderilmesini istediklerini gösteriyordu sanki. Müfettiş Thomas Mathew, kime bulaşıp kime bulaşmayacağını biliyor gibiydi. Polislerin böyle bir içgüdüsü vardır.

Arkasındaki mavili kırmızılı bir tabelada şöyle yazıyordu:

P arlak zekâ
O nur
L ekesizlik
İ taat
S adakat

Karakoldan çıktıklarında Ammu ağlıyordu; bu yüzden Estha ile Rahel ona *veshya*'nın ne anlama geldiğini sormadılar. Ya da *piç*'in. Annelerini ilk kez ağlarken görüyorlardı. Hıçkırmıyordu. Yüzü taş kesilmiş gibiydi, ama gözyaşları gözlerinden fışkırıyor, kıpırtısız yanaklarından aşağı süzülüyordu. İkizler korkudan donmuşlardı. Ammu'nun gözyaşla-

[1] Hindistan'ın güneybatısında konuşulan dil. (Çev.)

rı, o ana kadar gerçekdışı görünmüş olan her şeyi gerçeğe çevirmişti. Ayemenem'e otobüsle döndüler. Haki rengi giysili incecik bir adam olan biletçi, tutamaklara tutunarak onlara yaklaştı. Sıska kalçalarını bir koltuğun arkalığına dayadı, bilet delme makinesini Ammu'ya doğru tutarak tıklattı. *Nereye?* demekti bunun anlamı. Rahel tomar halindeki otobüs biletlerinin kokusunu ve biletçinin ellerine sinen demir tutamakların ekşiliğini duyabiliyordu.

"Öldü," diye fısıldadı Ammu biletçiye. "Onu ben öldürdüm."

"Ayemenem'e," dedi Estha çabucak, biletçinin sabrı taşmadan.

Ammu'nun cüzdanından parayı aldı. Biletçi ona biletleri verdi. Estha biletleri dikkatlice katladı ve cebine soktu. Sonra da küçük kollarını kaskatı, ağlayan annesine doladı.

İki hafta sonra Estha, Geri Verildi. Ammu onu, Assam'da çay çiftliğindeki yalnız işinden istifa edip karbon kömürü üreten bir işletmede çalışmak üzere Kalküta'ya taşınmış olan babalarına geri göndermek zorunda bırakılmıştı. Babaları yeniden evlenmiş ve (iyi kötü) içkiyi bırakmıştı, arada sırada nöbet geçirdiği oluyordu.

Estha ile Rahel o günden sonra birbirlerini görmemişlerdi.

Şimdi, yirmi üç yıl sonra, babaları Estha'yı yeniden Geri Vermişti. Elinde bir bavul ve bir mektupla Ayemenem'e geri göndermişti onu. Bavul cicili bicili yeni giysilerle doluydu. Bebek Kochamma Rahel'e mektubu gösterdi. Mektup yatık, dişi, manastır okulu el yazısıyla kaleme alınmıştı, ama mektubun altındaki imza babalarına aitti. Ya da hiç değilse ad, babalarının adıydı. Rahel imzayı tanıyacak durumda değildi. Mektupta babalarının karbon kömürü işinden emekliye ayrıldığı ve bir seramik fabrikasında Güvenlik Şefi olarak iş bulduğu Avustralya'ya göç edeceği yazılıydı. Giderken Estha'yı yanına alamayacaktı. Ayemenem'deki herkese iyi di-

leklerini yolluyor ve Hindistan'a geri dönecek olursa gelip Estha'yı göreceğini söylüyordu, ama bunun pek olası görünmediğini de ekliyordu.

Bebek Kochamma Rahel'e eğer isterse mektubun kendisinde kalabileceğini söyledi. Rahel mektubu zarfına geri koydu. Kâğıt yumuşamıştı, kumaş gibi katlanıyordu.

Ayemenem'in musonlu havasının ne kadar nemli olabileceğini unutmuştu Rahel. Şişmiş dolaplar gıcırdıyordu. Kilitli pencerelerin kilitleri kopuyordu. Ciltli Kitaplar, kapaklarının altında yumuşayıp kıvrılıyorlardı. Geceleri tuhaf böcekler düşünceler gibi birden ortaya çıkıveriyor ve Bebek Kochamma'nın 40 Watt'lık solgun ampullerine yapışıp yanıyorlardı. Gündüzleri böceklerin gevrek, yanık leşleri döşemeyi ve pencere pervazlarını kirletiyor, Kochu Maria onları süpürüp plastik küreğine alıncaya kadar havada yanık kokusu oluyordu.

Haziran Yağmuru değişmemişti.

Gökler yarılıyor, sular boşanıyor, eski, kurumuş pınarı canlandırıyor, domuzsuz domuz ahırını yeşil bir bataklığa çeviriyor, belleğin durgun, çay rengi zihinleri bombalaması gibi o da durgun, çay rengi su birikintilerini bombardıman ediyordu. Otlar ıslakyeşil ve mutlu görünüyorlardı. Mutlu solucanlar, sulu çamurun içinde mor mor oynaşıyorlardı. Yeşil ısırganotları eğiliyorlar, ağaçlar yere dönüyorlardı.

Daha uzakta, rüzgâr ve yağmurda, ırmağın kıyılarında, gündüz vakti gök gürültüsüyle birlikte birden çöken karanlıkta, Estha yürüyordu. Üzerinde, ıslanınca rengi koyulaşmış ezilmiş-çilek-pembesi bir tişört vardı; Rahel'in geldiğini biliyordu.

Estha her zaman için sessiz bir çocuk olmuştu; bu yüzden onun tam olarak ne zaman (günüyle, ayıyla olmasa bile yılıyla) konuşmaktan vazgeçmiş olduğunu kimse kesin olarak saptayamıyordu. Yani hiç mi hiç konuşmamaya başladığını. Gerçek şu ki, 'tam olarak şu zaman' diye bir şey yoktu. Yavaş yavaş azalıp bitivermişti. Hemen hemen hiç fark edil-

meyen bir sessizleşme. Sanki sohbet konusu tükenmiş ve söyleyecek bir şeyi kalmamıştı. Ancak Estha'nınki ürkekçe bir sessizlik değildi. Saldırganca da. Gürültülü de değildi. Suçlayıcı, karşı koyucu bir sessizlik değil, bir tür yaz uykusuydu sanki, bir uyuşukluktu; psikolojik açıdan, akciğerli balıkların yağmursuz mevsimden sağ çıkmak için yaptıklarının eşiydi, ancak Estha'nın durumunda yağmursuz mevsim sanki sonsuza dek sürecek gibiydi.

Zamanla, nerede bulunursa bulunsun, kendini oranın artalanında eritme yeteneğine sahip olmuştu Estha –kitap raflarında, bahçelerde, perdelerde, kapı eşiklerinde, sokaklarda– böylece ortama alışık olmayan göz için cansız, neredeyse görünmez oluyordu. Onunla aynı odada bulunsalar bile yabancıların onu fark etmesi genellikle pek çabuk olmuyordu.

Onun hiç konuşmadığını fark etmeleri ise daha da uzun sürüyordu. Hiç fark etmeyen bile oluyordu.

Estha dünyada pek küçük bir yer kaplıyordu.

Sophie Mol'un cenazesinden sonra Estha Geri Verildiğinde, babaları onu Kalküta'da bir erkek okuluna yolladı. İyi bir öğrenci değildi, ama geri de kalmıyordu, özellikle kötü olduğu bir şey de yoktu. Öğretmenlerinin yıllık karnelerine yazdıkları şey genellikle, *vasat bir öğrenci*, ya da *yeterince çalışıyor* oluyordu. Sık sık da, *grup çalışmalarına katılmıyor* diye yakınıyorlardı. Ancak 'Grup çalışması' ile ne kastedildiği hiçbir zaman açıklanmıyordu.

Estha okulu orta dereceyle bitirdi, ama yüksek okula gitmek istemedi. Bunun yerine, babasıyla üvey annesinin başlangıçta utanmalarına neden olacak biçimde ev işleri görmeye başladı. Sanki kendi usulünce hayatını kazanmaya çalışıyordu. Evi silip süpürüyor, çamaşırları yıkıyordu. Yemek pişirmeyi ve sebze almayı öğrendi. Tepeleme yığılı yağlanmış, pırıl pırıl sebzelerin gerisinde oturan pazarcılar zamanla onu tanıdılar, öteki müşterilerinin yaygaralarına aldırmadan ona hizmet eder oldular. Seçtiği sebzeleri koysun diye ona paslı teneke kutular veriyorlardı. Hiç pazarlık etmezdi. On-

lar da onu asla kandırmazlardı. Sebzeler tartılıp parası ödendikten sonra satıcılar bunları onun kırmızı plastikten alışveriş sepetine (soğanlar dibe, patlıcanlarla domatesler üste) aktarırlar, yanında bedavadan bir dal kişniş ve bir avuç yeşil biber verirlerdi. Estha kalabalık tramvaya binerek eve dönerdi. Gürültüler denizinde yüzen sessiz bir kabarcık.

Sofrada bir şey istediğinde ayağa kalkıp kendi alırdı.

Suskunluk başladıktan sonra kalıcı oldu ve Estha'nın bedeninde yayıldı. Başından fışkırdı ve onu yapışkan kollarının arasına aldı. Eski, ceninsel bir kalp atışının ritmine uyarak onu kollarında salladı. Gizli, vantuzlu dokunaçlarını uzatarak kafatasının iç yüzeyi boyunca adım adım ilerledi, belleğinin tümseklerini ve çukurlarını temizledi, eski cümleleri yerinden oynattı, onları dilinin ucundan fiskeleyip attı. Bu cümleleri tanımlayan sözcükleri Estha'nın düşüncelerinden çıkardı ve düşüncelerin kabuğunu soyup çıplak bıraktı. Dile getirilemez durumda. Uyuşuk. Bu yüzden de, onu izleyenler, o cümleleri hiç göremez oldular. Yıllar geçtikçe, yavaş yavaş dünyadan çekildi Estha. Kendi içinde yaşayan ve mürekkep mavisi yatıştırıcısını geçmişine fışkırtan huzursuz ahtapota alıştı. Sessizliğinin nedeni zamanla unutulup gitti, bu olgunun dingin kıvrımları arasında, derinde bir yerde gömülü kaldı.

Kör, kel, boşboğaz on yedi yaşındaki sevgili kırma köpeği Khubchand, sefil, uzadıkça uzayan bir ölümle ölmek istediğinde, Estha, sanki kendi hayatı bir biçimde buna bağlıymış gibi bu son işkencesinde ona bebek gibi baktı. İyi niyetli biri olan ama sidik torbasına hiç mi hiç güvenilmeyen Khubchand, yaşamının son yıllarında, arka bahçeye açılan kapının alt tarafındaki üstten menteşeli köpek girişine sürüne sürüne yaklaşır, başını bu kapıdan dışarı uzatır ve açık sarı çişini, titreye titreye *içeriye* yapardı. Mesanesini boşalttıktan sonra, içi rahat olarak, kırlaşmış kafasında köpüklü havuzlar gibi duran donuk yeşil gözleriyle Estha'ya bakar, döşemede ıslak ayak izleri bırakarak nemli yastığına doğru dönüş yoluna koyulurdu. Khubchand yastığında ölmek üzerey-

ken Estha onun pürüzsüz, mor husyelerinde yatak odası penceresinin yansımasını görebiliyordu. Ve arkasındaki gökyüzünü. Bir keresinde de gökte uçan bir kuşu. Bayat güllerin kokusunda demlenmiş, kırık bir adamın anıları sayesinde kana alışmış Estha için bunca kırılgan, dayanılmaz derecede zayıf bir şeyin hayatta kalmış olması, hayatta kalmasına *izin verilmiş* olması, bir mucize gibiydi. Yaşlı bir köpeğin husyelerinde yansıyan uçan bir kuş. Bu onu sesli sesli gülümsetti.

Khubchand öldükten sonra Estha yürümeye başladı. Saatlerce yürüyordu. Önceleri yalnızca yakın çevrede dolaşıyordu, ama yavaş yavaş daha uzaklara gitmeye başladı.

İnsanlar onu yollarda görmeye alıştılar. İyi giyimli, sakin yürüyüşlü bir adam. Yüzü gitgide koyulaştı, açık havadan çarpıldı. Kabalaştı. Güneşte kırıştı. Gerçekte olduğundan daha bilge bir görünüşe kavuştu. Kentte bir balıkçı gibi. Denizin gizlerini içinde taşıyan.

Bir kez daha Geri Verildikten sonra Estha Ayemenem'in her yanını dolaştı. Kimi günler, dışkı ve Dünya Bankası kredisiyle satın alınmış asalak yok edici madde kokan ırmağın kıyıları boyunca yürüdü. Balıkların çoğu ölmüştü. Hayatta kalanlarınsa yüzgeçleri çürümüş, yumrular çıkarmışlardı.

Kimi günler de yoldan yürürdü. Uzak yerlerde mutsuzluk içinde ve çok çalışan hemşirelerin, duvarcıların, demir-çelik işçilerinin ve banka memurlarının yeni pişirilip sırlanmış tuğlalarla inşa ettirdiği Körfez-parası evlerinin önünden geçerdi. Özel kauçuk ağaçlarının arasındaki özel bahçe yollarındaki korkudan sinmiş, kıskançlıktan yeşile dönmüş öfkeli, eski evlerin önünden geçerdi. Her biri, kendine özgü bir öyküye sahip, yıkık dökük bir tımarlık.

Dokunulmaz[1] çocuklar için büyük-büyükbabasının yaptırdığı köy okulunun önünden geçerdi.

[1] Geleneksel Hint toplumunda aşağı kastlardan olan Hinduları ve kast sistemi dışında kalanları içine alan kesim. Bu toplumsal gruplar meslekleri ve yaşam biçimleri dolayısıyla murdar sayılıyorlardı. 1949'da yürürlüğü giren anayasayla bu terimin kullanımı ve '*Dokunulmaz*lar'ın anayasal haklardan yoksun bırakılması yasaklandı. (Çev.)

Sophie Mol'un sarı kilisesinin önünden. Ayemenem Kung Fu Gençlik Kulübünün önünden. Nazik Goncalar Ana Okulunun (*Dokunulabilir*'ler için) önünden; pirinç, şeker ve damdan aşağı öbek öbek sallanan sapsarı muzlar satan bakkal dükkânının önünden. Tavandan sarkan iplere çamaşır mandallarıyla Güney Hindistanlı hayali seks manyaklarını gösteren ucuz porno dergiler tutturulmuştu. Ilık esintide yavaş yavaş dönüyorlar, namuslu müşterileri, sahte kan gölleri içinde yatan olgun, çıplak kadın resimleriyle baştan çıkarıyorlardı. Estha bazen Lucky Basımevi'nin önünden geçerdi; yaşlı yoldaş K.N.M.Pillai'nin basımeviydi burası, bir zamanlar da Komünist Parti'nin Ayemenem'deki bürosu; gece yarısı çalışma toplantıları yapılır, Marksist Parti şarkılarının kışkırtıcı güfteleri burada basılır ve dağıtılırdı. Çatıda dalgalanan bayrak eskimiş, lime lime olmuştu. Kırmızı rengi, kanaya kanaya tükenmişti. Yoldaş Pillai sabahları solmaya yüz tutmuş bir Aertex fanila giymiş olarak gelir, husyelerinin hatları, yumuşak beyaz *mundu*sundan belli olurdu. Sıcak, baharatlı hindistancevizi yağıyla yağlanır, kemiklerinden sakız gibi kolayca ayrılıp uzayan gevşek, yaşlı etini yoğururdu. Artık tek başına yaşıyordu. Karısı Kalyani rahim kanserinden ölmüştü. Oğlu Lenin, Delhi'ye taşınmıştı, yabancı elçiliklere sözleşmeyle hizmet veriyordu.

Estha geçerken Yoldaş Pillai evinin önünde yağlanır durumdaysa onu mutlaka selamlardı.

Tiz, cırıltılı ve artık kabuğu soyulmuş şeker pancarı gibi çatlak çatlak, lif lif olmuş sesiyle, "Estha Mon!" diye bağırırdı. "Günaydın! Günlük sağlık yürüyüşü mü?"

Estha geçip giderdi, ne kaba davranırdı ne de kibar. Sadece sessiz.

Kandolaşımı sağlansın diye Yoldaş Pillai her yanını tokatlardı. Bunca yıldan sonra Estha'nın kendisini tanıyıp tanımadığını bilemezdi. Buna aldırdığı da yoktu. Olup bitenlerdeki rolü hiç de küçük sayılmasa da, Yoldaş Pillai olanlardan kendisini hiç sorumlu tutmuyordu. Bunlar gerekli politikanın kaçınılmaz sonucu deyip çıkıyordu işin içinden. Kuyu

kazacaksan içine düşmeyi de göze alacaksın, diyordu. Ama ne de olsa temelde siyasetçiydi Yoldaş K.N.M.Pillai. Profesyonel bir kuyu kazıcı. Bir bukalemun gibi dolaşırdı dünyada. Kendini asla açığa vurmaz, ama bunu asla belli etmezdi. Karmaşadan yara almadan çıkardı.

Ayemenem'de Rahel'in geri geldiğini ilk duyan o oldu. Bu haber onu pek kaygılandırmadıysa da merakını kamçılamıştı. Yoldaş Pillai için Estha neredeyse tümüyle yabancı biriydi. Ayemenem'den uzaklaştırılışı apansız ve sessizce olmuştu, çok da uzun zaman önce. Ama Rahel'i iyi tanıyordu Yoldaş Pillai. Onun büyümesine tanık olmuştu. Neden geri döndüğünü merak ediyordu. Bunca yıl sonra.

Rahel gelene kadar Estha'nın kafasının içi dingindi. Ama Rahel gelirken, geçen trenlerin sesini ve trende pencere kenarında oturunca insanın üstüne düşen ışığı ve gölgeyi de getirmişti. Bunca yıl dışarıda tutulan dünya birden içeriye dolmuştu, şimdi de Estha gürültü yüzünden kendini duyamıyordu. Trenler. Trafik. Müzik. Borsa. Bir baraj yıkılmış ve vahşi sular her şeyi önüne katıp sürüklemişti. Kuyruklu yıldızlar, kemanlar, geçit törenleri, yalnızlık, bulutlar, sakallar, yobazlar, listeler, bayraklar, depremler, umutsuzluk; bunların hepsi karmakarışık bir burgaç içinde suyun yüzüne çıkmıştı.

Irmak kıyısında yürüyen Estha ne yağmurun ıslaklığını hissediyordu, ne de bir süre için kendisini benimseyip yanı başında çamura bata çıka yürüyen, üşümüş köpek yavrusunun ansızın ürperişini. Yaşlı mango ağacının yanından geçti, ırmağa doğru çıkıntı yapan kırmızı kilden bir dağ eteğinin en ucuna kadar yürüdü. Yere çömeldi, yağmurda öne arkaya sallandı. Ayaklarının altındaki ıslak çamur, emer gibi kaba sesler çıkarıyordu. Islak köpek yavrusu ürperdi; gözlerini Estha'ya dikmişti.

Estha yeniden Geri Verildiğinde, Ayemenem'deki evde kalanlar yalnızca Bebek Kochamma ile sirke yürekli, huy-

suz, bodur aşçı Kochu Maria'ydı. Büyükanneleri Mammachi ölmüştü. Chacko Kanada'da yaşıyor ve başarılı olmadığı bir antikacı dükkânı işletiyordu.

Rahel'e gelince:

Ammu'nun (kortizondan şişmiş durumda; göğsü, uzaklarda öksüren bir adam gibi takırdayarak Ayemenem'e son gelişinden sonra) ölümünün ardından Rahel oradan oraya dolaşmıştı. Okuldan okula. Tatillerini Ayemenem'de geçiriyordu; Chacko ile Mammachi (keder onları iyice gevşetmişti, palmiye rakısı içilen barlardaki sarhoşlar gibi içine çökmüşlerdi) onu iyiden iyiye ihmal ediyorlardı, o da Bebek Kochamma'yı hiç umursamıyordu. Rahel'in yetiştirilmesiyle ilgili konularda Chacko ile Mammachi ellerinden geleni yapmayı deniyorlar ama yapamıyorlardı. Bakımını sağlıyor (gıda, giysi, ücretler) ama ilgiyi eksik ediyorlardı.

Sophie Mol'un Kaybı, Ayemenem'deki evde, çoraplarıyla yürüyen sessiz bir şey gibi sessizce dolaşıyordu. Kitapların ve yemeklerin içine gizleniyordu. Mammachi'nin keman kutusuna. Chacko'nun bacaklarındaki kaşınıp duran yaraların kabuklarına. Gevşek etli, kadınsı bacaklarına.

Ölümün anısının, bazen çaldığı hayatın anısından çok daha uzun süre hatırlanması ne tuhaf. Yıllar geçtikçe, Sophie Mol'un (Küçük bilgelikler arayanın: *Yaşlı kuşlar ölmek için nereye giderler? Ölenler neden taş gibi gökten yere düşmezler?* Katı gerçekliğin habercisinin: *Siz ikiniz tam olarak kara-derilisiniz, ben yarım kara-deriliyim.* Kan ve yara gurusunun: *Bir kazada bir adam gördüm, göz yuvarı bir yo-yo gibi bir sinirin ucunda sallanıyordu*) anısı gitgide silinirken, Sophie Mol'un Kaybı'nın anısı güçlendi ve canlandı. Hep vardı. Mevsim meyvesi gibi. Her mevsim. Hükümetteki bir iş kadar sürekliydi. Bu anı Rahel'e, çocukluğundan (okuldan okula) kadınlığına kadar eşlik etti.

Rahel'in Nazareth manastırında ilk kez kara listeye alınması, Bina Yöneticisinin bahçe kapısının önünde bir öbek taze inek gübresini küçük çiçeklerle süslerken yakalanınca oldu. Ertesi sabahki toplantıda Oxford sözlüğünde *ahlaksızlık*

sözcüğünü bulması ve anlamını yüksek sesle okuması istendi: '*Ahlakın bozuk olması ya da çürümesi durumu ya daniteliği*' diye okudu Rahel, arkasındaki bir sıra asık suratlı rahibenin ve önünde kıkır kıkır gülen kız öğrenciler denizinin karşısında. '*Sapkın nitelik: Etik sapkınlık; temel günah yüzünden insan doğasının doğuştan gelen bozuluşu; Tanrının seçtikleri de seçmedikleri de dünyaya ahlaksızlık içinde Tanrıya tümüyle yabancı olarak gelirler ve günah işlemekten başka bir şey gelmez ellerinden. J.H.Blunt.*'

Altı ay sonra, üst sınıflardaki kızların sürekli yakınmaları sonucu okuldan atıldı. Kapıların arkasına gizlenip kendinden büyüklere bilerek çarpmakla suçlanıyordu (bu suçlama yerindeydi). Müdür tarafından bu davranışı konusunda sorguya çekildiğinde (güzel sözlerle kandırılarak, ya da dayak atılarak, aç bırakılarak), bunu, insanın göğüslerinin acıyıp acımadığını anlayabilmek için yaptığını itiraf etti. Bu Hıristiyan kuruluşunda göğüs diye bir kavram yoktu. Göğüsler aslında varolmamalıydılar, varolmayınca da acıyabilirler miydi?

Üç atılmadan biri böyle oldu. İkincisi sigara içtiği içindi. Üçüncüsünde, Bina Yöneticisinin takma saçını ateşe verdiği için atıldı; biraz sıkıştırılınca onu çaldığını itiraf etmişti.

Hangi okula gitse öğretmenleri şunu fark ediyorlardı:

a) Çok nazik bir çocuktu.

b) Arkadaşı yoktu.

Uygar, herkesten uzak yaşanan bir ahlaksızlık biçimi gibiydi bu. Tam da bu nedenle, onun daha da önemli olduğunda karar kılıyorlardı öğretmenler (öğretmen olarak onaylamamanın tadını sanki ağızlarında çıkarıyor, bu kararlarına dilleriyle dokunup bir şeker gibi emiyorlardı).

Birbirlerine, *Nasıl kız olunacağını bilmiyor sanki*, diye fısıldıyorlardı.

Pek de isabetsiz sayılmazlardı bu düşüncelerinde.

Tuhaftır ki, ihmalin sonucu, ruhun beklenmedik bir biçimde özgür kalması olmuştu.

Rahel büyürken onunla ilgilenen olmamıştı. Kimse onu evlendirmeye çalışmamıştı. Kimse ona başlık parası ödemeyi düşünmemişti; bu yüzden de ufkunda, zorunlu olarak evlenmesi gereken bir koca adayı görünmemişti.

Böylece, fazla gürültü etmediği sürece araştırma yapmakta serbest kalmıştı: Göğüsleri ve ne kadar acıdıklarını araştırmıştı. Hayatı ve nasıl yaşanması gerektiğini.

Okulu bitirdiğinde Delhi'de vasat bir Mimarlık Okuluna kabul edildi. Mimarlıkla ciddi olarak ilgilendiği yoktu. Hatta yüzeysel bir ilgi bile yoktu ortada. Rastlantıyla giriş sınavına katılmış ve yine rastlantıyla sınavı geçmişti. Kara kalemle yaptığı çizimlerdeki yetenekten çok, bu çizimlerin boyutu (dev gibiydi) etkilemişti karşısındakileri. Özensiz, pervasız çizgileri sanatçının özgüveni olarak algılamışlardı, oysa gerçekte bunları çizen sanatçı değildi.

Okulda sekiz yıl geçirdi, ama beş yıllık ilk bölümü bitirip diplomasını almadı. Okul ücreti düşüktü; öğrenci yurdunda kalarak, indirimli öğrenci yemekhanesinde yemek yiyerek, derslere pek uğramayarak, bunun yerine çizim yaptırmak amacıyla ucuza çalıştırdığı öğrencileri istismar eden ve işler kötü gidince de suçu onların üzerine yıkan kasvetli mimarlık şirketlerinde teknik ressam olarak çalışıp ölmeden yaşamak güç değildi. Rahel'in başına buyrukluğu ve neredeyse hiç hırsı olmayışı öteki öğrencileri, özellikle de erkek öğrencileri, ürkütüyordu. Ondan uzak duruyorlardı. Onların güzel evlerine ya da gürültülü partilerine asla davet edilmiyordu. Hocaları bile biraz bıkmışlardı ondan; ucuz, kahverengi kâğıda çizilmiş garip, kullanışsız bina tasarımlarından, hocaların hararetli eleştirilerine kayıtsız kalmasından.

Ara sıra Chacko ile Mammachi'ye mektup yazıyordu, ama Ayemenem'e hiç dönmedi. Mammachi öldüğünde de dönmedi. Chacko Kanada'ya göç ettiğinde de.

Yerel Mimaride Verimli Enerji Kullanımı konulu doktora tezi için Delhi'de malzeme toplamakta olan Larry McCaslin'le karşılaştığında hâlâ Mimarlık Okulunda öğrenciydi. Larry, Rahel'i ilk kez okul kitaplığında fark etti, birkaç gün

sonra da Khan Pazarında. Rahel blucinle beyaz bir tişört giymişti. Boynuna doladığı eski bir damalı yatak örtüsü, pelerin gibi sırtından sarkıyordu. Düz görünsün diye asi saçlarını arkadan toplamıştı, oysa düz değildi. Burun deliklerinin birinde minicik bir elmas parlıyordu. Olağanüstü güzel köprücük kemikleri vardı, sporcular gibi de hafif atıyordu adımlarını.

İşte bir caz şarkısı yürüyor diye düşünmüştü Larry McCaslin, ve kızın peşinden bir kitapçıya girmişti, oysa ikisi de kitaplara bakmamışlardı.

Rahel'in evliliğe yönelmesi, bir yolcunun havaalanının bekleme salonunda gördüğü boş bir koltuğa yönelmesi gibi olmuştu. Oturmalıyım Duygusuyla. Kocasıyla birlikte Boston'a gitmişti.

Larry karısını kollarına aldığında ve onun yüzünü göğsüne bastırdığında, karısının başını, karışık koyu renkli saçlarını tepeden görecek kadar uzun kalıyordu. Parmağını karısının ağzının köşesine dokundurduğunda orada küçük bir damarın attığını duyabiliyordu. O damarın yerini seviyordu. Ve Rahel'in derisinin hemen altındaki o hafif, ürkek zonklayışı. Annesinin rahminde tekme atan doğmamış çocuğunu hisseden baba adayı gibi ona dokunur, gözleriyle dinlerdi. Karısını bir armağanmış gibi tutardı kollarında. Kendisine sevgiyle verilmiş. Sessiz ve küçük bir şey. Aşırı değerli.

Ama seviştikleri zaman Rahel'in gözleri incitiyordu onu. Sanki bir başkasına ait gibiydiler. Gözleyen birine. Pencereden dışarı, denize bakan. Irmaktaki bir tekneye. Ya da başında şapkasıyla sisten geçen birine.

Bu bakışın *ne anlama* geldiğini bilememek öfkeden çıldırtıyordu Larry'yi. Kayıtsızlıkla çaresizlik arasında bir anlamı olduğunu düşünüyordu onun. Bazı yerlerde, örneğin Rahel'inki gibi ülkelerde, çeşitli çaresizliklerin başa geçmek için birbiriyle yarıştığını bilmiyordu. Ve *kişisel* çaresizliğin asla yeterince çaresiz olamayacağını da. Kişisel isyan yolun kıyısında durup, bütün bir ulusun aşırı, şiddetli, yuvarlanan, sürükleyen, gülünç, çılgın, olanaksız toplumsal isyanının türbesine uğrayınca bir şeyler olduğunu da. Büyük Tanrının sı-

cak bir fırtına gibi uğuldayıp itaat istediğini de. Sonra Küçük Tanrının (sevimli ve uysal, özel ve sınırlı) bu sıcakta dağlanıp kendi cüretine uyuşuk uyuşuk güldüğünü de. Kendi yetersizliğinin doğrulanmasıyla bilenip çabucak toparlanır, gerçekten kayıtsızlaşırdı. Hiçbir şeyin fazla önemi olmazdı artık. Fazla bir şeyin önemi olmazdı. Daha az önemi oldukça da daha önemsiz olurdu. Asla yeterince önemli olmazdı. Çünkü Daha Kötü Şeyler de olmuştu. Rahel'inki gibi, savaşın terörüyle barışın dehşeti arasında gidip gelen bir ülkede, Daha Kötü Şeyler olmaya devam ediyordu.

Böylece Küçük Tanrı boş boş güldü ve neşeyle sıçrayıp gitti. Kısa pantolonlu bir zengin çocuğu gibi. Islık çaldı, taşları tekmeledi. Bu kıpır kıpır coşkusunun nedeni talihsizliğinin görece küçük oluşuydu. İnsanların gözlerine tırmandı ve öfkeden çıldıran bir ifadeye dönüştü.

Larry McCaslin'in Rahel'in gözlerinde gördüğü şey çaresizlik değil, bir tür zorlama iyimserlikti. Estha'nın sözcüklerinin yerinde de bir boşluk vardı. Larry McCaslin'in bunu anlaması beklenemezdi. İkizlerden birindeki boşluğun, öteki ikizdeki sessizlikten başka bir şey olmadığını anlaması. Bu ikisinin birbirine tıpatıp uyduğunu anlaması. Üst üste oturtulmuş kaşıklar gibi. Birbirini iyi tanıyan âşıkların bedenleri gibi.

Boşandıktan sonra Rahel birkaç ay New York'taki bir Hint lokantasında garson olarak çalıştı. Sonra da birkaç yıl, Washington dışında, ayyaşların ara sıra para kutusuna kustukları, pezevenklerin ona daha çekici iş önerileriyle yaklaştıkları bir benzin istasyonunda kurşun geçirmez bir kulübede gece görevlisi olarak. İki kez, araba camlarından açılan ateşle vurulan adamlar gördü. Bir seferinde de, bıçaklanan bir adam, hareket halindeki bir arabadan sırtında bıçak dışarı fırlatıldı.

Sonra Bebek Kochamma mektup yazarak Estha'nın yeniden Geri Verildiğini bildirdi. Rahel benzin istasyonundaki işini bıraktı, mutluluk içinde Amerika'dan ayrıldı. Ayemenem'e dönmek üzere. Yağmurun altındaki Estha'ya.

Tepedeki eski evde Bebek Kochamma yemek masasının başına oturmuş, pörsümüş bir salatalığın kalın, köpüklü acılığını ova ova çıkarmaya çalışıyordu. Üzerinde krep kumaştan, karpuz kollu, sarı zerdeçal lekeli, yumuşak, kareli bir gecelik vardı. Masanın altındaki küçük, bakımlı ayaklarını, yüksek bir iskemleye oturtulmuş küçük bir çocuk gibi sallıyordu. Ödemden şişmiş bu ayaklar, içi hava dolu, ayak biçiminde küçük yastıklara benziyorlardı. Eskiden Ayemenem'e konuk geldiğinde Bebek Kochamma ne yapar yapar dikkati onların kocaman ayaklarına çekerdi. Onların terliklerini denemek için izin ister, sonra da, "Bakın bana nasıl büyük geldiler!" derdi. Sonra ayağında terliklerle evde dolaşır, herkes kendi küçük ayaklarına hayran kalabilsin diye sarisini biraz yukarı sıyırırdı.

Salatalıkla uğraşırken, zafer duygusu yüzünden açıkça okunabiliyordu. Estha'nın Rahel'le konuşmamış olması onu çok sevindirmişti. Rahel'e bakıp yanından geçip gitmiş olması. Yağmurun altına. Herkese yaptığı gibi.

Seksen üç yaşındaydı Bebek Kochamma. Kalın camlı gözlüğünün ardındaki gözleri tereyağı gibi yayılmıştı.

"Sana söylemiştim, değil mi?" dedi Rahel'e. "Ne bekliyordun ki? Özel muamele mi? Belleğini yitirdi diyorum sana! Kimseyi *tanımıyor* artık. Sen ne sanmıştın?"

Rahel sesini çıkarmadı.

Estha'nın sallanışının ritmini hissedebiliyordu ve tenine düşen yağmurun ıslaklığını. Onun kafasının içindeki boğuk sesli, altüst dünyayı duyabiliyordu.

Bebek Kochamma huzursuzca baktı Rahel'e. Estha'nın geri döndüğünü bildiren o mektubu yazdığına pişman olmuştu bile. Ama başka ne yapabilirdi ki! Hayatının sonuna kadar ona baksın mıydı ki? Hem *neden*? Estha onun sorumluluğunda değildi ki.

Yoksa öyle miydi?

Kardeş torunuyla bebek büyük hala arasındaki sessizlik üçüncü bir kişi gibi çökmüştü aralarına. Bir yabancı gibi. Şişmiş. Sağlıksız. Bebek Kochamma gece yatak odamın kapısını kilitlemeyi unutmamalıyım diye düşündü. Söyleyecek bir şey bulmaya çalıştı.

"Saçlarını nasıl buldun?"

Salatalığı tuttuğu eliyle yeni kesilmiş saçlarına dokundu. Salatalığın amansız köpüğü yapışıp kaldı saçlarına.

Rahel söyleyecek bir şey bulamıyordu. Bebek Kochamma'nın salatalık soyuşunu izledi. İnce, uzun, sarı salatalık kabukları göğsünü lekelemişti. Başının bir yanından öte yanına taranmış simsiyah boyalı saçları makaradan boşaltılmış ipliğe benziyordu. Boya, alnının derisinde soluk gri bir leke bırakmış, ikinci bir saç çizgisi oluşturmuştu. Rahel onun makyaj yapmaya başladığını fark etti. Dudak boyası. Göz kalemi. Hafif bir allık. Ev kapalı ve karanlık olduğundan ve 40 Wattlık ampul dışında ışık kullanılmadığından rujlu dudağı gerçek dudağının hafifçe dışına kaymıştı.

Yüzü ve omuzları zayıfladığından şişman bir insan olmaktan çıkıp konikleşmişti. Ancak yemek masasında otururken kocaman kalçaları gizlendiğinden neredeyse narin görünüyordu göze. Yemek odasının loş ışığı yüzünün kırışıklıklarını silmiş, onu –tuhaf, çökük bir biçimde– genç göstermişti. Bir sürü takı takmıştı. Rahel'in ölen büyükannesinin takılarını. Hepsini. Pırıltılı yüzükler. Elmas küpeler. Altın bilezikler ve yerinde durduğuna ve kendisine ait olduğuna emin olmak istercesine zaman zaman dokunduğu, harika işlemeli yassı bir altın zincir. Tıpkı iyi talihine inanamayan genç bir gelin gibiydi.

Hayatını geriye doğru yaşıyor, diye düşündü Rahel.

Tuhaf ama yerinde bir gözlemdi bu. Bebek Kochamma hayatını geriye doğru *yaşamıştı*. Genç bir kadınken maddi dünyayı reddetmişti, şimdi yaşlanınca da dünyayı kucaklar gibiydi. Dünyayı kucaklıyordu, dünya da onu.

On sekiz yaşındayken genç, yakışıklı bir İrlandalı keşişe, Peder Mulligan'a âşık olmuştu Bebek Kochamma; Peder,

Madras'taki okulundan bir yıllığına görevle Kerala'ya yollanmıştı. Üzerlerinde konuşabilmek için Hinduların kutsal kitaplarını inceliyordu.

Peder Mulligan her perşembe, Mar Thoma kilisesinin rahibi Muhterem E.John Ipe'ı, Bebek Kochamma'nın babasını ziyaret etmek üzere Ayemenem'e geliyordu. Muhterem Ipe, Hıristiyan toplumunda, Süryani Kilisesinin başı olan Antakya Patriğinin bizzat kutsadığı kişi olarak tanınıyordu; bu olay Ayemenem folklorunun parçası haline gelmişti.

1876 yılında, Bebek Kochamma'nın babası yedi yaşındayken, babası onu Kerala'daki Süryanileri ziyaret etmekte olan Patriği görmeye götürmüştü. Baba-oğul kendilerini Koçin'deki Kalleny'lerin evinin batı kanadındaki verandada, Patriğin konuşmakta olduğu bir öbek insanın önünde buluverdiler. Bu fırsattan yararlanan baba, küçük oğlunun kulağına bir şeyler fısıldadı ve onu öne itti. Geleceğin Muhterem'i, topuklarının üzerinde yana yatarak, korkudan donarak, dehşetten titreyen dudaklarını Patriğin orta parmağındaki yüzüğe dokundurdu, tükürük içinde bıraktı onu. Patrik yüzüğünü kolunun yenine sildi ve küçük çocuğu kutsadı. Büyüdükten ve rahip olduktan sonra bile Muhterem Ipe, *Punnyan Kunju* –Kutsanmış Çocuk– olarak tanınmayı sürdürdü; Alleppey ve Ernakulam'dan insanlar teknelerle ırmağı geçip çocuklarını kutsasın diye ona getirdiler. Peder Mulligan'la Muhterem Ipe arasında oldukça büyük yaş farkı olmasına ve ikisi Kilisenin farklı mezheplerinden (bunların tek ortak noktası, karşılıklı düşmanlıklarıydı) olmalarına karşın birbirlerinin arkadaşlığından hoşlanıyorlardı. Peder Mulligan sık sık öğle yemeğine davet ediliyordu. Yemek sofrası toplandıktan sonra daha uzun süre masanın yanından ayrılmayan sıska kızın içinde bir dalga gibi kabaran cinsel heyecanı fark eden, iki erkekten yalnızca biriydi.

Bebek Kochamma önceleri her hafta iyiliksever rolü oynayarak Peder Mulligan'ı baştan çıkarmaya çalıştı. Her perşembe sabahı, tam Peder Mulligan gelmek üzereyken, Bebek

Kochamma köyden yoksul bir çocuğu, elindeki sert kırmızı sabunla kaburgalarını acıta acıta zorla yıkardı.

"Günaydın Peder!" diye seslenirdi Bebek Kochamma onu gördüğünde; dudaklarındaki gülümseme, sıska çocuğun sabunkaygan kolunu mengene gibi tutuşuna tümüyle ters düşerdi.

"Sana da günaydın!" derdi Peder Mulligan durup şemsiyesini kaparken.

"Size sormak istediğim bir şey vardı Peder," derdi Bebek Kochamma. "Korintoslulara Birinci Mektubun onuncu babının yirmi üçüncü ayetinde, 'Her şey caizdir, fakat her şey faideli değildir,' diye yazıyor. Peder, nasıl olur da her şey caiz olur O'na? Tamam, bazı şeylerin caiz olabileceğini anlıyorum, ama..."

Titreyen, öpülesi dudaklarıyla ve alev alev yanan kömür karası gözleriyle karşısında duran çekici genç kızda uyandırdığı duygular, Peder Mulligan'ı fazlasıyla gururlandırıyordu. O da gençti ne de olsa; kızın İncil'e ilişkin sahte kuşkularını gideren ciddi açıklamalarının, kendi parlak, zümrüt yeşili gözlerindeki ürpertici vaatle hiç mi hiç uyuşmadığının belki o da farkındaydı.

Her perşembe, yakıcı öğle güneşine aldırmadan orada, kuyunun yanında dururlardı. Kâfirce bir tutkuyla ürperen genç kız ve pervasız Cizvit. Birlikte olmak için İncil'i kullanarak.

Konuşmalarının tam ortasında, zorla yıkanan talihsiz sabunlu çocuk hep kaçmayı başarır, Peder Mulligan'ın aklı başına gelir ve "Hop!" derdi. "Soğuk algınlığına yakalanmadan biz yakalayalım onu!"

Sonra şemsiyesini yeniden açar, çikolata renkli giysisi ve rahat sandaletleriyle, yetişmesi gereken randevusuna adımlarını yüksekten ata ata giden bir deve gibi yürüyüp giderdi. Genç Bebek Kochamma'nın sızlayan yüreği onun peşine takılır, yaprakların ve ufak taşların üstünden sekerdi. Zedelenir ve neredeyse kırılırdı.

Perşembe dolu koca bir yıl geçti. Sonunda Peder Mulligan'ın Madras'a dönme zamanı geldi. İyilikseverlik somut bir sonuç vermediğinden, Peder'e vurgun genç Bebek Kochamma bütün umudunu inanca bağladı.

Dediğinden inatla şaşmayarak (o günlerde genç bir kızın böyle davranması, bedensel bir kusur kadar kötü görülürdü, tavşan dudak ya da düztabanlık gibi örneğin) babasının isteğine karşı gelen Bebek Kochamma Katolik dinini kabul etti. Vatikan'ın özel izniyle yemin etti ve Madras'ta bir manastıra stajyer öğrenci olarak kabul edildi. Böylece, yasal yollardan bir biçimde Peder Mulligan'la bir araya gelmek için fırsat bulacağını umuyordu. Kendilerini, ağır kadife perdeli karanlık, mezar gibi salonlarda, dinsel konuları tartışırken gözünün önüne getiriyordu. Bütün istediği buydu. Ummaya cesaret edebildiği her şey. Yalnızca onun yakınında olmak. Sakalının kokusunu duyabilecek kadar yakınında. Cüppesinin kaba dokumasını görebilecek kadar. Onu yalnızca bakarak sevebilecek kadar.

Çok geçmeden bu girişiminin ne kadar yararsız olduğunu anladı. Kıdemli rahibelerin, rahiplerle piskoposları –bunların İncil'e ilişkin kuşkuları kendininkilerin kat kat üstündeydi– tekellerine aldıklarını ve Peder Mulligan'ın yakınına gelebilene kadar belki de yıllar geçeceğini fark etti. Manastırda huzursuz ve mutsuz olmaya başladı. Başındaki örtü durmadan sürttüğü için kafa derisinde geçmeyen alerjik bir kızarıklık oluştu. Oradaki herkesten daha iyi İngilizce konuştuğunu fark etti. Bu da onu daha da yalnızlaştırdı.

Manastıra girdikten bir yıl sonra babasına postayla ne anlama geldiği anlaşılmayan mektuplar göndermeye başladı. *Sevgili babacığım, Meryem anamızın hizmetinde mutlu ve huzurluyum. Ama Koh-i-Nur galiba mutsuz ve sıla özlemi çekiyor. Sevgili babacığım, bugün Koh-i-Nur öğle yemeğinden sonra kustu, ateşi de var. Sevgili babacığım, Manastırın yemeği Koh-i Nur'a dokunuyor, benimse şikâyetim yok. Sevgili babacığım, ailesi onun durumunu anlamadığı, ona aldırmadığı için Koh-i Nur çok keyifsiz...*

O zamanlar dünyanın en büyük elmasının adı olması dışında Muhterem E. John Ipe'ın bildiği başka bir Koh-i Nur yoktu. Müslüman adı taşıyan bir kızın bir Katolik manastırına girmiş olması onu şaşırtmıştı.

Koh-i Nur'un Bebek Kochamma'dan başkası olmadığını anlayan, Bebek Kochamma'nın annesi oldu sonunda. Uzun bir zaman önce Bebek Kochamma'ya babasının (Bebek Kochamma'nın büyükbabasının) vasiyetini göstermiş olduğunu anımsamıştı; babası, bu vasiyette torunlarını tanımlarken, şöyle yazmıştı: *Yedi değerli taşım var, bunlardan biri benim Koh-i Nur'umdur.* Torunlarının her birine küçük miktarlarda paralar ve mücevherler dağıttığını söyleyerek vasiyetine devam etmiş ama hangisine Koh-i Nur dediğini açıkça belirtmemişti. Bebek Kochamma'nın annesi, kızının, herhangi bir neden olmaksızın, büyükbabasının kendisini kastettiğini sandığını anladı; manastırda bütün mektuplarının postaya verilmeden önce Başrahibe tarafından okunacağını bilen Bebek Kochamma, sıkıntılarını ailesine aktarabilmek için bunca yıl sonra Koh-i Nur'u yeniden hortlatmıştı.

Muhterem Ipe, Madras'a giderek kızını manastırdan aldı. Oradan ayrılmak mutlu etti kızı, ama yeniden eski dinine dönmemekte kararlıydı, hayatının sonuna kadar Katolik olarak kaldı. Muhterem Ipe, kızının artık adının çıktığının ve koca bulmasının olanaksız olduğunun farkına varmıştı. Böylece, koca bulamayacağına göre eğitim görmesinde bir sakınca olmayacağına karar verdi. Amerika'da Rochester Üniversitesinde eğitim görmesi için her şeyi ayarladı.

İki yıl sonra Bebek Kochamma elinde 'Bahçe Süsleme' diplomasıyla eve döndü, ama Peder Mulligan'a olan aşkı eskisinden de derindi. Eski ince, çekici kızdan eser kalmamıştı. Rochester'de geçirdiği yıllarda Bebek Kochamma irileştikçe irileşmişti. Aslında şişman demek daha doğru. Chungam köprüsündeki çekingen küçük terzi Chellappen bile onun sarı bluzlarını dikerken yüksek fiyat tarifesi uygulayacağım diye tutturdu.

Kara kara düşünmesini engellemek için babası Bebek Kochamma'yı Ayemenem'deki evin ön bahçesiyle görevlendirdi; kız orada çarpıcı, gösterişli bir bahçe düzenledi, insanlar ta Kottayam'dan bu bahçeyi görmeye geldiler.

Çakıl taşı döşeli dik inen bahçe yolunun ortasında kalan, daire biçiminde, eğimli bir toprak parçasıydı orası. Bebek Kochamma onu bodur çalılıklardan, kayalardan ve aslanağızlarından oluşan gümrah bir dolambaca çevirdi. En sevdiği çiçek anturiumdu. Anturium *andraenum*. Bir koleksiyon düzmüştü kendine, 'Rubrum', 'Balayı' ve çeşitli Japon türleri. Çiçeklerin etli yaprakları benekli siyahtan kan kırmızıya ve parlak turuncuya kadar değişen renklerdeydi. Kabarık, benekli saplarıysa hep sarı. Bebek Kochamma'nın bahçesinin tam ortasında, tespih çiçekleri ve floksa tarhlarıyla çevrelenmiş mermerden bir melek, içinde bir tek mavi su zambağı yetişen derin bir havuza, gümüşsü bir yay çizerek durmaksızın işiyordu. Havuzun her köşesinde, pembe yanaklı, siperlikli kırmızı bir kasket takmış, pembe alçıdan bir cüce oturuyordu.

Bebek Kochamma öğle sonralarını bahçede geçirirdi. Sarisi ve lastik çizmeleriyle. Parlak turuncu renkteki bahçe eldivenleriyle kocaman bir bahçe makası kullanırdı. Bir aslan terbiyecisi gibi, kıvrılıp bükülen asma dallarını terbiye eder, dimdik kabaran kaktüsleri hizaya getirirdi. Bonsai bitkilerinin boyunu kısaltır, nadide orkideleri şımartırdı. Havaya savaş açardı. Edelvays ve Çin guavası yetiştirmeye çalışırdı.

Her gece bacaklarını kaymakla ovar, ayak parmaklarının etlerini geriye iterdi.

Yarım yüzyılı aşkın bir süredir büyük özenle, titizlikle bakılan süs bahçesi son zamanlarda ihmal edilmişti. Kendi haline bırakılan bahçe bakımsızlaşmış, numaralarını yapmayı unutan hayvanlarla dolu bir sirk gibi vahşileşmişti. Halkın komünist paçası dediği (çünkü Kerala'da komünizm gibi bu da gelişiyordu) yabanotları, daha egzotik olan bitkileri örttü. Yalnızca asmalar, ölülerin tırnakları gibi, uzamayı sürdürdüler. Pembe alçıdan cücelerin burun deliklerine girdiler, boş

kafalarının içinde yayıldılar, onların yüzüne yarı şaşkın yarı aksırmak üzere bir ifade verdiler.

Bahçenin böyle durup dururken, apansız bir çöp yığınına dönüşmesinin nedeni, yeni bir aşktı. Bebek Kochamma Ayemenem'deki evin damına bir çanak anten yerleştirmişti. Oturma odasında uydu kanallı televizyonuyla dünyaya hükmediyordu. Bunun Bebek Kochamma'da yol açtığı olağanüstü heyecanı anlamak güç değildi. Yavaş yavaş meydana gelen bir şey değildi bu. Bir gecede oluvermişti. Sarışınlar, savaşlar, kıtlıklar, futbol, seks, müzik, hükümet darbeleri; bütün bunlar aynı trenle geliyorlardı. Aynı anda açıyorlardı bavullarını. Aynı otelde kalıyorlardı. Bir zamanlar, ezgili çalan bir otobüs kornasından daha yüksek ses duyulmayan Ayemenem'de, artık koca savaşları, kıtlıkları, çarpıcı kıyımları ve Bill Clinton'ı bir çırpıda ayağınıza getirtiyordunuz. Böylece, süs bahçesi sararıp kururken Bebek Kochamma Amerikan NBA ligindeki oyunları izliyor, kriket maçlarını ve bütün Grand Slam tenis turnuvalarını seyrediyordu. Hafta içi günlerde, dudakları rujlu, saçları spreyden kaskatı sarışınların erkekleri baştan çıkartıp kendi cinsel imparatorluklarını savundukları *Cesur ve Güzel* ile *Santa Barbara*'yı izliyordu. Bebek Kochamma bu kadınların pırıltılı giysilerinden ve zekice, bitirimce hazırcevaplılıklarından hoşlanıyordu. Gün boyunca bu izledikleri kopuk kopuk aklına geliyor, kıkır kıkır gülüyordu.

Aşçı Kochu Maria'nın kulaklarında, kulak memelerini sarkıtmış olan o ağır altın küpeler vardı hâlâ. O da, enseleri kafalarından daha geniş olan ve yıldızlı likra mayolar giyip birbirlerini ölesiye döven Hulk Hogan'la Mr.Perfect'in yer aldığı *Güreş Çılgınlığı* programını izliyordu. Kochu Maria gülerken, çocuklarda kimi zaman görüldüğü gibi hafif bir acımasızlık yansıyordu sesine.

Bütün gün oturma odasında oturuyorlardı; Bebek Kochamma uzun arkalıklı bahçe koltuğunda ya da şezlongta (ayaklarının durumuna bağlıydı bu), Kochu Maria da onun yanında yerde oturur (fırsat buldukça kanal değiştirerek), gü-

rültülü televizyonun karşısında bir sessizliğin içinde kenetlenirlerdi. Birinin saçı kar beyazıydı, ötekininki simsiyah boyalı. Bütün yarışmalara katılırlar, reklamı yapılan bütün indirimlerden yararlanırlardı; bir seferinde bir tişört, birinde de bir termos kazanmışlardı; Bebek Kochamma onu dolabına kilitlemişti.

Bebek Kochamma, Ayemenem'deki evi sever, herkesten uzun yaşadığı için kendisine kalan mobilyanın değerini bilirdi. Mammachi'nin kemanı ve keman kutusu, Ooty yapımı dolaplar, plastik hasırdan koltuklar, Delhi yatakları, fildişi kulpları çatlamış Viyana yapımı tuvalet masası. Velutha'nın gülağacından yaptığı yemek masası.

Kanaldan kanala geçerken BBC'de gördüğü kıtlıklar ve televizyon savaşları Bebek Kochamma'yı dehşete düşürüyordu. Sayıları gitgide artan yoksul, yersiz-yurtsuz insanları televizyonda gördükçe duyduğu kaygılar, eskiden Devrim'den ve Marksist-Leninist tehditten duyduğu korkunun önüne geçmişti. Etnik arıtmayı, açlığı ve soykırımı, evindeki mobilyayı doğrudan tehdit eden şeyler olarak görüyordu.

Gerekmedikçe pencerelerini ve kapılarını kilitli tutuyordu. Pencerelerini belirli amaçlar için kullanıyordu. Temiz Hava Solumak için. Sütçünün Parasını Ödemek için. İçerde Kalan Bir Arıyı Dışarı Salmak için (Kochu Maria'ya, elinde bir havluyla evin içinde arıyı kovalattıktan sonra).

Kochu Maria'nın her hafta Kottayam'daki Bestbakery fırınından getirdiği kremalı çörekleri sakladığı sevimsiz, boyaları dökülen buzdolabını bile kilitliyordu. Normal su yerine içtiği iki şişe pirinç suyunu da. Damlalığın altındaki rafta da Mammachi'nin söğüt desenli yemek takımından arta kalan parçaları saklıyordu.

Rahel'in getirdiği bir düzine kadar insülin şişesini tereyağı ve peynir bölmesine koydu. Bu günlerde masum ve saf bakışlıların bile çanak çömlek dolandırıcısı ya da kremalı çörek tutkunu ya da yurt dışından getirtilen insülin bulmak için Ayemenem'de cirit atan hırsız şeker hastaları olabileceğinden kuşkulanıyordu.

İkizlere bile güvenmiyordu. Ellerinden Her Şey Gelir onların diyordu. Her şey. *Onlar 'Şimdi'lerini bile çalabilirler*, diye düşünüyordu; o ikisinin sanki yeniden bir tek kişi haline gelmişler gibi düşünmeye ne çabuk başladığını fark edince içine bir sızı saplandı. Bunca yıl sonra. Geçmişin üzerine çökmesine engel olmak için düşüncelerini hemen değiştirdi. *Kız. Kız 'Şimdi'sini bile çalabilirdi.*

Yemek masasının yanında dikilen Rahel'e baktı ve Estha'nın becerdiği şeyi onun da becerebildiğini gördü: aynı Estha gibi sessizce ve sakince durabilmeyi. Rahel'in suskunluğu Bebek Kochamma'yı biraz korkutmuştu.

"Evet!" dedi. Sesi tiz ve titrek çıkmıştı. "Neler planlıyorsun? Ne kadar kalacaksın burada? Karar verdin mi?"

Rahel birşeyler söylemeye çalıştı. Sesi çatlak çatlak çıktı. Bir teneke parçası gibi. Pencereye doğru gidip açtı. Biraz Temiz Hava Almak için.

"İşin bitince camı kapa," dedi Bebek Kochamma ve bir dolap gibi kapattı yüzünü.

Pencereden bakınca ırmak görünmüyordu artık.

Mammachi arka verandayı Ayemenem'deki ilk akordeon kapıyla kapatana kadar görünüyordu. Muhterem E. John Ipe'ın ve Aleyooty Ammachi'nin (Estha ile Rahel'in büyükbüyükanne ve büyükbüyükbabası) yağlı boya portreleri arka verandadan indirilip ön verandaya asılmışlardı.

Kutsanmış Çocukla karısı şimdi orada, içi doldurulmuş bizon başının iki yanında asılıydılar.

Muhterem Ipe'ın özgüvenli-atasal gülümsemesi ırmağa değil yola yönelikti.

Aleyooty Ammachi ise daha kararsız görünüyordu. Sanki başını döndürmek istiyormuş da döndüremiyormuş gibi. Belki ırmaktan ayrılmak, onun için pek kolay değildi. Gözleri kocasının baktığı yöndeydi. Kalbiyse başka yönde. Ağır, mat altından kunukku küpeleri (Kutsanmış Çocuğun İyilikseverliğinin kanıtları) kulak memelerini uzatmış, ta omuzlarına kadar sarkıtmıştı. Kulaklarındaki deliklerden bakınca sı-

cak ırmak ve içine eğilen koyu renkli ağaçlar görünüyordu. Ve kayıklarındaki balıkçılar. Ve balıklar.

Irmak evden artık görünmese de, bir midyede her zaman deniz duygusu olduğu gibi Ayemenem'deki evde de her zaman bir ırmak duygusu vardı.

Sürükleyen, çağlayan, içinde balıklar yüzen bir duygu.

Yemek odasının penceresinin yanında, saçlarında rüzgârla durduğunda, Rahel yağmurun, bir zamanlar büyükannelerinin turşu fabrikası olan yapının paslı teneke damına pıtır pıtır düşüşünü görebiliyordu.

Cennet Turşuları ve Konserveleri.

Evle ırmağın arasındaydı.

Orada turşu, meyve suları, reçel, toz köri ve konserve ananas hazırlanırdı. GMÖ (Gıda Maddeleri Örgütü) yasakladıktan sonra da muz reçeli (yasadışı olarak) yapılmıştı; Örgütün koyduğu kurallara göre, bu yapılan ne reçeldi ne de pelte. Pelte olamayacak kadar koyu ve reçel olamayacak kadar suluydu. Ne olduğu belirsiz, sınıflandırılması olanaksız bir oluşum deniyordu.

Yönetmeliklerinde böyle yazıyordu.

Şimdi geçmişe baktığında, ailesinin sınıflandırma konusunda karşılaştığı bu güçlüğün, reçel-pelte sorunundan çok daha derinlere indiğini düşünüyordu Rahel.

Belki de Ammu, Estha ve kendisi en büyük suçlulardı. Ama yalnızca onlarla bitmiyordu iş. Ötekiler de öyleydi. Hepsi de yasalara karşı gelmişlerdi. Hepsi de yasak bölgeye adım atmışlardı. Kimin nasıl sevileceğini söyleyen yasalara hepsi aykırı davranmışlardı. Ve ne kadar sevileceğini söyleyen. Büyükanneleri büyükanne, dayıları dayı, anneleri anne, kuzenleri kuzen, reçeli reçel ve pelteyi pelte yapan yasalara.

Öyle bir zaman gelmişti ki dayılar baba, anneler sevgili olmuş, kuzenler ölmüş, cenaze törenleri yapılmıştı.

Öyle bir zaman gelmişti ki, akla gelmez şeyler akla gelmiş, olanaksız olan gerçekleşmişti.

Daha sonra, Sophie Mol'un cenazesi henüz kaldırılmadan, polis Velutha'yı bulmuştu. Kelepçelerin derisine değdiği yerlerde tüyleri kabarmıştı. Ekşimetal kokulu soğuk kelepçeler. Tıpkı çelik otobüs tutamakları ve biletçinin onları tutmaktan kokan elleri gibi.

Her şey sona erdikten sonra Bebek Kochamma, "Ektiğini biçer insan," dedi. Sanki bu ekip biçme olayıyla kendisinin hiç ilgisi yokmuş gibi. Küçük ayaklarının üstünde yürüyerek kanaviçe işlemesinin başına döndü. Küçük ayak parmakları döşemeye hiç değmiyordu. Estha'nın Geri Verilmesi onun fikriydi.

Margaret Kochamma'nın, kızının ölümü karşısında duyduğu keder ve acı, içinde öfkeli bir yay gibi kıvrılmıştı. Hiçbir şey söylemiyor ama İngiltere'ye dönüşünden önceki günler içinde ne zaman fırsatını bulsa Estha'nın yüzüne tokadı yapıştırıyordu.

Rahel, Ammu'nun Estha'nın küçük bavulunu toplayışını izliyordu.

"Belki de haklılar," dedi Ammu fısıltıyla. "Belki de bir erkek çocuğun Baba'ya ihtiyacı vardır."

Rahel onun gözlerinin ölü olduğunu gördü, kırmızı ölü.

Haydarabad'daki bir İkiz Uzmanına danıştılar. Kadın onlara yanıt yazarak tek yumurta ikizlerini ayırmanın doğru olmadığını, ama çift yumurta ikizlerinin öteki çocuklardan hiç farkı bulunmadığını, ana-babası ayrılan çocukların yaşadığı doğal acıları onların da elbette yaşayacağını, ama bundan daha fazla bir sorun olmayacağını bildirdi. Olağandışı bir şey olmazdı.

Böylece Estha, teneke bavulu ve haki heybesinin içine konulmuş bej, sivri burunlu ayakkabılarıyla Geri Verildi. Madras Postasının birinci sınıfında Madras'a, sonra da babalarının bir arkadaşıyla Madras'tan Kalküta'ya gitti.

İçinde domatesli sandviçler olan bir yemek çantası vardı yanında. Bir de üzerinde kartal resmi olan bir *Eagle* termosu. Kafasında korkunç tablolar vardı.

Yağmur. Hızla akan, kapkara su. Ve bir koku. Çürük-tatlı. Rüzgârla gelen bayat gül kokusu gibi.

Ama hepsinden kötüsü, ağzı, yaşlı bir adamın ağzına benzemiş genç bir adamın anısını taşıyordu içinde. Şişmiş bir yüzün ve göçertilmiş, tepe üstü dönmüş bir gülümseyişin anısını. İçinde çıplak bir ampul yansıyan, göl gibi yayılan berrak bir salgının. Açılan, çevrede dolaşan ve sonra bakışını onun üzerinde sabitleştiren kan çanağı bir gözün. Estha'nın üzerinde. Ve Estha ne yapmıştı? O sevgili yüze bakıp, Evet, demişti.

Evet, o'ydu.

Estha'nın ahtapotunun yakalayamadığı sözcük: *Evet.* Belli ki elektrik süpürgesiyle temizlemenin yararı yoktu. Oraya yerleşmişti, bir kıvrımın ya da kırışığın ta dibine, azı dişinin arasına sıkışan bir mango lifi gibi. Bir türlü çıkartılamayan.

Pratik açıdan, her şeyin Sophie Mol'un Ayemenem'e geldiği gün başladığı da söylenebilir. Belki her şeyin bir günde değişebileceği de doğrudur. Birkaç saatin, koca bir ömrün gidişini etkileyebileceği. Böyle olunca da, o birkaç saat, yanan bir evden arta kalan şeyler gibi –kömürleşmiş saat, alevlerin yaladığı fotoğraf, kavrulmuş mobilyalar– yıkıntıların arasından kurtarılıp incelenmelidir. Korunmalıdır. Açıklanmalıdır.

Yıkılan ve yeniden kurulan küçük olaylar, sıradan şeyler. Yeni bir anlam katılan şeyler. Birden, bir öykünün ağartılmış kemikleri oluverirler. Yine de, her şeyin Sophie Mol'un Ayemenem'e geldiğinde başladığını söylemek, bakış açılarından yalnızca bir tanesidir.

Aynı biçimde, her şeyin binlerce yıl önce başladığını öne sürmek de mümkündür. Marksistler gelmeden çok önce. İngilizler Malabar'ı almadan önce, Hollandalılar egemen olmadan, Vasco de Gama oraya gelmeden, Zamorin Calicut'u fethetmeden önce. Portekizliler tarafından öldürülen mor giysili üç Suriyeli piskopos, göğüslerinin üzerinde kıvrılmış

deniz yılanları, karışmış sakallarının arasında dolanmış midyelerle denizde bulunmadan önce. Hatta her şeyin, Hıristiyanlığın bir tekneyle gelip süzgeçten geçen çay gibi Kerala'ya süzülmesinden çok önce başladığı bile ileri sürülebilir.

Aslında, her şeyin Aşk Yasaları'nın yapıldığı günlerde başladığı söylenebilir. Kimin, nasıl sevileceğini belirleyen yasaların.

Ve ne kadar.

Bununla birlikte, pratik nedenlerle, umutsuzca pratik bir dünyada...

2

Pappachi'nin Pervanesi

... altmış dokuz yılının (bin dokuz yüz söylenmiyor) pırıl pırıl bir aralık günüydü. Bir ailenin hayatında, derinde duran ahlak kavramlarını harekete geçirecek, onlara işlerlik kazandıracak ve bir süre öyle kalmalarına neden olacak bir şeyin meydana geldiği türden bir zamandı. Herkesin gözü önünde durmalarına. Herkesin görebileceği biçimde.

Güneşi metal kuyruklarında yakalamış gök mavisi bir Plymouth, yeni çeltik tarlalarının ve yaşlı kauçuk ağaçlarının yanından hızla geçti. Koçin'e gidiyordu. Daha doğuda, benzer bir görünüme sahip (cangıllar, ırmaklar, çeltik tarlaları, komünistler), küçük bir ülkede, o ülkenin tamamını on beş santim kalınlığında çelikle örtmeye yetecek kadar bomba atılıyordu. Oysa burada barış vardı, Plymouth'daki aile de korkmadan, kötü şeyler beklemeden yolculuk ediyordu.

Plymouth'un sahibi eskiden Pappachi'ydi, Estha ile Rahel'in büyükbabası. O öldükten sonra büyükanneleri Mammachi'nin olmuştu; Rahel ile Estha da, *Neşeli Günler*'i üçüncü kez seyretmek üzere Koçin'e gidiyorlardı. Bütün şarkıları ezbere biliyorlardı.

Filmden sonra hepsi birden bayat yemek kokulu Sea Queen Otelinde kalacaklardı. Yerleri çoktan ayırtılmıştı. Ertesi sabah erkenden Chacko'nun ayrıldığı karısını –İngiliz yengeleri Margaret Kochamma– ve kuzenleri Sophie Mol'u

karşılamak üzere Koçin Havaalanına gideceklerdi; bu ikisi Noel tatilini Ayemenem'de geçirmek üzere Londra'dan geliyorlardı. O yılın başında, Margaret Kochamma'nın ikinci kocası olan Joe bir araba kazasında ölmüştü.

Chacko kazayı duyduğunda onları Ayemenem'e davet etti. O ikisinin Noel'i İngiltere'de tek başlarına, kederler içinde geçireceklerini düşünmeye katlanamadığını söylüyordu. Anılarla dolu bir evde.

Ammu, Chacko'nun Margaret Kochamma'yı sevmekten asla vazgeçmemiş olduğunu söyledi. Mammachi aynı düşüncede değildi. Chacko'nun o kadını hiç sevmemiş olduğuna inanmak hoşuna gidiyordu.

Rahel ile Estha, Sophie Mol'u hiç görmemişlerdi. Ancak şu son hafta onun hakkında çok şey duymuşlardı. Bebek Kochamma'dan, Kochu Maria'dan, hatta Mammachi'den. Onlar da onunla karşılaşmamışlardı ama sanki onu tanıyormuş gibi yapıyorlardı. *Sophie Mol Ne Düşünür?* haftasıydı.

Bütün o hafta boyunca Bebek Kochamma bıkıp usanmadan ikizlerin özel konuşmalarına kulak misafiri oldu ve ne zaman onları Malayalam dilinde konuşurken yakalasa, hemen oracıkta ufak bir para cezası verdi. Harçlıklarından kesti. Onları bazı cümleler yazmaya zorladı; 'yazı cezası' diyordu bunlara: *Her zaman İngilizce konuşacağım, her zaman İngilizce konuşacağım.* Yüzer kez. Yazıldıktan sonra kırmızı kalemiyle bunların üzerini çiziyordu ki yeni cezalar verdikçe eski cümleler yeniden kullanılmasın.

Dönüş yolunda söylemek üzere bir İngilizce şarkı üzerinde çalışmaya zorlamıştı onları. Sözcükleri düzgünce sıralamak ve telaffuza dikkat etmek zorundaydılar. Te-laf-fu-ZA.

Her za-man Tanrıya inan,
Yineliyorum, inan,
İ-nan,
İ-nan.

Estha'nın tam adı Esthappen Yako idi. Rahel'inki de Rahel. O sırada soyadları yoktu, çünkü Ammu kızlık adına geri dönmeyi düşünüyordu, bir yandan da kocasının soyadıyla babasının soyadı arasında seçim yapmanın bir kadına pek de fazla seçenek tanımadığını söylüyordu.

Estha'nın ayağında sivri burunlu, bej ayakkabıları vardı, saçı da Elvis'inki gibi bukleliydi. Dışarı Çıkarken Yapılan Özel Bukle. Elvis'in en çok sevdiği şarkısı 'Parti' idi. Kendisine bakan kimse olmadığında, *Kimileri sallanmaktan hoşlanır, kimileri yuvarlanmaktan*, diye mırıldanırdı, bir *badminton* raketini acemice tıngırdatıp dudaklarını Elvis gibi bükerek. *'Ama ahlamak ve oflamak ruhumu doyuracak, hadi bir parti verelim...'*

Estha'nın gözleri çekik ve miskin bakışlıydı, yeni ön dişlerinin uçları da hâlâ tırtıllıydı. Rahel'in yeni dişleri dişetlerinin içinde bekliyordu, tıpkı sözcüklerin kalemin içinde beklemesi gibi. On sekiz dakikalık bir yaş farkının ön dişlerin çıkışında böylesine bir gecikme yaratması herkesi şaşırtıyordu.

Rahel'in saçının büyük bölümü kafasının tepesinde bir fıskiye gibi toplanmıştı. 'Tokyo'da Aşk' denilen bir tutaçla bağlanmıştı; üzerine iki boncuk takılı bir lastik bantla; bu bandın ne aşkla ne de Tokyo'yla bir ilgisi yoktu tabii. Kerala'da, 'Tokyo'da Aşk'lar zamana karşı durmuştu; bugün bile, bayanlar için malzeme satan kaliteli bir mağazaya girdiğinizde bunları bulabilirdiniz. Bir lastik bandın üzerinde iki boncuk.

Rahel'in oyuncak kol saatinde zaman boyayla çizilmişti. İkiye on kala. Rahel'in en büyük arzularından biri, canı istediğinde zamanı değiştirebileceği bir saate sahip olmaktı (Rahel'e göre zamanın asıl anlamı da buydu zaten). Sarı çerçeveli kırmızı plastikten güneş gözlüğü dünyayı kırmızı gösteriyordu ona. Ammu bu gözlüğün gözlerine zarar vereceğini söyleyip onu olabildiğince az kullanmasını öğütlemişti.

Havaalanı Giysisi, Ammu'nun bavulundaydı. Giysiyle bir örnek bir de donu vardı.

Arabayı Chacko sürüyordu. Ammu'dan dört yaş büyüktü Chacko. Rahel'le Estha, ona Chachen diyemiyorlardı, derlerse o da onlara Chetan ve Cheduthi diyordu. Ona Ammaven dediklerinde ise o da onlara Appoi ve Ammai diyordu. Ona Dayı derlerse o da onlara Teyzecik diyordu, buysa herkesin içinde utandırıyordu onları. Bu yüzden ona Chacko diyorlardı.

Chacko'nun odası, yerden tavana kadar kitap doluydu. Hepsini okumuştu; o kitaplardan ezbere, uzun uzun bölümler okurdu – durup dururken. Ya da en azından hiç kimsenin tahmin edemeyeceği nedenlerden dolayı. Örneğin o sabah, verandada oturan Mammachi'ye hoşça kal diye seslenip kapıdan arabayla çıkarlarken, Chacko ansızın şöyle demişti: *'Sonunda Gatsby sıyrılıp çıktı bu işten; ama onun peşini bırakmayan, düşlerine giren o iğrenç koku, beni itiyor, insanların acınası başarısızlıklarına ve kısır coşkularına olan ilgimi zaman zaman kesiyordu.'*

Herkes buna öylesine alışkındı ki birbirlerini dürtüklemeye ya da bakışmaya kalkışmadılar bile. Chacko, Oxford'da Rhodes bursuyla okumuş olduğu için başkasında hoş görülmeyen aşırılıklar ve tuhaflıklarına ses çıkarılmazdı.

Ailenin yaşamöyküsünü yazdığını ve bunun yayınlanmaması için ailesinin kendisine para ödeyeceğini ileri sürüyordu. Ammu, ailede, yaşamöyküsü kanalıyla şantaj yapacak bir tek kişi olduğunu ve bunun da Chacko'nun kendisinden başkası olmadığını söylerdi.

Elbette ki eskidendi bu. 'Dehşet'ten önce.

Plymouth'ta Ammu ön koltukta, Chacko'nun yanında oturuyordu. O yıl yirmi yedi yaşındaydı ve hayatın kendisi için artık yaşanmış olduğunu midesinin tam ortasında soğuk soğuk hissediyordu. Bir fırsat verilmişti kendisine. Hata yapmıştı. Yanlış adamla evlenmişti.

Babasının Delhi'deki işinden emekli olup Ayemenem'e taşındığı yıl Ammu da orta eğitimini tamamladı. Pappachi,

üniversite eğitiminin bir kız için gereksiz bir masraf olduğunda ısrar edince Ammu'nun onlarla birlikte Delhi'den ayrılmaktan başka seçeneği kalmadı. Ayemenem'de genç bir kız için bir yandan annesine ev işlerinde yardım ederken bir yandan da evlenme önerisi beklemekten başka yapacak pek bir şey yoktu. Babasının uygun bir başlık ödeyecek yeterli parası olmadığı için Ammu'ya evlenme öneren olmadı. İki yıl geçti. On sekizinci yaş günü arkada kaldı. Ana-babası bunun farkında olmadı ya da en azından sözünü etmedi. Ammu umutsuzluğa kapıldı. Gün boyu, Ayemenem'den ve huysuz babasıyla sabır küpü annesinin elinden kurtulup kaçtığını düşleyip duruyordu. İşe yaramaz, yararsız birkaç plan yaptı. Sonunda biri işe yaradı. Pappachi yaz aylarını, Kalküta'da oturan uzak bir teyzenin yanında geçirmesine izin verdi.

Orada, bir düğün töreninde Ammu gelecekteki kocasıyla tanıştı.

Bir çay çiftliğinde müdür yardımcısı olarak çalıştığı Assam'dan tatile gelen biriydi bu. Bir zamanların varlıklı *zamindar*larından[1] olan ailesi, ülkenin bölünmesinden sonra Doğu Bengal'den Kalküta'ya göç etmişti.

Ufak tefek ama sağlam yapılı bir adamdı. Yakışıklıydı. Kendisine ciddi bir görünüm veren ve tasasız çekiciliğine ve çocukça ama karşı konulması olanaksız nükteciliğine tam anlamıyla ters düşen eski moda bir gözlük takıyordu. Yirmi beş yaşındaydı ve tam altı yıldır çay çiftliğinde çalışıyordu. Üniversiteye gitmemişti, bu da çocuksu mizacını açıklıyordu. Tanışmalarından beş gün sonra Ammu'ya evlenme teklif etti. Ammu ona âşıkmış numarası yapmadı. Ölçüp biçti ve kabul etti. Ayemenem'e dönmek yanında *ne olursa olsun*, *kim olursa olsun* daha iyidir diye düşünüyordu. Kararını bildirmek için ana-babasına mektup yazdı. Yanıt alamadı.

[1] İngiliz yönetimi altındaki Hindistan'da arazi vergisi toplamakla yükümlü feodal çiftlik sahibi. (Çev.)

Ammu, Kalküta'da görkemli bir düğünle evlendi. Sonradan, o günü düşündüğünde, damadın gözlerindeki küçük ateşli pırıltının aşk, hatta kendisini bekleyen cinsel mutluluğun heyecanı değil, yaklaşık sekiz koca bardak viski olduğunu anladı. Susuz. Sek.

Ammu'nun kayınpederi Demiryolu Şirketinin Yönetim Kurulu Başkanıydı ve Cambridge'deyken boks şampiyonu olmuştu. BABB'nin –Bengal Amatör Boks Birliği– Genel Sekreteriydi. Genç çifte düğün armağanı olarak ısmarlama hazırlanan, pudra pembesi bir Fiat otomobil verdi, düğünden sonra da arabayı alıp gitti, hem de gençlere takılan bütün mücevherleri ve öteki armağanların çoğunu da alarak. İkizler doğmadan önce, safra kesesi alınırken ameliyat masasında öldü. Cesedi yakılırken Bengal'deki bütün boksörler hazır bulundular. Çökük suratlı, kırık burunlu bir yas-tutanlar topluluğu.

Ammu ile kocası Assam'a taşındıklarında, genç, güzel ve şımarık Ammu çiftçiler kulübünün gülü oldu. Sarilerinin içine sırtı açık bluzlar giyiyor, zincir saplı gümüş lame çantalar taşıyordu. Gümüş bir ağızlıkla uzun sigaralar tüttürüyordu; kusursuz duman halkaları yapmayı öğrenmişti. Kocasının yalnızca içki düşkünü değil, tam anlamıyla alkolik olduğu ortaya çıkmıştı, hem de tipik bir alkolik gibi dürüstlükten uzaktı, trajik bir çekiciliğe sahipti. Ammu'nun onda asla anlamadığı iki şey vardı. Kocasından boşandıktan uzun zaman sonra bile Ammu onun neden hiç ihtiyacı olmadığı halde öylesine fütursuzca yalan söylediğini anlayamamıştı. *Özellikle de* hiç ihtiyacı olmadığı zamanlarda. Arkadaşlarıyla sohbet ederken tütsülenmiş somon balığına bayıldığını söylerdi, oysa Ammu onun somondan nefret ettiğini bilirdi. Ya da kulüpten eve döndüğünde Ammu'ya *St.Louis'te Buluşalım*'ı izlemiş olduklarını anlatırdı, gerçekteyse Bronz Buckaroo oynatılmış olurdu. Ammu bunları onun yüzüne vurduğunda asla açıklama yapmaz, özür dilemezdi. Kıkır kıkır gülmekle yetinir, Ammu'yu öfkeden çıldıracak duruma getirirdi.

Çin'le savaş çıktığında Ammu sekiz aylık gebeydi. 1962 yılının Ekim ayıydı. Çiftçilerin karılarıyla çocukları Assam dışına gönderilmişlerdi. Gebeliği, yolculuğa çıkamayacak derecede ilerlemiş olan Ammu çiftlikte kaldı. Kasım ayında, hoplaya zıplaya giden bir otobüsle Shillong'a yapılan tüyler ürpertici bir yolculuktan sonra, Çinlilerin ülkeyi istila ettiği ve Hindistan'ın yenilmek üzere olduğu söylentileri arasında Estha ile Rahel dünyaya geldiler. Mum ışığında. Camları karartılmış bir hastanede. Fazla zorluk çıkarmadan ve on sekiz dakika arayla dışarı çıktılar. Bir büyük bebek yerine iki küçük bebek. Annelerinin sıvılarına bulanmış ikiz ayıbalıkları. Doğma çabasından kırışmış durumda. Gözlerini yumup uyumadan önce Ammu elleri ayakları düzgün mü diye inceledi onları.

Dört göz, dört kulak, iki ağız, iki burun, yirmi parmak ve yirmi kusursuz ayak tırnağı saydı.

Ama o ikisinin bir tek Siyam ruhuna sahip olduğunun farkına varmadı. Çocukları olduğu için mutluydu. Hastane koridorunda sert bir bankın üzerine uzanmış yatan babaları sarhoştu.

İkizler iki yaşına geldiğinde, çay çiftliğindeki yalnız yaşamın da hız kazandırdığı içki, babalarını alkolün neden olduğu bir uyuşukluğun içine itmişti. Günler boyu yatakta yatıyor, işe gitmiyordu. Sonunda İngiliz müdürü Bay Hollick ciddi bir konuşma yapmak için onu bungalovuna getirtti.

Ammu evinin verandasında merak içinde oturarak kocasının dönmesini bekledi. Hollick'in onu çağırtmasının tek nedeninin onu kovmak olduğuna emindi. Kocasının kederli ama yine de yıkılmamış bir halde dönmesi onu şaşırttı. Ammu'ya, Bay Hollick'in kendisine bir öneride bulunduğunu, bu öneriyi kendisiyle tartışması gerektiğini söyledi. Bakışlarını karısından kaçırarak, çekinerek başladı konuşmaya, ama konuşma ilerledikçe cesaret kazandı. Pratik açıdan bakıldığında, uzun vadede her ikimize de yararı dokunacak bir öne-

ri bu, dedi. Aslında çocukların eğitimi de düşünülürse, *hepsine* yararı dokunacaktı.

Bay Hollick genç yardımcısıyla açık konuşmuştu. Hem işçilerden hem de öteki müdür yardımcılarından gelen şikâyetlerden söz etmişti ona.

"Ne yazık ki başka seçeneğim yok," demişti, "istifanı istemek zorundayım."

Sessizliğin etkisinin yerleşmesini beklemişti. Masanın karşı tarafında oturan acınası genç adamın titremeye başlamasını beklemişti. Ağlamaya. Sonra da sözüne devam etmişti.

"Bak, aslında bir seçenek daha *olabilir*...belki bir çözüm bulabiliriz. Her zaman olumlu düşünmeli derim ben. Dua etmeli." Hollick bir fincan sütsüz kahve istemek için sözüne ara verdi. "Talihli bir adamsın biliyor musun, harika bir aile, güzel çocuklar, çekici bir eş..." Bir sigara yaktı ve elini yakıncaya kadar kibriti bırakmadı. "Olağanüstü çekici bir eş..."

Ağlayıp sızlanma kesildi. Şaşkın kahverengi gözler korkunç ifadeli, kırmızı damarlı, yeşil gözlere baktı. Kahvelerini içtikleri sırada Bay Hollick, Baba'ya bir süre uzaklara gitmesini önerdi. Tatile. Belki de tedavi olmak üzere bir kliniğe. İyileşinceye kadar. O yokken de Ammu'nun 'bakılmak üzere' kendisinin bungalovuna gönderilmesini önerdi. Çiftlikte zaten birkaç tane bakımsız, açık tenli çocuk vardı, Hollick bunları canının çektiği, çay yaprağı toplayan kadınlardan edinmişti. İlk kez bir yöneticinin karısına el atıyordu.

Ammu kocasının ağzından sözcükler dökülürken kıvrılan dudaklarına baktı. Hiçbir şey söylemedi. Onun suskunluğu kocasını önce tedirgin etti, sonra öfkelendirdi. Birden karısının üstüne atıldı, saçlarından yakaladı, yumrukladı, sonra da bu çabası yüzünden bayıldı. Ammu, kitaplıkta bulabildiği en ağır kitabı çekip aldı –*Reader's Digest Dünya Atlası*– ve olabildiğince hızla kocasına indirdi. Kafasına. Bacaklarına. Sırtına ve omuzlarına. Kocası kendine geldiğinde, bedenindeki berelere bir anlam veremedi. Şiddet uyguladığı için aşağılık bir biçimde özür diledi karısından, ama hemen arka-

sından geçici izin konusunda yardımcı olsun diye karısının başının etini yemeye başladı. O günden sonra hep aynı şey oldu. Sarhoşken uygulanan şiddet ve hemen arkasından sarhoşluk sonrası ısrar. Kocasının teninden süzülen bayat alkolün ilaçsı kokusu ve her sabah onun ağzını kabuk gibi örten kurumuş, sertleşmiş kusmuk Ammu'yu tiksindiriyordu. Kocasının şiddet nöbetleri çocukları da içermeye başlayınca ve Pakistan'la savaş çıkınca Ammu kocasını terk etti, hiç hoş karşılanmasa da Ayemenem'deki ailesinin yanına döndü. Yalnızca birkaç yıl önce kaçtığı her şeye. Tek fark, şimdi iki küçük çocuğu oluşuydu. Ve hayallerinin kalmayışı.

Pappachi onun anlattıklarına inanmadı; Ammu'nun kocası hakkında iyi şeyler düşündüğü için değil, bir İngilizin, herhangi bir İngilizin bir başka erkeğin karısında gözü olacağına inanmadığı için.

Ammu çocuklarını seviyordu (elbette), ama onların masum savunmasızlıkları, kendilerini gerçekten sevmeyen insanları sevmeye hazır oluşları onu çileden çıkarıyor, kimi zaman onların canını yakmak istiyordu; salt eğitmek, korumak için.

Sanki babalarının çıkıp gittiği pencere, herkesin girmesi ve hoş karşılanması için açık tutulmuştu.

Ammu'nun gözünde ikizler, birbirlerinin arkadaşlığına gömülmüş, gürültülü bir trafiğin doldurduğu bir caddede kol kola dolaşan bir çift ufak, şaşkın kurbağaydı. Kamyonların kurbağalara neler yapabileceğinden tümüyle habersiz olarak. Ammu gözlerini onların üzerinden ayırmıyordu. Bu dikkati onu hep tetikte tutuyor, gergin ve sinirli yapıyordu. Çocuklarını azarlamaktan geri durmuyor, ama başkası azarlayınca bozuluyordu.

Kendisinin bundan böyle başka fırsatı olmayacağını biliyordu. Ayemenem'den başka bir olanak yoktu. Bir ön veranda ve bir de arka veranda. Sıcak bir ırmak ve bir turşu fabrikası.

Artalanda da köy halkının sürekli, tiz sesli hoşgörüsüzlüğü.

Ailesinin yanına dönüşünü izleyen birkaç ay içinde Ammu sempatinin çirkin yüzünü tanıyıp ondan nefret etmeyi çabucak öğrendi. Sakalı bitmiş, çenesi kat kat sarkmış yaşlı kadın akrabalar, boşanmasının üzüntüsünü paylaşmak üzere günübirliğine Ayemenem'e geliyorlardı. Ammu'nun dizini sıkıyor, bundan haz alıyorlardı. Onların suratına tokat atmamak için kendini güç tutuyordu Ammu. Ya da meme başlarını burmamak için. Somun anahtarıyla. *Modern Zamanlar*'da Chaplin'in yaptığı gibi.

Düğün fotoğraflarında kendisine baktığı zaman, fotoğraftaki kadının bir başkası olduğunu seziyordu Ammu. Takılar içinde budala bir gelin. Yaldız desenli, günbatımı rengindeki ipek sarisi. Her parmağında bir yüzük. Kavisli kaşlarının üstüne yapıştırılmış beyaz beyaz sandalağacı benekleri. Bu fotoğraflara baktığında Ammu'nun yumuşacık dudakları anılar karşısında kısa, acı bir gülümseyişle bükülürdü; düğünün anısı değil, darağacına götürülmeden önce kendisini böylesine inceden inceye süslemelerine izin vermiş olmasıydı onu böyle yapan. Ne kadar saçmaydı bu. Ne kadar yararsız.

Tıpkı şöminede yakılacak odunları cilalamak gibi.

Köydeki kuyumcuya giderek ağır nikâh yüzüğünü eritirdi, yılan başlarıyla süslü ince bir bilezik yaptırttı, sonra da bunu Rahel için bir kenara koydu.

Ammu düğünlerin bütün bütüne uzak durulacak şeyler olmadığını biliyordu. En azından pratik açıdan bakıldığında. Ama yaşamı boyunca hep *günlük* giysiler içinde yapılan *küçük* düğünlerden yana oldu. Böylece düğünlerin daha az tiksindirici olacağını düşünüyordu.

Zaman zaman, sevdiği şarkıları radyoda dinlediğinde Ammu'nun içinde bir şeyler kıpırdıyordu. Akışkan bir sızı derisinin altında yayılıyor ve Ammu bir büyücü gibi dünyadan çıkıyor, daha mutlu, daha iyi bir yere gidiyordu. Böylesi günlerde huzursuz ve vahşi oluyordu. Sanki anneliğin ve boşanmışlığın etiğini geçici olarak bir kenara bırakmış gibi. Yürüyüşü bile değişiyor, güvenli bir anne yürüyüşünden çıkıp daha vahşice bir başka yürüyüşe dönüşüyordu. Saçlarına çi-

çekler takıyor, gözlerinde büyülü gizler taşıyordu. Hiç kimseyle konuşmuyordu. Mandalina biçimli küçük transistörlü radyosunu alıp ırmak kıyısında saatlerce kalıyordu. Sigara içiyor, gece yarısı yüzmeye gidiyordu.

Ammu'yu bu tehlikeli aşırılığa iten neydi? Bu ne yapacağı bilinmezliğe? Onun içinde çarpışan şeylerdi. Uyuşması olanaksız bir karışım. Anneliğin sonsuz sevecenliğiyle bir intihar komandosunun çılgın öfkesi. İçinde büyüyen ve gündüz çocuklarının sevdikleri adamı onun da geceleri sevmesine neden olan buydu işte. Çocuklarının gündüz bindikleri kayığa geceleri kendisinin binmesine neden olan. Estha'nın bindiği, Rahel'in bulduğu kayığa.

Radyoda Ammu'nun sevdiği şarkıların çaldığı günlerde herkes ondan bir parça uzak dururdu. Onun iki dünya arasındaki yarı gölgeli yerde, kendi güçlerinin erişemeyeceği bir yerde bulunduğunu her nasılsa sezerlerdi. Kendilerinin çoktan lanetlediği bir kadının artık kaybedecek pek fazla bir şeyi kalmadığını ve bu yüzden tehlikeli olabileceğini de. Böylece, radyoda Ammu'nun şarkılarının çalındığı günlerde insanlar ondan kaçarlardı, uzağından geçerlerdi, çünkü onu kendi haline bırakmanın en iyi yol olduğunda görüş birliğine varmışlardı.

Öteki günlerde, gülümser, gamzeleri çukurlaşırdı.

Narin, biçimli bir yüzü, havalanan bir martının kanatları gibi kavislenen siyah kaşları, küçük düz bir burnu ve ışıklı, fındık rengi bir teni vardı. O pırıl pırıl Aralık gününde asi, dalgalı saçları, arabanın rüzgârında lüle lüle uçuşuyordu. Sarisinin içindeki kolsuz bluzdan görünen omuzları, en iyisinden omuz cilasıyla cilalanmışçasına parlıyorlardı. Kimi zaman, Estha ile Rahel'in gördüğü en güzel kadındı o. Kimi zaman da değildi.

Plymouth'un arka koltuğunda, Estha ile Rahel'in arasında Bebek Kochamma oturuyordu. Eski rahibe ve bebek büyük hala konumundaki kadın. Talihsiz insanların kimi zaman kendileri gibi talihsiz olanlardan hoşlanmamaları gibi,

Bebek Kochamma da ikizlerden hoşlanmıyordu, çünkü onların kadersiz, öksüz çocuklar olduğunu düşünüyordu. Daha da kötüsü onlar, aklı başında hiçbir Süryaninin asla evlenmek istemeyeceği Yarı Hindu Melezlerdi. Kendisi gibi onların da, acındıkları için anne tarafından büyükbabalarının Ayemenem'deki evinde kaldıklarını, aslında orada kalmaya hiç de hakları olmadığını bilmelerinde ısrarlıydı. Bebek Kochamma Ammu'ya kızıyordu, çünkü kendisinin, yani Bebek Kochamma'nın kibarca kabullenmiş olduğunu düşündüğü bir alınyazısıyla onun savaştığını görmüştü. Biçare, Erkek-siz Kadının alınyazısıyla. Üzgün, Peder Mulligan-sız Bebek Kochamma. Yıllar boyunca, Peder Mulligan'a duyduğu aşkın yarım kalmasının, tümüyle doğru şeyi yapma konusunda duyduğu baskıya ve kararlılığa bağlı olduğuna kendisini inandırmıştı.

Evlenmiş bir kız çocuğunun artık babasının evinde yeri yoktur diyen halk görüşünü bütün kalbiyle benimsiyordu. *Boşanmış* bir kız çocuğunun ise –Bebek Kochamma'nın gözünde– hiçbir yerde yeri yoktu. Bir *aşk* evliliğinden sonra *boşanmış* bir kız çocuğuna gelince, eh, bu konuda sözcükler Bebek Kochamma'nın öfkesini tanımlamaya yetmezdi. *Toplumlararası aşk evliliğ*inden sonra *boşanmış* kız çocuğuysa – Bebek Kochamma bu konuda öfkeden titreyerek suskun kalmayı yeğliyordu.

İkizler bunları anlayamayacak kadar küçüktüler; ikizlerin yakaladığı bir yusufçuk onların avuçlarındaki küçük bir taşı bacaklarıyla kaldırdığında, ya da ikizlere domuzları yıkama izni verildiğinde ya da çocuklar bir tavuğun altında sıcacık yumurtasını bulduklarında Bebek Kochamma onlara bu mutlu dakikaları çok görüyordu. Ama hepsinden önce, onların birbirlerinde buldukları huzuru çok görüyordu onlara. Onlarda bir mutsuzluk belirtisi görmeyi bekliyordu. En azından.

Havaalanından dönerlerken Margaret Kochamma ön koltukta Chacko'nun yanında oturacaktı, çünkü eskiden

onun karısıydı. Sophie Mol aralarında oturacaktı. Ammu ise arkaya geçecekti.

İki su şişesi olacaktı. Margaret Kochamma ile Sophie Mol için kaynatılmış su, ötekiler için musluk suyu.

Bavullar bagaja konacaktı.

Rahel *bagaj*'ın tatlı bir sözcük olduğunu düşündü. Hiç olmazsa *tombul*'dan çok daha iyi bir sözcüktü. *Tombul* berbat bir sözcüktü. Cüce adı gibi. *Tombul Koshy Oomnen*; sevimli, orta sınıftan, tanrı korkusu taşıyan, düşük dizli ve saçlarını yandan ayıran bir cüce.

Plymouth'un üstündeki bagaj rafında dört taraflı, teneke astarlı, kontrplaktan bir tabela vardı, dört yanında da, süslü bir el yazısıyla *Cennet Turşuları ve Konserveleri* yazılıydı. Yazının altında, renkli karışık meyve reçelleri ve limon turşusu kavanozları vardı, etiketlerinde süslü bir yazıyla *Cennet Turşuları ve Konserveleri* yazılıydı. Kavanozların yanında Cennet ürünlerinin tamamının listesi ve yeşil suratlı, etekleri savrulan bir *kathakali* dansçısı bulunuyordu. Dansçının 'S' çizerek dalgalanan eteğinin kenarı boyunca ve yine 'S' biçiminde dalgalanan bir yazıyla *Tat Ülkesinin Hükümdarları* yazılıydı; Yoldaş K.N.M. Pillai'nin kendiliğinden yaptığı bir katkıydı bu. Bu söz, *Ruchi lokathinde Rajavu*'nun kelimesi kelimesine çevirisiydi; özgün dilinde bu sözcükler *Tat Ülkesinin Hükümdarları*'ndan daha az gülünç kaçıyordu. Ama Yoldaş Pillai bunları yazdırmış olduğuna göre, hiç kimse ondan yeni bir yazı yazmasını istemeye cesaret edememişti. Böylece ne yazık ki, *Tat Ülkesinin Hükümdarları* sözcükleri, Cennet Turşuları tabelalarının sürekli bir öğesi oldular.

Ammu, *kathakali* dansçısının bir göz boyamaca olduğunu ve hiçbir şeyle ilgisi bulunmadığını söylüyordu. Chacko ise onun ürünlere bölgesel bir tat kattığını, denizaşırı pazarlara girdiklerinde işlerine yarayacağını söylüyordu.

Ammu, tabelanın kendilerini gülünç duruma düşürdüğünü söylüyordu. Gezici bir sirke benzemişlerdi. Kuyruklu.

Pappachi'nin Delhi'deki hükümet görevinden emekliye ayrılıp Ayemenem'e yerleşmesinden hemen sonra Mammachi ticaret amacıyla turşu hazırlamaya başlamıştı. Kottayam İncil Derneği bir şenlik düzenlemişti, Mammachi'den ünlü muz reçelinden ve tatlı mango turşusundan yapmasını istediler. Çabucak satıldı bunlar, Mammachi de üstesinden gelebileceğinden çok fazla sipariş aldı. Başarısından sarhoş olan Mammachi turşuyla reçele devam etmeye karar verdi; çok geçmeden bütün yıl yetecek iş edindi. Öte yandan Pappachi, emekliliğin aşağılayıcılığıyla baş etmekte zorlanıyordu. Mammachi'den on yedi yaş büyüktü; kendisi yaşlanmışken karısının hâlâ gencecik olduğunu fark edince dehşete düştü.

Mammachi'nin gözünün saydam tabakasının şişmesiyle neredeyse kör olmasına karşın Pappachi ona turşu yapımında yardım etmiyordu, çünkü turşu üretiminin hükümetten yüksek dereceyle emekli olmuş bir memur için uygun bir iş olduğuna inanmıyordu. Her zaman kıskanç bir erkek olmuştu, bu yüzden karısının ilgi çekmesi onu öfkelendiriyordu. Kusursuz takım elbiseleriyle avluda hımbıl hımbıl dolaşıyor, kırmızı biber ve toz haline getirilmiş sarı zerdeçal yığınlarının çevresinde somurtkan bir suratla daireler çiziyor, limonların ve taze mangoların satın alınması, tartılması, tuzlanması ve kurutulmasını gözeten Mammachi'yi izliyordu.

Her gece karısını pirinç bir vazoyla dövüyordu. Yeni bir şey değildi bu dayak faslı. Yeni olan, gitgide sıklaşmasıydı. Bir gece Pappachi, Mammachi'nin kemanının yayını kırıp ırmağa attı.

Sonra Chacko yaz tatilini geçirmek üzere Oxford'dan geldi. Koskoca adam olmuştu, o günlerde Balliol Üniversitesi için kürek çektiğinden güçlenmişti de. Gelişinden bir hafta sonra Pappachi'yi çalışma odasında Mammachi'yi döverken yakaladı. Chacko odaya daldı, Pappachi'nin vazolu elini yakaladı ve sırtına doğru büktü.

"Bir daha böyle bir şey istemiyorum," dedi babasına. "Asla."

O günün geri kalan bölümünde Pappachi verandada oturdu, gözlerini süs bahçesine dikti, Kochu Maria'nın getirdiği yiyeceklere elini sürmedi. Gece geç vakit çalışma odasına gitti, abanoz ağacından yapılma en sevdiği sallanan koltuğu dışarı çıkardı. Bahçe yolunun tam ortasına yerleştirdi ve tesisatçıların kullandığı İngiliz anahtarıyla koltuğu paramparça etti. Vernikli hasır ve paramparça tahtadan oluşan o yığını orada, ayışığının altında bıraktı. Bir daha Mammachi'ye elini sürmedi. Ama yaşadığı sürece bir daha onunla konuşmadı da. Bir şey istediği zaman aracı olarak Kochu Maria'yı ya da Bebek Kochamma'yı kullanıyordu.

Akşamları, konuk geleceğini bilirse, verandada oturup gömleklerinin eksik olmayan düğmelerini dikiyordu; amacı Mammachi'nin kendisini ihmal ettiği izlenimini uyandırmaktı. Ayemenem halkının çalışan kadınlar hakkındaki görüşünü az da olsa kötületmeyi başardı.

Gök mavisi Plymouth'u Munnar'da yaşlı bir İngiliz'den satın aldı. Kocaman arabasının içinde daracık yolda dolaşması Ayemenem'de alışıldık bir görüntü oluşturdu; dıştan bakınca çok şıktı ama yünlü takım elbiselerinin içinde ter döküyordu. Ailede ne Mammachi'nin ne de başka birinin arabayı kullanmasına izin verirdi, hatta içinde oturulmasına bile izin yoktu. Plymouth, Pappachi'nin intikamıydı.

Pappachi, Pusa Enstitüsünde Kraliyet Böcekbilim Uzmanıydı. Bağımsızlıktan ve İngilizlerin gitmesinden sonra unvanı Kraliyet Böcekbilim Uzmanlığından Böcekbilim Bölümü, Müdür Vekiline çevrildi. Emekliye ayrıldığı yıl, müdür mevkiine ulaşmıştı.

Hayatının en büyük başarısızlığı, keşfetmiş olduğu pervaneye kendi adını verdirmemiş olmasıydı.

Pervane, tarlalarda geçirdiği uzun bir günün akşamında bir konukevinin verandasında otururken içki kadehine düşmüştü. Pervaneyi tutarken arka kanatlarındaki pulların alışılmadık derecede sık olduğunu fark etti. Daha yakından baktı. Gitgide artan bir heyecanla pervaneyi kadehten çıkardı, ölçtü ve ertesi sabah, alkol uçsun diye birkaç saat güneşte

bıraktı. Sonra Delhi'ye giden ilk trene bindi. Sınıflandırma konusunda çekeceği ilgiye ve şöhrete doğru; öyle umuyordu. Tam altı ay merak içinde bekledikten sonra, pervanesinin, tropikal Lymantriidae ailesinden bilinen bir türün az rastlanır bir çeşidi olarak tanılandığı bildirilince müthiş bir hayal kırıklığına uğradı.

Asıl darbeyi on iki yıl sonra, araştırmacılar, sınıflandırma konusunda kökten bir değişiklik yaparken Pappachi'nin pervanesinin *gerçekten de* bilimin o güne dek tanımadığı ayrı bir tür olduğuna karar verdiklerinde yedi. Ancak o zamana kadar Pappachi çoktan emekliye ayrılmış ve Ayemenem'e taşınmıştı. Keşfi konusunda hak talebinde bulunması için çok geçti. Pervanesine, Böcekbilim Bölümü Müdürü'nün adı verilmişti, Pappachi'nin hiçbir zaman hoşlanmamış olduğu genç bir müdürdü bu adam.

Pappachi oldum olası huysuz biriydi, ama bu olayı izleyen yıllarda, onun huysuzluğundan ve ani parlamalarından pervane sorumlu tutuldu. Pervanenin uğursuz hayaleti –gri, tüylü ve arka kanatlarındaki aşırı yoğun pullarıyla– Pappachi'nin yaşadığı bütün evleri ziyaret etti. Pappachi'ye işkence etti, çocuklarına ve torunlarına da.

Öldüğü güne kadar, hatta Ayemenem'in boğucu sıcağında bile, her bir gün gıcır gıcır ütülü üç parçalı bir takım elbise giyip altın cep saatini taşıdı Pappachi. Tuvalet masasının üzerinde, kolonyasının ve gümüş saç fırçasının yanı başında kendisinin gençken çekilmiş bir fotoğrafını bulundururdu; saçı başına yapıştırılmış olarak göründüğü bu fotoğraf, Kraliyet Böcekbilimcisi görevine başvurmasına olanak sağlayan diplomayı veren altı aylık bir kursa katıldığı Viyana'da bir fotoğraf stüdyosunda çekilmişti. Mammachi ilk keman derslerini Viyana'da geçirdikleri o birkaç ay sırasında almıştı. Mammachi'nin öğretmeni Launsky-Tieffenthal, Pappachi'ye karısının olağanüstü bir yeteneğe sahip olduğunu ve kanısına göre konser kemancısı olabileceğini söyleme hatasını işlediği gün, bu derslere birden son verildi.

Mammachi aile fotoğraflarının bulunduğu albüme, Pappachi'nin ölümünü duyuran *Indian Express* gazetesinden kestiği haberi de yapıştırmıştı. Haberde şöyle yazıyordu:

> Ayemenem'li merhum Peder E.John Ipe'ın oğlu olan tanınmış böcekbilimci Shri Benaan John Ipe (halk arasında *Punnyan Kunju* diye bilinmektedir) dün gece geçirdiği ağır bir kalp krizinin ardından Kottayam Devlet Hastanesinde hayata veda etmiştir. Saat sabaha karşı 1.05'te göğüs ağrısı başlamış ve hastaneye getirilmiştir. Saat 2.45'te ölüme yenilmiştir. Son altı aydır Shri Ipe'ın sağlığı pek iyi değildi. Arkasında karısı Soshamma ve iki çocuğu kalmıştır.

Pappachi'nin cenazesinde Mammachi ağlayınca kontakt lensleri gözlerinin içinde kaydı. Ammu ikizlere, Mammachi'nin ağlamasının nedeninin, kocasını sevmesinden çok, ona alışmış olması olduğunu söyledi. Onun turşu fabrikasında tembel tembel dolaşmasına ve zaman zaman kendisini dövmesine alışmıştı. Ammu insanların alışkanlıklarla yaşayan yaratıklar olduğunu söyledi, nelere alıştıklarını bilseniz hayret ederdiniz, dedi. Şöyle bir çevrenize bakmanız yeter, diyordu Ammu, bu alışkanlıkların en sıradan olanı, pirinç vazolarla atılan dayaktır.

Cenazeden sonra Mammachi, Rahel'den, gözlerinin içinde kontakt lensleri bulup, özel kutusundaki küçük turuncu kamışla çıkarmasını istedi.

Rahel Mammachi'ye, o öldüğünde kamışın kendisine kalıp kalmayacağını sordu. Ammu onu odadan dışarı çıkartıp şamarı patlattı.

"Bundan sonra insanlarla kendi ölümleri konusunda konuştuğunu duymayayım," dedi ona.

Estha, Rahel'in bunca duyarsız olduğu için bunu hak ettiğini söyledi.

Pappachi'yi Viyana'da başına yapıştırılmış saçlarıyla gösteren fotoğraf yeniden çerçeveye konulup oturma odasına yerleştirildi.

Fotojenik bir adamdı, üstü başı bakımlıydı, özenle çeki düzen verilmişti, koca kafalı, ufak tefekti. Başını yere eğince ya da aşağı doğru sallayınca fark edilen çifte gerdanı oluşmaktaydı. Fotoğrafta, çifte gerdanını gizlemek için başını adamakıllı yukarı kaldırmıştı, ama mağrur gözükecek kadar değil. Açık kahverengi gözleri kibarca ama kötü kötü bakıyordu, sanki bir yandan karısını öldürmek için planlar kurarken öte yandan fotoğrafçıya nazik görünmek ister gibiydi. Alt dudağının üzerine kadınlarınki gibi binen (parmağını emen çocuklarda da olur bu) üst dudağının tam ortasında ufak, etli bir kabarıklık vardı. Çenesinin ortasındaki uzunca gamze, pusuda bekleyen bir manik şiddet tehdidini vurgulamaya yarıyordu yalnızca. Bir tür baskı altına alınmış gaddarlık. Hayatında hiç ata binmediği halde haki renkli bir binici pantolonu giymişti. Binici çizmelerinde fotoğrafçının stüdyosunun ışıkları yansıyordu. Kucağında fildişi saplı bir binici kırbacı duruyordu.

Fotoğraftaki ihtiyatlı dinginlik, bulunduğu sıcak odaya ürpertici bir hava veriyordu.

Pappachi öldüğünde, geride sandıklar dolusu pahalı elbise ve bir teneke çikolata kutusu dolusu kol düğmesi bıraktı; Chacko bunları Kottayam'daki taksi sürücülerine dağıttı. Kol düğmeleri iki parçaya bölünüp bekâr kızların çeyizlerine yüzük ve kolye ucu olarak eklendi.

İkizler, kol düğmelerinin neye yaradığını sorduklarında Ammu onlara, "Kolağızlarını birleştirmeye," dedi; o güne kadar mantıksız görünen bu sözcüğün içindeki mantığa bayılmıştı ikizler. *Kol+düğmelemek = Kol düğmesi*. Onların gözünde bu, matematiğin kesinliği ve mantığıyla yarışan bir şeydi. *Kol düğmeleri*, ikizlere aşırı (hatta abartılı) bir tatmin vermiş, İngiliz diline gerçekten bağlanmalarını sağlamıştı.

Ammu Pappachi'nin iflah olmaz bir İngiliz CCP'si olduğunu söylüyordu, *chhi-chhi poach*'ın kısaltılmışı olan bu sözcük Hint dilinde 'bok silici' anlamına geliyordu. Chacko, Pappachi gibi insanlara takılacak en iyi adın *Anglofil* olduğunu söylüyordu. Rahel ile Estha'dan bu sözcüğün anlamma *Reader's Digest Büyük Ansiklopedik Sözlük*'te bakmalarını istemişti. Orada, *İngilizlere meyilli kişi* deniyordu. Estha ile Rahel sonra da meyilli olmanın anlamına bakmışlardı. Şöyle yazıyordu:

1) Düzenlenmiş olmak,
2) Eğilim göstermek
3) Hoşlanmak

Chacko, Pappachi'nin durumunda (2)'nin, yani eğilim göstermenin geçerli olduğunu söyledi. Bunun da anlamı, Chacko'ya göre, şuydu: Pappachi'nin zihni öyle bir eğilim almıştı ki, İngilizlere benzemişti.

Chacko çocuklara, kendisi bundan ne kadar nefret etse de hepsinin de Anglofil olduğunu açıkladı. Anglofil'lerden oluşan bir aileydiler. Yanlış yöne götürülmüşler, kendi tarihlerinin dışında kapana kısılmışlardı; ayak izleri silindiğinden onları izleyip geriye dönemiyorlardı. Çocuklara, Tarih'in, gecenin içindeki eski bir ev gibi olduğunu söyledi. Bütün ışıkları yanan. İçinde ataların fısıldaştığı.

"Tarih'i anlamak için," dedi Chacko, "içeri girip konuşmalarına kulak vermeliyiz. Kitaplara ve duvardaki fotoğraflara bakmalıyız. Kokuları koklamalıyız."

Estha ile Rahel, Chacko'nun sözünü ettiği evin, ırmağın karşı kıyısındaki, kendilerinin hiç gitmemiş olduğu ıssız kauçuk arazisinin ortasındaki ev olduğundan emindiler. Kari Saipu'nun evi. Kara Sahip'in. 'Yerli halktan biri'ne dönüşen İngiliz'in. Malayalam dilinde konuşup *mundu* giyen. Ayemenem'in Kurtz'u. Ayemenem'in Karanlığının Yüreği. On yıl önce, genç erkek sevgilisinin ana-babası delikanlıyı onun yanından alıp okula gönderdiklerinde kafasına bir kurşun sıkıp

intihar etmişti. Bu intihardan sonra mülkü, Kari Saipu'nun aşçısıyla sekreteri arasında büyük dava konusu olmuştu. Ev yıllarca boş kalmıştı. Pek az kimse görmüştü orayı. Ancak ikizler onu gözlerinde canlandırabiliyorlardı.

Tarih Evi.

Serin taş zeminler, loş duvarlar, kabaran, gemi biçimli gölgeler. Eski tabloların arkasında hantal, yarı saydam kertenkeleler yaşıyordu; resimlerdeki ayak tırnakları sert ve solukları sararmış harita kokan, ufalanıp dökülen, öfkeli atalar, ıslıklı, kâğıtsı fısıltılarla dedikodu ediyorlardı.

"Ama içeri giremeyiz," diye açıkladı Chacko, "çünkü kapılar kilitli. Pencerelerden içeri baktığımızda gölgelerden başka bir şey göremeyiz. Dinlemeye çalıştığımızda bir fısıltıdan başka bir şey gelmez kulağımıza. Bu fısıltıyı da anlayamayız, çünkü zihinlerimizi bir savaş doldurmuştur. Kazandığımız ve yitirdiğimiz bir savaş. Savaşların en kötüsü. Düşleri eline geçiren ve onları yeniden gören bir savaş. Bizi fethedenlere hayran olmamıza ve kendimizi hakir görmemize yol açan bir savaş."

"Bizi fethedenlerle *evlenmek* dersek daha doğru olur," dedi Ammu kuru bir sesle; Margaret Kochamma'yı ima ediyordu. Chacko ona aldırmadı. İkizlerden, sözlükte *hakir görmek* sözcüğünün anlamını bulmalarını istedi. *Aşağılamak; nefretle bakmak; hor görmek ya da küçümsemek.*

Chacko, kendi söz ettiği savaş bağlamında –Düşler Savaşı– *hakir görmek*'in bütün bu anlamları taşıdığını söyledi.

"Biz Savaş Tutsaklarıyız," dedi. "Düşlerimiz hadım edildi. Hiçbir yere ait değiliz. Demir almış, dalgalı denizlere yelken açmışız. Hiçbir kıyıya çıkmamıza izin verilmeyebilir. Kederlerimiz asla yeteri kadar üzüntü vermeyebilir, sevinçlerimiz asla yeteri kadar mutluluk vermeyebilir, düşlerimiz yeteri kadar büyük olmayabilir, hayatlarımız da asla yeteri kadar önemli olmayabilir. Hiç önemli olmayabilir."

Sonra, Estha ile Rahel'e bir tarihsel bakış açısı duygusu verebilmek için (oysa sonraki haftalarda Chacko'nun kendisi büyük bir bakış açısı eksikliği çekecekti), onlara Dünya Ka-

dın'ı anlattı. Dünyayı (dört bin altı yüz milyon yaşındaki dünyayı) kırk altı yaşında bir kadın olarak düşünmelerini istedi onlardan, örneğin ikizlere Malayalam dersi vermekte olan Aleyamma Öğretmen kadar. Dünyanın şimdi olduğu duruma gelmesi için Dünya Kadın'ın bu yaşına gelmesi gerektiğini söyledi. Okyanusların ayrılması için. Dağların yükselmesi için. Tek hücreli ilk organizmalar oluştuğunda Dünya Kadın on bir yaşındaydı, dedi Chacko. O ancak kırk yaşındayken ilk hayvanlar, solucan ve denizanası gibi yaratıklar ortaya çıktı. Sekiz ay önce, Dünya Ana kırk beş yaşındayken dinozorlar dünyada dolaşmaya başlamıştı.

"Bizim bildiğimiz kadarıyla insanlık tarihi," dedi Chacko ikizlere, "Dünya Kadın'ın hayatında ancak *iki saat* önce başladı. Yani Ayemenem'den Koçin'e otomobille gidiş süresi kadar bir zaman önce."

Çağımızın tarihinin tamamının, Dünya Savaşlarının, Düşler Savaşının, Ayda Yürüyen İnsanın, bilim, edebiyat, felsefe, öğrenme tutkusunun, Dünya Kadın'ın gözünü açıp kapaması kadar bir zaman içinde olup bittiğini düşünmek, huşu verici ve kibir kırıcı bir düşünce, dedi Chacko (*Kibir kırıcı* hoş bir deyim, diye düşündü Rahel. *Hiçbir şeyi dert etmeden dünyada kibirsizce dolaşmak*).

"Ve biz, sevgili çocuklar, ne isek ve ne olacaksak; onun gözünde yalnızca bir parıltıyız," dedi Chacko, kendini önemseyerek, yatağında sırtüstü yatıp tavana bakarken. Böyle bir havaya girince, Chacko Yüksek Sesle Okuma sesini kullanırdı. Odası kiliseyi andırırdı. Onu dinleyip dinlemediklerine hiç aldırmazdı. Dinleseler bile, söylediklerini anlayıp anlamadıkları hiç umurunda olmazdı. Ammu onun bu haline Oxford Huyu derdi.

Sonradan, olup bitenlerin ışığında bakıldığında, *parıltı* sözcüğünün, Dünya Kadın'ın gözündeki ifadeyi tanımlayacak bir sözcük olmadığı anlaşıldı. Parıltı, kıpır kıpır, mutlu çağrışımlar yapan bir sözcüktü.

Dünya Kadın'ın ikizler üzerinde kalıcı bir etkisi olmuş olsa da onları asıl büyüleyen –el altındaki– Tarih Evi oldu. Sık sık düşünüyorlardı onu. Irmağın karşı kıyısındaki evi.

Karanlığın Yüreğinde ortaya çıkan evi.

İçine giremedikleri, anlayamadıkları fısıltılarla dolu o evi.

Çok geçmeden oraya *girebileceklerini* o sıralarda henüz bilmiyorlardı. Irmağı geçip, sevmemeleri gereken bir adamla birlikte, olmamaları gereken bir yerde olacaklarını. Arka verandada Tarih kendini onlara açarken faltaşı gibi açılmış gözleriyle seyredeceklerini.

Akranları başka şeyler öğrenirken Estha ile Rahel, Tarih'in kendi koşullarını nasıl tartıştığını ve yasalarına karşı gelenleri nasıl cezalandırdığını öğrendiler. Onun tiksindirici tok sesini duydular. Kokusunu koklayıp asla unutmadılar.

Tarih'in kokusu.

Tıpkı rüzgârla gelen bayat gül kokusu gibi.

Sıradan şeylerin içinde sonsuza dek gizlenecekti. Elbise askılarında. Domateslerde. Yoldaki asfaltta. Bazı renklerde. Bir lokantadaki tabaklarda. Sözcüklerin yokluğunda. Ve gözlerdeki boşlukta.

Olup bitenle yaşamanın yollarını arayarak büyüyeceklerdi onlar. Jeolojik zaman açısından önemsiz bir şey olduğuna kendilerini inandırmaya çalışacaklardı. Dünya Kadın'ın gözünü kırpması yalnızca, diyeceklerdi. Daha da kötü şeylerin olup bitmiş olduğunu söyleyeceklerdi. Hâlâ da oluyor diyeceklerdi. Ama bu düşünce onları rahatlatmadı.

Chacko, *Neşeli Günler*'i görmeye gitmenin, Anglofil olma çabası olduğunu söyledi.

Ammu, "Boş versene," dedi, "herkes görmeye gidiyor *Neşeli Günler*'i. Bir numara o."

"Yine de," dedi Chacko, Yüksek Sesle Okuma sesiyle. "Yine. De."

Mammachi sık sık Chacko'nun Hindistan'daki en zeki adamlardan biri olduğunu söylerdi. "Kime göre?" diye sorar-

dı Ammu. "Neye dayanarak?" Mammachi, Oxford'daki hocalardan birinin, Chacko'nun müthiş zeki olduğu ve başbakan olabilecek nitelikte bulunduğu görüşünde olduğu öyküsünü (Chacko'nun öyküsünü) anlatmaya bayılırdı.

Buna karşılık da Ammu, "Hah! Ha!" derdi, çizgi filmlerdeki tipler gibi.

Şunu da söylerdi:

(a) Oxford'a gitmiş olmak, bir insanın zeki olmasını gerektirmez.

(b) Zeki olmak demek iyi bir başbakan olmak demek değildir.

(c) İnsan bir turşu fabrikasını bile kâr edecek biçimde çahştıramazsa koca bir ülkeyi nasıl yönetebilir ki?

Ve hepsinden önemlisi:

(d) Hindistanlı annelerin hepsi de oğullarına bayılırlar ve bu yüzden onların yeteneklerini doğru biçimde ölçemezler.

Chacko da şunları söylerdi:

(a) Oxford'a *gidilmez*. Oxford'da *okunur*.

ve,

(b) Oxford'da *okuduktan* sonra *üniversiteden ayrılınır*.

"Düşülür demek istiyorsun?" diye sorardı Ammu. "İşte bunu kesinlikle yaparsın sen. Şu ünlü uçakların gibi yere çakılırsın."

Ammu, Chacko'nun uçaklarının üzüntü veren, ama önceden kesinlikle bilinen kaderinin, onun yeteneklerinin tarafsız bir ölçütü olduğunu söyledi.

Ayda bir kez (muson rüzgârlarının estiği günler dışmda), posta yoluyla Chacko'ya bir paket gelirdi. İçinden hep balza ağacından bir model uçak takımı çıkardı. Minik bir benzin deposu ve motorlu pervaneleri olan bu uçağı kurmak genellikle sekiz-on gününü alırdı Chacko'nun. Uçak tamamlanınca, uçurmasına yardımcı olmaları için Estha ile Rahel'i alıp Nattakom'daki çeltik tarlalarına götürürdü. Bir dakikadan fazla uçmazdı uçak. Chacko'nun özenle kurduğu uçaklar her ay çamur yeşili çeltik tarlalarında yere çakılır, Estha ile Ra-

hel de, deneyimli kurtarıcılar gibi, kalıntıları kurtarmak amacıyla tarlalara dalarlardı.

Bir kuyruğu, bir depoyu, bir kanadı.

Hasar görmüş bir motoru.

Chacko'nun odası kırık tahta uçaklarla tıka basa doluydu.

Ve her ay, bir başka model uçak takımı gelirdi. Chacko, uçakların düşmesinin suçunu hiçbir zaman model uçak takımına yüklemezdi.

Ancak Pappachi öldükten sonra Chacko, Madras Hıristiyan Üniversitesindeki öğretmenlik görevinden istifa etti, elinde Balliol Küreği ve kafasında Turşu Kralı olma hayalleriyle Ayemenem'e geldi. Emekli ikramiyesini ve biriktirdiği parayı Bharat marka bir şişe kapaklama makinesine yatırdı. Üzerinde takım arkadaşlarının adlarının altın yaldızla yazılı olduğu küreği demir halkalarla fabrikanın duvarına asmıştı.

Chacko gelene kadar fabrika ufak ama kazançlı bir işyeri olmuştu. Mammachi orayı büyükçe bir mutfak gibi işletiyordu. Chacko fabrikayı şahıs şirketi olarak kaydettirdi ve Mammachi'ye bundan böyle komanditer ortak olacağını söyledi. Parayı makine ve teçhizata (kutulama makinelerine, kazanlara, ocaklara) yatırıp işçilerin sayısını artırdı. Hemen arkasından para durumu kötüye gitmeye başladı, ama Chacko'nun Ayemenem'deki evin çevresindeki aileye ait çeltik tarlalarını ipotek ederek sağladığı yüksek banka kredileriyle yapay bir çözüm yolu bulundu buna. Ammu da fabrikada en az Chacko kadar çalışıyordu ama, Chacko ne zaman gıda denetçileriyle ya da sağlık müdürlüğünün mühendisleriyle konuşsa hep *benim* fabrikam, *benim* ananaslarım, *benim* turşularım diyordu. Yasal olarak gerçek durum buydu, çünkü kız evlat olan Ammu'nun mal ve mülk üzerinde hakkı yoktu.

Chacko, Estha ile Rahel'e Ammu'nun mahkemede tanık bile olamayacağını söyledi.

"Harika erkek-şoven toplumumuz sayesinde," dedi Ammu.

Chacko da, "Senin olan benimdir, benim olan da benimdir," dedi.

O yapıda, o cüssede biri için şaşırtıcı derecede yüksek sesliydi gülüşü. Güldüğü zaman, hiç yerinden kıpırdamasa da her yanı titriyordu.

Chacko Ayemenem'e gelene kadar Mammachi'nin fabrikasının bir adı yoktu. Onun turşularına ve reçellerine herkes Sosha'nın Olgun Mango'su ya da Sosha'nın Muz Reçeli diyordu. Socha, Mammachi'nin adıydı. Soshamma.

Fabrikaya Cennet Turşuları ve Konserveleri adını veren Chacko olmuştu; Yoldaş K.N.M.Pillai'nın basımevinde etiket hazırlatıp bastırtan da oydu. Önceleri fabrikaya Zeus Turşuları ve Konserveleri adını vermek istemişti Chacko; ama bu fikri kimse kabul etmemişti, çünkü herkes Zeus'un anlamının açık olmadığını ve orasıyla da hiçbir ilgisi bulunmadığını söylüyordu; oysa Cennet'in ilgisi vardı. (Yoldaş Pillai'nin önerisi de –Parashuram Turşuları– tam tersi bir nedenle reddedildi: *fazlasıyla* yereldi).

Bir tabela hazırlatıp Plymouth'un tavanına yerleştirmek Chacko'nun fikriydi.

Şimdi Koçin yolunda tabela takırdıyor, düşecek gibi sesler çıkarıyordu.

Vaikom yakınında durup tabelayı sağlamlaştırmak için ip almak zorunda kaldılar. Bu da onların yirmi dakika daha gecikmelerine yol açtı. Rahel, *Neşeli Günler*'e geç kalmaktan korkmaya başladı.

Sonra, Koçin'in dış mahallelerine yaklaştıklarında, demiryolu geçidinin kırmızı-beyaz kolu iniverdi. Rahel, bunun, olmamasını dilediği için olduğunu biliyordu.

Umutlarını denetim altında tutmayı henüz öğrenmemişti. Estha bunun Kötüye İşaret olduğunu söyledi.

Şimdi filmin başını kaçıracaklardı. Julie Andrews'un tepenin üzerinde bir nokta gibi görünüp büyüdükçe büyümesini ve sonunda buzlu sulara benzeyen sesi ve naneli soluğuyla perdeyi kaplamasını.

Kırmızı-beyaz kolun üzerindeki kırmızı işarette beyaz yazıyla DUR yazılıydı.

"RUD," dedi Rahel.

Sarı bir tahta perdede HİNTLİ OL, HİNT MALI AL yazılıydı.

"LA ILAM TNİH, LO İLTNİH," dedi Estha.

İkizler vaktinden önce okumayı sökmüşlerdi. *Yaşlı Köpek Tom*, *Janet İle John* ve *Ronald Ridout* kitaplarını hızla okumuşlardı. Geceleri Ammu onlara Kipling'in Cangıl Kitabından bölümler okurdu.

Uçurtma Chil geceyi getirir,
Yarasa Mang da serbest bırakır...

Başucu lambasının ışığında kollarındaki ayva tüyleri kabarık görünürdü. Ammu kitap okurken sesini Shere Khan'ın sesi gibi hışır hışır çıkartabilirdi, ya da Tabaqui'ninkine benzetip kişner gibi.

'Seçersin ya da seçmezsin! Bu seçme lafı da nedir? Öldürdüğüm boğanın yanında durup alacağımı almak için senin köpek kovuğuna burnumu mu sokacağım? Konuşan benim, Shere Khan!'

'Yanıtlayan da benim, Raksha (Şeytan),' diye bağrışırlardı ikizler de, yüksek perdeden. Bir ağızdan değil, ama hemen hemen öyle.

'Adamın yavrusu bana ait, *Lungri* – sadece bana! *Öldürülmemeli. Ölmeyecek ve sürüyle birlikte koşacak, sürüyle birlikte avlanacak; ve sonunda da, seni avlayacak; küçük çıplak yavruları avlayan, kurbağaları yiyen, balıkları öldüren seni!'*

Çocukların resmi eğitimiyle görevlendirilmiş olan Bebek Kochamma, Charles ve Mary Lamb'in kısalttıkları *Fırtına*'dan bir bölüm okumuştu onlara.

'Arının emdiği yeri ben de emerim,' diyerek dolaşırlardı ortalıkta Estha ile Rahel, *'Çuhaçiçeğinin içine dalarım'*.

Bebek Kochamma'nın Avustralyalı misyoner dostu Miss Mitten Ayemenem'i ziyaretinde Estha ile Rahel'e armağan olarak bir bebek kitabı verdiğinde –Susie Squirrel'in Serüvenleri– çocuklar bayağı gücendiler buna. Önce düzden okudular kitabı. İki Kez Doğan Hıristiyanlar mezhebinin üyesi olan Miss Mitten, çocuklar kitabı ona yüksek sesle tersten okuyunca biraz Hayal Kırıklığına uğramış olduğunu söyledi.

'eisuS ni'lerriuqS irelnevüreS. riB rahabkli ıhabas eisuS lerriuqS ıdnayu.'

Çocuklar Miss Mitten'e hem *Malayalam*'ın hem de *Madam, I'm Adam*'ın[1] hem tersten hem düzden aynı okunabildiğini gösterdiler. Miss Mitten hiç de hoşlanmadı bundan; sonunda onun Malayalam'ın ne olduğunu bile bilmediği çıktı ortaya. Ona bunun, Kerala'da herkesin konuştuğu dil olduğunu söylediler. O da orada konuşulan dile Kerala'ca dendiği izlenimini edinmiş olduğunu söyledi. Bu arada Miss Mitten'den hoşlanmadığına karar vermiş olan Estha da bunun Oldukça Budalaca Bir İzlenim olduğunu sandığını söyledi.

Miss Mitten, Bebek Kochamma'ya Estha'nın kabalığından ve yazıları ters okuduklarından yakındı. Çocukların gözlerinde Şeytanı görmüş olduğundan söz etti. *ınatyeŞ şümrög nadnuğudlo.*

Çocuklardan: *Bundan sonra tersten okumayacağız* cümlesini yazmaları istendi. *Bundan sonra tersten okumayacağız. Y*üz kez. Düzden.

Bundan birkaç ay sonra Miss Mitten Hobart'ta, bir kriket sahasının yanından geçen yolda, bir sütçü minibüsünün altında kalarak öldü. İkizlere kalırsa, sütçünün minibüsünün o anda geri gidiyor olmasında gizli bir adalet vardı.

Demiryolu geçidinin her iki yanında bekleyen otobüsler ve otomobiller çoğalmıştı. Üzerinde Kutsal Kalp Hastanesi

[1] Madam, ben Adam'ın anlamında tekerleme. (Çev.)

yazan bir ambulansı bir düğün törenine gitmekte olan insanlar doldurmuştu. Gelin arka camdan dışarı bakıyordu. Boyası pul pul dökülen kocaman kırmızı hac, gelinin yüzünün bir yarını kapatmıştı.

Otobüslere hep kız adı verilmişti. Lucykutty, Mollykutty, Beena Mol. Malayalam dilinde Mol küçük kız demektir, Mon da küçük oğlan. Beena Mol'u, kafalarını Tirupati'de kazıtmış olan göçmenler doldurmuştu. Rahel, otobüsün penceresinde, düzenli aralıklarla yer alan kusmuk şeritlerinin üstünde bir sıra saçsız kafa görebiliyordu. Kusmanın nasıl bir şey olduğunu epeyce merak ediyordu. Kendisi hiç kusmamıştı. Bir kez bile. Estha kusmuştu, kustuğu zaman da cildi ısınıp parlamış, gözleri çaresizce ve pek güzel bakar olmuştu, Ammu da onu her zamankinden çok sevmişti. Chacko, Estha ile Rahel'in utanmazca bir sağlığa sahip olduklarını söylemişti. Sophie Mol da öyleydi. Chacko, bunun nedeni olarak, çoğu Süryani gibi akraba arası evlilikten olmamalarını göstermişti. Ve Zerdüştler gibi.

Mammachi, torunlarının derdinin akraba evliliğinden çok daha kötü olduğunu söyledi. Kastettiği, ana-babalarının boşanmış olmasıydı. Sanki insanların önünde yalnızca bu iki seçenek vardı: Akraba Evliliği ya da Boşanma.

Rahel derdinin ne olduğunu pek bilmiyordu, ama ara sıra yüzüne üzgün bir ifade yerleştirmeye çalışıyor, aynanın önünde iç çekiyordu. *'Şimdi yaptığım, şimdiye kadar yaptıklarımdan çok, çok daha iyi bir şey,'* derdi kendi kendine hüzünle; basamaklarda durup giyotine götürülmeyi bekleyen Charles Darnay rolündeki Sydney Carton'u oynardı Rahel, İki Şehrin Hikâyesi'nin Resimli Klasikler dizisinde çıkan uyarlamasına öykünerek.

Saçsız göçmenlerin nasıl olup da böyle birbirinin tıpkısı kustuklarını merak ederdi; aynı anda kusup kusmadıklarını da (belki de müzik eşliğinde, bir otobüs şarkısının ritmine uyarak); ya da ayrı ayrı mı, peş peşe mi kustular diye düşünürdü.

Başlangıçta, demiryolu geçidi kapanır kapanmaz, boşta çalışan motorların sabırsız sesi doldurmuştu havayı. Ama geçit bekçisi tutulmuş bacaklarının üzerinde kulübesinden çıkıp iki yana sallana sallana yürürken bekleyiş uzun sürecek dercesine çay kulübesini işaret etti; sürücüler motorları durdurdular, bacakları açılsın diye dolanıp durdular.

Demiryolu Geçidi Tanrısı, bıkkın ve bezgin kafasını şöyle bir eğerek sargılı dilencileri, tepsilerinde taze hindistancevizi ve muz yaprakları üzerinde *parippu vada* satan adamları birden yoktan varediverdi. Ve soğuk içecekler satanları. Koka kola, fanta, süt.

Sargıları kir içindeki bir cüzamlı otomobilin penceresine yanaşmış dileniyordu.

"Bu bana Merbromin gibi görünüyor," dedi Ammu, adamın açık kırmızı kanına bakarak.

"Kutlarım," dedi Chacko. "Tıpkı bir burjuva gibi konuştun."

Ammu gülümsedi ve el sıkıştılar; sanki Gerçek ve Tam Bir Burjuva olduğu için bir Onur Belgesi veriliyordu Ammu'ya. İkizler, böylesi anlara değer verir, bir gerdanlığın ipine (seyrek de olsa) dizilen değerli boncuklar gibi korurlardı.

Rahel ile Estha burunlarını Plymouth'un yan camlarına yapıştırdılar. Özlemle bakan hatmiler, hatmilerin gerisinde de belli belirsiz iki çocuk yüzü. Ammu, kesin bir sesle, yumuşamaksızın, "Hayır," dedi.

Chacko bir Charminar yaktı. Derin derin içine çekti, dilinde kalan bir tütün parçasını eliyle aldı.

Plymouth'un içinde Bebek Kochamma aralarında dağ gibi oturduğundan Rahel Estha'yı rahatlıkla göremiyordu. Kavga etmesinler diye Ammu onların ayrı oturmalarında ısrar etmişti. Kavga ettikleri zaman Estha Rahel'e, Göçmen Sopa Çekirgesi derdi. Rahel de ona Kalça Elvis der, Estha'yı çileden çıkaran kıvrak, komik bir dansa girişirdi. Yumruk yumruğa dövüştüklerinde güçleri öylesine denk gelirdi ki kavgaları bitmek bilmez, önlerine çıkan her şey –masa lam-

baları, küllükler ve sürahiler– ya paramparça olur ya da onarılmayacak biçimde zarar görürdü.

Bebek Kochamma iki koluyla öndeki koltuğun başlığına sarılmıştı. Araba hareket ettiğinde kol etleri rüzgârdaki ağır çamaşırlar gibi sallanırdı. Şimdiyse etli bir perde gibi sarkıyor, Estha'yı Rahel'in gözlerinden gizliyordu.

Estha'nın oturduğu tarafta, çay ve içinde sinekler olan buğulu cam kavanozlarda bayat şekerli bisküviler satılan bir çay barakası vardı. Gazı kaçmasın diye takılan mavi benekli tıpaları olan kalın camlı şişelerde limonlu gazoz satılıyordu. Bir de üzerinde *Koka kolayla her şey daha iyi gider* yazılı, üzgün görünüşlü kırmızı bir soğutucu duruyordu.

Demiryolu geçidinin delisi Murlidharan, miltaşının üzerinde dengesini yitirmeden tüneyip bacak bacak üstüne atmıştı. Husyeleriyle penisi aşağı sallanıyor, 'KOÇİN 23' yazısını gösteriyordu.

Murlidharan'ın üzerinde birinin getirip başına taktığı ve içi görünen bir aşçı külahına benzeyen plastik bir torbadan başka bir şey yoktu; torbanın arkasındaki manzara, bulanık, aşçı külahı biçiminde ama yine de kesintisiz akıp gidiyordu. Canı istese bile başlığı çıkaramazdı Murlidharan, çünkü kolları yoktu. '42'de, Hindistan Ulusal Ordusu'nun ön saflarda çarpışan birliklerine katılmak üzere evinden kaçmasının üzerinden bir hafta geçmeden, Singapur'da kopmuştu kolları. Özgürlük'ten sonra 1. Sınıf Özgürlük savaşçısı olarak kendini tescil ettirmiş ve ömür boyu geçerli bir birinci sınıf tren pasosu sahibi olmuştu. Ama pasoyu da, aklı gibi yitirmişti; bu yüzden artık ne trenlerde ne de tren istasyonlarındaki büfelerde yaşayabilirdi. Murlidharan'ın ne evi ne de kilitleyecek kapısı vardı, ama eski anahtarlarını büyük bir özenle beline bağlayıp taşıyordu. Zihni, içinde gizli zevklerin barındığı dolaplarla doluydu.

Bir çalar saat. Ezgili bir kornası olan kırmızı bir araba. Banyo için kırmızı bir bardak. Elmaslı bir eş. İçinde önemli kâğıtlar olan bir evrak çantası. Bürodan eve dönüş. Bir *'Üz-*

günüm Albay Sabhapathy, ama diyeceğimi dedim ben'. Çocuklar için de gevrek muz cipsleri.

Trenlerin geliş-gidişlerini izledi. Anahtarlarını saydı.

Hükümetlerin iktidara gelip iktidardan düşmelerini izledi. Anahtarlarını saydı.

Otomobil camlarındaki, bakışları özlem dolu, hatmi burunlu çocukları izledi.

Evsizler, çaresizler, hastalar, ufaklar ve yolunu yitirmişler, bütün bunlar penceresinin önünden geçtiler. O hâlâ anahtarlarını sayıyordu.

Hangi dolabı açması gerekebileceğine hiç emin olamıyordu, ya da ne zaman. Alev alev yanan miltaşının üzerinde donuk saçları ve pencere gibi gözleriyle oturuyor ve ara sıra başka yere bakabilmekten mutlu oluyordu. Tekrar tekrar sayabileceği anahtarları olmasından da.

Sayılar işe yarardı.

Sayılar insanı uyuturdu.

Murlidharan sayarken ağzını oynatıyor ve biçimli sözcükler üretiyordu.

Onner.

Runder.

Moonner.

Estha onun kır saçlarının dalgalı; rüzgâr alan kolsuz koltukaltlarındaki tüylerin kara lüleler biçiminde; cinsel organındaki tüylerin de siyah ve kıvırcık olduğunu gördü. Üç değişik türde tüyleri olan bir adam. Estha, bunun nasıl böyle olabildiğini merak etti. Kime sorabilirim diye düşündü.

İçini dolduran bekleyiş, sonunda Rahel'i patlayacak duruma getirdi. Saatine baktı. İkiye on vardı. Julie Andrews'la Christopher Plummer'ı, burunları çarpışmasın diye yandan öpüşürlerken düşündü. Acaba insanlar hep yandan mı öpüşürler diye merak etti. Kime sorabilirim diye düşündü.

Sonra, uzaktan gelen bir uğultu, bekleyen araçlara yaklaştı ve bir örtü gibi örttü onu. Bacaklarını rahatlatmakta olan sürücüler araçlarına bindiler ve kapılarını çarparak ka-

pattılar. Dilencilerle satıcılar ortadan kayboldular. Birkaç dakika içinde yolda kimse kalmamıştı. Murlidharan dışında. Alev alev yanan miltaşının üzerine kıçını koyup tüneyen. Kaygılanmaksızın ve pek de meraklı olmadan.

Ortalık karıştı. Polisler düdük çaldı.

Bekleyen arabaların oluşturduğu sıranın gerisinden ellerinde kırmızı bayraklar ve flamalarla bir küme adam belirdi, uğultu büyüdükçe büyüyordu.

"Camlarınızı kaldırın," dedi Chacko. "Ve sakin olun. Bize zarar vermezler."

"Onlara katılsana yoldaş," dedi Ammu Chacko'ya. "Ben kullanırım arabayı."

Chacko hiçbir şey söylemedi. Çenesindeki yağ birikintisinin altındaki kaslardan biri gerildi. Sigarasını fırlatıp attı, camını kaldırdı.

Chacko sözde Marksistti. Fabrikada çalışan güzel kadınları odasına çağırtır ve onlara hakları ve sendika yasaları konusunda bilgi verme bahanesiyle pervasızca flört ederdi. Onları yoldaş diye çağırır, kendisine de yoldaş demelerini isterdi (bu, onları kıkır kıkır güldürürdü). Masaya kendisiyle birlikte oturmaları ve birlikte çay içmeleri için onları zorlaması, hem kadınları hem de Mammachi'yi güç durumda bırakırdı.

Hatta bir keresinde Alleppey'de yapılan sendika kursuna katılmaları için bir grup kadını oraya götürmüştü. Otobüsle gidip vapurla dönmüşlerdi. Cam bilezikler ve saçlarında çiçeklerle mutluluk içinde geri gelmişlerdi.

Ammu bütün bunların saçma olduğunu söylüyordu. '*Yoldaş! Yoldaş!*' oyunu oynayan şımarık bir prens bozmasıydı o. Eski *zamindar* zihniyetinden kurtulamamış bir Oxford *avatar*'ı;[1] geçimleri kendisine bağlı olan kadınlara zorla kur yapan bir toprak sahibi.

[1] *Avatar*: Dünyada belli bir kötülükte bulunmak için insan ya da hayvan biçimine girmiş bir Hindu tanrısı. (Çev.)

Yürüyüşçüler yaklaşırken Ammu camını kaldırdı. Estha da kendi camını. Rahel de kendisininkini. (Güçlükle yaptı bunu, çünkü cam kolunun siyah kulpu düşmüştü.)

O dar, engebeli yolda gökmavisi Plymouth birden olağanüstü iri kaldı. Tıpkı daracık bir koridordan geçen tombul bir kadın gibi. Tıpkı kilisede, kutsal ekmekle şaraba doğru ilerleyen Bebek Kochamma gibi.

"Yere bakın!" dedi Bebek Kochamma ön sırada yürüyenler arabaya yaklaşırlarken. "Göz göze gelmeyin. Bu onları gerçekten kışkırtır."

Boynunun yan tarafında nabzı zonkluyordu.

Birkaç dakika içinde, binlerce yürüyüşçü yolu doldurup verdi. İnsan ırmağının içinde otomobil adacıkları. Demiryolu geçidinin altından geçerken eğilip doğrulan ve rayların üzerinden kırmızı dalgalar halinde geçen yürüyüşçülerin bayrakları havayı kıpkırmızı yapmıştı.

Binlerce sesin tınısı, bekleyen arabaların üstünü bir Gürültü Şemsiyesi gibi kapladı.

'Inquilab Zindabad!
Thozhilali Ekta Zindabad!'

"Yaşasın Devrim!" diye haykırıyorlardı. "Dünya İşçileri Birleşin!"

Komünist Partisinin Kerala'da, Hindistan'ın –belki Bengal dışındaki– öteki yörelerine göre çok daha başarılı olmasını Chacko bile tam anlamıyla açıklayamıyordu.

Birbirinden farklı birkaç kuram vardı bu konuda. Birine göre, bunun nedeni o eyaletteki Hıristiyan nüfusunun yoğunluğuydu. Kerala'nın nüfusunun yüzde yirmisi Süryanilerdi; bunlar, Hazreti İsa yeniden dirildikten sonra Doğu'ya giden Havari Aziz Thomas'ın Hıristiyan yaptığı yüz Brahman'ın soyundan geldiklerine inanıyorlardı. Yapısal olarak Marksizm (diyordu bu ilkel iddia), Hıristiyanlığın yerine geçebilen daha az karmaşık bir öğeydi. Tanrının yerine Marks'ı, Şeytanın yerine burjuvaziyi, Cennetin yerine sınıf-

sız bir toplumu, Kilisenin yerine Parti'yi koyun: olayın biçimi ve amacı hiç değişmezdi. Sonunda ödül verilen bir engelli yarış. Oysa Hindu zihniyeti daha karmaşık uyarlamalar gerektiriyordu.

Bu kuramın güçlüğü, Kerala'daki varlıklı, mülk sahibi (turşu fabrikası çalıştıran) toprak ağalarının çoğunun Süryani olmasıydı; onlar için komünizm ölümden de beter bir yazgı demekti. Onlar her zaman Kongre Partisine oy vermişlerdi.

İkinci bir kurama göreyse neden, o eyaletteki okuma yazma oranının görece yüksek olmasıydı. Belki. Oysa okuma yazma düzeyinin yüksek oluşu komünist hareket sayesindeydi.

Aslında işin sırrı, komünizmin Kerala'ya sinsice sızmış olmasıydı. Kastlara ayrılmış, aşırı geleneksel bir toplumun geleneksel değerlerini asla açıkça sorgulamayan reformist bir hareket olarak gelmişti. Marksistler, toplumsal grupların *içinden* yürütüyorlardı çalışmalarını, onlara asla meydan okumayarak, okumadıklarını da belli etmeyerek. Bir kokteyl devrimiydi sundukları. Doğu Marksizmiyle sağlam inançlı Hinduizmin baş döndürücü bir karışımıydı, bir tutam da demokrasi eklenmişti bu karışıma.

Chacko partiye kayıtlı bir üye olmasa da erken yaşlarda komünizmi benimsemiş ve partinin yaşadığı bütün güçlükler sırasında sadık bir destekçisi olarak kalmıştı.

Komünistlerin Parlamento seçimini kazandıkları ve Nehru'nun onları hükümeti kurmakla görevlendirdiği 1957'deki o rahatlama sırasında Chacko Delhi Üniversitesinde öğrenciydi. Chacko'nun hayranı olduğu Yoldaş E.M.S. Namboodiripad, Kerala'da Marksizmin görkemli Brahman rahibiydi ve dünyada demokratik yollardan seçilmiş ilk komünist hükümetin başbakanı oldu. Komünistler bir anda kendilerini, hem halkı yönetme ve hem de devrimi körükleme gibi olağanüstü –eleştirmenlere göre tuhaf– bir durumun içinde buldular. Bu işi nasıl yapacağı konusunda Yoldaş E.M.S. Namboodiripad kendi kuramını geliştirdi. Chacko onun *Komünizme Huzurlu Geçiş* adlı bilimsel çalışmayı, bir

yeniyetmenin yılmaz çabası ve tutkulu bir hayranın körü körüne benimsemesiyle inceledi. Bu çalışma, Yoldaş E.M.S.Namboodiripad'ın hükümetinin, toprak reformlarının uygulanması, polisin yetkilerinin kısıtlanması, adalet düzeninin güç kullanarak yeniden yapılandırılması ve 'Merkezdeki Reaksiyoner Halk-Karşıtı Kongre Hükümetini engelleme' konusunda neler yapmayı tasarladığını ayrıntılarıyla açıklıyordu.

Ne yazık ki, yıl sona ermeden Huzurlu Geçiş'in Huzur bölümü sona erdi.

Her sabah kahvaltıda, Kraliyet Böcekbilimcisi, Kerala'yı allak bullak eden isyanlar, grevler ve polisin uyguladığı şiddet konusunda gazetelerde çıkan haberleri okuyarak tartışma meraklısı Marksist oğluyla alay ediyordu.

Chacko sofraya geldiğinde, "Evet, Karl Marks!" diye alayla gülerdi Pappachi. "Bu lanet olası öğrencileri ne yapacağız şimdi bakalım? Budala kundakçılar Halk Hükümetine karşı ortalığı kışkırtıyorlar. Onları ortadan kaldırmalı mıyız? Herhalde öğrenciler artık Halk sayılmıyorlar, değil mi?"

Bundan sonraki iki yıl boyunca, Kongre Partisinin ve kilisenin de kışkırtmasıyla, siyasal uyumsuzluk anarşiye dönüştü. Chacko üniversiteden mezun olup bir ikinci mezuniyet için Oxford'a doğru yola çıktığında Kerala iç savaşın eşiğine gelmişti. Nehru, Komünist Hükümeti azletti ve yeniden seçime gidileceğini duyurdu. Kongre Partisi bir kez daha iktidara geldi.

Yoldaş E.M.S.Namboodiripad'ın partisinin yeniden seçimleri kazanması ancak 1967 yılında mümkün oldu, ilk iktidara gelişlerinin üstünden neredeyse on yıl geçtikten sonra. Bu kez artık iki ayrı parti –Hindistan Komünist Partisi ve Hindistan Komünist (Marksist)Partisi– haline gelmiş olan partilerin kurduğu koalisyonun bir parçası olarak. HKP ve HK(M)P'nin.

Pappachi artık hayatta değildi. Chacko da karısından boşanmıştı. Cennet Turşuları kurulalı yedi yıl olmuştu.

Kerala açlığın ve kurak geçmiş bir yağmur mevsiminin acılarını çekiyordu. İnsanlar ölüyordu. Hükümetlerin öncelikler listesinde açlık en ön sırada geliyordu.

Yoldaş E.M.S. hükümetteki ikinci döneminde Huzurlu Geçiş'i daha ciddiyetle uygulamaya koyuldu. Bu da Çin Komünist Partisinin gazabına uğramasına yol açtı. 'Parlamento Budalalığı' yüzünden ona karşı çıktılar ve 'insanları rahatlatmak ve böylece Halkın Bilinçliliğini köreltip onları Devrim'den uzaklaştırmakla' suçladılar.

Pekin artık, HK(M)P'nin en yeni ve en savaşçı fraksiyonunu, Bengal'in bir köyü olan Naksalbari'de silahlı ayaklanma hazırlamış olan Naksalit'leri[1] destekliyordu. Bu fraksiyon, köylülerden savaşçı kadrolar kuruyor, topraklara el koyuyor, sahiplerini kovarak Sınıf Düşmanlarını yargılamak üzere Halk Mahkemeleri kuruyordu. Naksalist hareket bütün ülkeye yayıldı, her burjuvanın yüreğine dehşet saldı.

Kerala'da, zaten dehşet soluyan havaya heyecan ve korku tohumları serptiler. Kuzeyde cinayetler başlamıştı. O yılın mayıs ayında gazetelerde, bir sokak lambasına bağlanıp kafası uçurulan bir toprak sahibinin bulanık fotoğrafı yer aldı. Kafası bedeninden biraz ötede, suya da kana da benzeyen koyu renkli bir birikintinin içinde duruyordu. Siyah-beyaz fotoğrafta hangisi olduğunu anlamak zordu. Şafaktan önceki alacakaranlıkta.

Hayret dolu gözleri açıktı.

Yoldaş E.M.S.Namboodiripad (Sirk Köpeği, Sovyet Yardakçısı) Naksalit'leri partisinden attı ve parlamentoya yönelik amaçları için halkı kışkırtmayı sürdürdü.

O gökmavisi Aralık gününde gökmavisi Plymouth'un çevresinde yürüyenler, bu sürecin bir parçasıydı. Yürüyüşü düzenleyen de Travancore-Koçin Marksist İşçi Sendikasıydı. Trivandrum'daki[2] yoldaşları Sekreterliğe yürüyecek ve Halkın İsteklerini gösteren bildirgeyi Yoldaş E.M.S.'ye vereceklerdi. Şefine dilekçe veren orkestra. Sabahın yedisinden akşa-

[1] Hindistan'da, Naksalbari'de faaliyet gösteren bir terörist komünist örgütün üyesi. (Çev.)
[2] Hindistan'ın güneyinde bir kent. (Çev.)

mın altı otuzuna kadar tam on bir buçuk saat tarlalarda çalıştırılan çeltik işçilerine öğlenleri bir saat yemek molası verilmesini istiyorlardı. Kadın işçilerin ücretlerinin günde bir rupi yirmi beş payza'dan üç rupi'ye yükseltilmesini, erkeklerinkinin de iki rupi elli payza'dan dört rupi elli payza'ya. Ayrıca *Dokunulmaz*lar'ın da kastlarının adıyla çağrılmasını istemiyorlardı. Kendilerine Achoo *Parayan*, Kelan *Paravan* ya da Kuttan *Pulayan* değil de yalnızca Achoo, Kelan ya da Kuttan denilmesini istiyorlardı.

Kakule Kralları, Kahve Kontları ve Kauçuk Baronları –eski yatılı okul arkadaşları– uzaklardaki ıssız arazilerinden kalkıp geliyor, Yelken Kulübünde buz gibi bira yudumluyorlardı. Bardaklarını kaldırıp, "*Bizim adına gül dediğimiz...*" diyorlar, içlerinde yükselen korkuyu gizlemek için alaylı alaylı gülüyorlardı.

O günkü yürüyüşçüler, partide çalışanlar, öğrenciler ve işçilerdi. *Dokunulabilir*ler ve *Dokunulmaz*lar. Omuzlarında, yeni bir fitille tutuşturulan bir varil dolusu eski öfke taşıyorlardı. Bu öfkenin Naksalit bir yanı vardı, yeni bir yanı da.

Rahel, Plymouth'un penceresinden, onların ağzından en yüksek sesle çıkan sözcüğün *Zindabad* olduğunu görebiliyordu. Ve bunu söylerken boyun damarlarının şiştiğini. Ve bayrakları ve flamaları tutan kolların yumru yumru ve sert olduğunu.

Plymouth'un içi sessiz ve sıcaktı.

Bebek Kochamma'nın korkusu, arabanın zemininde nemli, yapışkan bir puro gibi yuvarlanmış duruyordu. Bu yalnızca başlangıçtı. Bu korku yıllar içinde büyüyüp onu yutacaktı. Kapılarını ve pencerelerini kilitlettirecekti ona. Bu korku yüzünden iki tane saç çizgisi olacaktı ve iki ağzı. Onunkisi eskiden, yılların ötesinden gelen bir korkuydu. Malından mülkünden olma korkusu.

Bebek Kochamma tespihindeki yeşil boncukları saymayı denedi ama dikkatini toplayamıyordu. Biri arabanın camına eliyle vurdu.

Sıcacık gökmavisi kaportanın üzerine bir yumruk indi. Motor kapağı açıldı. Plymouth, hayvanat bahçesinde doyurulmayı bekleyen huysuz bir hayvana benzemişti.

Bir çörek isteyen.

Bir muz.

Bir yumruk daha indirilince motor kapağı kapandı. Chacko camını açtı, yumruğu indiren adama seslendi.

"Teşekkürler *keto*!" dedi. "*Valarey*, teşekkürler!"

"Bu kadar yaltaklanma, yoldaş," dedi Ammu. "İsteyerek yapmadı. Yardım etmek filan istememişti o adam. Bu eski arabanın içinde gerçek bir Marksist yüreğin çarptığını nerden bilsin ki?"

"Ammu," dedi Chacko, sesi dingindi, istifini bozmadan konuşuyordu. "Şu kokuşmuş kinizminin her şeyi bozmasını engellemen mümkün mü acaba?"

Sessizlik suyla şişmiş bir sünger gibi doldurdu arabanın içini. *Kokuşmuş* sözcüğü, yumuşak bir şeyi kesen bir bıçak gibi inmişti. Güneş ürpertici bir iç çekişle parlıyordu. İşte ailelerin sorunu buydu. Sevimsiz doktorlar gibi, onlar da insanın neresinin acıyacağını biliyorlardı.

Tam o sırada Rahel Velutha'yı gördü. Vellya Paapen'in oğlu Velutha'yı. En sevdiği arkadaşı Velutha'yı. Elinde kırmızı bayrakla yürüyen Velutha'yı. Beyaz bir gömlek ve *mundu*yla, boyun damarları şişmiş olarak. Genellikle hiçbir zaman gömlek giymezdi.

Rahel ansızın camını indirdi.

"Velutha! Velutha!" diye seslendi.

Adam bir an donup kaldı, elinde bayrağı, bu sese kulak verdi. Duyduğu, hiç tanıdık olmayan bir ortamda tamdık bir sesti. Oturduğu kanepede ayağa kalkmış olan Rahel, otomobil biçimindeki bir otçul hayvanın boynuzu gibi Plymouth'un penceresinden dışarı uzanmış, çırpınıyordu. Tokyo'da Aşk'la tutturulmuş fıskiye saçı ve sarı çerçeveli kırmızı güneş gözlüğüyle.

"Velutha! *Ividay*! Velutha!" Onun da boyun damarları şişmişti.

Velutha kenara çekildi ve çevresindeki kargaşanın içinde ustalıkla kayboldu.

Arabanın içinde Ammu yana döndü, gözleri öfke doluydu. Rahel'in baldırlarına vuruyordu, çünkü kızın arabanın içinde kalan tek yeri baldırlarıydı. Baldırları ve Bata sandaletleri içindeki esmer ayakları.

"Kendine gel!" dedi Ammu.

Bebek Kochamma Rahel'i aşağı çekti, Rahel şaşkınlık içinde, gürültüyle koltuğa düştü. Bir yanlış anlama olduğunu düşünmüştü.

"Velutha'ydı o!" diye açıkladı gülümseyerek. "Elinde de bir bayrak vardı!"

Bayrağın çok etkileyici bir araç olduğunu düşünmüştü. Bir arkadaşta bulunması doğru olan bir şey.

"Budala, salak kızın tekisin!" dedi Ammu.

Ammu'nun ani, keskin öfkesi Rahel'i arabanın koltuğuna çivilemişti. Çok şaşırmıştı. Ammu neden bu kadar kızmıştı? Neye kızmıştı?

"Ama oydu o!" dedi Rahel.

"Kes sesini!" dedi Ammu.

Rahel Ammu'nun alnını ve üst dudağını ince bir ter tabakasının kapladığını gördü, gözleri de cam gibi sertleşmişti. Pappachi'nin Viyana'daki fotoğrafçıda çekilen fotoğrafında olduğu gibi. (Pappachi'nin Pervanesi nasıl da çocuklarının damarlarında mırıldanıyordu!)

Bebek Kochamma Rahel'in camını kaldırdı.

Yıllar sonra, pırıl pırıl bir sonbahar sabahı, New York'un dışında, pazar günü Grand Central'dan Croton Harmon'a giden bir trende birden bütün bunları hatırladı Rahel. Ammu'nun yüzündeki o ifadeyi. Tıpkı bir bulmacanın eksik parçası gibi. Bir kitabın sayfalarında başıboş dolaşan ve asla bir cümlenin sonuna yerleşmeyen bir soru işareti gibi.

Ammu'nun gözlerindeki o sert cam bakışı. Üst dudağındaki o ter parıltısını. Ve o apansız, öfke dolu sessizliğin soğukluğunu.

Bütün bunların anlamı neydi?

Pazar treni neredeyse boştu. Rahel'in karşı tarafında, yanakları çatlamış, bıyıklı bir kadın öksürüp balgam çıkarıyor ve bunu kucağındaki Pazar gazetelerinden koparıp büktüğü kâğıt parçalarına koyuyordu. Balgam sergisi açar gibi bu küçük paketleri önündeki boş sıranın üzerine düzgünce sıralıyordu. Bunu yaparken de tatlı, sakin bir sesle kendi kendine konuşuyordu.

Anı, trendeki o kadındı. Karanlık dolaptaki şeyleri karıştırıp en olmayacakları –uçup kaçan bir bakışı, bir duyguyu– alıp çıkarması delilikti. Duman kokusunu. Bir sileceği. Bir annenin cam gözlerini. Karanlığın içinde kocaman bölgelerin üzerini örtülü bırakması da akıllılıktı. Hatırlanmadan.

Yolculuk arkadaşının deliliği Rahel'i rahatlatıyordu. Onu New York'un karmakarışık rahminin içine iyice çekiyordu. Rahel'i rahat bırakmayan öteki, çok daha dehşet verici şeyden uzaklaştırıyordu. *Ekşimetal kokusu, çelik otobüs tutamaklarının ve biletçinin onları tutmaktan kokan ellerinin kokusu gibi. Ağzı, yaşlı bir adamınkine benzeyen genç bir adam gibi.*

Trenin dışında Hudson ırmağı ışıldıyordu, ağaçlar sonbaharın kızılkahve rengine bürünmüşlerdi. Hafif bir soğuk vardı.

"Meme başın havaya kalkmış!" dedi Larry McCaslin Rahel'e ve elini Rahel'in penye tişörtünün altında üşüyüp dikilen meme başının üzerine yavaşça koydu. Rahel'in neden gülümsemediğini merak etti.

Rahel, evini düşündüğü zaman orayı neden hep teknelerin koyu, yağlı renginde ve pirinç lambalarda titreşen alevlerin göbeğinin renginde düşündüğünü merak etti.

O adam *gerçekten* Velutha'ydı.

Rahel bu kadarından emindi. Onu gözleriyle görmüştü. O da onu görmüştü. Rahel onu nerede, ne zaman olursa olsun tanırdı. Ve eğer üzerinde gömlek olmasaydı arkadan bile tanırdı onu. Sırtını tanıyordu. O sırtta taşınmıştı. Hem de sayısız kez. Orada, sivri uçlu kuru bir yaprak biçiminde açık kahverengi bir doğum lekesi vardı. Velutha onun uğurlu bir yaprak olduğunu, muson rüzgârlarını vaktinde getirdiğini söylüyordu. Kara tenli bir sırtta kahverengi bir yaprak. Gecenin içinde bir sonbahar yaprağı.

Yeterince uğurlu olmayan uğurlu bir yaprak.

Velutha aslında marangoz olmayacaktı.

Ona Velutha –Malayalam dilinde beyaz anlamına geliyordu bu– denmesinin nedeni, simsiyah oluşuydu. Babası Vellya Paapen bir Paravan'dı. Palmiye şarabı üretirdi. Bir gözü camdı. Çekiçle bir granit parçasını biçimlendirirken bir kıymık fırlayıp sol gözüne gelmiş ve yarıp geçmişti.

Velutha delikanlıyken Vellya Paapen ile birlikte Ayemenem'deki evin arka kapısına gelir, arazideki ağaçlardan topladıkları hindistancevizlerini teslim ederdi. Pappachi, Paravan'ların eve girmesine izin vermezdi. Kimse izin vermezdi. *Dokunulabilir*lerin dokundukları hiçbir şeye dokunmalarına izin verilmezdi onların. Kast Hindular ve Kast Hıristiyanlar. Mammachi Estha ile Rahel'e, genç kızlığında, Paravanların ellerinde bir süpürgeyle geri geri sürünmelerinin ve kendi ayak izlerini silmelerinin istendiği günler olduğunu hatırladığını anlattı; bunun nedeni Brahmanların ya da Süryanilerin yanlışlıkla bu ayak izlerine basıp kendilerini pisletmemeleriydi. Mammachi'nin gençliğinde, Öteki *Dokunulmaz*lar gibi Paravanların da halka açık yollarda yürümelerine, belden yukarısını örtmelerine, şemsiye taşımalarına izin verilmezdi. Konuştukları kişiyi pis soluklarıyla kirletmemeleri için konuşurken elleriyle ağızlarını örtmeleri gerekirdi.

İngilizler Malabar'a geldiğinde, bir kısım Paravan, Pelaya ve Pulaya (içlerinde Velutha'nın büyükbabası Kelan da vardı), *Dokunulmaz*lık musibetinden kurtulmak amacıyla

Hıristiyanlığı kabul edip Anglikan kilisesine katıldı. Teşvik edilmeleri için onlara biraz yiyecek ve para da verildi. Bu adamlara Pirinç Hıristiyanları denirdi. Yağmurdan kaçarken doluya tutulmuş olduklarının farkına varmaları uzun sürmedi. Ayrı ayin saatleri ve ayrı rahipleri olan ayrı kiliselere konuldular. Hatta özel bir hak tanındı onlara ve kendilerine ait Parya piskoposları oldu. Bağımsızlık'tan sonra, iş sağlanması ya da düşük faizli banka kredisi almak gibi Hükümetten hiçbir yardım görmeyeceklerini öğrendiler, çünkü resmi olarak, kâğıt üzerinde Hıristiyandılar, dolayısıyla da kast dışı. Ayak izlerini süpürgesiz olarak silmek zorunda olmak gibi bir şeydi bu. Ya da daha kötüsü, ayak izi bırakmalarına *izin verilmemesi* gibi bir şey.

Küçük Velutha'nın ellerini kullanmada özel bir yeteneği olduğunu ilk keşfeden, Delhi'den ve Kraliyet Böcekbilim'inden izinli gelen Mammachi oldu. O sıralarda Velutha on bir yaşındaydı, Ammu'dan üç yaş kadar küçüktü. Küçük bir sihirbaz gibiydi. Kurutulmuş palmiye saplarından karmaşık oyuncaklar yapabiliyordu: küçücük yeldeğirmenleri, çıngıraklar, minicik mücevher kutuları; tapyoka köklerini oyup kusursuz kayıklar, baladur ağacının meyvelerinden küçük heykeller yapabiliyordu. Bunları Ammu'ya getiriyor, (kendisine öğretildiği gibi) Ammu alırken eli eline değmesin diye avuçlarına koyup uzatıyordu ona. Kendisi Ammu'dan yaşça küçük olduğu halde ona Ammukutty diyordu, Küçük Ammu. Mammachi Vellya Paapen'i, oğlunu, kendi kayınbabası Punnyan Kunju'nun kurmuş olduğu *Dokunulmaz*lar Okuluna göndermesi için ikna etti.

Bavyera'daki bir marangoz locasından Johann Klein Kottayam'a gelip Hıristiyan Misyoner Derneğinin yanında üç yıl geçirerek yerel marangozlarla atölye çalışması yaptığında Velutha on dört yaşındaydı. Her akşamüzeri, okul bitiminde Velutha Kottayam'a giden otobüse atlar, gün ağarana kadar Klein'la çalışırdı. On altı yaşına geldiğinde Velutha liseyi bitirmiş ve usta bir marangoz olmuştu. Kendine ait marangozluk araçlarına sahipti, tasarım konusundaki duyar-

lılığı da belli belirsiz Almanlık kokuyordu. Mammachi için, gülağacından bir Bauhaus yemek masasıyla on iki iskemle ve bir de geleneksel Bavyera koltuğu yaptı. Bebek Kochamma'nın her yıl düzenlediği ve İsa'nın doğumunu canlandıran temsiller için, çocukların sırtlarına arka çantası gibi oturan tel çerçeveli melek kanatları hazırladı; aralarında Cebrail'in görüneceği kartondan bulutlar ve içinde İsa'nın dünyaya geleceği takılıp-sökülür bir de yemlik. Mammachi'nin bahçesindeki melek heykelinin gümüş bir yay çizerek fışkıran suyu nedendir bilinmez kuruduğunda, heykelin mesanesini onaran da yine Dr.Velutha oldu.

Marangozluk becerisinin yanında Velutha makinelerden de anlıyordu. Mammachi (*Dokunulabilir*lere özgü o anlaşılmaz mantıkla), sık sık Velutha bir Paravan olmasaydı mühendis olabilirdi der dururdu. Velutha radyoları, saatleri, tulumbaları onarıyordu. Su tesisatının ve evdeki bütün elektrikli araçların bakımını yapıyordu.

Mammachi arka taraftaki verandayı kapatmaya karar verdiğinde, sonraları Ayemenem'de pek rağbet gören akordeon kapıyı tasarlayan ve hazırlayan da yine Velutha olmuştu.

Fabrikadaki makineleri Velutha'dan iyi bilen yoktu.

Chacko Madras'taki işinden ayrılıp yanında bir Bharat marka şişe kapaklama makinesiyle Ayemenem'e döndüğünde o makinenin parçalarını bir araya getiren ve kuran Velutha oldu. Yeni konserveleme makinesinin ve otomatik ananas dilimleyicinin bakımını yapan Velutha'ydı. Su pompasını ve dizelle çalışan küçük jeneratörü yağlayan da. Alüminyum levhayla astarlanmış, temizlemesi kolay kesici yüzeyleri ve meyve kaynatılan, zemin kattaki fırınları hazırlayan da.

Oysa Velutha'nın babası Vellya Paapen, bir Eski Dünya Paravan'ıydı. Geri geri sürünülen günleri yaşamıştı; kendisi için yaptıkları yüzünden Mammachi'ye ve ailesine duyduğu şükran, suları kabarmış bir ırmak kadar derin ve engindi. Taş kıymığının yol açtığı kaza olduğunda cam göz işini ayarlayan ve parasını ödeyen Mammachi olmuştu. Ona olan bor-

cunu hâlâ ödeyip bitirememişti; kendisinden bunun beklenmediğini, bunu asla ödeyemeyeceğini biliyordu, ama yine de o gözün kendi gözü olmadığını hissediyordu. Duyduğu minnettarlık gülümsemesini genişletmiş, sırtını bükmüştü.

Vellya Paapen küçük oğlu için kaygılanıyordu. Kendisini korkutan şeyin ne olduğunu bilemiyordu. Onun söylemiş olduğu bir şey değildi. Ya da yapmış olduğu. *Ne* söylediği değil, *nasıl* söylediğiydi. *Ne* yaptığı değil, *nasıl* yaptığıydı.

Belki de kararlı oluşuydu. Yersiz bir güven duygusu. Yürüyüşünde görünen. Başını tutuş biçiminde. Kendisine sorulmadan dinginee önerilerde bulunmasında. Ya da karşı koyar görünmeden önerilere dinginee boş vermesinde.

Bu nitelikler *Dokunulabilir*ler'de olunca kesinlikle kabul edilebilir, hatta arzu edilebilir oluyordu; oysa Vellya Paapen bunların bir Paravan'da küstahlık sayılabileceğini (ve sayılacağını, hatta sayılması gerektiğini) düşünüyordu.

Vellya Paapen, Velutha'yı uyarmaya çalıştı. Ancak kendisini kaygılandıran şeyin ne olduğunu tam olarak saptayamadığı için Velutha onun bu belirsiz kaygısını yanlış anladı. Aldığı kısa eğitim ve doğal yetenekleri yüzünden babası kendisini kıskanıyor gibi geldi. Vellya Paapen'in iyi niyeti, kısa sürede amacından uzaklaşıp oğlunun başının etini yemeye, ağız dalaşına ve babayla oğul arasında genel bir hoşnutsuzluk havasına dönüştü. Annesi ne kadar üzülse de Velutha evden uzak durmaya başladı. Geç saatlere kadar çalışıyordu. Irmakta balık tutuyor, ateş yakıp pişiriyordu. Açık havada, ırmak kıyısında uyuyordu.

Günün birinde ortadan kayboldu. Dört yıl boyunca ondan haber alınamadı. Trivandrum'da Refah ve Konut Bakanlığı hesabına bir inşaat alanında çalıştığı söylendi. Sonra da kaçınılmaz olarak, Naksalit olduğu söylentisi yayıldı. Hapise girip çıktığı. Birisi de onun Quilon'da görüldüğünü söyledi.

Annesi Chella veremden öldüğünde Velutha'yla bir türlü bağlantı kurulamadı. Sonra ağabeyi Kuttappen, bir hindistancevizi ağacından düşüp omuriliğini sakatladı. Felç oldu,

çalışamadı. Velutha bu kazayı haber aldığında üzerinden tam bir yıl geçmişti.

Velutha Ayemenem'e döneli beş ay olmuştu. Nerede olduğunu, ya da ne yaptığını asla anlatmazdı.

Mammachi Velutha'yı fabrikaya marangoz olarak aldı ve ona genel bakım işlerinin sorumluluğunu verdi. Bu, fabrikadaki *Dokunulabilir* işçiler arasında büyük bir öfkeye neden oldu, çünkü onlara göre Paravan'lar marangoz *olamazlardı*. Ve elbette ki ortadan kaybolup yeniden ortaya çıkan Paravan'lar yeniden işe alınamazlardı.

Hem ötekilerin gönlünü almak hem de başka kimsenin Velutha'ya marangoz olarak iş vermeyeceğini bildiği için Mammachi ona bir *Dokunulmaz*'a vereceğinden az, ama bir Paravan'a vereceğinden daha yüksek ücret ödüyordu. Mammachi onun eve girmemesine özen gösteriyordu (onarılacak ya da kurulacak bir şey olmadığı sürece). Fabrika alanına girmesine ve *Dokunulabilir*'lerin dokunduğu şeylere el sürmesine izin verildiği için Velutha'nın minnettar olması gerektiğini düşünüyordu. Bunların bir Paravan için büyük bir aşama olduğunu söylüyordu.

Evinden uzak kaldığı onca yılın ardından Ayemenem'e döndüğünde Velutha hâlâ aynı çevikliği taşıyordu üzerinde. Aynı kendinden eminliği. Ve Vellya Paapen onun için şimdi eskisinden de çok korkuyordu. Ama bu kez çenesini tuttu. Hiçbir şey söylemedi.

En azından, Dehşet'in pençesine düşene dek sustu. Her gece küçük bir kayıkla ırmağın karşı kıyısına kürek çekildiğini görene dek. O kayığın gün doğumunda geri döndüğünü görene dek. *Dokunulmaz* oğlunun neye dokunduğunu görene dek. Dokunmaktan da öte gittiğini.

İçine girdiğini.

Sevdiğini.

Dehşet'in pençesine düşünce Vellya Paapen, Mammachi'ye gitti. İpotekli gözü dimdik karşıya bakıyordu. Asıl gözüyle ağladı. Yanaklarının biri gözyaşıyla ıslandı. Ötekisi kuru kaldı. Mammachi kendisine dur diyene kadar başını bir o

yana bir bu yana bir o yana salladı. Sıtmalılar gibi titreyip durdu. Mammachi buna bir son vermesini istedi ama o bunu yapamadı, çünkü korku emir dinlemez. Bir Paravan'ın korkusu bile. Vellya Paapen, Mammachi'ye neler gördüğünü anlattı. Bir canavara hayat verdiği için Tanrıdan bağışlanma diledi. Oğlunu kendi elleriyle öldürmeyi önerdi. Can verdiği şeyi mahvetmeyi.

Yandaki odada olan Bebek Kochamma sesleri duydu ve neler olduğunu anlamak için içeri geldi. Dert ve Tasa'nın yaklaşmakta olduğunu gördü, gizliden gizliye, yüreğinin derinlerinde, büyük bir sevinç duydu.

Başka şeylerin yanında, şunu da söyledi: *"O kokuya nasıl dayanabildi? Bu Paravan'ların tuhaf bir kokuları olduğunun farkında değil misin?"*

Zorla ıspanak yedirilen bir çocuk gibi abartılı bir biçimde ürperdi. İrlandalı bir Cizvit'in kokusunu Paravan'ların tuhaf kokusuna yeğlerdi.

Hem de nasıl. Hem de nasıl.

Velutha, Vellya Paapen ve Kuttappen, Ayemenem'deki evin aşağısında, ırmak kıyısında kırmızı kilden küçük bir kulübede yaşıyorlardı. İki ev arasındaki uzaklık, Esthappen ile Rahel için hindistancevizi ağaçlarının arasından üç dakikalık bir koşu demekti. Ammu ile birlikte Ayemenem'e geleli çok olmamıştı; Velutha oradan ayrıldığında da onu hatırlayamayacak kadar küçüktüler ama onun dönüşünü izleyen aylarda çok iyi arkadaş olmuşlardı. Onun evine gitmeleri yasaklanmıştı, ama onlar yine de gidiyorlardı. Saatlerce onun yanında çömelip (odun yongası denizinin ortasında çömelmiş soru işaretlerine benzerlerdi) oturur, ağacın içinde kendisini nasıl düzgün biçimlerin beklediğini Velutha'nın her zaman bilmesine şaşarlardı. Ağacın, Velutha'nın ellerinde yumuşamasına ve plastilin kadar uysallaşmasına bayılırlardı. Velutha onlara rende kullanmasını öğretiyordu. Evi, (güzel bir günde) taze odun yongası ve güneş kokardı. Kara demirhindiyle pişirilmiş körili kırmızı balık kokardı. Estha'ya göre dünyadaki en iyi körili balıktı bu.

Rahel'e dünyanın en şanslı balık oltasını yapan ve Estha'yla ona balık tutmasını öğreten de Velutha'ydı.

Ve o gökmavisi Aralık gününde Rahel'in, kırmızı güneş gözlüğünün arkasından, Koçin dışındaki demiryolu geçidinde elinde kırmızı bir bayrakla yürürken gördüğü de *oydu*.

Çeliktizi polis düdükleri, Gürültü Şemsiyesinde delikler açtılar. Şemsiyedeki kenarları taraz taraz deliklerden bakınca parça parça kırmızı gökyüzünü gördü Rahel. Ve o kırmızı gökyüzünde ateş rengi şahinler dönenip dönekleri arıyorlardı. Rahel'in sarı çerçeveli gözlerinde bir yol ve ilerleyen kırmızı bayraklar yansımıştı. Ve sırtında doğum lekesi olan kara bir bedene geçirilmiş beyaz bir gömlek.

Yürüyen.

Bebek Kochamma'nın ensesindeki kat kat yağların arasında dehşet, ter ve talk pudrası birbirine karışıp leylak rengi bir macun olmuştu. Ağzının kenarlarında pıhtılaşan tükürüğü küçük beyaz topaklar oluşturmuştu. Rajan adlı Naksalit'in gazetelerde çıkan fotoğrafına benzeyen bir adamı yürüyenlerin arasında gördüğünü sandı; Rajan'ın Palghat'ın güneyine indiği söyleniyordu. Adamın gözlerini kendisine dikmiş olduğunu sandı.

Kırmızı bayraklı, suratı düğüm gibi bir adam Rahel'in kapısını açtı, çünkü kapı kilitli değildi. Kapının önü, içeri bakmak için bekleyen adamlarla doluydu.

"Çok mu sıcak bebeğim?" diye tatlı tatlı sordu düğüm suratlı adam Rahel'e, Malayalam dilinde. Sonra, kaba bir sesle, "Babana söyle de sana bir hava soğutucu alsın!" dedi; sonra da kendi şakasına keyifle güldü. Rahel de ona gülümsedi, onun Chacko'yu babası sanması hoşuna gitmişti. Normal bir aile gibi.

"Sakın konuşma!" diye fısıldadı Bebek Kochamma boğuk bir sesle. "Başını öne eğ! Yalnızca öne eğ!"

Bayraklı adam dikkatini onun üzerinde topladı. Bebek Kochamma arabanın zeminine bakıyordu. Tanımadığı bir adamla evlendirilmiş utangaç, ürkek bir gelin gibi.

"Selam kardeş," dedi adam özenle, İngilizce olarak. "Admız ne acaba?"

Bebek Kochamma yanıt vermeyince adam yanındakilere döndü.

"Adı yokmuş."

Adamlardan biri kıkırdayarak, "Modalali Mariakutty'ye ne dersin?" diye sordu. Malayalam dilinde Modalali mülk sahibi demektir.

Bir başkası, "A,B,C,D,X,Y,Z," dedi, saçma sapan.

Çevrelerinde toplanan öğrenciler çoğaldı. Güneşten korunmak için hepsi de başlarına mendil ya da pamuklu havlular sarmışlardı. *Sinbad'ın Son Yolculuğu* filminin Malayalam uyarlamasının setlerinden çıkan figüranlara benziyorlardı.

Düğüm suratlı adam Bebek Kochamma'ya bayrağını armağan etti. "Al," dedi. "Tut şunu."

Bebek Kochamma bayrağı tuttu, ama adama bakmadı.

"Salla bayrağı," dedi adam.

Bebek Kochamma bayrağı sallamak zorunda kaldı. Başka seçeneği yoktu. Bayrak, yeni kumaş ve dükkân kokuyordu. Yumuşak ve tozluydu. Sallamıyormuş gibi yapmaya çalışarak salladı bayrağı.

"Şimdi de *Inquilab Zindabad* de!"

"*Inquilab Zindabad*," diye fısıldadı Bebek Kochamma.

"Aferin."

Kalabalık gürültüyle güldü. Tiz bir düdük sesi duyuldu.

"Tamam," dedi adam Bebek Kochamma'ya İngilizce olarak, sanki bir iş anlaşmasını başarıyla tamamlamışlar gibi. "Hoşça kal."

Gökmavisi kapıyı çarparak kapattı. Bebek Kochamma olduğu yerde iki yana sallandı. Arabanın çevresindeki kalabalık çözüldü, yürüyüşüne devam etti.

Bebek Kochamma kırmızı bayrağı kıvırıp arka koltuğun gerisindeki girintiye bıraktı. Tespihini bluzunun içine geri koydu. Gururunu kurtarma çabasıyla şununla bununla meşgul oldu.

Sona kalan üç beş adam da geçip gidince, Chacko artık camları indirebileceklerini söyledi.

"Onun olduğuna emin misin?" diye sordu Chacko Rahel'e.

"Kim?" diye sordu Rahel, ansızın dikkat kesilmişti.

"Onun Velutha olduğuna emin misin?"

"Hmmm...?" dedi Rahel, zaman kazanma arzusuyla; Estha'nın çılgın düşünce sinyallerini çözmeye çalışıyordu.

"Gördüğün adamın Velutha olduğuna emin misin dedim," dedi Chacko üçüncü kez.

"Hmm...eeevet...hh... hemen hemen," dedi Rahel.

"Hemen hemen emin misin?" dedi Chacko.

"Hayır, hemen hemen Velutha'ydı," dedi Rahel. "Hemen hemen oydu..."

"Öyleyse emin değilsin?"

"Hemen hemen değilim." Rahel onayını almak üzere Estha'ya bir göz attı.

"O olmalı," dedi Bebek Kochamma. "Onu böyle değiştiren, Trivandrum. Hepsi de oraya gidiyor ve büyük birer politikacı olduklarını sanarak geri geliyorlar."

Bebek Kochamma'nın bu öngörüsü kimseyi pek etkilemişe benzemiyordu.

"Gözümüzü ondan ayırmamalıyız," dedi Bebek Kochamma. "Fabrikada bu sendika işini başlatırsa... bazı işaretler, kabalıklar, nankörlükler fark ettim... Geçen gün ondan taşlı tarh için kaya taşımamda bana yardımcı olmasını istemiştim, o da..."

"Biz ayrılmadan önce Velutha'yı evde görmüştüm," dedi Estha sevinçle. "Öyleyse nasıl o olabilir ki?"

"O olmaması," dedi Bebek Kochamma karanlık bir sesle, "kendi yararına olur. Bir daha sefere Esthappen, sözümü kesme."

Taşlı tarhın ne olduğunu kimsenin sormaması canını sıkmıştı.

Bu olayı izleyen günlerde Bebek Kochamma herkesin önünde küçük düşürülmesinden duyduğu öfkeyi Velutha'nın üzerinde odakladı. Bu öfkeyi bir bıçak gibi biliyordu. Zihninde Velutha'yı yürüyüşle özdeşleştiriyordu. Ve kendisini Marksist Parti'nin bayrağını sallamaya zorlayan adamla. Ve ona Modalali Mariakutty adını takan adamla. Ve kendisine gülen bütün adamlarla.

Ondan nefret etmeye başladı.

Ammu'nun başını tutuşuna bakınca onun hâlâ öfkeli olduğunu anlayabiliyordu Rahel. Saatine baktı. İkiye on vardı. Tren hâlâ görünmemişti Çenesini camın kenarına dayadı. Pencerenin camını tutan gri, kalın keçenin, çenesine battığını hissediyordu. Yolun üzerinde yatan ezilmiş kurbağa leşini daha iyi görebilmek için güneş gözlüğünü gözünden çıkardı. Öyle ölü öyle ezilmiş öyle yassıydı ki, kurbağadan çok yolun üzerindeki kurbağa biçimli bir lekeye benziyordu. Miss Mitten'in, kamyon tarafından ezilip ölünce, 'Miss-Mitten-biçiminde-bir-leke'ye dönüşüp dönüşmediğini merak etti.

Gerçekten inanan birinin kuşkudan uzaklığıyla, Vellya Paapen ikizlere dünyada kara kedi diye bir şeyin olmadığına inanın demişti. Evrende yalnızca kara kedi biçiminde delikler vardır.

Yolun üzerinde öyle çok leke vardı ki.

Evrende, ezilmiş Miss Mitten-biçiminde lekeler vardı.

Ezilmiş kurbağa-biçiminde lekeler.

Evrendeki ezilmiş kurbağa biçimli lekeleri yemeye kalkışan ezilmiş kargalar.

Evrendeki ezilmiş karga-biçimli lekeleri yiyen ezilmiş köpekler.

Tüyler. Mangolar. Tükürükler.

Ta Koçin'e kadar.

Plymouth'un penceresinden giren güneş ışığı doğrudan Rahel'in üzerine vuruyordu. Rahel gözlerini kapadı, o da güneşin üzerine vurdu. Kapalı gözkapaklarının ardında bile parlak ve sıcaktı ışık. Gökyüzü turuncuydu; hindistancevizi

ağaçları da, her şeyden habersiz bir bulutu tuzağa düşürüp yemeyi umut ederek dokunaçlarını sallayan deniz anemonlarıydı. Çatal dilli, benekli, saydam bir yılan gökyüzünde süzüldü. Sonra da benekli bir ata binmiş saydam bir Romalı asker. Çizgi romanlardaki Romalı askerlerde Rahel'i en çok şaşırtan şey, zırhları ve miğferlerine onca önem verdikleri halde bacaklarının çıplak kalışıydı. Bunun hiçbir anlamı yoktu. Hava bakımından ya da başka bakımlardan.

Ammu onlara Jül Sezar'ın ve en iyi dostu Brutus tarafından hançerlenmesinin öyküsünü anlatmıştı. Sırtında hançerlerle yere yıkılırken, "*Et tu? Brute?* Öyleyse düş, Sezar," deyişini de.

"Bu da şunu gösterir ki," dedi Ammu, "hiç kimseye güvenilmez. Anne, baba, erkek kardeş, dost. Hiç kimseye."

Çocuklara gelince, derdi (kendisine sorulursa), bekleyip görmek gerek. Örneğin, derdi, Estha'nın büyüyünce bir Erkek-Şoven Domuz olması çok mümkün.

Geceleri Estha yatağının üzerinde ayakta durup çarşafını beline sarar, "*Et tu? Brute?* – Öyleyse düş Sezar!" derdi. Sonra dizlerini bükmeden, bıçaklanmış bir ceset gibi kendini yatağa atardı. Yerde bir şiltede yatmakta olan Kochu Maria, Mammachi'ye şikâyet edeceğini söylerdi.

"Annene söyle de seni babanın evine götürsün," derdi. "Orada istediğin kadar karyola kırarsın. Bunlar senin yatakların değil. Burası da senin evin değil."

Estha ölü rolünden vazgeçer, yatağının üzerinde ayağa kalkar ve, "*Et tu? Kochu Maria?* – Öyleyse düş Estha!" deyip yeniden ölürdü.

Kochu Maria, *Et tu* sözünün İngilizce'de ahlaksızca bir anlamı olduğuna emindi; Estha'yı Mammachi'ye şikâyet etmek için fırsat kolluyordu.

Yandaki otomobildeki kadının dudaklarında bisküvi kırıntıları vardı. Kocası bir bisküvi-sonrası sigarası yaktı, sigara yamulmuştu. Burun deliklerinden, yaban domuzlarının dişlerini andıran iki sıra duman üfledi; o kısacık anda, bir ya-

bandomuzuna benzemişti. Yaban Domuzunun karısı, incecik sesiyle Rahel'e adını sordu.

Rahel onu duymazlıktan geldi ve istemeyerek bir tükürük baloncuğu çıkardı ağzından.

Ammu onların tükürük baloncukları üflemelerinden nefret ederdi. Bunun kendisine Baba'yı anımsattığını söylerdi. Babalarını. Baba'nın tükürük balonları üfleyip bacaklarını titrettiğini söylerdi. Ammu'ya kalırsa aristokratların değil, yalnızca küçük memurların yapacağı bir şeydi bu.

Aristokratlar, tükürük balonları üflemeyen ve bacaklarını titretmeyen insanlardı. Ya da hindi gibi sesler çıkarmayan.

Baba, küçük memur olmasa da Ammu onun sık sık böyle davrandığını söylerdi.

Yalnız başlarına kaldıklarında Estha ile Rahel bazen küçük memurlarmış gibi yaparlardı. Tükürük balonları üfler, bacaklarını titretir ve hindi gibi sesler çıkarırlardı. İki savaş arasında tanıdıkları babalarını hatırlarlardı. Bir keresinde sigarasını tüttürmelerine izin vermişti, sigarayı emip filtreli kısmını tükürükleriyle ıslattıkları için de öfkelenmişti.

"Elma şekeri mi bu!" demişti, iyice öfkelenerek.

Onun öfkesini hatırlıyordu ikizler. Ammu'nunkini de. Bir keresinde bir odanın içinde bilardo topu gibi Ammu'dan Baba'ya, Baba'dan Ammu'ya itildiklerini hatırlıyorlardı. Ammu, Estha'yı itip, "Al, biri sende kalsın. Her ikisine birden bakamam," demişti. Daha sonra, Estha, Ammu'ya bunu sorduğunda, Ammu ona sarılıp, hayal kurma demişti.

Babalarının gördükleri tek fotoğrafında (Ammu bu fotoğrafa bakmalarına bir kerecik izin vermişti), Baba'nın üzerinde beyaz bir gömlek vardı, gözlük takmıştı. Yakışıklı, titiz bir kriket oyuncusu gibiydi. Omzuna oturmuş olan Estha'yı bir koluyla tutuyordu. Çenesini babasının başına dayamış olan Estha gülümsüyordu. Baba, öteki koluyla da Rahel'i kucaklamıştı. Rahel somurtkan ve huysuz görünüyordu, incecik bacakları aşağı sarkıyordu. Biri, çocukların yanaklarına pembe yuvarlaklar çizmişti.

Ammu, Baba'nın çocukları yalnızca fotoğraf çekilirken kucağına almış olduğunu söylemişti, üstelik öyle de sarhoştu ki demişti, sizi yere düşürmesinden korktum. Ammu, Baba onları düşürürse yakalayabilmek üzere, fotoğraf karesinin hemen dışında durduğunu da söylemişti. Yine de, yanakları dışında, Estha ile Rahel bunun güzel bir fotoğraf olduğunu düşünüyorlardı.

"Kes şunu!" diye bağırdı Ammu; sesi öyle yüksek çıkmıştı ki Plymouth'un içine bakmak için miltaşından aşağı atlamış olan Murlidharan geri sıçradı, kesik kolları korkuyla sarsıldı.

"Neyi?" dedi Rahel, ama ne olduğunu hemen anlamıştı. Tükürük balonları. "Özür dilerim Ammu."

"Özür dilemek öleni geri getirmez," dedi Estha.

"Baksanıza!" dedi Chacko. "Kendi tükürüğüyle ne isterse onu yapar!"

"Sen kendi işine bak!" diye terslendi Ammu.

"Anıları akla getiriyor," dedi Estha, Chacko'ya bilgece.

Rahel güneş gözlüğünü taktı. Dünya öfke rengi oldu.

"Çıkar şu gülünç gözlüğü!" dedi Ammu.

Rahel gülünç gözlüğünü çıkardı.

"Bu çocuklara faşistçe davranıyorsun," dedi Chacko. "Çocuklar bile bazı haklara sahiptir, Tanrı aşkına!"

"Tanrı'nın adını boş yere ağzına alma," dedi Bebek Kochamma.

"Boş yere değil," dedi Chacko. "İyi bir nedenle kullanıyorum."

"Çocukların Ulu Kurtarıcısıymış gibi davranmaktan vazgeç!" dedi Ammu. "Asıl konuya gelince aldırdığın yok onlara. Ya da bana."

"Aldırmalı mıyım?" dedi Chacko. "Onların sorumluluğu *bende* mi?" Ammu, Estha ve Rahel'in boynuna asılmış değirmen taşları olduğunu söyledi.

Rahel'in bacaklarının arkaları ıslak ve terden yapış yapıştı. Kanepenin süngerli deriden döşemesinde kayıp duruyordu. Kendisi de Estha da değirmen taşının ne olduğunu bi-

liyorlardı. *Bounty'de İsyan* filminde, insanlar denizde öldüklerinde, beyaz çarşaflara sarılıyorlar ve cesetler su yüzüne çıkmasın diye boyunlarına taş bağlanıp denize atılıyorlardı. Estha, onların, yolculuğa çıkmadan önce yanlarına kaç tane taş alacaklarına nasıl karar verdiklerini bilemiyordu.

Estha başını dizlerine dayadı.

Kabarık buklesi bozulmuştu.

Kurbağa lekeli yolun aşağısından doğru bir trenin gürültüsü yaklaşıyordu. Demiryolu hattının iki yanındaki Hint yerelması yaprakları hep birlikte başlarını eğdiler. *Evetevetevetevetevet.*

Beena Mol'daki kel göçmenler bir *bhajan*'a daha başladılar.

"Şu Hindular, diyorum," dedi Bebek Kochamma, katı bir sesle, "*mahremiyet* diye bir şey bilmiyorlar."

"Onların boynuzları var, derileri de kabuk kabuk," dedi Chacko, alayla. "Çocukları da yumurtadan çıkıyormuş."

Rahel'in alnında iki şişlik vardı, Estha bunların büyüyüp boynuz olacağını söyledi. En azından biri öyle olacaktı, çünkü Rahel yarı-Hindu'ydu. Rahel atık davranıp Estha'ya, ya *senin* boynuzların, diyememişti. Çünkü kendisi *Ne* ise, Estha da *O*'ydu.

Tren, yoğun kara bir duman salarak gürültüyle geçti. Otuz iki tane vagon vardı; saçları miğfer biçimi kesilmiş genç adamlar trenin kapılarına yığılmışlardı, düşen insanlara ne olduğuna bakmak üzere Dünyanın Ucuna gidiyorlardı. Aralarından dışarı fazlaca sarkanlar, o uçtan aşağı düşüyorlardı. Saçları tersyüz olarak, şamar gibi çarpan karanlığın içine düşüyorlardı.

Tren öylesine hızla geçip gitmişti ki, bunca ufak bir şey için herkesin bunca uzun beklemiş olduğunu düşünmek güç geliyordu. Tren geçip gittikten epeyce sonra bile Hint yerelması yaprakları başlarını sallamayı sürdürdüler, sanki trenle aynı görüşteydiler, hiç kuşkuları yoktu.

Kömür tozunun bıraktığı bürümcük örtü, kirli bir kutsayış gibi aşağı süzüldü, bekleyen arabaların üzerine hafifçe yayıldı.

Chacko, Plymouth'un motorunu çalıştırdı. Bebek Kochamma neşelenmeye çalıştı. Bir şarkı tutturdu.

'Holdeki saatten
hüzünlü bir çınlama geliyor,
çan kulesindeki çanlardan da.
Ve yukardaki çocuk odasında
tuhaf bir
küçük kuş,
başını çıkarmış diyor ki...'

Estha ile Rahel'e baktı, onların '*Guguk*' demelerini bekliyordu.

Demediler.

Bir araba-rüzgârı esti. Camların önünden yeşil ağaçlar ve telefon direkleri hızla geçti. Hareketli tellerin üzerindeki kıpırtısız kuşlar yanlarından kayıp geçtiler, havaalanlarındaki sahipsiz bavullar gibiydiler.

Soluk iri bir gündüz-ayı gökyüzünde asılı duruyor, nereye giderlerse peşlerinden geliyordu. Bira içen bir adamın göbeği kadar iriydi.

3

Büyük Adam Laltain, Küçük Adam Mombatti

Toz, düşman kalesine doğru ilerleyen bir Ortaçağ ordusu gibi Ayemenem'deki evi kuşatmıştı. Her gediği tıkamış, pencere camlarına yapışmıştı.

Çaydanlıklarda tatarcıklar vızıldıyor, boş vazolarda ölü böcekler yatıyordu.

Döşeme yapış yapıştı. Duvarların beyazı, açıklı koyulu bir griye dönüşmüştü.

Pirinç menteşeler ve kapı tokmakları matlaşmıştı, dokununca yağlı yağlı geliyordu ele. Pek kullanılmayan prizlere toz dolmuştu. Ampullerin üzerini bir yağ tabakası kaplamıştı. Parlayan tek şey, bir film setindeki parlak giysili haberciler gibi sağa sola koşuşan iri karafatmalardı.

Bebek Kochamma bütün bunlara dikkat etmekten vazgeçeli çok olmuştu. Her şeye dikkat eden Kochu Maria ise aldırmaz olmuştu.

Bebek Kochamma'nın uzandığı koltuğun lime lime döşemesinin yarıklarına ezilmiş fıstık kabukları doldurulmuştu.

Televizyonun yüzü suyu hürmetine uygulanan demokrasinin neden olduğu bilinçsiz bir hareketle, hizmetçi ile efendisi aynı fındık kâsesini görmeden eşeliyorlardı. Kochu

Maria fındıkları ağzına dolduruyordu. Bebek Kochamma ise terbiyeli terbiyeli koyuyordu ağzına onları.

Televizyondaki 'Best of Donahue' programında stüdyodaki seyirciler, bir film klibinde, bir metro istasyonunda *Somewhere Over The Rainbow* şarkısını söyleyen karaderili bir sokak şarkıcısını izliyorlardı. Şarkının sözlerine gerçekten inanıyormuşçasına yürekten gelerek söylüyordu şarkıcı. Bebek Kochamma şarkıya katıldı; ağzına yapışan fıstık ince, titrek sesini kalınlaştırmıştı.

Şarkının sözleri aklına gelince gülümsedi. Kochu Maria ona delirmiş birine bakar gibi baktı ve fıstıklardan payına düşenden daha fazlasını avuçlayıp aldı. Şarkıcı üst notalara geldiğinde başını geriye attı (*somewhere*'in *where* kısmında), ve ağzının pütür pütür, pembe üst damağı televizyon ekranını kapladı. Bir rock yıldızı kadar kılıksızdı, ama eksik dişi ve cildinin sağlıksız solgunluğu hayatının yoksulluk ve çaresizlik içinde geçtiğini ortaya koyuyordu. Ne zaman bir tren gelse ya da hareket etse susuyordu, ki bu da pek sık oluyordu.

Sonra stüdyoda ışıklar yandı ve Donahue adamı takdim etti, o da önceden kararlaştırılmış bir işaret üzerine şarkıya tren gelince kaldığı yerden yeniden başladı; böylece Şarkı, Metroya karşı etkili bir zafer kazanmış oldu.

Sokak şarkıcısının bundan sonra şarkıya ara vermesi, Donahue'nun kolunu onun omzuna atıp, "Teşekkürler. Çok teşekkürler," demesiyle oldu.

Şarkısının Phil Donahue tarafından kesilmesi, metrodaki gürültü yüzünden kesilmesinden bambaşkaydı elbette. Bir zevkti bu. Bir onur.

Stüdyodaki seyirciler alkışladılar, etkilenmiş görünüyorlardı.

Şarkıcının yüzünde 'Prime-Time' mutluluğu okunuyordu, birkaç saniye için yoksulluğu artalana gitti. Donahue'nun programında şarkı söylemeyi düşlemiştim hep, dedi, az önce bu fırsatın da elinden alındığının farkında olmayarak.

Büyük düşler vardır ve de küçükler. 'Büyük Adam Laltain, sahib; Küçük Adam da Mombatti.' Estha'yla öteki öğrencilerin bavullarını (hem de hiç sektirmeden her yıl) tren istasyonundan yatılı okula taşıyan yaşlı bir Bihari hamal, düşler için böyle derdi. Büyük Adam Fener'dir, sahib; Küçük Adam da Mum.

İri Adam Stroboskop'un Işığı, Küçük Adam da Metro İstasyonu, diye eklemezdi.

Ellerinde çocukların bavulları, bükülmüş dizleri daha da bükülerek, ayaklarını sürüyerek arkadan yürürken, efendiler çekişe çekişe pazarlık ederlerdi onunla; acımasız öğrenciler de yürüyüşüne öykünürlerdi. Parantez İçinde Yumurta diye seslenirlerdi.

Hamal, istediğinin yarısından ve hak ettiğinin onda birinden az parayla çekip giderken, *En Küçük Adam Varisler*, diye eklemeyi tümüyle unuturdu.

Dışarıda yağmur durmuştu. Kurşuni gökyüzü durgunlaşmış, bulutlar da gereğinden az doldurulmuş şilteler gibi topak topak olmuşlardı.

Esthappen mutfağın kapısında göründü; ıslanmıştı, gerçekte olduğundan çok daha bilge duruyordu. Arkasındaki uzun otlar parıldıyordu. Köpek yavrusu, basamaklarda yanında duruyordu. Çatının kenarındaki paslı su oluğunun kavisli alt tarafında yağmur damlaları, bir abakus'un üzerindeki parlak boncuklar gibi kayıyorlardı.

Bebek Kochamma başını televizyondan kaldırdı.

"İşte geliyor," dedi Rahel'e, sesini alçaltmaya kalkışmadan. "Seyret. Hiçbir şey söylemeyecek. *Dosdoğru* odasına gidecek. Seyret bak!"

Köpek yavrusu da bu fırsattan yararlanıp içeri girmeyi denedi. Kochu Maria döşemeye avucuyla bir şaplak indirip, "Hop! Hop! *Poda Patti*!" dedi.

Köpek yavrusu söz dinleyip geri çekildi. Bu muameleye alışkın gibiydi.

"Seyret!" dedi Bebek Kochamma. Heyecanh görünüyordu. "Doğruca odasına gidip giysilerini yıkayacak. Aşırı temiz...Tek sözcük bile etmeyecek!"

Otların arasındaki hayvanı işaret eden bir av korucusu gibiydi. Hayvanın ne yapacağını önceden bilme konusundaki yeteneğinden gururlanıyordu. Onun alışkanlıklarını ve eğilimlerini eksiksiz biliyordu.

Estha'nın saçları, bir çiçeğin içe dönmüş taç yaprakları gibi top top olup başına yapışmıştı. Aralarından çizgi çizgi beyaz kafa derisi görünüyordu. Yüzünden ve boynundan aşağı derecikler akıyordu. Odasına gitti.

Duyduğu şeytansı hazdan, Bebek Kochamma'nın başının çevresinde sanki bir ayla belirdi. "Gördün mü?" dedi.

Kochu Maria bu fırsattan yararlanıp kanal değiştirdi ve *Prime Bodies*'i seyretmeye başladı.

Rahel Estha'nın peşinden odasına gitti. Ammu'nun odasına. Bir zamanki.

Oda, sırlarını korumuştu. Hiçbir şeyi ele vermiyordu. Ne buruşturulmuş kırışık çarşaflar vardı orada, ne fırlatılıp atılmış bir ayakkabı, ne de bir iskemlenin arkasına asılmış ıslak bir havlu. Ya da yarıya kadar okunmuş bir kitap. Hemşirenin az önce girip çıktığı bir hastane odası gibiydi. Zemin temiz, duvarlar beyazdı. Gardırop kapalıydı. Ayakkabılar yan yana dizilmişlerdi. Çöp kovası da boştu.

Odanın saplantılı temizliği, Estha'nın iradesinin tek olumlu göstergesiydi. Hayat konusunda bir düzeni olduğunun belki de tek, zayıf işaretiydi. Başkalarının verdikleri artıklarla yaşamak konusunda yalnızca gönülsüzce bir fısıltı. Pencerenin yanındaki duvarda bir ütü masasının üzerinde bir ütü duruyordu. Katlanmış duran bir küme kırışık çamaşır ütülenmeyi bekliyordu.

Sessizlik, açıklanamayan bir kayıp gibi havada asılı duruyordu.

Unutulması olanaksız oyuncakların korkunç hayaletleri tavandaki pervanenin kanatlarında kümelenmişlerdi. Bir las-

tikli sapan. Gözleri gevşemiş bir Qantas koala'sı[1] (Miss Mitten'dan). Şişirilmiş bir kaz (bir polisin sigarası patlatmıştı onu). İçlerinde sessiz sokak manzaraları ve sağa sola kayan kırmızı Londra otobüsleri olan iki tükenmez kalem.

Estha musluğu açtı, plastik bir kovanın içine su akmaya başladı. Aydınlık banyoda soyundu. Islak blucinini çıkardı. Kaskatıydı. Koyu mavi. İçinden çıkması güç. Ezilmiş-çilek tişörtünü başından sıyırıp çıkardı, pürüzsüz, ince, kaslı kollar bedeninin üzerinden geçti. Kapıda duran kız kardeşini fark etmedi.

Rahel, ıslak tişört onun teninden ayrılırken, o ıslak ve balrengi teni çıplak bırakırken, midesinin içe göçmesini, göğüs kafesinin yükselmesini seyretti. Yüzü, boynu ve boynunun altındaki üçgen biçiminde bir bölge bedeninin geri kalan yerlerinden daha koyu renkliydi. Kolları da iki renkliydi. Gömleğinin kollarının bittiği yere kadar daha soluk renkteydiler. Soluk bal rengi giysiler içinde koyu tenli bir adam. İçinde bir tutam kahve olan çikolata. Çıkık elmacık kemikleri ve korkulu gözler. Gözlerinde deniz-gizleriyle beyaz fayanslı bir banyoda duran bir balıkçı.

Rahel'i görmüş müydü? Estha gerçekten deli miydi? Kızın orada olduğunu biliyor muydu?

Birbirlerinin bedeninden hiçbir zaman utanmamışlardı, ancak utangaçlığın ne olduğunu bilecek yaşa da (birlikte) gelmemişlerdi.

Şimdi gelmişlerdi. Bilecek yaşa.

Yaş.

Yaşanabilir, ölünebilir bir yaş.

Yaş sözcüğü kendi başına ne kadar da gülünç diye düşündü Rahel ve kendi kendine söyledi bu sözcüğü: *Yaş.*

Banyonun kapısındaki Rahel. Dar kalçalı. (Benzincide para üstü beklerlerken sarhoş bir doğum doktoru, Rahel'in

[1] Avustralya'nın Qantas havayollarının simgesi keseli ayı. (Çev.)

kocasına, karına söyle ancak sezaryenle doğum yapabilir, demişti.) Soluk tişörtünün üzerindeki haritada bir kertenkele. Beline kadar uzanan kıpır kıpır parmaklar gibi koyu kına rengine çalan uzun, karışık saçlar. Burun kanadındaki elmas ışıldıyordu. Bazen. Bazen değil. İnce, altın, yılan başlı bir bilezik bileğinin çevresinde turuncu bir ışık halkası gibi parlıyordu. İnce yılanlar kafa kafaya vermiş fısıldaşıyorlardı. Annesinin eritilmiş nikâh halkası. Kollarındaki ayva tüyleri, ince, kemikli kollarının hatlarını yumuşatıyordu.

İlk bakışta annesinin kopyası gibi duruyordu. Çıkık elmacık kemikleri. Gülümseyince derinleşen gamzeler. Ama Ammu'dan daha uzun, daha sıkı etli, daha ince ve daha kemikliydi. Yuvarlak hatlı ve yumuşak kadınlardan hoşlananlara sevimsiz gelebilirdi. Ama gözleri tartışmasız daha güzeldi. İri. Işıklı. Larry McCaslin'in sözleriyle (bunu keşfetmenin bedelini ödemişti), *İçinde Boğulası* gözler.

Rahel kardeşinin çıplaklığında kendinden izler aradı. Dizlerinin biçiminde. Ayağının üstünün bükümünde. Omuzlarının eğiminde. Koluyla dirseğinin birleşirken oluşturduğu açıda. Uçları yukarı kıvrılan ayak tırnaklarında. Gergin, güzel kızının her iki yanındaki biçimli çukurlarda. Gergin erikler. Erkeklerin kıçı hiç büyümezdi. Okul çantaları gibi, bir anda çocukluk anılarını çağrıştırırlardı. Erkeğin kolundaki iki aşı izi para gibi parıldadı. Rahel'inkiler kalçasındaydılar.

Kızlarınki hep kalçalarında olur derdi Ammu.

Rahel Estha'yı, ıslak çocuğunu inceleyen bir annenin merakıyla inceliyordu. Bir kız kardeşin bir erkek kardeşi. Bir kadının bir erkeği. Bir ikizin öteki ikizi incelemesi gibi.

Bu birkaç uçurtmayı bir anda uçurdu Rahel.

Rastlantıyla karşılaştığı çıplak bir yabancı erkekti Estha. Hayat başlamadan önce tanımış olduğu biriydi. Bir zamanlar güzel annelerinin cinsel organından (yüzerek) geçerlerken elinden tutmuş olandı.

Bu iki şeyin iki zıt kutupta olması dayanılmazdı. Uzlaşmaz bir biçimde birbirlerinden uzak-ayrı oluşları.

Estha'nın kulak memesinin ucunda bir yağmur damlası parıldadı. Kalın, ışığın altında gümüşsü, tıpkı ağır bir civa boncuk gibi. Rahel elini uzattı. Ona dokundu. Aldı.

Estha ona bakmadı. Daha da suskunlaştı. Sanki bedeni, duyularını cildinin yüzeyinden alıp içeriye, daha derin, daha ulaşılmaz bir köşeye çekebilecek güçteydi.

Sessizlik, eteklerini topladı ve Örümcek Kadın gibi banyonun kaygan duvarlarından yukarı kaydı.

Estha ıslak giysilerini bir kovaya koydu, ufalanan, açık mavi bir sabunla yıkamaya başladı.

4

Abhilash Sineması

Abhilash Sineması, Kerala'daki 70 mm'lik sinemaskop ekranlı ilk sinema salonu olarak duyurdu adını. Bunu hiçbir kuşkuya yer kalmayacak biçimde ortaya koyabilmek için de binanın önyüzü, kavisli bir sinemaskop ekranın çimentodan yapılma modeli olarak tasarımlanmıştı. Tepesinde (çimentodan harflerle ve neon ışıklarıyla) İngilizce ve Malayalam dilinde *Abhilash Sineması* yazıyordu.

Tuvaletler *Kadın* ve *Erkek* olarak ayrılmıştı. *Kadın* yazanı Ammu, Rahel ve Bebek Kochamma kullandılar, *Erkek* yazanı da yalnızca Estha; çünkü Chacko, Sea Queen Otelinde ayırttıkları odalara bakmaya gitmişti.

"Yalnız girebilir misin?" diye sordu Ammu kaygıyla.

Estha başını salladı.

Kendiliğinden yavaşça kapanan kırmızı formika kapıdan geçen Rahel, Ammu ile Bebek Kochamma'nın peşinden *Kadın*'a girdi. Bej, sivri burunlu ayakkabılı (eli taraklı) 'Yalnız Estha'ya el sallamak için yağlı-kaygan mermer zeminde arkasına döndü. Estha, kırmızı kapı kız kardeşinin arkasından kapanana kadar, her şeyi gören, yapayalnız aynaları olan kirli mermer lobide bekledi. Sonra döndü ve *Erkek*'e gitti.

Kadın'da, Ammu, Rahel'e işemek için, klozetin üzerine tüneyip denge kurmasını söyledi. Halka Açık Tuvaletler pis-

ti ona göre. Tıpkı Para gibi. Kimin elledigini asla bilemezdiniz. Cüzamlılar. Kasaplar. Teknisyenler. (İrin. Kan. Yağ.)

Bir keresinde Kochu Maria onu kasap dükkânına götürdüğünde Rahel kasabın uzattığı beş rupilik yeşil kâğıt paranın üzerinde ufacık bir kırmızı et topağı olduğunu görmüştü. Kochu Maria topağı başparmağıyla silip atmıştı. Etin suyu kırmızı bir leke bırakmıştı parada. Kochu Maria parayı sutyeninin içine sokmuştu. Et kokulu kanlı para.

Rahel, klozetin üstünde oturmadan denge kuramayacak kadar küçüktü, bu yüzden Ammu ile Bebek Kochamma onu havaya kaldırdılar; Rahel'in bacakları onların kollarının üzerine dolanmıştı. Bata sandaletlerindeki ayaklarının uçları içe dönüktü. Donu indirilmiş olarak havada duruyordu. Bir an hiçbir şey olmadı; Rahel, gözlerinde yaramazca (Şimdi n'olacak?) soru işaretleriyle annesine ve bebek büyük halasına baktı.

"Haydi," dedi Ammu, "Çişşş..."

Çişşş, işeme sesi içindi, hmmmm ise azarlama.

Rahel kıkır kıkır güldü. Ammu da. Bebek Kochamma da. Rahel işemeye başladığında onun yerini biraz değiştirdiler. Rahel hiç utanmıyordu. İşini bitirince Ammu tuvalet kâğıdı verdi.

"Sen mi yaparsın ben mi?" diye sordu Bebek Kochamma Ammu'ya.

"İkisi de olur," dedi Ammu. "Haydi başla."

Rahel Bebek Kochamma'nın çantasını tuttu. O da kırışmış sarisini kaldırdı. Rahel, bebek büyük halasının kocaman bacaklarını inceliyordu. (Yıllar sonra, okuldaki bir tarih dersinde *–Sultan Babür'ün solgun bir yüzü ve sütun gibi uzun bacakları vardı–* bu sahne Rahel'in gözlerinin önünde canlanacaktı. Bebek Kochamma halka açık bir tuvalette koca bir kuş gibi dengesini sağlamıştı. Yarı saydam bacaklarından yukarı topak olmuş örgüler gibi mavi damarlar yükseliyordu. Tombul dizleri gamzeliydi. Üzerleri de tüylüydü. Bunca yükü taşıyan zavallı ufacık ayaklar!) Bebek Kochamma yarının yarısı bir an bekledi. Başını öne uzatmıştı. Budalaca gülümsüyor-

du. Memeleri aşağı sarkmıştı. Bluzun içindeki kavunlar. Kıçı yukarı kalkmış, dışarı çıkmıştı. Gurul gurul, şırıl şırıl ses geldiğinde gözleriyle dinledi. Bir dağ geçidinin arasından sarı bir dere şırıldıyordu.

Bütün bunlar Rahel'in hoşuna gidiyordu. Çantayı tutmak. Herkesin birbirinin önünde işemesi. Arkadaş gibi. O zamanlar bunun nasıl değerli bir duygu olduğunu hiç bilmiyordu. *Arkadaş gibi.* Bir daha asla böyle birlikte olmayacaklardı. Ammu, Bebek Kochamma ve o.

Bebek Kochamma'nın işi bittiğinde Rahel saatine baktı. "Amma da uzun sürdü Bebek Kochamma," dedi. "Saat ikiye on var."

Dıbadım dım (diye düşündü Rahel),
Bir küvette üç kadın,
Bekle biraz dedi Yavaş.

Yavaş'ın bir insan olduğunu düşündü. Yavaş Kurien. Yavaş Kutty. Yavaş Mol. Yavaş Kochamma.

Yavaş Kutty. Hızlı Verghese. Ve Kuriakose. Saçları kepekli üç erkek kardeş. Ammu'nun işemesi bir fısıltı gibiydi. Hiç ses çıkarmadan klozetin iç duvarına doğru işedi. Babasının sertliği yoktu artık gözlerinde, bunlar artık Ammu-gözleriydi. Gülümsemesinde derin gamzeler vardı, artık öfkeli de görünmüyordu. Ne Velutha'ya ne de tükürük balonlarına.

Bu İyiye İşaretti.

Erkek'teki 'Yalnız Estha'nın, pisuardaki top naftalinlerin ve sigara izmaritlerinin üzerine işemesi gerekti. Klozete işemek Yenilgi anlamına gelirdi. Pisuara işeyemeyecek kadar da kısaydı boyu. Üzerine basıp yükselebileceği bir şeye gereksinimi vardı. Bir yükselti aramaya başladı, *Erkek*'in bir köşesinde de buldu onu. Kirli bir süpürge ve içinde siyah nesneler yüzen süt gibi bir sıvıyla (fenil) yarı yarıya dolu bir plastik şişe. Yumuşak bir yerbezi ve içinde hiçbir şey olmayan iki boş paslı teneke kutu. Cennet Turşuları'nın ürünleri olabilirdi bunlar. Şurupta ananas parçaları. Ya da dilimleri.

Ananas dilimleri. Büyükannesinin konserve kutuları sayesinde onuru kurtarılan 'Yalnız Estha', paslı boş konserve kutularını pisuarın önüne dizdi. İkisinin üzerine birer ayağıyla basarak dikkatlice, sallanmamaya çalışarak işedi. Bir Erkek gibi. Başlangıçta ıslak olan sigara izmaritleri artık sırılsıklam olmuşlardı. Dönüp duruyorlardı. Pek yakılacak gibi değildiler. Estha işini bitirdiğinde konserve kutularını alıp aynanın önündeki lavaboya taşıdı. Ellerini yıkayıp saçını ıslattı. Sonra, kendisine çok büyük gelen, bu yüzden de cüce gibi gösteren Ammu'nun tarağıyla saçının kabarıklığını dikkatlice yeniden düzenledi. Arkaya yatırdı, sonra öne itti, sonunda da yana doğru kıvırdı. Tarağı cebine soktu, kutuların üzerinden indi, onları götürüp şişenin, yerbezinin ve süpürgenin yanına koydu. Eğilip hepsini selamladı. Bütün takımı. Şişeyi, süpürgeyi, kutuları, pörsümüş yerbezini.

"Eğil," dedi ve gülümsedi, çünkü daha küçükken, eğilindiği zaman "Eğil" demek zorunluymuş gibi bir izlenim edinmişti. Eğilmek için bunun söylenmesi gerektiği izlenimi. "Eğil Estha," derlerdi. O da eğilir ve "Eğil," derdi, ötekiler birbirlerine bakıp gülünce de Estha kaygılanırdı.

Çarpık dişli 'Yalnız Estha'.

Dışarı çıkınca annesini, kız kardeşini ve bebek büyük halasını bekledi. Dışarı çıktıklarında Ammu, "Tamam mı Esthappen?" diye sordu.

Estha, "Tamam," dedi ve saçı bozulmasın diye başını dikkatlice salladı.

Tamam mı? Tamam. Estha tarağı annesinin çantasına geri koydu. Ammu, yetişkinlere özgü ilk görevini az önce yerine getirmiş olan, sivri burunlu, bej ayakkabı giyen, ağırbaşlı, saygın görünümlü küçük oğluna karşı içini sevgi kapladığını hissetti ansızın. Parmaklarını şefkatle oğlunun saçlarından geçirdi. Kabarık buklesini bozdu.

Elinde metal bir el feneri tutan adam filmin başladığını, acele etmelerini söyledi. Kırmızı halısı eskimiş kırmızı basamakları hızla çıktılar. Kırmızı köşedeki kırmızı tükürük lekeli kırmızı merdiven. El fenerli adam *mundu*sunu sol eliyle

büzüp topladı, husyelerinin altında tuttu. Tırmanırken baldırlarındaki kaslar, derisinin altında tüylü gülleler gibi sertleşiyorlardı. Feneri sağ elinde tutuyordu. Düşünceleri koşuyordu.

"Çoktan başladı," dedi.

Demek filmin başını kaçırmışlardı. Demet demet sarı püsküllerinin içinde ampuller olan pilili kadife perdenin kalkışını. Ağır ağır kalkmış olmalıydı, *Hatari*'deki *Bebek Fil Yürüyor* müziğinin eşliğinde, ya da *Albay Bogey'in Yürüyüşü*'nün.

Ammu Estha'nın elini tutuyordu. Merdivenden güçlükle çıkan Bebek Kochamma da Rahel'in. Kavunlarının ağırlığıyla yere eğilen Bebek Kochamma, filmi merakla beklediğini kendi kendine itiraf etmiyordu. Bu işi sırf çocukların hatırına yaptığını hissetmeyi yeğliyordu. Başkaları İçin Yaptığı Şeyler'le Başkalarının Kendisi İçin Yapmadığı Şeyler'in hesabını zihninde dikkatle tutuyordu.

Filmin başındaki rahibeli sahneler Rahel'in en sevdiği bölümlerdi, onları kaçırmamış olmayı diledi. Ammu, Estha ile Rahel'e insanların kendilerini neyle *özdeşleştirirlerse* en çok ondan hoşlandıklarını söyledi. Rahel kendisinin en çok Albay von Trapp rolündeki Christopher Plummer'la özdeşleştiğini düşünüyordu. Chacko ise kendini onunla özdeşleştirmiyor ve ona Albay von Clapp Trapp diyordu.

Rahel kendini heyecanlı bir sivrisinek gibi hissediyordu. Uçan. Ağırlıksız. İki basamak yukarı. İki aşağı. Bir yukarı. Bebek Kochamma bir basamak çıkarken Rahel tam beş tane kırmızı basamak çıkmıştı.

Ben denizci Temel Reis'im tam tam
Bir karavanda yaşarım tam tam
Kaptıyı açarım
Ve yere düşerim
Ben denizci Temel Reis'im tam tam

İki yukarı. İki aşağı. Bir yukarı. Zıpla, zıpla.

"Rahel," dedi Ammu, "Dersini almadın, değil mi?"
Rahel almıştı: *Heyecan hep gözyaşı getirir.* Tam tam.

Prenses Salonunun fuayesine ulaştılar. Portakallı içeceklerin beklediği büfenin önünden geçtiler. Ve limonluiçeceklerin. Portakallar çok portakaldı. Limonlar da çok limon. Çikolatalar yumuşamıştı.

Fenerli Adam, filmin oynadığı salonun ağır kapısını, vantilatörlerin döndüğü, fıstıkların çıtırdadığı karanlığa doğru itip açtı. İçerisi insan soluğu ve briyantin kokuyordu. Ve eski halı. Rahel'in hatırladığı ve sevdiği, büyülü bir *Neşeli Günler* kokusu. Kokular da tıpkı müzik gibi anıları taşırlar. Rahel derin derin soluk alıp gelecek kuşaklar için sakladı.

Biletler Estha'daydı. Küçük Adam. Bir karavanda yaşardı. Tam tam.

Fenerli Adam feneri pembe biletlerin üzerine tuttu. J Sırası. 17, 18, 19, 20 numaralı koltuklar. Estha, Ammu, Rahel, Bebek Kochamma. Yol açmak için dizlerini o yana ya da bu yana çeviren öfkeli insanların önünden ite kaka geçtiler. Koltukların oturma yerlerini aşağı çekmeleri gerekti. Rahel koltuğuna tırmanırken Bebek Kochamma oturma yerini aşağı bastırdı. Rahel pek ağır olmadığı için sandviç malzemesiymiş gibi koltuğun içine sıkıştı ve ekranı dizlerinin arasından bakarak izlemek zorunda kaldı. İki diz ve bir fıskiye. Rahel'den daha gururlu olan Estha ise koltuğunun ucuna ilişmişti.

Vantilatörlerin gölgeleri ekranın iki yanına, filmin görüntüsünün olmadığı yere düşüyordu.

Fener gitti. Sevilen film başladı.

Kamera, kilise çanlarının berrak, hüzünlü seslerinin vurduğu masmavi (araba rengi) Avustralya göğünde yükseldi.

Aşağılarda, yerde, kilisenin avlusunda parke taşları ışıldıyordu. Avludan rahibeler geçiyordu. Ağır purolar gibi. Sessiz rahibeler, asla mektuplarını okumayan Başrahibenin sessizce çevresini alıyorlardı. Bir ekmek kırıntısının çevresini

alan karıncalar gibi toplanıyorlardı. Kraliçe puronun çevresini alan purolar. Rahibelerin dizleri tüysüzdü. Bluzlarının içinde kavunlar yoktu. Solukları da nane kokuyordu. Başrahibeye şikâyette bulunuyorlardı. Tatlısesli şikâyetler. Hâlâ tepelerde *Müziğin Sesi Tepelere Hayat Verdi*'yi söyleyen ve ayine yine geç kalan Julie Andrews'u şikâyet ediyorlardı.

Ağaca tırmanıyor, dizi sıyrılıyor

diye, şarkıyla gammazlık etti rahibeler.

Elbisesi yırtılmış.
Ayine vals yaparak gidiyor
ve basamakta ıslık çalıyor...

Seyirciler başlarını çevirip baktılar.
"Şişşşt!" dediler.
Şişşşt! Şişşşt! Şişşşt!

Örtüsünün altında
saçına bigudiler takmış!

Filmin dışından bir ses geldi. Vantilatörlerin döndüğü, fısıltı çıtırtısının duyulduğu karanlığı bölen berrak ve gerçek bir ses. Seyircilerin arasında bir rahibe vardı. Kafalar, şişe kapakları gibi döndü. Kafaların kara bukleli arkaları, ağızları, bıyıkları olan yüzlere dönüştü. Köpekbalığı gibi dişleri olan tıslayan ağızlara. Birçoğu. Bir karta yapışmış etiketler gibi.

Hep bir ağızdan, "Şişşşt!" dediler.

Şarkı söyleyen Estha'ydı. Kabarık bukleli bir rahibe. Bir Elvis Pelvis rahibe. Elinde değildi.

Şarkı söyleyenin kim olduğunu bulduklarında, "Çıkarın şunu buradan!" diye bağırıştı herkes.

Kessesini ya da Çıkgit. Çıkgit ya da Kessesini.

Seyirciler, Büyük Bir Adamdı. Estha ise, elinde biletler olan Küçük Bir Adam.

"Estha, Tanrı aşkına, KES sesini!" dedi Ammu bağırırcasına fısıldayarak.

Estha da KESTİ sesini. Ağızlar ve bıyıklar öte yana döndüler. Ama sonra, birdenbire şarkı yine başladı, Estha kendini tutamıyordu.

"Ammu, dışarı çıkıp şarkı söyleyebilir miyim?" dedi Estha (Ammu ona tokadı indirmeden). "Şarkı bitince gelirim."

"Seni bir daha gezmeye götürmemi bekleme sakın," dedi Ammu. "*Hepimizi* utandırıyorsun."

Ama Estha çaresizdi. Dışarı çıkmak için ayağa kalktı. Kızgın Ammu'nun önünden geçti. Dizlerinin arasından gözlerini filme dikmiş Rahel'in önünden. Bebek Kochamma'nın önünden. Bacaklarını bir kez daha yana çekmek zorunda kalan seyircilerin önünden. Şuyanayadabuyana. Kapının üstündeki kırmızı levhada kırmızı ışıkla ÇIKIŞ yazıyordu. Estha da ÇIKTI.

Lobide, portakallıiçecekler bekliyordu. Limonluiçecekler bekliyordu. Eriyen çikolatalar bekliyordu. Elektrik mavisi süngerli deriden araba kanepeleri bekliyordu. *Pek Yakında* afişleri bekliyordu.

'Yalnız Estha', Abhilash Sinemasının Prenses Salonunun Fuayesinde, elektrik mavisi süngerlideriden araba kanepesinde oturdu ve şarkı söyledi. Bir rahibe sesiyle, berrak sular kadar berrak bir sesle.

Ama kalmasını ve senin
Her söylediğini dinlemesini nasıl sağlarsın?

Büfenin arkasında dizilmiş taburelerin üzerine uzanıp filme ara verilmesini bekleyen adam uyandı. Lastiksi gözleriyle, bej, sivri burunlu ayakkabılı 'Yalnız Estha'yı gördü. Ve bozulmuş kabarık buklesini. Adam, mermer tezgâhı kirrengi bir paçavrayla sildi. Ve bekledi. Beklerken de sildi. Ve silerken de bekledi. Ve Estha'yı şarkı söylerken gözledi.

Kumların üzerinde bir dalgayı nasıl tutarsın?
Ah, bir problemi Mari... ya gibi nasıl çözersin?

"Ay! *Eda cherukka!*" dedi Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı, uykudan ağırlaşan hıtır hıtır sesiyle. "Ne yaptığını sanıyorsun sen?"

Ayışığını
Ellerinde
Nasıl tutarsın?

Estha şarkı söylüyordu.

"Ay!" dedi Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı. "Bak, benim dinlenme saatim şimdi. Az sonra kalkıp çalışmam gerekecek. Bu yüzden burada İngilizce şarkılar söylemeni istemiyorum. Kes şunu." Kolundaki tüyler altın kol saatini neredeyse gizlemişti. Göğsündeki tüyler altın zincirini neredeyse gizlemişti. Beyaz terilen gömleğinin düğmeleri ta göbek çukuruna kadar iliklenmemişti. Takıp takıştırmış sevimsiz bir ayıya benziyordu. Arkasında, insanların soğuk içecekler ve meşrubat satın alırken bakmaları için aynalar vardı. Kabarık buklelerini biçimlendirmeleri ve topuzlarını düzeltmeleri için. Aynalar Estha'yı gözlüyordu.

"Senin hakkında Yazılı Şikâyette bulunabilirim," dedi Adam Estha'ya. "Hoşuna gider mi? Yazılı Şikâyet?"

Estha şarkısını kesti ve içeri dönmek üzere ayağa kalktı.

"Madem ki artık kalktım," dedi Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı, "madem ki Dinlenme Saatimde beni uyandırdın, madem ki beni *rahatsız* ettin, gel de bir içecek al bari. Hiç değilse bunu yap."

Uzun çeneli suratı tıraşsızdı. Sarı piyano tuşlarına benzeyen dişleri küçük Elvis Pelvis'in üzerine dikilmişti.

"Hayır, teşekkürler," dedi Elvis kibarça. "Ailem beni bekliyordur. Hem cep harçlığım da bitti."

"*Ceparçlığı mı?*" dedi Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı, gözleri hâlâ Estha'nın üzerindeydi. "Önce İngilizce

şarkılar, şimdi de *Ceparçluğu!* Nerede yaşıyosun sen? Ayda mı?"

Estha arkasını döndü.

"Dur bir dakika!" diye bağırdı Portakalhiçecek Limonluiçecek Adamı. "Dur bir dakika!" diye yineledi, daha yumuşak bir sesle. "Sana bir soru sordum galiba."

Sarı dişleri mıknatıs gibiydi. Görüyorlar, gülümsüyorlar, şarkı söylüyorlar, kokluyorlar, hareket ediyorlardı. İnsanı büyülüyorlardı.

"Nerede yaşadığını sordum sana," dedi adam, iğrenç ağını örerek.

"Ayemenem'de," dedi Estha. "Ayemenem'de yaşıyorum. Büyükannem, Cennet Turşuları ve Konservelerinin sahibidir. Söz hakkı olmayan ortaktır."

"Öyle mi?" dedi Portakalhiçecek Limonluiçecek Adamı. "Söz hakkını kime vermiş öyleyse?" Pis pis güldü, ama Estha neden böyle güldüğünü anlayamadı. "Boş ver. Sen anlamazsın."

"Gel bir içecek vereyim sana," dedi Adam. "Bedava bir Soğuk İçecek. Gel. Gel de bana büyükanneni anlat."

Estha gitti. Sarı dişlerin büyüsüne kapılmıştı.

"Gel. Tezgâhın arkasına," dedi Portakalhiçecek Limonluiçecek Adamı. Sesini alçaltıp fısıldadı. "Bunu gizli tutmalıyız, çünkü ara olmadan içecek satılmasına izin verilmez. Yasalara aykırıdır."

"Yoksa ceza alırız," dedi biraz durakladıktan sonra.

Estha, Bedava İçeceğini almak üzere Büfe Tezgâhının arkasına geçti. Portakalhiçecek Limonluiçecek Adamının uyuması için yan yana dizilmiş üç yüksek tabureyi gördü. Oturulmaktan tahtaları parlamıştı.

"Şunu tutar mısın lütfen?" dedi Portakalhiçecek Limonluiçecek Adamı Estha'ya, yumuşak beyaz muslin şalvarının arasından penisini uzatırken. "Ben de sana içeceğini vereyim. Portakal mı? Limon mu?"

Başka çaresi olmayan Estha penisi tuttu.

"Portakal mı? Limon mu?" dedi Adam. "Portakallimon?"

"Limon lütfen," dedi Estha kibarca.

Adam ona soğuk bir şişeyle bir kamış verdi. Böylece Estha bir elinde şişeyi bir elinde penisi tuttu. Penis, sert, sıcak ve damarlıydı. Ay ışığı gibi değildi.

Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı, elini Esthanın elinin üzerine koydu. Başparmağının tırnağı kadınlarınki gibi uzundu. Estha'nın elini aşağı yukarı kaydırdı. Önce yavaş. Sonra hızlı.

Limonluiçecek soğuk ve tatlıydı. Penis ise sıcak ve sert.

Piyano tuşları gözlüyorlardı.

"Demek büyükannenin fabrikası var?" dedi Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı. "Ne tür bir fabrika?"

"Birçok ürün var," dedi Estha bakmadan, kamış ağzındaydı. "Meyve suyu, turşu, reçel, toz köri. Dilimli ananas."

"İyi," dedi Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı. "Harika."

Estha'nın elini sıktı. Bastırıyordu, terliydi. Ve hızlanıyordu.

Hızlı, daha hızlı, en hızlı
Asla bırakma,
Hızlı daha hızlı,
Ve daha hızlı en hızlı olana dek.

Sıvı limon tadı, ıslak kâğıt kamıştan (tükürük ve korku yüzünden neredeyse yamyassı olmuştu kamış) yukarı çıkıyordu. Kamışa üfleyip (öteki eli hareket halindeydi) şişenin içinde baloncuklar yapıyordu Estha. İçemediği içeceğinden yaptığı yapışkan-tatlı limon baloncukları. Büyükannesinin ürünlerini kafasında listeliyordu.

TURŞULAR	MEYVE SULARI	REÇELLER
Mango	Portakal	Muz
Yeşil biber	Üzüm	Karışık meyve
Acı asmakabağı	Ananas	Greypfrut marmeladı
Sarmısak	Mango	
Tuzlu limon		

Sonra kıkırdaklı-kıllı surat gerildi, Estha'nın eli ıslak ve sıcak ve yapışkan olmuştu. Üzerinde yumurta beyazı vardı. Beyaz yumurta beyazı. Az pişmiş.

Limonluiçecek soğuk ve tatlıydı. Penis de içi boşalmış bir deri bozuk para kesesi gibi yumuşak ve pörsük. Kirrenkli beziyle Estha'nın elini sildi adam. "Haydi içeceğini bitir," dedi, Estha'nın kıçına sevecenlikle vurarak. Boru paçalı pantolonda iki sert erik. Ve bej, sivri burunlu pabuçlar. "Ziyan olmasın," dedi. "Yiyecek içecek şeyleri olmayan yoksul insanları düşün. Sen şanslı, varhklı bir çocuksun, *œparçlığun* da var, büyükannenden sana kalacak fabrikan da. Derdin tasan olmadığı için Tanrıya Şükretmelisin. Haydi içeceğini bitir."

Ve işte böyle, Abhilash Sinemasının Prenses Salonunun fuayesindeki Büfenin Tezgâhının arkasında, Kerala'daki 70 mm'lik sinemaskop ekranlı ilk sinemanın salonunda, Esthappen Yako, limonlu, gazozlu, bedava korkusunu içip bitirdi. Limonu-çok-limon, çok-soğuktu. Çok tatlı. İçeceğin gazı burnuna kaçıyordu. Çok geçmeden bir tane daha limonlu içecek (bedava, gazozlu korku) verilecekti kendisine, ama bunu henüz bilmiyordu. Yapışkan olan Öteki Elini kendinden uzakta tutuyordu.

Hiçbir şeye değmemeliydi o.

Estha içeceğini bitirdiğinde Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı, "Bitirdin mi?" dedi. "Aferin."

Boşalmış şişeyle yassılmış kamışı aldı ve sonra da Estha'yı *Neşeli Günler*'e geri gönderdi.

İçeriye, saçyağlı karanlığa girince, Estha Öteki Elini dikkatle tuttu (yukarı doğru tuttu, sanki elinde hayali bir portakal vardı). Seyircilerin önünden geçti (bacakları şuyanayadabuyana döndü), Bebek Kochamma'nın önünden geçti, Ra-

hel'in önünden geçti (hâlâ geriye doğru kaykılmıştı), Ammu'nun önünden geçti (hâlâ kızgındı). Estha, elinde yapışkan portakalıyla, yerine oturdu.

Ve bir de Albay Clapp-Trapp vardı. Christopher Plummer. Kibirli. Taşyürekli. Çizgi gibi ağzıyla. Ve çeliktizi polis düdüğüyle. Yedi çocuklu bir albay. Temiz çocuklar, tıpkı bir paket nane şekeri gibi. Onları sevmiyormuş gibi yapıyordu ama seviyordu. Seviyordu. Onu da seviyordu (Julie Andrews'u), o da onu seviyordu, ikisi de çocukları seviyorlardı, çocuklar da onları seviyordu. Hepsi birbirini seviyordu. Temiz, beyaz çocuklardı, yatakları da yumuşaktı, kuştüyündendi.

Yaşadıkları evin bir gölü ve bahçeleri vardı, geniş bir merdiveni, beyaz kapıları ve pencereleri ve çiçekli perdeleri.

Temiz beyaz çocuklar, büyük olanları bile gök gürültüsünden korkuyorlardı. Julie Andrews onları yatıştırmak için kendi temiz yatağına yatırıyor ve sevdiği birkaç şey hakkında temiz bir şarkı söylüyordu. Sevdiği şeylerden bazıları şunlardı:

1. Mavi kuşaklı beyaz elbise giyen kızlar.
2. Ayı, kanatlarına alıp uçan beyaz kazlar.
3. Parlak bakır çaydanlıklar.
4. Kapı zilleri ve kızak çanları ve makarnalı şnitzel.
5. Filan falan.

Sonra, Abhilash Sinemasının Salonunda, seyirciler arasındaki bazı çift yumurta ikizlerinin zihinlerinde yanıt bekleyen bazı sorular oluştu. Sorular şunlardı:

a) Albay Clapp-Trapp bacağını titretiyor muydu?
Titretmiyordu.

b) Albay Clapp-Trapp tükürük balonları yapıyor muydu? Yapıyor muydu?
Elbette ki yapmıyordu.

c) Hindi sesi çıkarıyor muydu?

Çıkarmıyordu.

Ah Albay von trapp, Albay von Trapp, pis kokulu salonda elinde portakal tutan küçük oğlanı sevebilir miydiniz?

Az önce, Portakalhiçecek Limonluiçecek Adamı'nın şeyini elinde tutuyordu, ama yine de sevebilecek misiniz onu?

Ya ikiz kız kardeşini? Saçını fıskiye gibi tutan Tokyo'da Aşk lastik bantıyla yukarı doğru kaykılan kız kardeşini? Onu da sevebilir misiniz?

Albay von Trapp'ın aklında da sorular vardı.

a) Onlar temiz beyaz çocuklar mı?

Hayır. (Ama Sophie Mol öyledir.)

b)Tükürükten balonlar yaparlar mı?

Evet. (Ama Sophie Mol yapmaz.)

c) Bacaklarını titretirler mi? Basit memurlar gibi?

Evet. (Ama Sophie Mol titretmez.)

d) Biri ya da her ikisi yabancıların şeylerini tutmuşlar mı?

Hay...Hayevet. (Ama Sophie Mol tutmadı.)

"O zaman kusura bakmayın," dedi Albay Clapp-Trapp. "Kesinlikle olmaz. Onları sevemem. Onların Baba'sı olamam. Yo, hayır."

Albay von Clapp olamazdı.

Estha başını dizlerine koydu.

"Neyin var?" diye sordu Ammu. "Eğer yine somurtacaksan seni hemen eve götürürüm. Doğrul lütfen. Ve seyret. Bunun için buradasın."

İçeceğini bitir.

Filmi seyret.

Yoksul insanları düşün.

Ceparçluğu olan şanslı zengin çocuk. Dert tasa yok.

Estha doğruldu ve filmi seyretti. Midesi bulanıyordu. Yeşil-dalgalı, yapışkan, topaklı, denizyosunlu, yüzer, dipsiz-derin bir şeyler hissetti.

"Ammu?" dedi.

"Yine NE var?" Bu NE, şaklamış, patlamış, fışkırmıştı.

"Midem bulanıyor," dedi Estha.

"Yalnızca öyle mi hissediyorsun, yoksa kusacak mısın?" Ammu'nun sesi kaygılıydı.

"Bilmiyorum."

"Gidip bir deneyelim mi?" dedi Ammu. "Kendini daha iyi hissedersin."

"Tamam," dedi Estha.

Tamam mı? Tamam.

"Nereye gidiyorsunuz?" Soran, Bebek Kochamma'ydı.

"Estha kusmaya çalışacak," dedi Ammu.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu Rahel.

"Midem bulanıyor," dedi Estha.

"Ben de gelip izleyebilir miyim?"

"Olmaz," dedi Ammu.

Yine seyircilerin önünden (bacakları şuyadabuyana). Geçen sefer şarkı söylemeye çıkmıştı. Bu sefer kusmaya çalışacaktı. ÇIKIŞ yazısından çıkılacak. Dışarda, mermer fuayede Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı bir şeker yiyordu. Şeker hareket ettikçe yanağı şişiyordu. Lavabodan su boşalır gibi yumuşak, emme sesleri çıkarıyordu. Tezgâhın üzerinde yeşil bir Parry ambalajı vardı. Şekerler için para ödemesine gerek yoktu bu adamın. Koyu renkli cam kavanozlara konmuş bedava şekerler vardı önünde. Tüylü, saatli elinde tuttuğu kir-renkli paçavrayla mermer tezgâhı siliyordu. Omuzları cilalı, ışıl ışıl kadını ve küçük oğlanı gördüğünde yüzünden bir gölge geçti. Sonra kuyruksuz piyano gülüşüyle güldü.

"Yine mi çıktın dışarı?" dedi.

Estha öğürmeye başlamıştı bile. Ammu arkasına geçip koltukaltlarından tuttu, Prenses Salonunun tuvaletine götürdü. KADIN bölümüne.

Estha havaya kaldırıldı, temiz-olmayan lavaboyla Ammu'nun bedeni arasına sıkıştırılmıştı. Bacakları aşağı sallanıyordu. Lavabonun muslukları çelikti, içinde pas lekeleri vardı. Ve büyük, karmaşık bir kentin yol haritasına benzeyen

incecik çatlakların oluşturduğu kahverengidokulu bir örgüağı.

Estha öğürdü ama hiçbir şey çıkmadı. Yalnızca düşünceler. Dışarı akıp içeri döndüler. Ammu onları göremezdi. Fırtına Bulutları gibi Lavabo-Kentin üstünde biriktiler. Ama lavabo kadınlarıyla lavabo erkekleri her zamanki lavabo işleriyle ilgilendiler. Lavabo otomobilleriyle lavabo otobüsleri fır dönüyorlardı hâlâ. Lavabodaki Yaşam sürüyordu.

"Yok mu?" dedi Ammu.

"Yok," dedi Estha.

Yok mu? Yok.

"Öyleyse yüzünü yıka," dedi Ammu. "Suyun yardımı olur hep. Yüzünü yıka da gidip bir limonlu gazoz alalım."

Estha yüzünü yıkadı ve ellerini ve yüzünü ve ellerini. Kirpikleri ıslanıp birbirine yapışmıştı.

Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı yeşil şeker kâğıdını katlayıp kat yerine boyalı tırnağıyla bastırdı. Boru yaptığı bir dergiyi bir sineğin üzerine indirdi. Tezgâhın kenarından yavaşça yere itti. Sinek sırtüstü düştü, sıska bacaklarını oynattı.

"Tatlı çocuk bu," dedi Ammu'ya. "Güzel şarkı söylüyor."

"Benim oğlum o," dedi Ammu.

"Sahi mi?" dedi, Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı ve Ammu'ya dişleriyle baktı. "Sahi mi? O kadar büyük durmuyorsunuz."

"Kendini iyi hissetmiyor," dedi Ammu. "Soğuk bir şeyler içerse ona iyi gelir diye düşündüm."

"Tabi," dedi Adam. "Tabitabi. Portakallimon? Limonportakal?"

Korkunç, korkulan soru.

"Hayır, teşekkür ederim." Estha, Ammu'ya baktı. Yeşil-dalgalı, denizyosunlu, dipsiz-derin.

"Ya siz?"diye sordu Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı, Ammu'ya.

"Koka-kolafanta? Sütlüdondurma?"

"Yo, ben istemem. Teşekkürler," dedi Ammu. Derin gamzeli, ışıklı kadın.

"Buyrun," dedi Adam, eline doldurduğu şekerleri, eli açık bir uçak hostesi gibi uzatıyordu. "Bunlar küçük oğlunuz için."

"Hayır, teşekkür ederim," dedi Estha, Ammu'ya bakarak.

"Al onları Estha," dedi Ammu. "Kabalaşma."

Estha aldı.

"Teşekkür et," dedi Ammu.

"Teşekkür ederim," dedi Estha. (Şekerlemeler için, beyaz yumurta beyazı için.)

"Bir şey değil," dedi Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı, İngilizce olarak.

"Evet!" dedi. "Oğlunuz Ayemenem'li olduğunuzu söyledi."

"Evet," dedi Ammu.

"Ben sık sık giderim oraya," dedi Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı. "Karımın ailesi Ayemenem'lidir. Fabrikanızın yerini biliyorum. Cennet Turşuları değil mi? O anlattı. Oğlunuz."

Estha'yı nerede bulacağını biliyordu Adam. Söylemek istediği buydu. Bir uyarıydı bu.

Ammu oğlunun alev alev yanan boncuk gözlerini gördü.

"Gitmeliyiz," dedi. "Ateşi çıkmamalı. Yarın kuzenleri geliyor," diye açıkladı Amca'ya. Sonra da, "Londra'dan," diye ekledi.

"Londra'dan mı?" Amca'nın gözlerinde bambaşka bir saygı parladı. Londra'da bağlantısı olan bir aile için.

"Estha, sen burada Amca'yla kal. Ben de gidip Bebek Kochamma ile Rahel'i alayım," dedi Ammu.

"Gel," dedi Amca. "Gel de benimle taburede otur."

"Hayır, Ammu! Hayır, Ammu, hayır! Seninle gelmek istiyorum!"

Genellikle sessiz bir çocuk olan oğlunun bu alışılmadık tiz sesli ısrarını duyan Ammu şaşırdı, Portakallıiçecek Limonluiçecek Amca'dan özür diledi.

"Her zaman böyle değildir. Gel bakalım Esthappen."

Tekrar içerinin kokusu. Vantilatör gölgeleri. Kafaların arkaları. Enseler. Yakalar. Saçlar. Topuzlar. Örgüler. Atkuyrukları.

Tokyo'da Aşk içinde bir fıskiye. Küçük bir kızla bir eski rahibe.

Albay von Trapp'ın yedi naneli çocuğu naneli banyolarını yapmışlardı, bir nane sırasında duruyorlardı; saçları yapıştırılmıştı, Albay'ın az kalsın evleneceği kadına uysal naneli sesleriyle şarkı söylüyorlardı. Bir elmas gibi ışıldayan sarışın baronese.

Müziğin sesiyle
Dağlar canlanıyor.

"Gitmemiz gerek," dedi Ammu Bebek Kochamma ile Rahel'e.

"Ama Ammu!" dedi Rahel. "Asıl önemli şeyler henüz olmadı bile! Daha kadını *öpmedi* bile! Daha Hitler'in bayrağını yırtmadı bile! Postacı Rolf onlara henüz ihanet *etmedi* bile!"

"Estha rahatsızlandı," dedi Ammu. "Haydi gelin!"

"Nazi askerleri henüz gelmediler bile!"

"Haydi!" dedi Ammu. "Kalkın!"

"Daha, *Dağın tepesinde yalnız bir keçi çobanı vardı*'yı söylemediler bile!"

"Sophie Mol gelmeden Estha'nın iyileşmesi gerek, öyle değil mi?" dedi Bebek Kochamma.

"Hiç de değil," dedi Rahel, ama daha çok kendi kendine.

"Ne dedin?" diye sordu Bebek Kochamma, ne söylendiğini tam olarak duymasa bile ne demek istendiğini anlamıştı.

"Hiçbir şey," dedi Rahel.

"Seni *duydum*," dedi Bebek Kochamma.

Dışarda, Amca donuk şişelerini düzene sokuyordu. Kirrenkli paçavrasıyla, büfenin mermer tezgâhında şişelerin bıraktığı halka halka su lekelerini siliyordu. Ara için hazırlık yapıyordu. O, temiz bir Portakalhiçecek Limonluiçecek Amca'sıydı. Bir ayının bedeninde hapsolmuş bir uçak hostesi yüreği taşıyordu.

"Demek gidiyorsunuz?" dedi.

"Evet," dedi Ammu. "Nerede taksi bulabiliriz?"

"Kapıdan çıkın, yoldan yukarı yürüyün, sola dönün," dedi Rahel'e bakarak. "Küçük bir Mol'unuz da olduğunu söylememiştiniz." Bir şeker uzatarak, "Al, Mol," dedi, "sana."

"Benimkini al," diye atıldı Estha; Rahel'in, adamın yanına gitmesini istemiyordu.

Ama Rahel adama doğru yürümeye başlamıştı. Rahel yaklaşırken adam ona gülümsedi ve o kuyruksuz piyano gülümseyişindeki, adamın gözlerini hiç ayırmadan kendisine dikişindeki bir şey Rahel'in ona yaklaşmasını engelledi. Rahel'in o güne dek gördüğü en iğrenç şeydi. Dönüp Estha'ya baktı.

Kıllı adamdan uzaklaştı.

Estha, Parry şekerlerini Rahel'in avucuna tutuşturdu; Rahel onun uçları ölüm soğukluğundaki ateşli sıcak parmaklarını hissetti.

"Hoşça kal Mon," dedi Amca, Estha'ya. "Ayemenem'de görüşürüz."

Yine o kırmızı basamaklar. Bu kez Rahel arkada kalmıştı. Yavaş. Gitmek istemiyorum. Dizginin ucunda bir ton tuğla.

"Tatlı adam şu Portakallıiçecek Limonluiçecek satıcısı," dedi Ammu.

"Hıı!" dedi Bebek Kochamma.

"Öyle olduğu hiç belli değil, ama Estha'ya şaşılacak kadar iyi davrandı," dedi Ammu.

"Öyleyse neden onunla evlenmiyorsun?" dedi Rahel ters ters.

Kırmızı merdivende hayat durdu. Estha durdu. Bebek Kochamma durdu.

"Rahel," dedi Ammu.

Rahel donakaldı. Öyle söylediği için müthiş üzülmüştü. Bu sözlerin nasıl olup da ağzından çıktığını bilmiyordu. İçinde bu sözleri taşımış olduğunu bilmiyordu. Ama bir kez çıkmışlardı ağzından ve geri dönemezlerdi. Bir Hükümet dairesindeki memurlar gibi o kırmızı merdivende kalakalmışlardı. Kimi ayakta duruyor, kimi oturuyor ve bacaklarını titretiyordu.

"Rahel," dedi Ammu, "Ne yaptığının farkında mısın sen?"

Ürkek gözler ve bir fıskiye Ammu'ya baktı.

"Tamam. Korkmana gerek yok," dedi Ammu. "Yalnızca yanıtla beni. Farkında mısın?"

"Neyin?" diye sordu Rahel duyulur duyulmaz bir sesle.

"Az önce yaptığının farkında mısın?" dedi Ammu.

Ürkek gözler ve bir fıskiye Ammu'ya baktı.

"İnsanları incittiğinde neler olacağını biliyor musun?" dedi Ammu. "İnsanları incitirsen seni daha az sevmeye başlarlar. Dikkatsiz sözlerin yaptığı budur. İnsanların seni daha az sevmesine neden olur."

Arka kanatlarındaki pulları olağanüstü yoğun olan soğuk bir pervane gelip Rahel'in yüreğine konuverdi. Buz gibi bacaklarının değdiği yerler diken diken oldu. Rahel'in dikkatsiz yüreğinde altı kabarttı.

Ammu'su onu daha az seviyordu.

Ve kapıdan çıkıldı, yoldan yürünüp sola dönüldü. Taksi durağı. İncinmiş bir anne, bir eski rahibe, bir ateşli çocuk, bir de soğuk. Altı kabarttı ve bir pervane.

Taksi uyku kokuyordu. Dürülmüş eski giysi. Nemli havlu. Koltukaltı. Ne de olsa taksi sürücüsünün eviydi orası. Orada yaşıyordu. Kokularını saklayabildiği tek yerdi orası. Koltuklar öldürülmüştü. Yırtılmıştı. Bir topak kirli sarı sün-

ger dışarı fırlamış, sarılık geçirmiş kocaman bir ciğer gibi arka koltukta titriyordu. Sürücü, ufak bir kemirici hayvan, bir sansar gibi tetikteydi. Burnu kemerli, bıyıkları inceydi. O kadar ufak tefekti ki, yolu ancak direksiyon simidinin arasından görebiliyordu. Yanından geçen arabalar, taksinin içinde yalnızca müşteri olduğunu sanabilirlerdi. Hızla sürüyordu arabasını, kavga eder gibi; boş bulduğu yere dalıyor, öteki arabaları şeritlerinden çıkmaya zorluyordu. Yaya geçitlerinde gaza basıyor, ışıklara boş veriyordu.

"Neden bir yastık ya da minder filan gibi bir şey kullanmıyorsunuz?" diye sordu Bebek Kochamma, dostça bir sesle. "O zaman daha iyi görebilirdiniz."

"Sen kendi işine baksana kardeş," dedi sürücü de, dostça olmayan bir sesle.

Kapkara denizin yanından geçerlerken Estha başını camdan çıkardı. Sıcak, tuzlu esintinin tadını ağzında duyabiliyordu. Saçlarının havalandığını hissedebiliyordu. Portakalliçecek Limonluiçecek Adamıyla ne yaptığını öğrenirse, Ammu'nun kendisini de daha az seveceğini biliyordu. Çok çok daha az. Midesindeki utandırıcı köpüren kabaran dönen bulantıyı hissediyordu. Irmağı arzuladı. Çünkü su, her zaman çaredir.

Yapışkan neon gece, taksinin camının yanından hızla akıyordu. Taksinin içi sıcaktı, ve de sessiz. Bebek Kochamma'nın yüzü kızarmıştı, heyecanlı görünüyordu. Kötü duygulara neden olmamak hoşuna gidiyordu. Ne zaman bir kırma köpek yola fırlasa sürücü onu ezmek için bayağı çaba harcıyordu.

Rahel'in yüreğinin üzerindeki pervane kadife kanatlarını gerdi, Rahel kemiklerine kadar ürperdi. Sea Queen Otelinin araba parkında gökmavisi Plymouth öteki, daha küçük arabalarla çene çalıyordu. *Fısır fısır haşır huşur*. Küçük bayanların partisine katılan büyük bir bayan. Arabanın çırpınan kuyrukları.

"313 ve 327 numaralı odalar," dedi resepsiyondaki adam. "Klimasız. Çift yataklı. Asansör onarımda olduğu için kullanım dışı."

Onları yukarı götüren hizmetli, genç değildi; gözleri donuk bakıyordu, eprimiş vişne çürüğü rengindeki ceketinin iki düğmesi de eksikti. Altından gri atleti görünüyordu. Başındaki şapşal görünümlü kasket yana eğilmiş, kasketin sımsıkı oturan plastik kayışı, sarkık gerdanının içine gömülmüştü. Yaşlı bir adamı böyle yana yatırılmış bir kasket giymeye zorlamak ve yaşlılıktan sarkan gerdanının doğal biçimini değiştirmek acımasızlıktı.

Tırmanacak kırmızı basamaklar vardı yine. Sinema salonundaki kırmızı halı peşlerini bırakmıyordu. Sihirli uçan halı.

Chacko odasındaydı. Kendine ziyafet çekerken suçüstü basmışlardı onu. Kızarmış piliç, patates tava, tatlı mısır ve tavuksuyuna çorba, iki *paratha* ve çikolata soslu vanilyalı dondurma. Soslukta sos. Chacko sık sık en büyük arzusunun aşırı yemekten ölmek olduğunu söylerdi. Mammachi de bunun bastırılmış mutsuzluk işareti olduğunu söylerdi. Chacko, hiç de öyle değil derdi. Salt yeme hırsı derdi.

Chacko herkesin erkenden dönüp geldiğini görünce çok şaşırdı, ama şaşırmamış gibi yaptı. Yemeğine devam etti.

İlk yaptıkları plana göre Estha Chacko'nun yanında yatacaktı, Rahel de Ammu ile Bebek Kochamma'nın. Ama Estha rahatsızlandığı ve sevgi paylaşımı da yeniden yapıldığı için Rahel (Ammu onu daha az seviyordu şimdi) Chacko'nun yanında, Estha da Ammu ile Bebek Kochamma'nın yanında yatacaktı.

Ammu bavuldan Rahel'in pijamasıyla diş fırçasını aldı ve yatağının üstüne koydu.

"Al," dedi Ammu.

Bavulu kapatırken iki tık sesi duyuldu.

Tık ve tık.

"Ammu," dedi Rahel, "ceza olarak akşam yemeği yemesem olur mu?"

Cezaları değiş tokuş yapmayı arzuluyordu. Akşamı yemeği yememe karşılığında Ammu'nun kendisini eskisi kadar sevmesi.

"Nasıl istersen," dedi Ammu. "Ama ben yemeni öneririm. Yani büyümek istiyorsan. Belki Chacko'nun tavuğundan bir parça alabilirsin."

"Belki veririm, belki de vermem," dedi Chacko.

"Ama cezam n'olacak?" dedi Rahel. "Bana ceza vermedin ki!"

"Bazı şeylerin cezası da yanında gelir," dedi Bebek Kochamma. Sanki Rahel'in anlayamadığı bir toplama işlemini anlatıyordu.

Bazı şeylerin cezası yanında gelir. Tıpkı gömme dolaplı yatak odaları gibi. Hepsi de çok geçmeden ceza konusunda çok şey öğreneceklerdi. Değişik boyutlarda geldiğini. Bazılarının, yatak odalarındaki gömme dolaplar kadar büyük olabileceğini. Karanlık raflar arasında dolaşarak içlerinde bir ömür tüketilebileceğini.

Bebek Kochamma'nın iyi geceler öpücüğü Rahel'in yanağında bir ıslaklık bıraktı. Rahel tükürüğü omzuyla sildi.

"İyi geceler, Allah rahatlık versin," dedi Ammu. Ama sırtı dönüktü. Gitmişti bile.

"İyi geceler," dedi Estha, kız kardeşini sevemeyecek kadar hastaydı.

'Yalnız Rahel', onların otel koridorunda sessiz ama somut hayaletler gibi uzaklaşmalarını izledi. İki büyük, bir de küçük: bej, sivri burunlu ayakkabılarıyla. Kırmızı halı, ayak seslerini boğuyordu.

Rahel otel odasının kapısında, hüzün dolu kalakaldı.

İçinde, *Sophie Mol'un* gelmekte oluşunun hüznü de vardı. Ammu'nun kendisini daha az sevmesinin. Ve Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı'nın Abhilash Sinemasında Estha'ya yaptığı her neyse onun hüznü.

Rahel'in kuru, acıyan gözlerinin üzerinden iğne gibi batan bir rüzgâr esti.

Chacko bir tavuk buduyla birkaç tane kızarmış patatesi bir cam tabağa koyup Rahel'e verdi.

"Hayır, istemem," dedi Rahel; bir biçimde kendi kendine ceza verebilirse, Ammu'nun da vereceği cezayı iptal edebileceğini umuyordu.

"Ya çikolata soslu dondurmaya ne dersin?" dedi Chacko.

"Hayır, istemem," dedi Rahel.

"Pekâlâ," dedi Chacko. "Ama neler kaçırdığının farkında değilsin."

Önce tavuğun tamamını, sonra da dondurmayı bitirdi.

Rahel pijamasını giydi.

"Ne için cezalandırıldığını lütfen bana söyleme," dedi Chacko. "Bunu duymaya katlanamam." Eline bir parça *paratha* almış, soslukta kalan çikolata sosuna batırıyordu. İğrenç, tatlı-sonrası tatlısı. "Neydi peki? Sivrisineklerin ısırdığı yerlerini kanatıncaya kadar kaşıman mı? Taksiciye 'teşekkür ederim' dememen mi?"

"Çok daha kötüsü," dedi Rahel. Ammu'ya ihanet etmemek için.

"Sakın söyleme," dedi Chacko. "Bilmek istemiyorum."

Oda servisini çağırmak için zili çaldı, yorgun bir görevli gelip tabaklarla tavuk kemiklerini topladı. Yemek kokularını da yakalamak istedi ama onlar kurtuldular ve gevşek, kahverengi otel perdelerinin arasına kaçıştılar.

Yemeksiz bir yeğen ve yemekli amcası, Sea Queen Otelinin banyosunda birlikte dişlerini fırçaladılar. Kız, çizgili pijaması içinde, umutsuz, bodur bir suçluydu. Adamsa kadife yeleği ve donuylaydı. Şiş göbeğinin üzerinde ikinci bir deri gibi gergin ve sıkı duran yeleği, karnındaki düğmeyi açınca gevşiyordu.

Rahel diş fırçasını tutup dişlerini iki yana oynattığında adam ona böyle yapmamasını söylemedi.

Faşist değildi o.

Sırayla tükürdüler. Rahel, Binaca diş macunundan çıkan köpüğün lavabonun yan yüzünden aşağı akışını dikkatle inceledi, görebildiğini görmek istiyordu.

Dişlerinin arasındaki boşluklardan ne tür renkler ve yabancı yaratıklar çıkmıştı acaba?

Bugün hiçbir şey çıkmamıştı. İlginç bir şey yoktu. Yalnızca Binaca baloncukları.

Chacko Büyük Işığı kapattı.

Yatakta, Rahel, Tokyo'da Aşk lastiğini çıkartıp güneş gözlüğünün yanına koydu. Fıskiyesi biraz kaydıysa da ayakta kaldı.

Chacko, başucundaki lambanın ışığında, yatağında yatıyordu. Karanlık bir sahnedeki şişman bir adam. Yatağının ayakucunda duran buruşmuş gömleğine uzandı. Cebinden cüzdanını çıkardı ve Margaret Kochamma'nın iki yıl önce göndermiş olduğu Sophie Mol'un fotoğrafına baktı.

Rahel onu seyretti, soğuk pervane yeniden kanatlarını iki yana açtı. Yavaşça kaldırdı onları, yavaşça indirdi. Bir yırtıcı hayvanın tembelce göz kırpışı.

Yatak çarşafları sert ama temizdi.

Chacko cüzdanını kapatıp ışığı söndürdü. Gecenin içinde bir Charminar yaktı ve kızının şimdi neye benzediğini merak etti. Dokuz yaşında. Son gördüğünde kıpkırmızı ve buruşuk suratlıydı. İnsan denemezdi bile. Üç hafta sonra karısı, tek aşkı Margaret ağlayarak Joe'dan söz etmişti ona.

Margaret Chacko'ya artık onunla yaşayamayacağını söylemişti. Rahat hareket edeceğim yerim olmalı demişti. Sanki Chacko Margaret'in dolabındaki raflara kendi giysilerini koymuş gibi. Chacko'yu tanıyanlar, herhalde böyle yapmıştır derlerdi.

Margaret boşanmak istedi.

Karısından ayrılmadan önceki son birkaç gece, Chacko elinde el feneriyle yataktan çıkar, uykudaki çocuğuna bakardı. Onu tanımak isterdi. Belleğine kazımak. Onu düşündüğünde, kafasında canlanan çocuğun eksiksiz olmasını sağlamak isterdi. Bebeğin yumuşacık kafa derisindeki kahverengi ayva tüylerini ezberledi. Kırışık, sürekli kıpırdayan ağzının biçimini. Ayak parmaklarının arasındaki boşlukları. Belli belirsiz doğum lekesini. Sonra, öyle yapmak istemese de bebeğinde Joe'dan izler aramaya başladı. Chacko el fenerinin ışığında bu çılgınca, bölük pörçük, kıskanç araştırmasını yaparken bebek de işaret parmağına yapışıyordu. Göbeğinin çıkıntısı, doymuş ipeksi midesinin üzerinde, bir tepedeki anıtın

kubbesi gibi yükseliyordu. Chacko kulağını oraya dayıyor ve içerden gelen seslere merakla kulak veriyordu. Oradan oraya gönderilen mesajlar. Birbirine alışan yeni organlar. Kendi sistemini kuran yeni bir hükümet. İşbölümünü düzenleyen, kimin ne yapacağını kararlaştıran.

Süt ve çiş kokuyordu bebek. Bunca küçük ve biçimlenmemiş, benzerlikleri bunca belirsiz olan birinin, koca bir adamın dikkatini, sevgisini, akıl sağlığını bütünüyle yönetebilmesini Chacko'nun aklı almıyordu.

Onu terk ettiğinde içinden bir şeylerin koparıldığını hissetti. Kocaman bir şeyin.

Ama artık Joe ölmüştü. Otomobil kazasında ölmüştü. Bir kapı kolu kadar cansızdı. Evrende Joe biçiminde bir delik.

Chacko'nun fotoğrafında Sophie Mol yedi yaşındaydı. Beyaz ve mavi. Gül dudaklı; Süryani olduğu hiç anlaşılmıyordu. Ama fotoğrafa bir göz atan Mammachi, burnunun Pappachi'nin burnuna benzediğinde ısrar etti.

"Chacko?" dedi Rahel, karanlık yatağından. "Sana bir şey sorabilir miyim?"

"İki tane de sorabilirsin," dedi Chacko.

"Chacko, Sophie Mol'u dünyada her şeyden çok mu seviyorsun?"

"O benim kızım," dedi Chacko.

Rahel bunun üzerinde düşündü.

"Chacko? İnsanlar kendi çocuklarını dünyada her şeyden çok sevmek *zorunda* mıdırlar?"

"Böyle bir kural yok," dedi Chacko. "Ama genelde böyledir."

"Chacko, örneğin," dedi Rahel, "yalnızca örneğin, Ammu'nun Sophie Mol'u Estha ile benden daha çok sevmesi mümkün müdür? Ya da örneğin senin bizi Sophie Mol'den daha çok sevmen?"

"İnsan Doğası için her şey mümkündür," dedi Chacko Yüksek Sesle Okuma sesiyle. Fıskiye saçlı küçük yeğenine

karşı birden duyarsızlaşmıştı, karanlığa doğru konuşuyordu. "Aşk. Çılgınlık. Umut. Sonsuz sevinç."

İnsan Doğasında mümkün olan dört şey içinde, Rahel en hüzünlü olanın *Sonsuz Sevinç* olduğunu düşündü. Belki Chacko'nun söyleyiş tarzı bunu düşündürdü.

Sonsuz Sevinç. Kiliseyi andıran bir tınısı vardı. Her tarafı yüzgeçli kederli bir balık gibi.

Soğuk bir pervane soğuk bacağını kaldırdı.

Sigaranın dumanı gecenin içine doğru kıvrıldı. Ve şişman adamla küçük kız sessizce uyanık kaldılar.

Birkaç oda ötede, bebek büyük halası horlayarak uyurken Estha uyandı.

Ammu uyuyordu, kafesli-mavi camdan sızan kafesli-mavi sokak ışığında çok güzel görünüyordu. Yunusları ve derin kafesli bir maviyi düşlediği bir uyku-gülümsemesi vardı dudaklarında. Bu gülümsemenin sahibi olan insanın patlamaya hazır bir bomba olduğunu belli eden hiçbir işaret yoktu yüzünde.

'Yalnız Estha' sallana sallana banyoya gitti. Berrak, acı, limonsu, köpüklü, gazlı bir sıvı kustu. Küçük Bir Adam'ın korkuyla ilk temasının sonradan duyulan buruk tadı. Tam tam.

Biraz daha iyi hissetti kendini. Ayağına ayakkabılarını geçirip odadan çıktı, ayakkabı bağlarını yerde sürüyerek koridoru geçti, Rahel'in odasının önünde sessizce durdu.

Rahel bir iskemleye çıkıp onun girmesi için kapının kilidini açtı.

Estha'nın kapıda beklediğini Rahel'in nasıl bilmiş olabileceğini merak etmedi Chacko. Onların ara sıra yaptıkları tuhaflıklara alışkındı.

Daracık otel yatağında karaya vurmuş bir balina gibi yatıyor ve Rahel'in gördüğü kişinin gerçekten Velutha olup olmadığını merak ediyordu. Bunu pek olası görmüyordu. Velutha'nın kaybedeceği çok şey vardı. Geleceği olan bir Paravan'dı. Acaba Velutha Marksist Partiye üye yazıldı mı diye

merak etti. Ve acaba Yoldaş K.N.M.Pillai'yi son zamanlarda gördü mü diye.

Yılın ilk aylarında, Yoldaş Pillai'nin siyasal ihtirasları beklenmedik bir ivme kazanmıştı. Partinin iki yerel üyesi, Yoldaş J.Kattukaran ile Yoldaş Guhen Menon, Naksalit oldukları kuşkusuyla Partiden ihraç edilmişlerdi. Yoldaş Guhan Menon, gelecek mart ayında yapılacak Yasama Meclisi ara seçimlerinde, Kottayam'dan Parti adayı olarak belirlenmişti. Partiden atılmasının yarattığı boşlukta, bu boşluğu doldurmak için hevesli birçok kişi ortaya çıktı. Bunlardan biri, Yoldaş K.N.M.Pillai idi.

Yoldaş Pillai, Cennet Turşuları'nda olan biteni, futbol maçında sahayı izleyen bir yedek oyuncunun dikkatiyle izliyordu. Ne kadar ufak olursa olsun oraya bir işçi sendikası sokmak (çünkü gelecekteki seçmenlerinin oradan çıkacağını umuyordu), Yasama Meclisine doğru yapacağı yolculuk için mükemmel bir başlangıç olabilirdi.

O güne kadar, Cennet Turşuları'nda *Yoldaş! Yoldaş!* sözcüğü (Ammu'nun dediği gibi), iş saatleri dışında oynanan zararsız bir oyun olmaktan öte gitmemişti. Ama hedef yükseltilirse ve şef değneği Chacko'nun elinden alınırsa, zaten borca batmış olan fabrikanın büyük sorunlar yaşayacağını (Chacko dışında) herkes biliyordu.

Parasal açıdan işler iyi gitmediği için işçilere, sendikanın belirlediği asgari ücretin de altında ödeme yapılıyordu. Elbette bunları işçilere açıklayan ve işler düzelir düzelmez ücretlerinin de düzeltileceğine söz veren Chacko'nun kendisiydi. İşçilerin ona güvendiklerine ve onların iyiliğini istediğini bildiklerine inanıyordu.

Ama kendisi gibi düşünmeyen biri vardı. Akşamları, paydos saati geldiğinde Yoldaş K.N.M.Pillai işçilerin yolunu kesip onları kendi basımevine götürüyordu. Boru gibi öten tiz sesiyle onları devrim yapmaya kışkırtıyordu. Konuşmalarında, uygun bulduğu yerel sorunlarla büyük Maocu söylemleri akıllıca birleştirmeyi başarıyor, bu da Malayalam dilinde daha da etkileyici geliyordu kulağa.

"Dünya insanları," diye ötüyordu, "cesur olun, kavgayı *göze alın*, zorluklara göğüs gerin ve aşama aşama ilerleyin. O zaman bütün dünya Halk'a ait olacaktır. Her tür canavar yok edilecektir. Hakkınız olan şeyi istemelisiniz. İkramiye. Destek fonu. Kaza sigortası." Bu konuşmalar kısmen, Yoldaş Pillai'nin, Yasama Meclisinin yerel üyesi olarak milyonların karşısında yapacağı konuşmaların provası niteliğinde olduğundan, sesinin perdesi ve ahenginde bir tuhaflık oluyordu. Sesi, küçük, sıcak bir oda ve basımevinin mürekkep kokusu yerine yeşil çeltik tarlaları ve kırmızı bayraklarla dolu oluyordu.

Yoldaş K.N.M.Pillai hiçbir zaman Chacko'ya açıkça karşı çıkmıyordu. Konuşmalarında ona yer verdiğinde onu bütün insansı nitelemelerden arındırıyor, büyük bir planın içindeki soyut bir görevli olarak sunuyordu. Kuramsal bir kurgu. Devrimi bozmaya çalışan büyük burjuva entrikasında bir piyon. Ondan asla adıyla söz etmez, 'Yönetim' derdi. Sanki Chacko birçok kişiymiş gibi. Taktik açısından en doğru yol olması yanında, adamla işi arasında yaptığı bu ayrım Yoldaş Pillai'ye Chacko ile arasındaki özel iş ilişkileri konusunda da vicdanının temiz olmasını sağlıyordu. Cennet Turşuları'nın etiketlerini basma konusunda yaptığı anlaşma çok gereksinim duyduğu geliri sağlıyordu ona. Kendi kendine, Müşteri Chacko ile Yönetim Chacko'nun iki ayrı kişi olduğunu söylüyordu. Elbette Yoldaş Chacko'dan da tümüyle farklıydı bunlar.

Yoldaş K.N.M.'nin planlarındaki tek engel Velutha'ydı. Cennet Turşuları'ndaki bütün işçiler arasında bir tek o, partiye kayıtlıydı; bu da Yoldaş Pillai'ye hiç arzulamadığı bir müttefik sağlıyordu. Fabrikadaki öteki *Dokunulabilir* işçilerin, geçmişe dayanan nedenler yüzünden Velutha'ya diş biledıklerini biliyordu. Yoldaş Pillai bu kırışığın çevresinde dikkatle yürüyor, onu ütülemek için uygun bir fırsat kolluyordu.

İşçilerle sürekli bağlantısı vardı. Fabrikada neler olup bittiğini tam olarak öğrenmeyi kendine iş edinmişti. *Kendi*

hükümetleri, Halk Hükümeti baştayken böyle ücretlere razı oldukları için dalga geçiyordu onlarla.

Her sabah Mammachi'ye gazeteleri okuyan muhasebeci Punnachen, işçiler arasında zam isteme sözleri dolaştığını haber verince Mammachi küplere bindi. "Onlara söyle de gazete okusunlar. Kıtlık başlayacak. İşsizlik var. İnsanlar açlıktan kırılıyor. Bir işleri var diye şükran duymalılar."

Fabrikada ne zaman önemli bir şeyler olsa bunun haberi Chacko'ya değil Mammachi'ye verilirdi. Bunun nedeni belki de Mammachi'nin geleneksel çerçeveye tam olarak oturmasıydı. Modalali'ydi o. Rolünü oynuyordu. Yanıtları ne kadar sert olsa da dürüstçeydi, şaşırtmıyordu. Öte yandan Evin Efendisi olmasına, '*Benim* turşularım, *benim* reçellerim, *benim* köri tozlarım' demesine karşın Chacko kılık değiştirmekle öylesine meşguldü ki savaş alanını bulandırıyordu.

Mammachi Chacko'yu uyarmayı denedi. Chacko onu dinledi, ama dediklerine tam olarak kulak asmadı. Cennet Turşuları fabrikasındaki ilk huzursuzluklara karşın Chacko, Devrim provalarında *Yoldaş! Yoldaş!* oyununu sürdürdü.

O gece oteldeki daracık yatakta, uykulu uykulu yatarken, işçilerini bir tür özel işçi sendikasında toplayarak Yoldaş Pillai'nin önünü kesmeyi düşündü. Seçim yapabilirdi. Oy verdirebilirdi işçilere. Sırayla temsilci seçilirlerdi. Yoldaş Sumathi'yle ya da daha iyisi, saçları daha güzel olan Yoldaş Lucykutty ile yuvarlak masa tartışmaları yaptığını düşününce gülümsedi.

Düşünceleri Margaret Kochamma ile Sophie Mol'a yöneldi. Bir sevgi çemberi göğsünü sıkınca neredeyse soluk alamaz oldu. Uyumadı ve onların havaalanına gidene kadar geçirecekleri saatleri saydı.

Yanındaki yatakta iki yeğeni kollarını birbirine dolamış uyuyorlardı. Sıcak bir ikiz ve soğuk bir ikiz. Erkek ve Kız. Biz ve İkimiz. Kaderlerinde ne yazdığının ve kendilerini bekleyenlerin kokusunu az da olsa alarak.

Düşlerinde ırmaklarını görüyorlardı.

Irmağın içine sarkıp hindistancevizi gözleriyle geçip giden tekneleri gözleyen hindistancevizi ağaçlarını görüyorlardı. Sabahları ırmak yukarı. Akşamları ırmak aşağı. Ve kayıkçıların, teknenin koyu renkli, yağlanmış gövdesine çarpan bambu sopalarının boğuk, tok sesi.

Sıcaktı su. Gri-yeşil. Dalgalı ipek gibi.

İçinde balıklarla.

İçinde gökyüzü ve ağaçlarla.

Ve geceleri de içinde kırık sarı ayla.

Yemek kokuları, beklemekten yorulunca perdelerden ayrıldılar ve geceyi yemek kokulu denizde dans ederek geçirmek üzere Sea Queen'in pencerelerinden dışarı süzüldüler.

Saat ikiye on vardı.

5

Tanrı'nın Kendi Ülkesi

Yıllar sonra, Rahel ırmağa geri döndüğünde, ırmak onu çirkin bir sırıtışla karşıladı, tıpkı dişlerinin olduğu yerde delikler olan, hastane yatağından güçsüz elini kaldıran bir iskelet gibi.

İki şey olmuştu.

Irmak küçülmüştü. Rahel büyümüştü.

Nüfuzlu çeltik çiftçilerinin lobisinden gelen oylar karşılığında ırmağın aşağı kısmında bir tuzlu su barajı yapılmıştı. Baraj, Umman Denizine açılan ırmağı besleyen kollardan gelen tuzlu suların akışını düzene sokuyordu. Böylece artık yılda bir yerine iki hasat alıyorlardı. Irmağın bedeli karşılığında daha çok pirinç.

Haziran olmasına ve yağmur yağmasına karşın ırmak artık kabarmış bir suyolundan başka bir şey değildi. Irmağın her iki kıyısındaki çamurlu toprağa tembelce, incecik vuran ağdalı bir su şeridi, ölü bir balık gibi ara sıra gümüşsü pırıltılarla ışıldıyordu. Tüylü kahverengi kökleri suyun altında ince antenler gibi sallanan kaba yabanotları, suyu doldurmuştu. Üzerinde bronz kanatlı su kuşları geziniyordu. Ayaklarını iki yana açarak, ihtiyatla.

Bir zamanlar yüreklere korku salabiliyordu ırmak. Hayatları değiştirebiliyordu. Ama şimdi dişleri dökülmüş, ruhu tükenmişti. Pis kokulu çöpleri denize taşıyan, ağır, çamurlu,

yeşil bir çimen şeridiydi. Yabanotu kaplı yapışkan yüzeyinin üzerinde parlak plastik torbalar, tropiklerdeki uçan çiçekler gibi uçuyorlardı.

Bir zamanlar yüzmeye gidenleri ta suyun kıyısına ve balıkçıları balıklara ulaştıran taş basamaklar bomboş kalmışlardı; hiçbir şeyin anısını taşımayan girintili çıkıntılı tuhaf bir anıt gibi hiçbir anlamları yoktu. Çatlaklardan eğreltiotları uzamıştı.

Irmağın öteki tarafında, çamurlu, dik kıyılar yerlerini birden derme çatma barakaların alçak kil duvarlarına bırakıyorlardı. Çocuklar kıçlarını kıyıdan aşağı sarkıtıyor ve kakalarını doğruca açıkta kalmış ırmak yatağının sulu, yumuşak çamuruna yapıyorlardı. Daha küçük olanlar, hardal rengi sızıntılarını nereye gittiğine bakmadan aşağı akıtıveriyorlardı. Akşam olduğunda, ırmak gün boyunca kendisine sunulanları içine alıyor ve arkasında kalın beyaz köpükten dalga dalga izler bırakarak denize süzülüyordu. Irmağın yukarısında, temiz anneler su katılmadık fabrika atıklarında giysilerini ve kap kacaklarını yıkıyorlardı. İnsanlar yıkanıyorlardı. İnce, titreşen bir şeritte, birbirinin uzağında koyu renkli büstler gibi dizilmiş, sabunlu gövdeler.

Sıcak günlerde ırmaktaki pisliğin kokusu yükselir ve Ayemenem'in üstünde bir şapka gibi asılı kalırdı.

Arazinin içerilerinde ve yine ırmağın karşı kıyısında, beş yıldızlı bir otel zinciri, Karanhğın Yüreği'ni satın almıştı.

Tarih Evi'ne (bir zamanlar sert tırnaklı, harita soluklu ataların fısıldaştıkları yere) artık ırmaktan ulaşılamıyordu. Ayemenem'e sırt çevirmişti ev. Otel müşterileri doğruca Koçin'den, ırmağı besleyen sularda taşınarak getiriliyorlardı. Sürat teknesiyle geliyorlar, suların üstünde köpükten V biçiminde bir yol açıyorlar, arkalarında gökkuşağı renklerinde bir benzin tabakası bırakıyorlardı.

Otelin manzarası harikaydı, ama orada da sular ağdalı ve zehirliydi. Süslü bir yazıyla *Yüzmek Yasaktır* yazılmış levhalar konulmuştu. Gecekondu mahallesini gözlerden uzak tutmak ve Kari Saipu'nun arazisine yaklaşmasını önlemek için

bir duvar örülmüştü. Ancak kokuya karşı yapılacak pek bir şey yoktu.

Ama bir yüzme havuzu vardı. Menüde de taze *tandoori* pastası ve krep süzet.

Ağaçlar hâlâ yeşildi, gökyüzü de mavi, bu da önemliydi. Böylece bir adım daha atıp kokulu cennetlerinin reklamını yaptılar; broşürlerinde, 'Tanrı'nın Ülkesi' dediler oraya, çünkü o açıkgöz otelciler başka insanların yoksulluğuna olduğu gibi o kokuya da alışılacağını biliyorlardı. Bir disiplin sorunuydu bu. Ciddiyet ve havalandırma sistemi sorunuydu. Başka bir şey değil.

Kari Saipu'nun evi onarılmış ve boyanmıştı. Yapay kanallarla bu kanalların üstünden geçen köprülerin arasında yer alan irili ufaklı binalar topluluğunun merkez binası olmuştu. Suda ufak tekneler oynaşıyordu. Geniş bir verandası ve Dor tarzı sütunları olan eski sömürge bungalovu daha küçük, daha eski, ahşap evlerle çevrelenmişti; oteller zinciri, atalardan kalma bu evleri eski ailelerden satın almış ve Karanlığın Yüreği'ne yerleştirmişti. Zengin turistlerin içinde oynayabileceği Oyuncak Tarih'ler. Yusuf'un düşündeki öbek öbek pirinç ya da bir İngiliz yargıca dilekçe veren ateşli yerliler gibi, eski evler Tarih Evi'nin çevresinde saygı duruşundaymışçasına dizilmişlerdi. Otelin adı 'Miras'tı.

Otel çalışanları ahşap evlerden en eskisinin, Yoldaş E.M.S.Namboodiripad'ın ailesinden kalan olduğunu anlatmaktan zevk alıyorlardı; evin deposu bir orduyu bir yıl besleyecek pirinci içine alabilecek büyüklükteydi, hava geçirmiyordu, duvarları da tahta kaplamalıydı; evin sahibini tanımayanlara da, onun Kerala'nın Mao Tse-Tung'u olduğunu söylüyorlardı. Evden kalan mobilya ve ufak tefek sergileniyordu. Bir hasır şemsiye, sallanan bir koltuk. Ahşap bir çeyiz kutusu. Bunların üzerlerine açıklayıcı levhalar asılmıştı: *Geleneksel Kerala Şemsiyesi* ve *Gelinlerin Geleneksel Çeyiz Kutusu* gibi.

Evet, ticaretin hizmetindeki Tarih ve Edebiyat buradaydı işte. Zengin müşteriler teknelerden inerken ikisi bir olup onları selamlayan Kurtz ve Karl Marx.

Yoldaş Namboodiripad'ın evi otelin yemek salonu olarak kullanılıyordu, güneşte yarı yanmış turistler mayolarıyla (kabuğuyla sunulan) taze hindistancevizi suyu yudumluyorlardı; renkli etnik giysileriyle özel uşak olarak çalışan eski komünistler de içki tepsilerinin arkasında dururken hafifçe öne eğiliyorlardı.

Akşamları (yerel bir tat olsun diye) turistlere güdük *kathakali* gösterileri sunuluyordu (Otel çalışanları dansçılara, 'turistler uzun süre dikkatlerini toplayamazlar' diye açıklama yapıyorlardı). Böylece eski öyküler bölünüp küçültülüyordu. Altı saatlik klasikler, yirmi dakikalık özetlere indiriliyordu.

Gösteriler yüzme havuzunun kenarında yapılıyordu. Davulcular davul çalarken ve dansçılar dans ederken otel müşterileri havuzda çocuklarıyla gülüp oynuyorlardı. Kunti ırmak kenarında Karna'ya gizini açarken cilveleşen çiftler birbirlerinin sırtına güneş yağı sürüyorlardı. Babalar gelinlik kızlarıyla üstü örtülü cinsel oyunlar oynarlarken Poothana genç Krishna'yı zehirli göğsünden emziriyordu. Bhima, Dushasana'nın bağırsaklarını deşiyor ve Draupadi'nin saçını onun kanına batırıyordu.

Tarih Evi'nin (bir grup *Dokunulabilir* polis memurunun toplandığı, şişme kazın patlatıldığı) arka verandası kapatılıp havadar bir otel mutfağına dönüştürülmüştü. Orada olan en kötü şey, kebap ya da karamelli kremadan ötesi değildi artık. 'Dehşet', geride kalmıştı. Yemek kokusu onu bastırmıştı. Aşçıların mırıltıları onu susturmuştu. Zencefille sarmısağın keyifli kırt-kırt-kırtları. Domuzların, keçilerin bağırsaklarının boşaltılması. Etin küp biçiminde ufak ufak doğranması. Balıkların pullarının ayıklanması.

Toprakta gömülü bir şey vardı. Çimenlerin altında. Yirmi üç yıldır yağan haziran yağmurunun altında.

Unutulmuş küçük bir şey.

Dünyanın eksikliğini duymayacağı bir şey.

Üzerinde boyayla zamanın çizili olduğu bir plastik çocuk saati.

İkiye on var diyordu saat.

Rahel yürürken arkasından bir küme çocuk geldi.

"Selam hippi," dediler, yirmi beş yıl geç. "Adınnesenin?"

Sonra biri Rahel'e küçük bir taş fırlattı, ve Rahel'in çocukluğu, incecik kollarını iki yana açarak kaçıp gitti.

Geri dönerken Ayemenem'deki evin çevresinden dolaşan Rahel anayola çıktı. Burada mantar biter gibi evler yükselmişti; Ayemenem'e kırsal huzur görüntüsü veren, evlerin, ağaçların altında yuvalanmış olması ve anayoldan ayrılıp evlere giden dar yolların otomobillere geçit vermemesiydi. Aslında Ayemenem'in nüfusu bir kasaba nüfusuna ulaşmıştı. Kırılgan yeşil önyüzün gerisinde bir seslenişte bir araya toplanıverecek bir kalabalık yaşıyordu. Dikkatsiz bir otobüs sürücüsünü ölesiye dövebilecek. Muhalefetin iş bıraktırdığı günde yola çıkmaya cesaret eden bir otomobilin öncamını tuzla buz edecek. Bebek Kochamma'nın ithal ensülinini ve ta Kottayam'daki Bestbakery'den gelen kremalı çöreklerini çalacak.

Lucky Basımevinin önünde Yoldaş K.N.M.Pillai iki binayı ayıran duvarda durmuş, öte yandaki biriyle konuşuyordu. Yoldaş Pillai kollarını göğsünün üzerinde kavuşturmuş, koltuk altlarını sıkıca kavramıştı, sanki biri az önce onları ödünç istemişti de kendisi vermeyi reddetmişti. Duvarın öte yanındaki adam plastik bir torbadaki bir deste fotoğrafı karıştırıyordu, yüzünde yapmacık bir ilgi ifadesi vardı. Fotoğrafların çoğu, Yoldaş K.N.M.Pillai'nin Delhi'de oturan ve orada Hollanda ve Alman büyükelçilikleri için çalışan –boya, tesisat ve elektrik işlerini yapan– oğlu Lenin'i gösteriyordu. Siyasal eğilimleri yüzünden müşterileri korkuya kapılır düşüncesiyle adını biraz değiştirmişti. Adı artık Levin'di. P.Levin.

Rahel dikkati çekmeden geçmeyi denedi. Ama bunu başarabileceğini düşünmesi bile saçmaydı.

"*Aiyyo*, Rahel Mol!" dedi Yoldaş K.N.M.Pillai; hemen tanımıştı Rahel'i. "*Orkunnilley?* Yoldaş Amca'na mı?"

"*Oower*," dedi Rahel.

Adamı hatırlamış mıydı? Evet, hatırlamıştı.

Ne soru soranın ne yanıtlayanın amacı, kibarca üç-beş söz etmekten öte değildi. Her ikisi de bazı şeylerin unutulabileceğini biliyorlardı. Bazı şeylerin de unutulamayacağını; yan yan, kötü kötü bakan doldurulmuş kuşlar gibi tozlu raflarda tünerlerdi bu şeyler.

"Evet!" dedi Yoldaş Pillai. "Galiba artık *Amarika*'dasın."

"Hayır," dedi Rahel. "Buradayım."

"Evet, evet," dedi sabırsızca, Yoldaş Pillai, "ama başka zaman Amarika'da, değil mi?"

Yoldaş Pillai kollarını indirdi. Adamın göğüs uçları, üzgün bakışlı bir St.Bernard köpeğinin gözleri gibi duvarın üstünden Rahel'e dikildi.

"Tanıdın mı?" dedi Yoldaş Pillai, fotoğrafa bakan adama Rahel'i çenesiyle işaret ederek.

Tanımamıştı adam.

"Eski Cennet Turşuları Kochamma'sının kızının kızı," dedi Yoldaş Pillai.

Adamın kafası karışmış gibiydi. Yabancı olduğu belliydi. Turşu yiyen biri de değildi. Yoldaş Pillai başka bir yol denedi.

"Punnyan Kunju?" diye sordu. Antakya Patriği gökyüzünde görünüp kayboldu ve buruşuk elini salladı.

Fotoğraflı adam durumu anlamaya başlamıştı. Coşkuyla başını salladı.

"Punnyan Kunju'nun oğlu? Benaan John Ipe? Hani Delhi'de bulunan?" dedi Yoldaş Pillai.

"*Oower, oower, oower*," dedi adam.

"Bu da onun kızının kızı. Şimdi Amarika'da."

Rahel'in hangi aileden geldiğini anlamış olan baş sallayıcı başını salladı.

"*Oower, oower, oower.* Şimdi Amarıka'da ha." Soru değildi bu. Salt hayranlıktı.

Küçük bir skandal olduğunu belli belirsiz hatırlıyordu. Ayrıntılarını unutmuştu ama cinsellik ve ölümle ilgili olduğunu hatırlıyordu. Gazeteler yazmıştı. Adam biraz sustuktan ve kafasını birkaç kez evet anlamında salladıktan sonra Yoldaş Pillai'ye fotoğrafların olduğu torbayı verdi.

"Tamam öyleyse Yoldaş, ben gideyim."

Otobüse yetişecekti.

"Evet!" Bütün dikkatini bir ışıldak gibi Rahel'in üzerinde toplayan Yoldaş Pillai'nin yüzündeki gülümseme genişledi. Dişetleri şaşırtıcı bir pembelikteydi, yaşamı boyunca ödün vermez bir vejetaryen oluşunun ödülüydü bu. Bir zamanlar küçük bir çocuk olduğunu hayal etmenin güç olduğu türden bir adamdı. Ya da bebek olduğunu. Sanki orta yaşlı olarak doğmuştu. Saçları alnından açılan.

"Mol'un kocası?" diye sordu, öğrenmek için.

"Gelmedi."

"Fotoğrafı var mı?"

"Hayır."

"Adı?"

"Larry. Lawrence."

"*Oower.* Lawrence." Yoldaş Pillai, bu adı onaylıyormuşçasına başını salladı. Sanki seçeneği olsaydı o da bu addan başkasını seçmezdi.

"Çocuk var mı?"

"Hayır," dedi Rahel.

"Herhalde planlıyorsunuzdur. Yoksa gebe misin?"

"Hayır."

"Bir tane olmalı. Erkek, kız. Hangisi olursa," dedi Yoldaş Pillai. "Elbette iki tane istiyorsundur."

"Biz boşandık." Rahel onu ürkütüp susturmayı umuyordu.

"Boşan-dınız mı?" Sesi öyle tizleşti ki soru işaretinin üzerinde çatladı sanki. Hatta bu sözcüğü sanki bir ölüm biçimiymiş gibi telaffuz etti.

"Çok üzücü bir şey bu," dedi, kendine gelince. Nedense normal olmayan, kupkuru bir dil kullanmıştı. "Ço-küzücü."

Yoldaş Pillai, belki de bu kuşak, atalarının burjuva kokuşmuşluğunun bedelini ödüyordur diye düşündü.

Biri deliydi. Öteki bo-şanmış. Büyük olasılıkla kısır.

Belki de gerçek devrim *buydu*. Hıristiyan burjuvazi kendi kendini mahvetmeye başlamıştı.

Çevrede kendilerini dinleyen birileri varmışçasına sesini alçaltıtı Yoldaş Pillai, oysa kimse yoktu ortalıkta.

"Ya Mon?" diye sordu alçak sesle. "O nasıl?"

"İyi," dedi Rahel. "Çok iyi."

İyi. Uzun boylu ve balrengi. Çamaşırlarını ufalanan sabunla yıkıyor.

"*Aiyyo paavam*," diye fısıldadı Yoldaş Pillai, göğüs uçları düzmece bir korkuyla yere döndü. "Zavallı çocuk."

Rahel, adamın kendisini böyle sıkı sıkıya sorguya çekip sonra da yanıtlarını hiç umursamamasının ona ne kazandırdığını merak etti. Belli ki Rahel'den gerçeği söylemesini beklemiyordu, ama neden hiç değilse bekliyormuş gibi yapmıyordu?

"Lenin şimdi Delhi'de," dedi Yoldaş Pillai, en sonunda baklayı ağzından çıkarmıştı, duyduğu gururu gizleyemiyordu. "Yabancı elçiliklerde çalışıyor. Yaa!"

Rahel'e torbayı uzattı. Çoğunlukla Lenin'le ailesinin fotoğraflarıydı bunlar. Karısının, çocuğunun, yeni Bajaj motosikletinin. Lenin'i çok iyi giyinmiş, pespembe bir adamla el sıkışırken gösteren bir fotoğraf da vardı.

"Alman Başbakanı," dedi Yoldaş Pillai.

Fotoğrafta Lenin'le karısı çok neşeli duruyorlardı. Sanki salonlarında yeni bir buzdolabı vardı ve satın alacakları bir daireye peşinat ödemişlerdi.

Rahel, Lenin'i kendisiyle Estha'nın gözünde Gerçek Bir Kişi yapan, onu annesinin sarisindeki kıvrımlardan biri olmaktan kurtaran olayı hatırlıyordu. Kendisiyle Estha beş, Lenin de üç ya da dört yaşlarındaydı. Dr.Verghese Verghe-

se'nin (Kottayam'ın önde gelen çocuk doktoru ve anneleri mıncıklayan adam) muayenehanesinde karşılaşmışlardı. Rahel, Ammu'yla ve ben de geleceğim diye tutturan Estha ile birlikte gelmişti. Lenin'in yanında annesi Kalyani vardı. Rahel ile Lenin'in derdi aynıydı. Burunlarının İçine Yabancı Nesneler Sokmak. Bu olay şimdi olağandışı bir rastlantı gibi görünse de o zaman öyle değildi. Çocukların burunlarına neyi sokmak istedikleri konusunda bile siyasetin rol oynaması çok tuhaftı. Rahel, Kraliyet Böcekbilimcisinin torunuydu, Lenin'se kırsal kesimden bir Marksist Parti işçisinin oğlu. Kız bir cam boncuk sokmuştu burnuna, oğlansa bir yeşil fasulye.

Bekleme odası doluydu.

Doktorun paravanının ardından ürkünç mırıltılar geliyor, vahşi çocukların bağırtıları bu mırıltıları bölüyordu. Cama çarpan metalin çınlaması, kaynayan suyun fışırtısı ve köpürmesi duyuluyordu. Oğlan çocuklarından biri duvardaki *Doktor İçerde-Doktor Dışarda* yazısıyla oynuyor, pirinç levhayı yukarı aşağı kaydırıyordu. Annesinin memesini emen ateşli bir bebek hıçkırıyordu. Tavanda ağır ağır dönen vantilatör basınçlı, korku yüklü havayı yarıp sonu gelmez bir sarmala dönüştürüyor, bu sarmal bitmek bilmeden soyulan bir patatesin kabuğu gibi yavaşça döne döne zemine iniyordu.

Dergileri okuyan yoktu.

Doğrudan sokağa açılan kapı girişine gerilmiş daracık perdenin altından terlik giymiş bedensiz ayakların duraksız tıkırtısı geliyordu. Burunlarında Bir şey Olmayanların gürültülü, tasasız dünyası.

Ammu ile Kalyani, çocuklarını değiş-tokuş yaptılar. Annelerden birinin göremediğini ötekisi görebilir mi diye burunlar yukarı itildi, başlar geriye yatırıldı ve ışığa çevrildi. Bundan bir şey çıkmayınca giysileri bir taksiyi andıran (sarı gömlek, siyah esnek şort) Lenin yeniden annesinin naylon kucağına (ve çiklet paketinin yanına) tırmandı. Sarideki çiçeklerin üzerine oturdu ve bulunduğu o güçlü konumdan

çevresine umursamazca bakındı. Sol işaret parmağını tıkalı olmayan burnuna soktu ve ağzından gürültüyle soluk aldı. Saçı yandan güzelce ayrılmıştı. Saçları Ayurvedic yağıyla başına yapıştırılmıştı. Çikletleri doktor muayene edene kadar tutacak, sonra çiğneyebilecekti. Her şey yolundaydı. Belki de, Bekleme Odasındaki O Havanın ve Perdenin Arkasından Gelen Çığlıkların, Doktor V.V.'den korkulması gerektiği anlamına geldiğini bilecek yaşta değildi henüz.

Sırtı fırça tüylü bir fare, doktorun odasıyla bekleme odasındaki dolabın altı arasında birkaç kez gidip geldi.

Bir hemşire, lime lime bir perde asılı olan doktorun kapısından içeri dışarı gidip geliyordu. Tuhaf silahlar vardı elinde. Küçücük bir şişe. Üzerine kan bulaştırılmış dört köşe bir cam. İçinde köpük köpük idrar bulunan bir deney tüpü. Üzerinde kaynatılmış iğneler olan paslanmaz çelikten bir tepsi. Hemşirenin bacağındaki tüyler, bükülmüş teller gibi yarı saydam beyaz çoraplarına yapışmıştı. Eskimiş beyaz sandaletlerinin küt topuklarının iç kısımları aşındığı için ayakları içe, birbirine doğru eğriliyordu. Kolalı kepi, yassıltılmış yılanlara benzeyen parlak siyah tokalarla yağlı kafasına tutturulmuştu.

Galiba gözlüğünün üzerinde fare filtresi vardı. Sırtı fırça tüylü fare ayaklarının dibinden bile geçse onu görmüyormuş gibiydi. Erkek gibi kalın sesiyle adları okuyordu: 'A. Ninan... S. Kusumalatha... B.V. Roshini... N. Ambady.' Korku yüklü, sarmallı havanın farkında değildi.

Estha'nın gözleri dehşetten irileşmişti. *Doktor İçerde Doktor Dışarda* levhasına büyülenmiş gibi bakıyordu.

Rahel'in içinde bir korku dalgası yükseldi.

"Ammu, bir kez daha deneyelim."

Ammu bir eliyle Rahel'in başını arkadan tuttu. Mendil doladığı başparmağıyla boncuk olmayan burun deliğini tıkadı. Bekleme odasındaki bütün gözler Rahel'in üzerindeydi. Hayatının gösterisi olacaktı. Estha'nın yüzünde sümkürecekmiş gibi bir ifade vardı. Alnı kırıştı, derin bir soluk aldı.

Rahel bütün gücünü topladı. *Lütfen Tanrım, lütfen çıksın.* Ayaklarının tabanından, yüreğinin en derininden annesinin mendiline sümkürdü.

Boncukla birlikte sümük de çıktı dışarı, Rahel rahatladı. Parlak bir sümük birikintisi içinde küçük bir mor boncuk. İstiridyenin içindeki inci kadar gururlu. Çocuklar toplanıp hayranlıkla baktılar ona. Duvardaki levhayla oynayan çocuksa küçümser gibiydi.

"Ben kolayca yaparım bunu!" diye bağırdı.

"Dene de tokadı ye!" dedi annesi.

Hemşire, "Miss Rahel," diye seslenip çevresine baktı.

"Çıktı!" dedi Ammu hemşireye. "Dışarı çıktı." Buruşuk mendilini kaldırıp gösterdi.

Hemşire onun ne demek istediğini anlamamıştı.

"Tamam. Biz gidiyoruz," dedi Ammu. "Boncuk çıktı."

"Sıradaki," dedi hemşire ve fare filtresinin arkasındaki gözlerini kapattı. (Çeşit çeşit insan var, dedi kendi kendine.) "S.V.S. Kurup!"

Annesi küçümser bakışlı çocuğu doktorun odasına doğru iteklerken çocuk ulumaya başladı.

Rahel ile Estha klinikten coşkuyla ayrıldılar. Küçük Lenin geride kaldı, Dr.Verghese Verghese onun burnunu soğuk çelik aletleriyle kurcalayacaktı, annesiniyse başka, daha yumuşak şeylerle.

Eski Lenin böyleydi.

Şimdiyse bir evi ve bir Bajaj motosikleti vardı. Bir karısı ve bir çocuğu.

Rahel fotoğrafların olduğu torbayı Yoldaş Pillai'ye geri verip oradan ayrılmak istedi.

"Bi dakka," dedi Yoldaş Pillai. Çalıların arasına gizlenmiş bir teşhirci gibiydi. Meme uçlarıyla insanları yanına çekiyor, sonra da onlara zorla oğlunun fotoğraflarını gösteriyordu. Fotoğraf destesini (Bir Dakikada Lenin'in Hayatı'nın Resimli Rehberini) karıştırıp en alttakini eline aldı. "*Orkunnundo?*"

Eski bir siyah-beyaz fotoğraftı. Margaret Kochamma'nın Noel hediyesi olarak getirdiği Rolleiflex makineyle Chacko'nun çektiği bir resimdi. Dördü de vardı resimde. Lenin, Estha, Sophie Mol ve Rahel; Ayemenem'deki evin öndeki verandasında ayakta duruyorlardı. Arkalarında Bebek Kochamma'nın Noel süsleri, tavandan halka halka sarkıyordu. Kartondan bir yıldız bir ampule bağlanmıştı. Lenin, Rahel ve Estha, bir otomobilin farlarına yakalanan ürkmüş hayvanlara benziyorlardı. Dizlerini sımsıkı bitiştirmişlerdi, yüzlerindeki gülümseme donmuştu, kollarını iki yanlarına bastırmışlar, göğüslerini fotoğrafçıya çevirmişlerdi. Sanki yan durmak günahmış gibi.

İçlerinden yalnızca Sophie Mol, biyolojik babasının çektiği fotoğrafta, Birinci Dünya'dan olmanın gösterişiyle, yüzüne tuhaf bir biçim vermişti. Alt gözkapaklarını aşağıya çekmiş, gözleri pembe damarlı etten taç yapraklarına benzemişti (siyah-beyaz fotoğrafta elbette gri). Bir tatlı limonun sarı kabuğundan kestiği, öne fırlak sahte dişler takmıştı. Dişlerinin arasından dilini uzatmış, ucuna da Mammachi'nin gümüş yüksüğünü oturtmuştu. (Oraya geldiği gün aşırmıştı onu ve tatilini yalnızca bu yüksükten su içerek geçireceğine yemin etmişti.) İki elinde yanan birer mum vardı. Denim kumaşından tulumunun bir paçası yukarı kıvrılmış, beyaz kemikli dizine bir insan suratı çizilmişti. O fotoğraf çekilmeden birkaç dakika önce Rahel ile Estha'ya (aksini kanıtlayacak her türlü kanıta, fotoğrafa, anılara karşı çıkarak), o ikisinin piç olma olasılığının yüksek olduğunu ve piç'in ne anlama geldiğini büyük bir sabırla anlatmıştı. Bu açıklamasının içine cinselliğin karmaşık, pek de doğru olmayan tanımı da girmişti. "Onların yaptıkları..."

Ölmeden ancak birkaç gün önce olmuştu bu.

Sophie Mol ölmeden.

Yüksükten su içen.

Tabutta takla atan..

Bombay-Koçin uçağıyla gelmişti. Şapkalıydı, geniş pantolonluydu. Başından Beri de Sevilmişti.

6

Koçin Kanguruları

Koçin Havaalanında, Rahel'in yeni benekli donu hâlâ tiril tirildi. Provalar yapılmıştı. Oyunun Sahnelenme Günüydü. *Sophie Mol Ne Düşünecek?* haftasının doruk noktasıydı.

Sabah Sea Queen Otelinde, gece rüyasında yunus balıklarını ve derin maviyi görmüş olan Ammu, Rahel'e süslü-püslü Havaalanı Giysisini giymesinde yardımcı olmuştu. Ammu'nun beğenisinin, çizgisinden saptığı o şaşırtıcı kılıklardan biriydi: üzerinde minik gümüş pullar ve her iki omzunda da birer fiyonk bulunan kaskatı bir sarı dantel bulut. Fırfırlı eteği, kabarık dursun diye çirişli keten beziyle astarlanmıştı. Giysisi güneş gözlüğüne uymuyor diye Rahel üzülüyordu.

Ammu Rahel'e giysisiyle bir örnek donu uzattı. Rahel ellerini Ammu'nun omuzlarına dayayarak yeni donunu giydi (sol bacak, sağ bacak) ve Ammu'yu gamzelerinden öptü (sol yanak, sağ yanak). Donun lastiği Rahel'in karnına yavaşça çarptı.

"Teşekkürler Ammu," dedi Rahel.

"Teşekkürler *mi?*" dedi Ammu.

"Yeni giysimle donum için," dedi Rahel.

Ammu gülümsedi. "Bir şey değil, tatlım," dedi, ama üzgündü.

Bir şey değil, tatlım.

Rahel'in yüreğinin üzerindeki pervane, tüylü bacaklarından birini kaldırdı. Sonra yine koydu. Küçük bacak soğuktu. *Annesi onu biraz daha az seviyordu.*

Sea Queen'deki oda yumurta ve filtre kahve kokuyordu.

Arabaya giderlerken Estha, içinde musluk suyu olan Eagle termosu taşıdı. Rahel de içinde kaynatılmış su olan Eagle termosu taşıdı. Eagle termoslarının üzerinde, kanatlarını açmış kartallar vardı, pençelerinin arasında yerküreyi tutuyorlardı. İkizler bu kartalların gün boyu dünyayı gözlediklerine, bütün gece de termos şişelerinin çevresinde uçtuklarına inanıyorlardı. Ay'ı kanatlarına alıp baykuşlar kadar sessiz uçuyorlardı.

Estha'nın üzerinde uzun kollu, sivri yakalı, kırmızı bir gömlekle dar paçalı siyah bir pantolon vardı. Kabarık buklesi diri ve kusursuz görünüyordu. Tıpkı iyi çırpılmış yumurta beyazı gibi.

Estha, Rahel'in –kabul etmeli ki haksız değildi– havaalanı giysisi içinde budalaya benzediğini söyledi. Rahel ona bir tokat attı, o da Rahel'e.

Havaalanında ikisi de birbiriyle konuşmuyordu.

Genellikle *mundu* giyen Chacko bu gün gülünç görünümlü, daracık bir takım elbise giymişti, ağzı kulaklarındaydı. Ammu onun tuhaf görünümlü, çarpılmış kravatını düzeltti. Kravat, kahvaltısını etmiş ve doymuştu.

Ammu, "Kitlelerin Adamı'na böyle ansızın ne oldu?" dedi.

Ama Chacko öylesine içi içine sığmaz, öylesine mutlu görünüyordu ki Ammu bunu gamzeleriyle söyledi.

Chacko ona tokat atmadı.

Dolayısıyla Ammu da ona vurmadı.

Chacko Sea Queen'deki çiçekçiden iki tane kırmızı gül almıştı, onları elinde dikkatlice tutuyordu.

Şişman şişman.

Hoşnutlukla.

Kerala Turizm Geliştirme Kurumunun işlettiği havaalanı mağazası, ağzına kadar Hindistan Havayolları Maharajalarıyla (küçük orta büyük), sedir ağacından fillerle (küçük orta büyük) ve *kathakali* dansçılarının kartonpattan yapılma maskeleriyle (küçük orta büyük) doluydu.

Havada, sedir ağacının ve terikotonlu koltuk altlarının (küçük orta büyük) iç bayıltan kokusu vardı.

Varış salonunda çimentodan yapılma dört tane gerçek boyutta kanguru vardı, çimentodan keselerinin üzerinde BENİ KULLAN yazıyordu. Keselerde, çimentodan yavrular yerine sigara izmaritleri, kullanılmış kibritler, şişe kapakları, fıstık kabukları, buruşturulmuş kâğıt bardaklar ve hamamböcekleri vardı.

Kırmızı betel[1] tükürükleri, kanguruların midelerini taze açılmış yaralar gibi lekelemişlerdi.

Havaalanı kangurularının gülümseyen dudakları kırmızıydı.

Kulaklarının uçları da pembe.

Üzerlerine bastırınca, boş, pilli bir sesle 'An-ne' diyecekmiş gibi duruyorlardı.

Sophie Mol'un uçağı gökmavisi Bombay-Koçin göklerinde göründüğünde, her şeyi daha iyi görebilmek isteyen kalabalık, demir parmaklıklara yaslandı.

Varış salonunda, sevgi ve merak dolu kalabalıklar vardı, çünkü Bombay-Koçin uçağı, Yabancı Ülkelerden dönenlerin geldiği uçaktı.

Aileleri onları karşılamak üzere gelmişlerdi. Kerala'nın her yanından. Uzun otobüs yolculuklarına çıkarak. Ranni'den, Kumili'den, Vizhinjam'dan, Uzhavoor'dan. Kimileri havaalanında gecelemiş, yiyeceklerini de yanlarında getirmişlerdi. Dönüş yolu için de *tapioka* gevrekleri ve *chakka velaichathu* getirmişlerdi.

[1] Özellikle Asya'da, Betel palmiyesinin yapraklarıyla birlikte çiğnenen ve tükürük oluşumunu hızlandıran bir tür sarmaşık biber. (Çev.)

Hepsi de oradaydı; sağır *ammooma*'lar, huysuz, romatizmalı *appoopan*'lar, kocalarının özlemini çeken eşler, kurnaz amcalar, koşuşturan çocuklar. Yeniden değerlendirilecek nişanlılar. Öğretmenin, hâlâ Suudi Arabistan vizesi beklemekte olan kocası. Öğretmenin kocasının, hâlâ çeyizlerini bekleyen kız kardeşleri. Çelik işçisinin gebe karısı.

"Çoğunluğu ayaktakımı," dedi Bebek Kochamma surat asarak; parmaklığın yanındaki iyi yerini kaybetmek istemeyen bir anne, dikkati dağılan, gülümseyip çevresindeki insanlara el sallayan bebeğinin pipisini boş bir şişeye sokarken Bebek Kochamma başını öte yana çevirdi.

"Çişş..." diye tısladı anne. Önce tatlı tatlı, sonra kızarak. Ama bebek kendisini Papa sanıyordu. Gülümsedi, el salladı, gülümsedi ve el salladı. Pipisi şişenin içindeyken.

"Hindistan'ın Büyükelçileri olduğunuzu unutmayın sakın," dedi Bebek Kochamma, Rahel ile Estha'ya. "Ülkeniz hakkındaki ilk izlenimleri sizden edinecekler."

Çift yumurta ikizi Büyükelçiler. Ekselansları Büyükelçi E(lvis). Pelvis ve Büyükelçi S(opa) Çekirgesi.

Dimdik duran dantel giysisi ve lastik bantla tutturulmuş fıskiye saçıyla Rahel tıpkı ürkütücü zevkleri olan bir Havaalanı Perisine benziyordu. Nemli kalçalar ve ürkütücü bir heyecanın ortasında kısılı kalmıştı (bir kere daha yaşayacaktı bunu, sarı bir kilisedeki cenaze töreninde). Yüreğinin üzerinde büyükbabasının pervanesi oturuyordu. Gökmavisi gökte keskin sesler çıkararak uçan ve içinde kuzenini taşıyan çelik kuşa sırtını döndü, gördüğü şuydu: mor gülümseyişli kırmızı dudaklı kangurular çimento adımlarla havaalanının zemininde yürüyorlardı.

Topuk ve tırnak
Topuk ve tırnak

Uzun düztaban ayaklar.
Bebek keselerinde havaalanının çöpü.

İçlerinden en küçüğü, İngiliz filmlerinde iş çıkışı kravatını gevşeten adamlar gibi boynunu ileri uzatıyordu. Ortancası, cebinin içinde tüttürebileceği bir sigara izmariti arıyordu. İçi gözükmeyen bir plastik torbada bayat bir Baladur fıstığı buldu. Kemirgen bir hayvan gibi ön dişleriyle kemirdi onu. En büyüğü, üzerinde *Kerala Turizm Geliştirme Kurumu Hoş Geldiniz Der* yazan ve *namasté* yapan bir *kathakali* dansçısının resmi olan panoyu salladı. Bir başka kangurunun dik tuttuğu panodaysa *ni'natsidniH tarahaB anıstyıK zinidleG şoH* yazıyordu, Hindistan'ın Baharat Kıyısına Hoş Geldiniz.

Büyükelçi Rahel aceleyle insanların arasından yol bulup kardeşine, eş-büyükelçiye doğru ilerledi.

Estha bak! Bak Estha bak!

Büyükelçi Estha bakmadı. Bakmak istemedi. Boynuna astığı musluk suyu dolu Eagle termosuyla ve içinde dipsiz-derin bir duyguyla pürüzlü iniş pistini gözlüyordu; Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı onu nerede bulacağını biliyordu. Ayemenem'deki fabrikada. Meenachal kıyılarında.

Ammu elinde çantasıyla gözlüyordu.

Chacko gülleriyle.

Bebek Kochamma da boynundaki kabarık doğum lekesiyle.

Sonra Bombay-Koçin hattı yolcuları dışarı çıktılar. Serin havadan sıcak havaya. Varış terminaline ilerlerken buruşukları açılan buruşmuş insanlar.

İşte buradaydılar, Dışardan Dönenler; ütü istemeyen giysileri ve gökkuşağı renklerindeki güneş gözlükleriyle. Ezici sefaletlerine aristokrat bavullarında son verenler. Saz damlı evlerine beton çatılar ve ana-babalarının banyolarına termosifon koyanlar. Sulama sistemleri ve mikroplu depoları olanlar. Maksi etekleri ve yüksek topukları olanlar. Karpuz kolları ve dudakboyaları. Karıştırıcı-öğütücüleri ve otomatik flaşlı fotoğraf makineleri. Sayılacak anahtarları ve kilitlenecek dolapları olanlar. Çoktandır yemedikleri *kappa* ve *meen vevichatu*'ya açlık duyanlar. Onları karşılamaya gelen ailele-

rine sevgi duyanlar ve bu gelenler biraz ... biraz ... hantal oldukları için hafifçe utananlar. *Baksana nasıl giyinmişler! Havaalanına gelirken giyecek başka şeyleri vardır mutlaka! Malayalilerin dişleri neden böyle korkunç?*

Ya havaalanı! Otobüs terminaline benziyor. Binanın üzerindeki kuş pislikleri! Ya kanguruların üzerindeki tükürük lekeleri!

Ohoo! Hindistan mahvoluyor!

Otobüsle yapılan uzun yolculukların ve havaalanında gecelemelerin karşılığı sevgi ve birazcık da utanç olduğunda küçük çatlaklar çıkardı ortaya, bunlar gitgide büyür ve Dışardan Dönenler nasıl olduğunu anlamadan kendilerini Tarih Evi'nin önünde kapana kısılmış bulurlardı, düşleri de yeniden görülürdü.

Ve işte, ütü istemeyen giysilerin ve pırıl pırıl bavulların ortasında Sophie Mol.

Yüksükten su içen.

Tabutta takla atan.

Sophie Mol, saçlarında Londra'nın kokusuyla iniş pistinde yürüdü. Pantolonunun geniş paçaları ayak bileklerinin çevresinde dalgalandı. Hasır şapkasının altından uzun saçları taşıyordu. Bir eli annesinin elindeydi. Ötekini asker gibi sallıyordu (sol, sol, solsağsol).

Bir zamanlar
Bir kız
Vardı
Uzun boylu ve
İnce ve
Sarışın
Saçları
Saçları
Zen-ce-filin (solsol, sağ)
Tatlı renkindeydi
Bir zamanlar

Margaret Kochamma, Kesşunu, dedi.

O da Kestişunu.

Ammu, "Onu görebiliyor musun, Rahel?" diye sordu.

Dönüp baktığında, tiril tiril-donlu kızının çimentodan yapılma keseli hayvanlarla sohbet ettiğini gördü. Gidip kolundan tuttu kızını ve azarladı. Chacko elinde zaten bir şey taşıdığı için Rahel'i omzuna oturtamayacağını söyledi. İki kırmızı gül taşıyordu.

Şişman şişman.

Hoşnutlukla.

Sophie Mol, Varış Salonuna girince heyecanlanan, öfkelenen Rahel Estha'ya çimdik attı. Derisini tırmalardı. Estha da Çin Bileziği taktı ona, yani iki eliyle Rahel'in bileğindeki deriyi ters yönlerde burdu. Rahel'in derisi kızarıp acıdı. Bileğini yalayınca diline tuz tadı geldi. Bileğindeki tükürüğü serin ve rahatlatıcıydı.

Ammu olanları fark etmedi.

Karşılayıcıları karşılananlardan, selamlayanları selamlananlardan ayıran yüksek demir parmaklığın üstünden uzanan Chacko, sırıtarak, elbisesini ve çarpılmış kravatını patlatırcasına, yeni kızına ve eski karısına doğru eğildi. Estha, içinden, 'Eğil,' dedi.

Yüksek Sesle Okuma Sesiyle, "Selam bayanlar," dedi Chacko (bir gece önce *Aşk. Çılgınlık. Umut. Sonsuz Sevinç* diyen sesiydi bu). "Yolculuğunuz nasıldı?"

Havayı, Düşünceler ve Söylenecek Şeyler doldurdu. Ama böylesi zamanlarda söylenenler yalnızca Küçük Şeylerdir. Büyük Şeyler içerde söylenmeden kalır ve bekler.

"Selam ver ve Nasılsınız de," dedi Margaret Kochamma, Sophie Mol'a.

"Merhaba, Nasılsınız?" dedi Sophie Mol, demir parmaklığın üstünden, herkese söyler gibi.

"Biri sana, biri de sana," dedi Chacko gülleri uzatırken.

"Ve Teşekkür Ederim?" dedi Margaret Kochamma, Sophie Mol'a.

Sophie Mol da annesinin soru işaretine öykünerek, "Ve Teşekkür Ederim?" dedi.

Arsızlığı için kızı tutup hafifçe sarstı Margaret Kochamma.

"Hoş geldiniz," dedi Chacko. "Sizleri tanıştırayım." Sonra, Margaret Kochamma'nın tanıştırılmaya gereksinimi olmadığı için daha çok seyircileri ve kulak misafirlerini düşünerek, "Karım, Margaret," dedi.

Margaret Kochamma gülümsedi ve elindeki gülü Chacko'ya doğru salladı. *Eski karın Chacko!* Dudakları bu sözcükler için büküldüyse de sesli söylemedi.

Chacko'nun Margaret gibi bir kadınla evli olmuş olmaktan gurur ve mutluluk duyduğu besbelliydi. Beyazdı o. Baskı çiçek desenli bir elbisesi vardı, altında bacakları. Sırtında kahverengi sırt çilleri. Kollarında kol çilleri.

Ama Margaret'in çevresindeki hava nedense hüzünlüydü. Gözlerindeki gülümsemenin gerisindeki Keder hâlâ tazeydi, parlak bir maviydi. Felaketle sonuçlanan bir araba kazası yüzünden. Evrende Joe biçiminde bir delik olması yüzünden.

"Hepinize merhaba," dedi Margaret. "Sizi yıllardır tanıyor gibiyim."

Merhaba duvar.

"Kızım Sophie," dedi Chacko, gülüşü kısa ve sinirliydi; Margaret, 'eski-kızın' diyerek düzeltir diye tasalanıyordu çünkü. Ama öyle bir şey demedi. Chacko'nunki kolay anlaşılır bir gülüştü. Estha'nın anlamamış olduğu Portakalliçecek Limonluiçecek Adamı'nın gülüşü gibi değildi.

"Mer'ba," dedi Sophie Mol.

Estha'dan daha uzun boyluydu. Ve daha iri. Gözleri mavigrimaviydi. Solgun cildi sahildeki kumların rengindeydi. Ama şapkalı saçları harika bir koyu kızılkahveydi. Ve evet (ah evet!), Pappachi'nin burnu biçimlenmeye başlamıştı yüzünde. Kızın burnunun içinde bir Kraliyet Böcekbilimcisinin burnu bekliyordu. Pervane-sever burnu. Sophie Mol'un elinde çok sevdiği İngiliz malı, şık çantası vardı.

"Kız kardeşim Ammu," dedi Chacko.

Ammu, Margaret Kochamma'ya büyüklerin Merhabasını, Sophie Mol'a çocukların Mer'ba'smı söyledi. Rahel, Ammu'nun Sophie Mol'u ne kadar sevdiğini kestirebilmek için atmaca gibi gözlediyse de anlayamadı.

Varış Salonunda apansız çıkan bir rüzgâr gibi kahkahalar dolaştı. Malayalam dilindeki filmlerin en sevilen, en tutulan komedyeni olan Adoor Basi az önce uçaktan inmişti (Bombay-Koçin). Eli kolu, zaptedemediği bir sürü paketle dolu olsa da halkın buna aldırmayan tezahüratı karşısında kendini bir şeyler yapmak zorunda hissetti. Bir yandan elindeki paketleri yere düşürürken bir yandan da "*Ende Deivomay! Eee sadhanangal!*" diyordu.

Estha keyifle, yüksek sesle güldü.

"Ammu bak! Adoor Basi paketlerini düşürüyor!" dedi. "Elindekileri taşıyamıyor bile!"

"Mahsus yapıyor," dedi Bebek Kochamma yeni edindiği, tuhaf bir İngiliz aksanıyla. "Hiç aldırma ona!"

"Filmartisti," diye açıkladı Margaret Kochamma ile Sophie Mol'a, Adoor Basi'yi tanıtırken, ara sıra *Fil* yapan bir *Martist* der gibi çıkmıştı sözcükler ağzından. "Sadece dikkat çekmeye çalışıyor," dedi Bebek Kochamma ve dikkatini adama yöneltmeyi inatla reddetti.

Ama Bebek Kochamma haksızdı. Adoor Basi dikkat çekmeye çalışmıyordu. Daha önce çekmiş olduğu dikkate layık olmaya çalışıyordu yalnızca.

"Halam, Bebek," dedi Chacko.

Sophie Mol şaşırmıştı. Bebek Kochamma'yı gözlerini açarak, merakla inceledi. İneklerin ve köpeklerin yavrularını tanıyordu. Ayılarınkini de (çok geçmeden Rahel'e bir yarasa yavrusu gösterecekti). Ama *hala* bebekler aklını karıştırmıştı.

Bebek Kochamma, "Merhaba Margaret" ve "Merhaba Sophie" dedi. Sophie Mol'un çok güzel olduğunu ve kendisine bir orman perisini hatırlattığını söyledi. Ariel'i.

"Ariel'in kim olduğunu biliyor musun?" diye sordu Sophie Mol'a. "*Fırtına*'daki Ariel'in?"

Sophie Mol bilmediğini söyledi.

"'Arının emdiği yeri ben de emerim?'"

Sophie Mol bilmediğini söyledi.

"'Bir yabani çuhaçiçeğinin içine dalarım?'"

Sophie Mol bilmediğini söyledi.

"Shaekespeare'in *Fırtına*'sı?" diye ısrar etti Bebek Kochamma.

Bebek Kochamma bütün bunları elbette Margaret Kochamma'ya kendini göstermek için yapıyordu. Kendini Ayaktakımından ayrı tutmak için.

"Övünmeye çalışıyor," diye fısıldadı Büyükelçi E.Pelvis, Büyükelçi S.Çekirgesi'nin kulağına. Büyükelçi Rahel'in kıkır kıkır gülüşü, mavi-yeşil bir baloncuğun içinde (ekmekağacı sineğinin rengi) ağzından kaçtı ve havaalanının sıcak havasında patladı. Puff diye patladı.

Bebek Kochamma bunu gördü ve bu işi başlatanın Estha olduğunu anladı.

"Sıra VİP'lerde," dedi Chacko (hâlâ Yüksek Sesle Okuma Sesini kullanıyordu).

"Yeğenim Esthappen."

"Elvis Presley," dedi Bebek Kochamma intikam almak için. "Galiba biz burada zamanın gerisinde kaldık." Herkes Estha'ya bakıp güldü.

Büyükelçi Estha'nın bej, sivri burunlu ayakkabılarının tabanlarından öfkeli bir duygu yükseldi, kalbinin çevresine gelince durdu.

"Nasılsın Esthappen?" dedi Margaret Kochamma.

"Teşekkürleriyiyim." Estha'nın sesinde somurtkanlık okunuyordu.

"Estha," dedi Ammu tatlı tatlı, "biri sana 'Nasılsın' derse sen de ona 'Nasılsın' demelisin. 'Teşekkürler, iyiyim demek yetmez. Hadi bakalım, SİZ nasılsınız de."

Büyükelçi Estha, Ammu'ya baktı.

"Hadi," dedi Ammu Estha'ya. "SİZ nasılsınız?"

Estha'nın uykulu gözleri inatla bakıyordu.

"Ne dediğimi duydun mu?" dedi Ammu, Malayalam dilinde.

Büyükelçi Estha mavigrimavi gözleri ve Kraliyet Böcekbilimcisinin burnunu üzerinde hissetti. 'SİZ nasılsınız' içinden gelmiyordu.

"Esthappen!" dedi Ammu. Onun da içinde bir öfke kabardı ve yüreğini sarmaladı. Gereğinden Çok Daha Büyük Bir Öfke. Kendi yetki alanında baş gösteren bu isyanın onu nedense küçük düşürdüğünü hissediyordu. Her şeyin kusursuz olmasını istemişti. Hint-İngiliz Görgü Kuralları Yarışmasında çocukları ödül alsın istemişti.

Chacko Ammu'ya Malayalam dilinde, "Lütfen. Daha Sonra. Şimdi yapma," dedi.

Ve Ammu'nun Estha'ya dikilen öfkeli gözleri, *Pekâlâ, daha sonra* dediler.

Ve 'Sonra', korkunç, tehditkâr, tüyler ürperten bir sözcük oldu.

Son.Ra.

Yosunlu bir kuyunun içindeki boğuk sesli bir çan gibi. Titreksi ve sık tüylü. Pervanenin ayakları gibi.

Sahne oyunu kötü gitmişti. Musonda kalan turşu gibi bozulmuştu.

"Ve yeğenim," dedi Chacko. "Rahel nerede?" Çevresine bakındı ama onu bulamadı. Yaşamındaki inişli çıkışlı değişiklerle başa çıkamayan Büyükelçi Rahel, havaalanının kirli perdelerine sucuk gibi dolanmıştı, yerinden ayrılmıyordu. Bata sandaletli bir sucuk.

"Ona boş ver," dedi Ammu. "Dikkat çekmeye çalışıyor."

Ammu da yanılıyordu. Rahel hak ettiği dikkati çekmemeye çalışıyordu.

"Merhaba Rahel," dedi Margaret Kochamma havaalanının kirli perdesine.

"Nasılsınız?" diye mırıldandı kirli perde, anlaşılmaz bir sesle.

"Oradan çıkıp merhaba demek istemiyor musun?" dedi Margaret Kochamma tatlı bir öğretmen sesiyle. (Onların gözlerinde Şeytanı görene dek Miss Mitten'in sesi de böyleydi.)

Büyükelçi Rahel perdenin içinden çıkamadığı için çıkmıyordu. Çıkamıyordu, çünkü çıkamıyordu. Çünkü Her Şey yanlıştı. Ve çok geçmeden hem kendisi hem de Estha için bir 'Son Ra' olacaktı.

Tüylü pervaneler ve buz gibi kelebeklerle dolu. Ve boğuk sesli çanlarla. Ve yosunla.

Ve bir Baykuşla.

Havaalanının kirli perdesi büyük bir rahatlıktı ve bir karanlıktı ve bir kalkandı.

"Ona boş ver," dedi Ammu ve gergin dudaklarla gülümsedi.

Rahel'in zihnini mavigrimavi gözleri olan değirmentaşları doldurmuştu.

Ammu şimdi onu daha da az seviyordu. Chacko'nun da sabrı tükenmek üzereydi.

"İşte bavullar geldi!" diye bağırdı Chacko. Kurtulduğuna seviniyordu.

"Gel, Sophie'cik, bavullarını alalım."

Sophie'cik.

Estha, Chacko'nun, elbisesinden, çarpık kravatından ve genelde abartılı hareketlerinden ürküp kenara çekilen kalabalığı iterek parmaklık boyunca yürümesini seyretti. Göbeğinin iriliği yüzünden Chacko yürürken hep yokuş yukarı gidiyormuş gibi görünürdü. Hayatın dik ve kaygan yamaçlarını iyimserlikle tırmanıyormuş gibi. Chacko parmaklığın bir yanında, Margaret Kochamma ile Sophie Mol da öbür yanında yürüyorlardı.

Sophie'cik.

Kepli ve apoletli Oturan Adam da Chacko'nun elbisesinden ve çarpık kravatından ürkmüştü; onun, bavulların verildiği bölüme geçmesine izin verdi.

Aralarındaki parmaklık bitince Chacko Margaret Kochamma'yı öptü, sonra da Sophie Mol'u kucağına aldı.

"Bunu son kez yaptığımda gömleğim ıslanmıştı," deyip güldü Chacko. Kızı kucakladı ve kucakladı ve kucakladı. Onun mavigrimavi gözlerini, böcekbilimci burnunu, şapkalı kızılkahve saçlarını öptü.

Sonra Sophie Mol, Chacko'ya, "Ihh... affedersiniz. Artık beni yere indirebilir misiniz?" dedi. "Ben, ıhh... böyle kucağa alınmaya pek alışkın değilim de."

Ve Chacko onu yere indirdi.

Büyükelçi Estha (inatçı gözleriyle) Chacko'nun elbisesinin birden sarktığını, gevşediğini gördü.

Chacko bavulları alırken, kirli perdeli pencerede Son Ra, Şimdi oldu.

Estha, Bebek Kochamma'nın boynundaki doğum lekesinin yalandığım ve zevkli bir beklentiyle zonkladığını gördü. *Du-dum, du-dum*. Bir bukalemun gibi renk değiştiriyordu. Dum-yeşil, dum-mavisiyah, dum-hardalsarısı.

Çaya gelen
ikizler

"Pekâlâ," dedi Ammu. "Artık yeter. İkiniz de. *Çık* oradan Rahel!"

Perdenin içinde Rahel gözlerini yumdu ve yeşil ırmağı, sessiz ve derinden yüzen balıkları ve güneşteki (arkalarını görebilen) yusufçukların bürümcüğe benzer kanatlarını düşündü. Velutha'nın kendisi için yapmış olduğu en şanslı balık oltasını düşündü. Ne zaman budala balığın biri yoklasa suya dalan ucu ağırlıklı sarı kamıştan oltasını. Velutha'yı düşündü ve onun yanında olabilmeyi arzuladı.

Sonra Estha onu perdeden çıkardı. Çimento kangurular Rahel'i gözlüyorlardı.

Ammu ikizlere baktı. Bebek Kochamma'nın boynunda zonklayan doğum lekesinin sesi dışında ortalık sessizdi.

"Evet," dedi Ammu.

Aslında bir soruydu bu. Evet?

Ve yanıtı yoktu.

Büyükelçi Estha gözlerini yere indirdi, (öfkeli duyguların yükseldiği) ayakkabılarının bej ve sivri burunlu olduğunu gördü. Büyükelçi Rahel yere baktı ve Bata sandaletler içindeki ayak parmaklarının yerlerinden kopmaya çalıştıklarını gördü. Bir başkasının ayağına gitmek üzere harekete geçtiklerini. Ve kendisinin onları durduramayacağını. Çok geçmeden ayakları parmaksız kalacak, demiryolu geçidindeki cüzamlı gibi sargılanmış olacaktı.

"Bir kez daha," dedi Ammu, "çok ciddiyim, bir kez daha insanların yanında bana karşı gelecek olursan, adam gibi davranmasını öğrenebileceğin bir yere gönderirim seni. Anladın mı?"

Ammu gerçekten öfkelendiği zaman Adam Gibi derdi. Adam Gibi, içinde adamların kaynaştığı bir çukuru çağrıştırırdı.

"Anladın. Mı?" diye yineledi Ammu.

Ürkek gözler ve bir fıskiye Ammu'ya baktı.

Uykulu gözler ve şaşkın kabarık bukle Ammu'ya baktı.

İki kafa üçer kez evet anlamında sallandı.

Evet. Anladık.

Bir sürü şey yapılabilecekken bu olayın böylesine boşa harcanması Bebek Kochamma'nın keyfini kaçırmıştı. Başını salladı.

"Ne anlaması!" dedi. *Ne anlaması!*

Ammu ona doğru döndü, başının bu dönüşü bir soruydu.

"Boşuna," dedi Bebek Kochamma. "Sinsi bunlar. Görgüsüz. Hilekâr. Yabanileşiyorlar. Baş edemezsin onlarla."

Ammu, Estha ile Rahel'e döndü yine, gözleri buğulu mücevherler gibiydi.

"Herkes çocukların bir Baba'ya ihtiyaçları olduğunu söylüyor. Ben de hayır diyorum. Benim çocuklarımın yok. Neden, biliyor musunuz?"

İki kafa başlarını evet anlamında salladılar.

"Söyleyin öyleyse," dedi Ammu.

Esthappen ile Rahel, hemen hemen aynı anda, "Çünkü sen bizim Ammu'muzsun ve Baba'mızsın ve bizi iki kat seviyorsun," dediler.

"İki kattan da fazla," dedi Ammu. "Bu yüzden dediğimi unutmayın. İnsanlarm duyguları değerlidir. Siz herkesin yanında bana karşı gelirseniz herkes yanlış bir izlenim edinir."

"Ne biçim büyükelçisiniz siz," dedi Bebek Kochamma.

Büyükelçi E.Pelvis ile Büyükelçi S.Çekirgesi başlarını yere eğdiler.

"Bir de şu var Rahel," dedi Ammu. "TEMİZ ile KİRLİ arasındaki farkı öğrenmenin vakti geldi de geçiyor bile. Özellikle de bu ülkede."

Büyükelçi Rahel yere baktı.

"Elbisen TEMİZ – temizdi," dedi Ammu. "Şu perdeyse KİRLİ. Şu kangurular KİRLİ. Ellerin KİRLİ."

Ammu'nun TEMİZ ve KİRLİ sözcüklerini böyle bağırarak söylemesi Rahel'i korkutmuştu. Sanki bir sağıra söylüyordu Ammu.

"Haydi, şimdi gidin de doğru dürüst merhaba deyin," dedi. "Bunu yapacak mısınız yapmayacak mısınız?"

İki kafa iki kez sallandı.

Büyükelçi Estha ile Büyükelçi Rahel, Sophie Mol'a doğru yürüdüler.

"İnsanlar Adam Gibi davranmak için nereye gönderilirler dersin?" diye sordu Estha, Rahel'e fısıltıyla.

"Hükümete," dedi Rahel, yine fısıltıyla, çünkü böyle olduğunu biliyordu.

"Nasılsın?" dedi Estha, Sophie Mol'a, Ammu'nun duyabileceği bir sesle.

"Tıpkı öküzün karşısındaki tren gibi," diye fısıldadı Sophie Mol, Estha'ya. Bunu okulda Pakistanlı bir sınıf arkadaşından öğrenmişti.

Estha Ammu'ya baktı.

Ammu'nun gözleri, *Sen doğru olanı yaptın ya, ona aldırma* der gibiydi.

Havaalanının otoparkından geçerlerken Sıcakhava, elbiselerinin altına girdi, tiril tiril donlarını nemlendirdi. Çocuklar arkada kalmışlar, park etmiş otomobillerin ve taksilerin arasından dolaşarak geliyorlardı.

"Sizinkisi vurur mu?" diye sordu Sophie Mol.

Nasıl bir yanıt vermeleri gerektiğini bilemeyen Estha ile Rahel hiçbir şey söylemediler.

"Benimkisi vurur," dedi Sophie Mol, kışkırtıcı bir sesle. "Hatta tokatı patlatır."

"Bizimkisi vurmaz," dedi Estha dürüstçe.

"Şanslısın," dedi Sophie Mol.

Ceparçlığu olan şanslı zengin çocuk. Büyükannesinin fabrikası da miras kalacak. Dertsiz.

III. Sınıf Havaalanı İşçileri Sendikasının bir günlük sembolik açlık grevi yaptıkları yerin önünden geçtiler. Ve III.Sınıf Havaalanı İşçileri Sendikasının bir günlük sembolik açlık grevini seyreden insanların önünden.

Ve insanları seyreden insanları seyreden insanların önünden.

Yüksek bir banyan ağacına asılı küçük bir teneke levhada, *Cinsel Sorunlarınız için Dr. O.K.Joy'u arayın*, diyordu.

"Dünyada en çok kimi seviyorsun?" diye sordu Rahel, Sophie Mol'a.

"Joe'yu," dedi Sophie Mol duraksamadan. "Babamı. İki ay önce öldü. Bu şoku atlatmak için geldik buraya."

"Ama senin baban Chacko," dedi Estha.

"Sadece *asıl* babam o," dedi Sophie Mol. "Benim babam Joe. Hiç dövmez beni. Hemen hemen hiç."

"Öldüyse nasıl dövebilir ki seni?" diye sordu Estha haklı olarak.

"Sizin babanız nerede?" diye sordu Sophie Mol.

"Babam..." Rahel yardım ararcasına Estha'ya baktı.

"...burada değil," dedi Estha.

"Sana listemi söyleyeyim mi?" diye sordu Rahel Sophie Mol'a.

"Nasıl istersen," dedi Sophie Mol.

Rahel'in 'liste'si, karmaşayı düzeltme çabasıydı. Sevgisiyle görev duygusu arasında bocalarken durmadan değiştirirdi onu. Ama bu liste kesinlikle duygularının gerçek ölçüsü değildi.

"Önce Ammu ve Chacko gelir, dedi Rahel. "Sonra da Mammachi..."

"Büyükannemiz," diye açıkladı Estha.

"Erkek kardeşinden daha mı çok?" dedi Sophie Mol.

"Biz sayılmayız," dedi Rahel. "Hem Estha değişebilir. Ammu öyle diyor."

"Ne demek bu? Nasıl değişecek?" diye sordu Sophie Mol.

"Değişip bir Erkek Şoven Domuz olabilir,"dedi Rahel.

"Hiç sanmam," dedi Estha.

"Her neyse, Mammachi'den sonra Velutha, sonra da..."

"Velutha kim?" diye sordu Sophie Mol.

"Sevdiğimiz biri," dedi Rahel. "Velutha'dan sonra da sen," dedi Rahel.

"Ben mi? Beni neden sevesin?" dedi Sophie Mol.

"Çünkü birinci dereceden kuzeniz. Bu yüzden sevmem gerek," dedi Rahel saygıyla.

"Ama beni tanımıyorsun bile," dedi Sophie Mol. "Hem ben seni sevmiyorum ki."

"Ama beni tanırsan seveceksin," dedi Rahel güvenle.

"Pek sanmam," dedi Estha.

"Neden?" dedi Sophie Mol.

"Çünkü," dedi Estha. "Hem zaten o büyük olasılıkla cücenin biri olacak."

Sanki bir cüce kesinlikle sevilemezmiş gibi.

"Olmayacağım," dedi Rahel.

"Olacaksın," dedi Estha.

"Olmayacağım."

"Olacaksın."

"Olmayacağım."

"Olacaksın. Biz ikiziz," diye Sophie Mol'a açıklama yaptı Estha, "bak o benden ne kadar kısa."

Rahel zorunlu olarak derin bir soluk aldı, göğsünü şişirdi ve Estha'yla arasındaki boy farkını Sophie Mol'a göstermek üzere havaalanının otoparkında kardeşiyle sırt sırta verip durdu.

"Belki de bücür olacaksın," diye atıldı Sophie Mol. O zaman boyun cüceden uzun ama ... insandan daha kısa olur."

Sessizlik bu uzlaşmadan emin değildi.

Varış Salonunun kapısında, karanlık, kırmızı dudaklı, kanguru biçimli bir karaltı, çimento ayağını yalnızca Rahel'e salladı. Çimento öpücükler küçük helikopterler gibi havadan hızla geçti.

"Kırıta kırıta yürümesini biliyor musunuz?" diye sordu Sophie Mol.

"Hayır. Hindistan'da öyle yürümeyiz," dedi büyükelçi Estha.

"Ama biz İngiltere'de yürürüz," dedi Sophie Mol. "Bütün mankenler öyle yürür. Televizyonda. Bak, çok kolay."

Ve üçü, önde Sophie Mol, havaalanının otoparkında kırıta kırıta, mankenler gibi kalçalarını sallaya sallaya yürüdüler; *Eagle* termosları ve İngiliz malı, havalı çantaları kalçalarının üzerinde hopluyordu. Büyükler gibi yürüyen terli cüceler.

Gölgeler peşlerinden geldi. Işıktaki pervaneler gibi, mavi bir kilise göğünde gümüş uçaklar.

Kuyruklu, gökmavisi Plymouth Sophie Mol'a gülümsedi. Krom-tamponlu köpekbalığı gülümsemesiydi.

Cennet Turşuları-arabası-gülüşü.

Margaret Kochamma üzerinde turşu şişeleri ve Cennet ürünlerinin listesi yazılı olan tabelalar taşıyan kamyoneti gördüğünde, "Aman tanrım!" dedi. "Kendimi bir reklamdaymış gibi hissediyorum!" Üst üste, "Aman tanrım!" dedi.

Aman Tanrım! Aman Tanrımamantanrım!

"Dilimli ananas yaptığınızı bilmiyordum!" dedi. "Sophie ananası çok sever. Değil mi Soph?"

"Bazen," dedi Soph. "Bazen de sevmem."

Margaret Kochamma kahverengi sırt çilleri ve kol çilleri ve altından bacakları görünen çiçekli giysisiyle reklamın içine tırmandı.

Sophie Mol öne, Chacko ile Margaret Kochamma'nın arasına oturdu, çünkü onların kızıydı; koltuğun arkalığının üstünden yalnızca şapkası görünüyordu.

Rahel ile Estha arkaya oturdular.

Bavullar bagajdaydı.

Bagaj, hoş bir sözcüktü. *Tombul*, korkunç bir sözcüktü.

Ettumanoor yakınlarında ölü bir tapınak filinin yanından geçtiler, yola düşen bir yüksek gerilim hattına değip ölmüştü. Ettumanoor belediyesinden bir mühendis hayvanın leşinin kaldırılmasını gözetiyordu. Dikkatli olmak zorundaydılar, çünkü verecekleri karar, bundan sonra Hükümetin gerçekleştireceği Bütün Kalın Derili Leş Atımları için örnek oluşturacaktı. Bir itfaiye arabasıyla birkaç tane şaşkın itfaiyeci de vardı. Belediyenin görevlisi elinde bir dosya bağırıp duruyordu. Bir Joy Dondurma arabasıyla, içine sekiz ya da dokuz fıstıktan fazlası sığmayacak biçimde zekice hazırlanmış daracık külahlarda fıstık satan bir adam da vardı.

Sophie Mol, "Bakın, ölü bir fil," dedi.

Chacko durup, hayvanın Kochu Thomban (Küçük Fil) olması olasılığı var mı diye sordu; bu dediği tapınak fili, ayda bir kez hindistancevizi yemek için Ayemenem'deki eve gelirdi. Onun olmadığını söyledi adamlar.

Tanıdıkları bir fil değil de yabancı bir hayvan olduğunu öğrenince içleri rahatlayıp yola devam ettiler.

"Tanrıya şükür," dedi Estha.

"Tanrıya şükür," diye düzeltti Bebek Kochamma.

Yolda, Sophie Mol, işlenmemiş kauçuğun kötü kokusunu uzaktan tanımayı ve kauçuğu taşıyan kamyon iyice uzaklaşana kadar burun deliklerini tıkamayı öğrendi.

Bebek Kochamma yolculukta söylenen şarkılardan birine başlamayı önerdi.

Estha ile Rahel, uysal bir sesle İngilizce şarkı söylemek zorundaydılar. Neşeyle. Sanki bütün hafta boyunca bu şarkının provasını yapmak zorunda bırakılmamışlar gibi. Büyükelçi E.Pelvis ve Büyükelçi S.Çekirgesi.

Tanrı'nın yakınlığından Ha-az duy
Haz duy bu yakınlı-ıktan.

Telaf-Fuz-Ları kusursuzdu.

Plymouth, tepesinde turşular, metal kuyruklarında gökmavisi gökyüzüyle yeşil öğle sıcağının içinden hızla geçiyordu.

Ayemenem'e girerlerken kabak yeşili bir kelebeğe çarptılar (belki de kelebek onlara çarptı).

7

Bilgelik Defterleri

Pappachi'nin çalışma odasında, mukavvaya yapıştırılmış kelebekler ve pervaneler ufalanmışlar, içinde bulundukları cam kavanozların diplerinde gökkuşağı renginde toz öbekcikleri oluşturmuşlardı; onları mukavvalara tutturan çiviler boşta kalmıştı. Acımasızca. Oda kullanılmamışlık ve küf yüzünden kötü kötü kokuyordu. Bir azizin kenara atılmış aylasına benzeyen neon yeşili eski bir hula-hoop çemberi duvardaki tahta bir çengelden sarkıyordu. Busby Berkeley'in müzikallerindeki, sıraya dizilmiş kırıtkan revü kızlarını çağrıştıran parlak siyah renkli bir sıra karınca pencerelerden birinin pervazı boyunca, popolarını havaya dikmiş ilerliyordu. Güneşe karşı birer siluet gibiydiler. Pırıl pırıl ve kusursuz.

Bir masanın üzerine koyduğu tabureye çıkmış olan Rahel, donuk, kirli camları olan bir kitap dolabında bir şeyler arıyordu. Döşemeyi kaplayan toz tabakasında çıplak ayaklarının bıraktığı izler açıkça görünüyordu. Kapıdan başlayıp (kitaplığa sürüklenen) masaya, (masaya sürüklenen ve üzerine yerleştirilen) tabureye gidiyordu bu izler. Bir şey arıyordu Rahel. Hayatının artık bir boyutu ve biçimi vardı. Gözlerinin altında mor halkalar, ufkunda da bir öbek cüce cin vardı.

En üstteki rafta duran, Pappachi'nin *Hindistan'ın Böcek Hazinesi* kitaplarının hepsinin de deri ciltleri kabarmış, kalk-

mış, ondüleli asbest kâğıdı gibi kıvrılmıştı. Kılkuyruklar sayfaları delip geçiyor, canlarının istediği gibi bir türden ötekine delik açıyor, düzenlenmiş bilgileri sarı bir dantele çeviriyorlardı.

Rahel elini sıralanmış kitapların arkasına sokup gizli şeyler çıkardı.

Bir pütürsüz denizkabuğu ve bir de tırtıllı olanı.

Kontakt lenslerin konulduğu bir plastik kap. Portakal rengi bir kamış.

Bir dizi boncuğun ucundan sarkan gümüş bir haç. Bebek Kochamma'nın tespihi.

Elindekini ışığa kaldırdı. Aç boncukların her biri kendine düşen güneş ışığını hırsla emdi.

Çalışma odasının zeminindeki güneşli dikdörtgene bir gölge düştü. Rahel ışıktan kolyesiyle kapıya doğru döndü.

"Şuna bak. Hâlâ burada. Sen Geri Verildikten sonra çalmıştım onu."

Bu sözcük kolayca çıkıvermişti ağzından. *Geri Verilmek*. Sanki ikizlerin böyle olması gerekiyordu. Ödünç alınıp geri verilmeleri. Kütüphaneden ödünç alınan kitaplar gibi.

Estha başını kaldırmadı. Aklından trenler geçiyordu. Estha, kapıdan vuran ışığı engelliyordu. Evrende Estha biçiminde bir delik.

Rahel'in şaşkın parmakları kitapların arkasında bir şey daha keşfetmişti. Saksağanın biri daha aynı şeyi düşünmüş olmalıydı. Bulduğu şeyi dışarı alıp tozunu gömleğinin koluyla sildi. İçi görünen bir plastiğe sarılıp selobantla yapıştırılmış yassı bir paketti. Paketin içinde bir kâğıt parçasına *Esthappen ve Rahel* yazılmıştı. Ammu'nun yazısıyla.

Paketin içinde dört tane lime lime not defteri vardı. Kapaklarında *Bilgelik Defterleri* yazıyordu. Ayrıca *Ad, Okul/Kolej, Sınıf, Ders* yazılı satırlar da vardı. Etiketlerin ikisinde Rahel'in, ikisinde de Estha'nın adı vardı.

Defterlerden birinin arka kapağının iç tarafına bir çocuk el yazısıyla bir şey yazılmıştı. Harflerin zahmetle yazılmış olması ve sözcüklerin arasındaki birbirini tutmayan boşluk-

lar, kendi başına buyruk, sağa sola kaçan kalemi zaptetmek için harcanmış olan çabayı gösteriyordu. Yazanın duygularıysa oldukça netti: *Miss Mitten'den nefret ediyorum ve onun donunun YIRTIK olduğunu düşünüyorum.*

Kitabın ön tarafında Estha soyadını tükürükle silerken kâğıdın yarısını yırtmıştı. Bütün bu pisliğin üstüne kurşunkalemle *Bilinmeyen* yazmıştı. Esthappen Bilinmeyen. (Ammu babasının adıyla kocasının adı arasında seçim yaparken Esthappen'in soyadı da bir süre ertelenmişti.) Sınıf'ın karşısında *6 yaş* yazıyordu. Ders'in karşısında da *Kompozisyon*.

Rahel (masanın üzerindeki taburede) bacak bacak üstüne atmış oturuyordu.

"Esthappen Bilinmeyen," dedi. Defteri açıp yüksek sesle okudu.

'Ulyses eve geldeğinde oğlu ona gelip baba senin geri döneceğini sanmıordum, dedi. Birçok prensler gelip Pen Lope'yle evlenmek istedi, ama Pen Lope, ancak on iki halkanın içinden ok atabilen adam benimle evlenibilir, dedi. Hiç kimse atamadı. dilenci gibi giyinen Ulyises saraya gelip ben de deneyebilir miyim dedi. Adamlar ona güldüler ve biz yapamadıksa sen de yapamazsın dediler. Ulyises'in oğlu onları durdurdu, bırakın denesin dedi. Ulyises yayı aldı ve oku on iki halkadan geçirdi.'

Bu yazının altında bir önceki dersin düzeltmeleri vardı.

Ferus Öğrendi Yine Arabalar Köprü Taşıyıcı Sağlam
Ferus Öğrendi Yene Arabalar Köprü Taşıyıcı Sağlam
Ferus Öğrendi Yene
Ferus Öğrendi Yine

Rahel'in sesinde kahkahalar kıvrıldı. "'Önce Güvenlik,'" dedi. Ammu kırmızı bir kalemle sayfanın üstünden altına kadar titrek bir çizgi çekmiş ve *Kenar? Ve bundan böyle el yazısı yazarken harfleri bitiştir lütfen!* diye yazmıştı.

İhtiyatlı Estha'nın öyküsü devam ediyordu: *'Kasabada yolda giderken, hep kaldırımda yürümeliyiz. Kaldırımda yürürseniz kaza yapabilecek trafik bulunmaz orda, ama ana caddede*

o kadar çok teylikeli trafik vardır ki sizi bayıltabilir ya da sakat bırakabilir. Kafanız ya da omurganız kırılırsa çok şanssız olursunuz. Polisler trafiği yönetebilirler, böylece hastenelere gidecek çok sakat olmaz. Otobüsten inmeden önce biletçiye inebilir miyiz diye sormalıyız yoksa bir yerimiz yaralanır ve doktorlara çok iş çıkar. Sürücünün görevi çok teylikelidir. Sürücü kolaycacık ölebileceği için ailesi çok kayguludur.

"Korkunç çocuk," dedi Rahel Estha'ya. Sayfayı çevirirken boğazına bir şey girdi, sesini tutup çekti, silkeledi, içindeki kahkaha kıvrımlarını boşaltıp sesi yerine koydu. Estha'nın bir sonraki öyküsünün adı *Küçük Ammu* idi.

El yazısındaki harfler bitiştirilmişti. Y'lerin ve G'lerin kuyrukları yuvarlanıp yukarı kıvrılmıştı. Kapının eşiğinde dikilen gölgeden ses çıkmıyordu.

'Cumartesi günü Ammu'ya bir armağan almak için Kottayam'da bir kitapçıya gittik, çünkü onun doğumgünü Kasım'ın on dokuzundadır. Ona bir günlük sattın aldık. Günlüğü dolapa sakladık, sonra gece olmaya başladı. Sonra ona armağanını görmek istiyor musun diye sorduk o da bize evet görmek isterim dedi. biz de kâğıda Küçük bir Ammu'ya Rahel ile Estha'dan sevgiyle yazıp Ammu'ya verdik o da bize ne hoş bir armağan tam istetiğim şey dedi sonra birazcık konuştuk ve günlükten söz ettik sonra onu öpüp yattık.

Birbirimizle konuştuk sonra uykuya daldık. Birazcık düş gördük.

Biraz sonra ben kalktım, çok susamıştım Ammu'nun odasına gittim ve susadım dedim. Ammu bana su verdi ben tam odama gidicektim ki Ammu beni çağırdı ve gel yanımda yat dedi. ben de Ammu'nun arkasında yattım ve onunla konuştum ve de uyudum. Biraz sonra ben kalktım yine konuştuk sonra da bir gece ziyafatı çektik. Portakal kabve muzz yedik sonra Rahel geldi ve iki muzz daha yedik sonra Ammu'ya bir öpücük verdik çünkü doğumgünüydü sonra da iyiki doğdun şarkısı söyledik.

Sabah olunca da Ammu da bize armağan olarak yeni giysiler verdi Rahel miyracenin karısı oldu ben de Küçük Nehru oldum.

Ammu yazım yanlışlarını düzeltmiş ve kompozisyonun altına şunu yazmıştı: *Ben biriyle konuşurken ancak çok acil bir durum varsa sözümü kesebilirsin. Keserken de 'Özür dilerim' demelisin. Bu kurala karşı çıkarsan sana çok ağır bir ceza veririm. Lütfen yanlışlarını düzelt.'*

Küçük Ammu.

Kendi yanlışlarını asla düzeltmeyen Küçük Ammu.

Bavulunu toplayıp gitmek zorunda kalan; mahkemede tanık olma hakkı olmadığı için. Chacko, yeteri kadar zarar verdin, dediği için.

Ayemenem'e geldiğinde göğsünde astım olan, uzaklarda bağıran bir adam gibi göğsü hırıldayan.

Estha onu hiç böyle görmemişti.

Vahşi. Hasta. Kederli.

Ammu Ayemenem'e son geldiğinde Rahel, Nazareth Manastırından (gübreleri süsleyip kendinden büyükleri dövdüğü için) yeni kovulmuştu. Ammu da girip çıktığı işlerin en sonuncusundan da –ucuz bir otelde resepsiyoncuydu–, hastalanıp günlerce işe gidemediği için çıkarılmıştı. Otel buna izin veremez demişlerdi. Daha sağlıklı bir görevliye ihtiyaçları vardı.

Son ziyareti sırasında Ammu sabahı Rahel'le, onun odasında geçirmişti. Küçük aylığından kalan son parayla kızına üzerine renkli kalpler yapıştırılmış kahverengi kâğıda sarılmış ufak armağanlar almıştı. Bir paket çubuk şekerleme, teneke bir Phantom boya kalemi kutusu, bir de Paul Bunyan kitabı: Çocuklar İçin Resimli Roman. Yedi yaşında biri içindi bu armağanlar; Rahel'se neredeyse on birindeydi. Sanki Ammu zamanın geçtiğini kabullenmeye yanaşmazsa, ikizlerin hayatında zamanın durmasını arzularsa, bu isteğinin olacağına inanıyormuş gibiydi. Sanki salt irade gücüyle, kendisi onları yanına alabilecek duruma gelene kadar çocuklarının çocuklukları olduğu yerde kalabilecekti. Sonra bıraktıkları

yerden başlayabilirlerdi. Yediden başlayabilirlerdi. Ammu Rahel'e, Estha için de bir resimli roman almış olduğunu, ama yeni bir işe girip üçünün birlikte yaşayabilmesi için yeterli parayı kazanana kadar kitabı ona vermeyeceğini söyledi. İşe girince Kalküta'ya gidip Estha'yı alacaktı, resimli romanı da o zaman verecekti. O gün pek uzakta değil, dedi Ammu. Her an gelebilir. Pek yakında kira bir sorun olmaktan çıkacaktı. Birleşmiş Milletler'de işe girmek için başvurduğunu, üçünün birlikte Den Haag'da yaşayacaklarını, çocuklara bakmak için de bir Hollandalı dadı bulacağını söyledi. Ya da dedi Ammu, Hindistan'da kalmaya devam eder ve her zaman yapmak istediği şeyi yapardı – bir okul açardı. Öğretmen olmakla Birleşmiş Milletler'de bir görev arasında seçim yapmak kolay değil, dedi Ammu, ama unutulmaması gereken şey, bir seçeneği olmasının büyük bir ayrıcalık olduğuydu.

Ama Şimdilik, dedi Ammu, kararını verene kadar, Estha'ya aldığı armağanları ona vermeyecekti.

Bütün sabah boyunca Ammu hiç durmadan konuştu. Rahel'e sorular sorduysa da yanıtlarını hiç beklemedi. Rahel bir şey söylemeye kalkıştığında da bir soruyla ya da bir başka fikirle onun sözünü kesti. Kızının, yetişkinlerin söyleyeceği bir şey söylemesinden ve Donmuş Zamanı eritmesinden ürküyor gibiydi. Korkudan çenesi düşmüştü. Saçma sapan konuşarak korkuya karşı duruyordu.

Rahel'in tanıdığı incecik anne değildi artık, kortizondan şişmiş, yüzü tostoparlak olmuştu. Cildi, eski aşı izlerini örten parlak doku gibi, tombul yanaklarının üzerinde gerilmişti. Gülümsediği zaman sanki gamzeleri acıyordu. Dalgalı saçı parlaklığını yitirmiş, şiş suratının iki yanından donuk bir perde gibi sarkıyordu. Soluğunu, eski püskü çantasında, camdan bir soluk aldırma aygıtının içinde taşıyordu. Kahverengi Brovon buharları. Aldığı her soluk, ciğerlerindeki havayı sıkıştırmaya çalışan demir yumruğa karşı kazanılmış bir zaferdi. Rahel, annesinin soluk almasını izledi. Soluk aldıkça köp-

rücük kemiklerinin iki yanındaki çukurlar yamulup gölgelerle doluyordu.

Ammu mendilinin içine tükürdüğü balgamı Rahel'e gösterdi.

"Her zaman iyice bakmak gerekir buna," diye fısıldadı boğuk sesiyle, sanki balgam, verilmeden önce gözden geçirilmesi gereken bir aritmetik sınav kâğıdıymış gibi. "Beyazsa henüz olgunlaşmamış demektir. Sarıysa ve kötü kokuyorsa, olgunlaşmıştır ve tükürüp çıkarılmalıdır. Balgam meyveye benzer. Ya olgunlaşmıştır ya da hamdır. Aradaki farkı bilmelisin."

Yemek yerken bir kamyon sürücüsü gibi geğirdi ve derinden gelen, doğal olmayan bir sesle, "Özür dilerim," dedi. Rahel onun kaşlarında yeni ve kalın kıllar olduğunu gördü, uzundular, duygaç gibi. Ammu kızarmış balığını kılçığından sıyırırken masayı kuşatan sessizliğe gülümsedi. Kendini, üzerine kuşların pislediği bir yol levhası gibi hissettiğini söyledi. Gözlerinde tuhaf, ateşli bir parıltı vardı. Mammachi ona içki içip içmediğini sordu ve Rahel'i olabildiğince az ziyaret etmesini önerdi.

Ammu masadan kalktı. Tek söz etmeden çıkıp gitti. Hoşça kalın bile dememişti. "Git de onu uğurla," dedi Chacko, Rahel'e.

Rahel onu duymamış gibi yaptı. Balığıyla ilgilenmeyi sürdürdü. Balgamı düşününce neredeyse kusuyordu. O zaman annesinden nefret etti. *Nefret* etti.

Onu bir daha görmedi.

Ammu, Alleppey'deki Bharat Pansiyonunda kasvetli bir odada öldü; oraya sekreterlik yapmak üzere iş görüşmesine gitmişti. Tek başına öldü. Yanında yalnızca tavandaki pervanenin gürültüsü vardı; arkasına yatıp kendisiyle konuşacak Estha yoktu yanında. Otuz bir yaşındaydı. Yaşlı değildi, genç de değildi, ama yaşanabilir, ölünebilir bir yaştaydı.

Tanıdığı, sık sık gördüğü bir düşten kurtulmak için gece vakti uyanmıştı; saçını kesmek isteyen polisler ellerinde makaslarla yaklaşıyorlardı. Kottayam'da, pazarda yakaladıkları

fahişelere yaparlardı bunu, herkes kim olduklarını bilsin diye damgalarlardı onları. *Veshya*'lar. Böylece nöbeti devir alan polisler kimi tartaklayacaklarını zahmetsizce görebilirlerdi. Ammu pazarda hep görürdü onları, uzun ve yağlanmış saçların yalnızca ahlakça kusursuz kişilere özgü olduğu bir ülkede, zorla tıraş edilmiş kafaları ve bomboş gözleriyle dolaşan kadınları.

O gece pansiyonda, Ammu o yabancı kasabadaki yabancı odanın yabancı yatağında doğrulup oturdu. Nerede olduğunu bilmiyordu, çevresindeki şeyleri de tanımıyordu. Tanıdık olan yalnızca çektiği korkuydu. İçindeki uzak adam haykırmaya başladı. Çelik yumruk bu kez tuttuğu yeri bırakmadı. Köprücük kemiklerinin yanı başındaki yamuk çukurlarda gölgeler, yarasalar gibi birikti.

Temizlik görevlisi onu sabah buldu. Vantilatörü kapattı. Gözlerinden birinin altında koyu mavi bir torba vardı, bir baloncuk gibi kabarmıştı. Sanki ciğerlerinin yapamadığını gözü yapmak istemişti. Gece yarısına yakın, göğsünün içinde yuva kuran uzak adam haykırmayı kesmişti. Bir karınca ordusu, cesetlerin ne yapılacağını göstermek istercesine, ölü bir hamamböceğini ağır ağır kapıdan çıkarıyorlardı.

Kilise, Ammu'ya cenaze töreni yapmayı reddetti. Birçok nedenden. Bu yüzden Chacko cesedin elektrikli krematoryuma taşınması için bir kamyonet kiraladı. Cesedi kirli bir çarşafa sarıp bir sedyeye uzattılar. Rahel onun Romalı bir senatöre benzediğini düşündü. Estha'yı hatırlayarak *Et tu, Ammu!* diye düşündü, gülümsedi.

Kamyonetin tabanında yatan ölü bir Romalı senatörle birlikte aydınlık, kalabalık sokaklardan geçmek çok tuhaftı. Mavi gökyüzünü daha da mavileştiriyordu bu. Kamyonetin camlarının dışında, kâğıttan kesilmiş kuklalara benzeyen insanlar kâğıt kukla hayatlarını sürdürüyorlardı. Gerçek hayatsa kamyonetin içindeydi. Gerçek ölümün olduğu yerde. Yoldaki sayısız tümseklerden, çukurlardan geçerken Ammu'nun cesedi zıplayıp sedyeden kaydı. Başı yerdeki demir bir sürgü-

ye çarptı. Ne gözünü kırptı ne de uyandı. Rahel'in başının içinde bir uğultu vardı, günün geri kalan saatlerinde Chacko ne zaman sesini duyurmak istese Rahel'le bağırarak konuşmak zorunda kaldı.

Krematoryum, bir tren istasyonu gibi sefil ve bakımsız görünüyordu, ama ıssızdı. Ne tren vardı, ne de insanlar. Burada yakılanlar, yalnızca dilenciler, kimsesizler ve polis gözetimi altındayken ölenlerdi. Arkalarında yatıp kendileriyle konuşan kimsesi olmayan insanlar. Ammu'nun sırası geldiğinde Chacko, Rahel'in elini sıkı sıkı tuttu. Rahel elinin tutulmasını istemiyordu. Krematoryumun terletici havasından yararlanarak Chacko'nun elinden sıyrılmayı başardı. Ailenin öteki üyeleri gelmemişti.

Yakma fırınının çelik kapısı açıldı ve sonsuz ateşin sessiz mırıltısı kırmızı bir kükreyişe dönüştü. Sıcak, aç kalmış bir canavar gibi onlara saldırdı. Sonra Rahel'in Ammu'su canavarın ağzına verildi. Saçları, teni, gülümsemesi. Sesi. Çocuklarını yatırmadan önce onları severken Kipling'den yararlanışı: *Seninle ben aynı kandanız.* İyi geceler öpücüğü. Bir eliyle çocukların suratını dik tutarken (sıkıştırılmış yanaklar, balık ağzına benzeyen ağızlar), öteki eliyle saçlarını ayırıp tarayışı. Rahel'in giymesi için donunu tutuşu. *Sol bacak, sağ bacak.* Bütün bunlar canavarın ağzına verildi ve canavar tatmin oldu.

O, çocukların hem Ammu'su hem Baba'sıydı ve onları iki kat sevmişti.

Fırının kapağı takırdayarak kapandı. Gözyaşı akmadı.

Krematoryum 'görevlisi' bir fincan çay içmek için sokağa çıkmıştı; yirmi dakika dönmedi. Chacko ile Rahel de, Ammu'dan arta kalanları isteyebilmelerine izin verecek pembe makbuzu alabilmek için o kadar beklemek zorunda kaldılar. Küllerini alabilmek için. Kemiklerinin kırıntılarını. Gülümsemesinin dişlerini. Küçük bir kil kaba tıkıştırılmış bütün varlığını. Q4986673 numaralı makbuzla.

Rahel Chacko'ya, krematoryum yönetiminin hangi külün kime ait olduğunu nasıl bildiğini sordu. Chacko, herhalde bir yöntemleri vardır, dedi.

Estha yanlarında olsaydı makbuzu o alırdı. Belgeleri hep o saklardı. Otobüs biletlerinin, banka makbuzlarının, faturaların, çek defteri koçanlarının doğal bekçisiydi. Küçük Adam. Bir Karavan'da yaşıyordu. Tam tam.

Ama Estha yanlarında değildi. Böylesinin daha iyi olacağına karar verilmişti. Ona mektup yazdılar. Mammachi, Rahel'in de yazması gerektiğini söyledi. Ne yazacaktı? *Sevgili Estha, Nasılsın? Ben iyiyim. Ammu dün öldü.*

Rahel ona hiç yazmadı. Yapılamayacak şeyler vardır; tıpkı insanın, kendinin bir parçasına mektup yazması gibi. Kendi ayağına ya da saçlarına. Ya da yüreğine.

Pappachi'nin çalışma odasında, Rahel (ne yaşlıydı, ne genç), ayaklarının üzerinde döşemenin tozuyla, başını Bilgelik Defterinden kaldırdı ve Esthappen Bilinmeyen'in gitmiş olduğunu gördü.

Yere indi (tabureden, masadan) ve verandaya çıktı.

Estha'yı kapıdan çıkarken arkadan gördü.

Sabahla öğle arasıydı, yağmur yeniden başlamak üzereydi. Yeşil –o tuhaf, ışıltılı, yağmur öncesi ışığın son demlerinde– insanın gözünü alıyordu.

Uzaklarda bir horoz öttü, sesi ikiye bölündü. Eski bir ayakkabının altından ayrılan taban gibi.

Rahel elindeki lime lime Bilgelik Defterleriyle orada öylece durdu. Eski bir evin ön verandasında, boncuk gözlü bir bizon kafasının altında, yıllar önce Sophie Mol'un geldiği gün *Evine Hoş geldin, Sevgili Sophie Mol* oyununun oynandığı yerde.

Her şey bir günde değişebilir.

8

Evine Hoş Geldin, Sevgili Sophie Mol

Ayemenem'deki ev büyük, eski bir evdi, ama uzak duruyordu insana. Sanki içinde yaşayan insanlarla pek ilişkisi yoktu. Çocukların oyununu seyreden, onların cıvıl cıvıl coşkularında, hayatla iç içe olmalarında geçicilikten başka bir şey görmeyen kızarık, sulu gözlü bir yaşlı adam gibiydi.

Kiremit döşeli eğimli dam, yılların ve yağışların etkisiyle kararmış, yosun bağlamıştı. Çatının üçgen yüzüne oturtulmuş üç köşeli pencerelerin tahta pervazlarında süslü püslü oymalar vardı; aralarından sızıp döşemeye vuran ışık gizlerle doluydu: Kurtlar. Çiçekler. İguanalar. Güneş gökyüzünde ilerledikçe biçim değiştiriyorlar, akşam karanlığı çökerken de siliniyorlardı.

Kapılarda Hint meşesinden yapılma iki değil, tam dört tane kepenk vardı; eski günlerde hanımlar, alttaki kepenkleri kapalı tutar, belden aşağılarını göstermeden ortadaki pervaza dirseklerini dayar, satıcılarla pazarlık ederlerdi. Teknik açıdan bakılırsa, göğüsleri örtülü ama belden aşağısı çıplak olarak halı ya da bilezik satın alabilirlerdi. Teknik açıdan.

Bahçe yolundan ön verandaya çıkan dokuz dik basamak vardı. Bu yükseklik, verandaya bir sahne saygınlığı veriyor ve orada olup biten her şey bir gösteri havasına bürünüyor, önem kazanıyordu. Veranda, Bebek Kochamma'nın süs bahçesine, bahçenin çevresini dolaşan ve evin bulunduğu alçak

tepenin eteklerine doğru eğimle inen çakıl taşlı araba yoluna bakıyordu.

Derinliği olan bir verandaydı, öğle saatlerinde, güneş tam tepedeyken bile serinliğini korurdu.

Yere kırmızı çimento dökülürken, yaklaşık dokuz yüz yumurtanın beyazı içine katılmıştı. Pırıl pırıl parlıyordu.

Mammachi, iki yanında kayınbabasıyla kayınanasının resimleri asılı olan doldurulmuş, boncuk gözle bizon kafasının altında, üzerinde yeşil bir cam vazo duran hasır bir masanın yanında, alçak bir hasır iskemleye oturmuştu, vazonun içinde bir dal mor orkide vardı.

Öğle sonrası sessiz ve sıcaktı. Havada beklenti vardı.

Mammachi pırıl pırıl bir kemanı çenesinin altına yerleştirmişti. Ellili yılların modası, arkasını göstermeyen güneş gözlüğü siyahtı, uçları çekikti. Çerçevenin köşelerinde de elmas taklidi taşlar vardı. Mammachi'nin sarisi kolalı ve güzel kokuluydu. Kirli beyaz ve altın sarısı. Kulaklarındaki elmas küpeler birer küçük avize gibi parıldıyordu. Yakut yüzükleri parmaklarına bol geliyordu. Solgun, ince cildi, soğuyan sütün üzerindeki kaymak tabakası gibi kırışmıştı; ufacık, toz gibi serpilmiş kırmızı benleri vardı. Çok güzeldi. Yaşlı, alışılmadık, görkemliydi.

Elinde kemanıyla Kör Dul Ana.

Mammachi, gençliğinde öngörülü ve akıllıca davranarak dökülen saçlarının hepsini şifonyerinin üzerinde tuttuğu ufak, işlemeli bir çantanın içinde toplamıştı. Yeterli saç biriktirince bir filenin içine bir topuz yaptı, onu da mücevherlerini sakladığı kilitli kutuya koydu. Birkaç yıl önce, saçları seyrelip kırlaşmaya başladığında, dolgun gözüksün diye kapkara topuzunu ufacık, gümüş renkli başına firketeyle tutturdu. Onun kitabına göre kabul edilebilir bir şeydi bu, çünkü ne de olsa o saçların hepsi kendi saçlarıydı. Geceleyin, topuzunu çıkardığında torunlarının, başında kalan kır saçları yağlayıp sımsıkı, upuzun bir örgü yapmalarına, ucuna da lastik bir bant takmalarına izin verirdi. Torunlardan biri saçını

örerken öteki de sayısız benini sayardı. Sırayla yaparlardı bunu.

Mammachi'nin kafa derisinde, seyrek saçının özenle örttüğü yarım ay biçiminde yara izleri vardı. Geçmişte kalmış bir evlilikte yediği dayakların izleri. Pirinç vazonun bıraktığı yara izleri.

Mammachi *Lentement*'ı çalıyordu; Händel'in sol majör Su Müziği'ndeki 1 Numaralı Süit'i. Çekik uçlu güneş gözlüğünün ardındaki işe yaramaz gözleri kapalıydı, ama müziğin kemandan çıkışını ve bir duman gibi öğle sonrasının içine karışmasını görebiliyordu.

Kafasının içi, pırıl pırıl bir günün üzerine kapatılmış koyu renk perdeli bir oda gibiydi.

Keman çalarken düşünceleri, yıllarca geriye, satmak üzere hazırladığı ilk turşulara gitti. Ne kadar da güzel görünüyorlardı! Şişeleyip ağızlarını kapamış, yatağının başucundaki masanın üzerine koymuştu, sabah uyanır uyanmaz ilk dokunduğu şeyin o şişeler olmasını istiyordu. O gece erkenden yatmış, ama gece yarısını biraz geçe uyanmıştı. Eliyle şişenin birini yoklamış ama meraklı parmakları yağ içinde kalmıştı. Turşu şişeleri bir yağ gölünün içindeydi. Her yer yağ içindeydi. Termos şişesinin altında bir yağ halkası vardı. İncil'inin altı yağlıydı. Başucundaki masanın her yeri. Turşulanan mangolar yağı emip şişmişler, şişince de yağ şişeden taşmıştı.

Mammachi, Chacko'nun kendisine aldığı *Ev Konserveleri* kitabına başvurduysa da orada bir çözüm bulamamıştı. Sonra, Annamma Chandy'nin, Bombay'daki Padma Turşuları'nın Bölge Müdürü olan kayınbiraderine bir mektup yazdırtmıştı. Adam, Mammachi'ye kullandığı koruyucunun oranını artırmasını önermişti. Ve tuzu. Bunun yardımı olduysa da sorunu kökünden çözememişti. Şimdi bile, onca yıl sonra Cennet Turşularının şişeleri hâlâ sızıntı yapıyordu. Belli belirsiz, ama yine de sızdırıyorlardı; uzun yolculuklarda etiketler yağlanıp şeffaflaşıyordu. Turşuların tuzu da fazla kaçmış oluyordu.

Mammachi, bir gün gelip kusursuz turşu yapma sanatını başarıp başaramayacağını ve Sophie Mol'un buzlu üzüm suyundan hoşlanıp hoşlanmadığını merak etti. Bir bardağın içinde soğuk, mor bir meyve suyu.

Sonra Margaret Kochamma'yı düşündü ve Händel'in müziğinin ağır, akıcı notaları tizleşip yükseldi.

Mammachi, Margaret Kochamma'yla hiç karşılaşmamıştı. Ama ondan yine de nefret ediyordu. *Dükkâncının kızı*; Mammachi'nin kafasında Margaret'in yeri buydu. Mammachi'nin dünyasının düzeni böyleydi. Kottayam'da bir düğüne davet edildiğinde bütün zamanını, yanındaki kişinin kulağına, 'Gelinin anne tarafından dedesi babamın marangozuydu. Kunjukutty Eapen? Onun da büyükbüyükannesinin kız kardeşi Trivandrum'da ebelik yapıyordu. Bütün bu tepe kocamın ailesine aitti,' diye fısıldayarak geçirirdi.

Kuşkusuz, Margaret Kochamma İngiltere tahtının varisi bile olmuş olsa Mammachi ondan yine de nefret ederdi. Mammachi'yi öfkelendiren yalnızca onun işçi sınıfından gelmesi değildi. Chacko'nun karısı olduğu için nefret ediyordu ondan. Onu terk etmiş olduğu için. Ama Chacko'yla kalmış olsaydı daha da fazla nefret ederdi ondan.

Chacko'nun, Pappachi'nin Mammachi'yi dövmesine (Pappachi karısı yerine kendi iskemlesini kırmıştı) engel olduğu gün, Mammachi kadınlığına ait her şeyi toplayıp Chacko'ya emanet etmişti. O günden sonra da Chacko, Mammachi'nin bütün kadınsı duygularının toplandığı bir kap olmuştu. Onun Erkeği olmuştu. Tek Aşkı.

Mammachi, Chacko'nun fabrikadaki kadınlarla olan çapkınlıklarının farkındaydı, ama artık bunlardan incinmiyordu. Bebek Kochamma bu konuyu açtığında Mammachi gerginleşip, gerilirdi.

"Bir erkek olarak bazı ihtiyaçları olacak tabii," derdi, soğuk soğuk.

Ne tuhaftır ki Bebek Kochamma bu açıklamayı kabullendi, Erkeğin İhtiyaçları denen o gizemli, gizliden gizliye insanı heyecanlandıran kavram, Ayemenem'deki evde kayıt-

sız şartsız onay gördü. Ne Mammachi ne de Bebek Kochamma, Chacko'nun Marksist düşünce tarzıyla feodal libidosunun birbirine ters düştüğünü düşünmüyorlardı. Tek korkuları, İyi Ailelerden gelen erkekleri, gebe bıraktıkları hizmetçi kızlarla evlenmeye zorlayan Naksalitlerdi. Namludan fırladığı zaman ailenin İyi Adını sonsuza kadar silecek olan kurşunun hiç beklenmedik bir taraftan geleceği akıllarının köşesinden bile geçmiyordu.

'İhtiyaç' nesneleri evin *içinden* geçmesinler diye Mammachi, evin doğu kanadında Chacko'nun odasına açılan ayrı bir giriş yaptırtmıştı. Kadınları mutlu etmek için gizlice para sokuşturuyordu ellerine. İhtiyaçları olduğu için alıyorlardı onlar da. Küçük çocukları, yaşlı ana-babaları vardı. Ya da bütün paralarını barlarda harcayan kocaları. Bu uygulama Mammachi'nin işine geliyordu, çünkü onun kafasında, ücret her şeyi *çözümlerdi*. Cinselliği aşktan ayırırdı. İhtiyaçları Duygulardan.

Margaret Kochamma ise bambaşka yapıda biriydi. Mammachi'nin bunu öğreneceği bir yol olmadığından (aslında bir keresinde, çarşaflarda leke var mı baksın diye Kochu Maria'yı zorlamıştı), Margaret Kochamma'nın Chacko'yla yeniden cinsel ilişkiye girmemesini ummaktan başka yapacağı bir şey yoktu. Margaret Kochamma Ayemenem'deyken, Mammachi, onun yıkanmak üzere çamaşır sepetine bıraktığı giysilerinin ceplerine para koydu, yoksa duygularını zaptedemeyecekti. Margaret Kochamma bu paraları hiçbir zaman geri vermedi, çünkü onları bulmadı. Dadı Aniyan, giysiler yıkanmadan önce ceplerini boşaltırdı. Mammachi bunu biliyordu, ama Margaret Kochamma'nun suskunluğunu, oğluna yaptığını varsaydığı lütufların bedeli olarak sessizce kabul edişi olarak yorumlamayı yeğliyordu.

Böylece Mammachi Margaret Kochamma'yı ötekiler gibi bir fahişe olarak görerek tatmin oldu; dadı Aniyan her gün ele geçirdiği paralarla mutlu oldu ve elbette ki Margaret Kochamma bütün bu düzenlemeden çok şükür ki habersiz kaldı.

Kuyunun yanındaki tüneğinden kirli bir guguk kuşu, *Vup Vup* diye bağırdı ve pas kızılı kanatlarını çırptı.

Bir karga sabun çaldı, sabun gagasında köpürdü.

Karanlık, dumanlı mutfakta Kochu Maria ayak parmaklarının üzerinde durarak yüksek, iki katlı, EVİNE HOŞ GELDİN SEVGİLİ SOPHİE MOL pastasını erimiş şekerle kapladı. Süryani kadınların çoğu daha o günlerde sari giymeye başlamışlarsa da Kochu Maria hâlâ tertemiz yarım kollu, V-yakalı beyaz *chatta* ve kaba etlerinin üzerinde sert bir yelpaze gibi katlanan beyaz *mundu*sunu giyiyordu. Mammachi'nin evin içindeyken giymesinde ısrar ettiği mavi-beyaz kareli, fırfırlı, oldukça uyumsuz hizmetçi önlüğü Kochu Maria'nın yelpazesini hemen hemen gizlemişti.

Kochu Maria'nın kısa, kalın kolları vardı, parmakları küçük sosislere benziyordu, geniş etli burnunun delikleri yayvandı. Derisinin derin kırışıkları, burnunu çenesinin iki yanıyla birleştiriyor ve yüzünün o bölümünü, bir hayvan burnu gibi, öbür taraftan ayırıyordu. Başı bedenine oranla çok büyüktü. Biyoloji laboratuarındaki formaldehid dolu kavanozundan kaçıp zamanla kırışıkları açılıp şişen bir cenine benziyordu.

Gösterişli göğüslerini bastırsın diye sımsıkı bağladığı korsajının altında ıslak kâğıt paraları saklıyordu. Ağır kunukku küpeleri altındandı. Kulak memeleri, uzayıp ağırlaşmış birer halkaya dönüşmüştü, boynunun iki yanında sağa sola savruluyorlar, küpeleri de atlıkarıncaya binmiş neşeli çocuklara benziyorlardı. Sağ kulak memesi bir keresinde yarılmış, Dr.Verghese Verghese tarafından dikilmişti. Kochu Maria kunukku'sunu takmaktan asla vazgeçemezdi; çünkü vazgeçmiş olsaydı, az gelirli aşçılık işine karşın (ayda yetmiş beş rupi) onun bir Süryani ve Mar Thoma Kilisesinin üyesi olduğunu insanlar nasıl bilebilirlerdi? Pelaya ya da Pulaya ya da Paravan değildi o. *Dokunulabilir*, üst kasttan bir Hıristiyandı (bir çay poşetinden süzülen çay gibi sızmıştı Hıristiyanlık onun içine). Dikiş atılıp onarılmış yarık kulak memeleri çok daha iyi bir seçenekti.

Kochu Maria, içinde bekleyen televizyon hastasıyla henüz tanışmamıştı. Hulk Hogan hastasıyla. Henüz bir televizyon alıcısı görmemişti. Televizyon diye bir şeyin var olduğuna inanmazdı. Böyle bir şeyin var olduğunu öne süren olsaydı Kochu Maria bunu kendi zekâsına bir hakaret olarak alırdı. Başka insanların dış dünyayla ilgili değişik görüşlerini dinlemekten bıkmıştı Kochu Maria. Aslında bu görüşleri, kendi eğitimsizliğine ve (daha önceki) safdilliğine kasıtlı olarak yapılmış bir hakaret olarak görüyordu. Kochu Maria, doğuştan sahip olduğu yaradılışını kararlı bir biçimde tersine çevirmiş, kimsenin söylediği şeye inanmamayı yeğlemişti. Birkaç ay önce, temmuz'da Rahel ona Neil Armstrong adında bir Amerikalı astronotun ayın yüzünde yürüdüğünü söylediğinde alaylı alaylı gülmüş ve O. Muthachen adında bir Malayali akrobat da güneşin yüzünde takla atıyor demişti. Burnunun içinde kurşunkalemlerle. Henüz hiçbir Amerikalı görmemiş olsa da böyle insanların var olduğunu kabul etmeye hazırdı. Neil Armstrong'un tuhaf ama akla yakın bir ad olabileceğine inanmaya da hazırdı. Ama ay yüzünde yürüme hikâyesi? Hayır efendim. Okuyamadığı *Malayala Manorama* gazetesindeki bulanık gri resimlere de hiç güvenmiyordu.

Estha *'Et tu, Kochu Maria!'* dediğinde onun kendisine İngilizce olarak hakaret ettiğinde ısrarlıydı. Bu sözcüklerin, *'Kochu Maria, seni çirkin kara cüce'* gibi bir anlamı olduğunu düşünüyordu. Estha'yı şikâyet etmek için uygun zamanı kolluyordu.

Kocaman pastayı şekerle süslemeyi bitirdi. Sonra başını arkaya atıp geri kalan erimiş şekeri dilinin üstüne sıktı. Pembe bir Kochu-Maria-dilinin üzerinde bitmez tükenmez kıvrım kıvrım çikolatadan diş macunu. Mammachi verandadan, 'Kochu Mariye! Arabanın sesini duyuyorum!' diye bağırdığında, ağzı erimiş şeker doluydu, yanıt veremedi. Ağzındaki şekeri bitirdiğinde, dilini dişlerinin üstünden geçirdi, arkasından da sanki ekşi bir şey yemiş gibi, peş peşe dilini damağında şaklattı.

Uzaktan gelen gökmavisi araba sesleri (otobüs durağının, okulun, sarı kilisenin ve kauçuk ağaçlarının arasındaki inişli çıkışlı kırmızı yolun yanından geçen) duyulduğunda, Cennet Turşularının kasvetli, isli arazisinin içinde mırıltılar yükseldi.

Turşulama işi (ve ezme, dilimleme, kaynatma ve karıştırma, süzgeçten geçirme, tuzlama, kurutma, tartma ve şişeleme) durdu.

'*Chacko Saar vannu*' diye uzayıp gitti fısıltılar. Kesen bıçaklar indirildi. Sebzeler kocaman çelik sahanlarda, yarı doğranmış bırakıldı. Kederli acı asmakabakları, yarım ananaslar. Renkli kauçuktan parmak kılıfları (cıvıl cıvıl kalın prezervatifler gibi parlaktılar) çıkartıldılar. Turşulu eller yıkanıp kobalt mavisi önlüklere kurulandılar. Dağılan saç bukleleri yakalanıp beyaz başörtülerin altına sokuldular. Önlüklerin altına sıkıştırılmış olan *mundu*lar serbest bırakıldılar. Fabrikanın tel örgü kapıları yaylı menteşelerinden kurtulup kendi kendilerine gürültüyle kapandılar.

Bahçe yolunun bir tarafında, eski pınarın yanında, *kodam puli* ağacının gölgesinde, yeşilsıcaklıkta, mavi önlüklü sessiz bir kalabalık, seyretmek üzere toplandı.

Mavi önlüklü, beyaz kepliydiler; bir öbek mavi ve beyaz bayrak gibi.

Achoo, Jose, Yako, Anian, Elayan, Kuttan, Vijayan, Vawa, Joy, Sumathi, Ammal, Annamma, Kanakamma, Latha, Sushila, Vijayamma, Jollykutty, Mollykutty, Lucykutty, Beena Mol (otobüs adı taşıyan kızlar). Kalın bir sadakat tabakası altına gizlenen huzursuzluğun ilk kıpırtıları.

Gökmavisi Plymouth kapıdan girdi, çakıllı kum döşeli bahçe yolunda küçük midye kabuklarını ezerek, sarı ve kırmızı küçük çakıl taşlarını kırarak ilerledi. Çocuklar sağa sola devrildiler.

Çöken fıskiyeler.

Yassılan kabarık bukleler.

Buruşuk geniş paçalı bir sarı pantolon, sevilen bir çanta. Saat farkından rahatsız ve uyuruyanık. Sonra da şiş ayakbilekli yetişkinler. Çok oturdukları için yavaş yürüyorlardı.

"Geldiniz mi?" diye sordu Mammachi, çekik kenarlı, koyu renkli gözlüğünü yeni seslere çevirerek: çarpılan araba kapılarına, arabadan inişlere. Kemanını çenesinden çekti.

"Mammachi!" dedi Rahel güzel kör büyükannesine. "Estha kustu! Hem de *Neşeli Günler*'in tam ortasında! Ve..."

Ammu kızına yavaşça dokundu. Omzuna. Bu dokunuş Şişşt... demekti. Rahel çevresine bakındı, bir Oyun'un içinde olduğunu gördü. Ama kendi rolü küçüktü.

Yalnızca dekordu o. Bir çiçek belki. Ya da bir ağaç.

Kalabalığın içindeki yüzlerden biri. Kasabadan biri.

Rahel'e merhaba diyen olmadı. Yeşilsıcaktaki mavi kalabalık bile.

"Nerede o?" diye sordu Mammachi araba seslerine. "Sophie Mol'um nerede? Gel de göreyim seni."

Mammachi konuşurken, bir tapınak filinin ışıltılı şemsiyesi gibi başının üstünde bekleyen ezgi ufalandı, toz gibi yavaşça dağıldı, yere çöktü.

Kitlelerin Adamına Ne Oldu? elbisesi ve karnı doyurulmuş kravatıyla Chacko, Margaret Kochamma'yla Sophie Mol'u az önce kazanmış olduğu bir çift tenis kupası gibi dokuz kırmızı basamaktan çıkardı.

Bir kez daha, yalnızca Küçük Şeyler söylendi. Büyük Şeyler söylenmeden içerde kaldılar. "Merhaba Mammachi," dedi Margaret Kochamma (kimi zaman tokat atan) sevimli okul öğretmeni sesiyle. "Bizi kabul ettiğin için sağol. Uzaklaşmaya çok ihtiyacımız vardı."

Mammachi'nin burnuna uçak teriyle karışmış ucuz bir parfüm kokusu geldi. (Kendisinin, kutuda sakladığı tatlı yeşil deri kesesi içinde bir şişe Dior parfümü vardı.)

Margaret Kochamma, Mammachi'nin elini tuttu. Parmakları yumuşaktı, yakut yüzükleri sertti.

"Merhaba Margaret," dedi Mammachi (ne kabaydı, ne de kibar), koyu renk gözlüğü hâlâ gözündeydi. "Ayeme-

nem'e hoş geldin. Seni göremediğime üzgünüm. Biliyorsundur, neredeyse körüm ben." Ağır, temkinli bir sesle konuşuyordu.

"Ah, üzülmeyin," dedi Margaret Kochamma. "Zaten feci göründüğüme eminim." Tereddütle güldü, doğru yanıtı verdiğinden emin değildi.

"Doğru değil," dedi Chacko. Annesinin göremediği gururlu bir gülümseme vardı dudaklarında. "Her zamanki gibi güzel."

"Olanları duyunca çok üzüldüm... Joe'ya," dedi Mammachi. Az üzgünmüş gibi çıkmıştı sesi. Pek üzgün değilmiş gibi.

Kısa bir Joe'ya-Üzüldüm sessizliği oldu.

"Nerede benim Sophie Mol'um?" dedi Mammachi. "Gel de büyükannen sana bir baksın."

Sophie Mol'u Mammachi'nin yanına götürdüler. Mammachi koyu renkli güneş gözlüğünü yukarı itti. Çekik kedi gözleri gibi o küflü bizon kafasına baktı gözlük. Küflü bizon, "*Hayır*," dedi, "*Kesinlikle hayır.*" Küflü Bizonca dilinde.

Kornea naklinden sonra bile Mammachi yalnızca ışıkla gölgeyi seçebiliyordu. Kapının eşiğinde biri durunca kapının eşiğinde birinin durduğunu fark edebiliyordu. Ama kim olduğunu değil. Bir çeki, ya da makbuzu ya da kâğıt parayı okuyabiliyordu ama ancak kirpikleri değene kadar gözüne yaklaştırıldığında. O zaman kâğıdı sımsıkı tutuyor, gözünü yazının üzerinde gezdiriyordu. Bir sözcükten ötekine geçiriyordu.

Peri giysili kasabalı, Mammachi'nin Sophie Mol'e bakabilmek için onu iyice yanına çektiğini gördü. Bir çek gibi okuyabilmek için. Bir kâğıt para gibi incelemek için. Mammachi'nin (daha iyi gören gözüyle) gördüğü, kızılkahve saçlar (Ne... Neredeyse sarışın), tombul, çilli iki yanak (Ne... Neredeyse pembe) ve mavigrimavi gözlerdi.

"Pappacchi'nin burnu," dedi Mammachi. "Söylesene, güzel bir kız mısın sen?" diye sordu Sophie Mol'a.

"Evet," dedi Sophie Mol.

"Boyun uzun mu?"

"Yaşıma göre uzun," dedi Sophie Mol. "Çok uzun," dedi Bebek Kochamma. "Estha'dan daha uzun."

"Yaşı daha büyük," dedi Ammu.

"Olsun..." dedi Bebek Kochamma.

Biraz uzakta, Velutha kauçuk ağaçlarının arasındaki kestirme yolda ilerliyordu. Belden yukarısı çıplaktı. Bir demet elektrik kablosunu omzunun üzerine atmıştı. Lacivert-siyah desenli *mundu*sunu dizlerinin üstünde gevşekçe kıvırmıştı. Sırtında, doğum lekesinin uğurlu yaprağı (musonların zamanında gelmesini sağlayan) vardı. Gecenin içindeki sonbahar yaprağı.

Ağaçların arasından sıyrılıp bahçe yoluna adım atmadan Rahel onu gördü, Oyun'un içinden çıkıp ona doğru gitti.

Ammu Rahel'in gidişini gördü.

Onların sahne dışında, uzun uzadıya resmi selamlaşmalarını izledi. Velutha, kendisine öğretildiği gibi diz kırarak selam verdi, *mundu*su bir eteklik gibi, *Kral'ın Kahvaltısı*'ndaki İngiliz sütçü kadınınki gibi yayılmıştı. Rahel diz kırdı (ve dizini kır, dedi). Sonra küçük parmaklarını birbirine geçirdiler ve bir iş toplantısına katılan bankerler gibi ciddi ciddi el sıkıştılar.

Koyu yeşil renkteki ağaçların arasından süzülen benekli güneş ışığında Ammu, Velutha'nın kızını kolayca, sanki kız içi hava doldurulmuş bir çocukmuş gibi havaya kaldırdığını gördü. Velutha kızı havaya fırlatıp tekrar kucakladığında, Ammu Rahel'in yüzünde havalanan çocukların müthiş keyfini gördü.

Velutha'nın karnındaki kasların gerildiğini ve bir tabaka çikolatadaki dilimler gibi derisinin altında kabardığını gördü. Bedeni ne kadar da değişmiş diye düşündü; kasları gelişmemiş bir gencin bedeni olmaktan sessizce çıkıp bir erkek bedenine dönüşmüştü. Sert çizgili ve sıkı. Bir yüzücünün bedeni. Bir yüzücü-marangozun bedeni. Parlak bir beden cilasıyla parlatılmış.

Elmacık kemikleri çıkık, gülüşü beyaz ve çarpıcıydı.

Ammu'ya Velutha'nın çocukluğunu anımsatan da bu gülümsemeydi. Onun, Vellya Paapen'e hindistancevizlerinin sayımında yardım edişini. Ammu için yaptığı armağanları, Ammu alırken eline dokunmasın diye avucunun üzerinde dümdüz tutup uzatışını. Kayıkları, kutuları, küçük yeldeğirmenlerini. Ona Ammukutty deyişini. Küçük Ammu. Oysa Ammu ondan küçük değildi ki. Şimdi ona bakarken, elinde olmadan, bu adamın eskinin küçük çocuğuna ne kadar da az benzediğini düşünüyordu. Çocukluktan erkekliğe geçerken yanına gülümsemesinden başka bir şey almamıştı.

Ammu birden, Rahel'in yürüyüşte gördüğü kişinin o olmuş olmasını diledi. Bayrağını ve boğumlu kolunu öfkeyle kaldıranın o olmuş olmasını. Onun neşe maskesinin altında, Ammu'nun da baş kaldırdığı o kendinden hoşnut, düzenli dünyaya karşı canlı, şaşmaz bir öfke beslemiş olmasını umdu.

Keşke o olmuş olsa, dedi.

Kızının onun yanında nasıl da bedensel bir rahatlık içinde olduğunu görünce şaşırdı. Çocuğunun, *kendisini* tümüyle dışarda bırakan bir alt-dünyaya sahip olması onu şaşırtmıştı. Gülümsemelerden ve kahkahalardan oluşan bu dokunma dünyasında onun, annesinin yeri yoktu. Ammu, incecik, belli belirsiz bir kıskançlığın düşüncelerini gölgelediğini sezer gibi oldu. Kimi kıskandığını düşünmek istemedi. Adamı mı, yoksa kendi çocuğunu mu. Yoksa yalnızca onların, birbirine geçirilen küçük parmaklardan ve apansız gülümsemelerden oluşan dünyasını mı.

Güneş ışıkları bedeninde pul pul oynaşırken, kucağında Ammu'nun kızıyla kauçuk ağaçlarının gölgesinde duran adam başını kaldırdı ve Ammu'nun bakışlarıyla karşılaştı. O bir tek anda yüzyıllar iç içe geçti. Tarih, boş bulunmuştu, habersiz yakalanmıştı. Eski bir yılan derisi gibi sıyrılıp atılmıştı. Eski savaşlardan ve geri geri yürüme günlerinden kalma yara izleri, işaretler ve yaralar, hepsi atılmıştı. Tarih yok olurken yerine, tıpkı nehir yatağındaki su ya da gökyüzün-

deki güneş kadar somut bir ışıltı, bir aura bırakmıştı. Sıcak bir günün ısısı ya da gergin bir oltanın ucundaki balığın çekişi kadar kolayca hissediliyordu. Öyle belirgindi ki kimse görmüyordu.

İşte o kısacık anda Velutha başını kaldırıp baktı ve daha önce görmediği şeyler gördü. O güne kadar sınırların ötesinde kalmış, Tarih'in perdelerinin karanlıkta bırakmış olduğu şeyler.

Basit şeyler.

Örneğin, Rahel'in annesinin bir kadın olduğunu gördü Velutha.

Gülümseyince gamzelerinin çukurlaştığını ve gözlerinden gülümseme silindikten sonra bile bu gamzelerin kaldığını. Kahverengi kollarının yuvarlak, sağlam ve kusursuz olduğunu. Omuzlarının parladığını ama gözlerinin bir başka yerde olduğunu. Ona armağan verdiğinde, o dokunmak zorunda kalmasın diye bu armağanların, kayıkların ve kutuların ve yel değirmenlerinin, artık avcunun üstünde verilmesine gerek olmadığını. Armağan veren tek kişinin kendisi olmadığını da gördü. O'nun da kendisine verecek armağanları vardı.

Bu bilinç, içine kolayca, tıpkı bir bıçağın keskin kenarı gibi girdi. Aynı anda hem soğudu hem ısındı. Yalnızca bir an sürdü.

Ammu onun gördüğünü gördü. Başını öte yana çevirdi. Velutha da çevirdi. Tarih'in şeytanları o ikisini almak üzere geri döndüler. Onları, Tarih'in eski, yırtık derisine sarmak ve asıl yaşadıkları yere sürüklemek istediler. Kimin sevileceğini Aşk Yasalarının belirlediği yere. Ve nasıl. Ve ne kadar.

Ammu verandaya çıktı, Sahnedeki Oyun'a geri döndü. Titriyordu.

Velutha, kucağındaki Büyükelçi S. Çekiergesi'ne baktı. Kızı yere bıraktı. O da titriyordu.

"Şu haline bak!" dedi, kızın gülünç, kabarık giysisine bakarak. "Ne güzel! Evleniyor musun?"

Rahel onun koltuk altlarına saldırıp acımasızca gıdıkladı. *Gıdık gıdık gıdık!* "Dün seni *gördüm*," dedi.

"Nerede?" Velutha sesinin yüksek perdeden ve şaşkın çıkmasına gayret etmişti.

"Yalancı," dedi Rahel. "Yalancı ve numaracı. Seni gördüm. Bir komünisttin, gömleğin ve bayrağın vardı. *Ve de* beni görmemiş gibi yaptın."

"*Aiyyo kashtam*," dedi Velutha. "Böyle şey yapar mıyım? *Sen* söyle, Velutha böyle bir şey *yapar mı*? Kayıp ikiz kardeşimi görmüş olmalısın."

"Hangi kayıp ikiz kardeşin?"

"Urumban, aptalım... Kochi'de oturan."

"Hangi Urumban?" Sonra Velutha'nın gözlerindeki pırıltıyı gördü. "Yalancı! Senin ikiz kardeşin yok! Urumban filan değildi! Sendin!"

Velutha güldü. İçten gelen, güzel bir gülüşü vardı.

"Ben değildim," dedi. "Ben hastaydım, yatıyordum."

"Bak, gülümsüyorsun," dedi Rahel. "Bu da o sendin demek oluyor. Gülümsemenin anlamı budur: O sendin."

"Bu yalnız İngilizce'de bu anlama gelir," dedi Velutha. "Öğretmenim hep şunu söylerdi: Malayalam dilinde gülümsüyorsam ben değilimdir."

Bunun anlamını çıkarmak Rahel'in bir dakikasını aldı. Bir kez daha saldırdı adama. *Gıdık gıdık gıdık!*

Hâlâ gülen Velutha, Sophie'yi görmek için Oyun'un sahnelendiği yere baktı. "Bizim Sophie Mol nerede? Şuna bir bakalım. Onu getirmeyi unutmadın değil mi, yoksa getirmedin mi?"

"Oraya bakma," dedi Rahel sertçe.

Kauçuk ağaçlarını bahçe yolundan ayıran beton korkuluğun üzerine çıkıp elleriyle Velutha'nın gözlerini kapattı.

"Neden?" diye sordu Velutha.

"Çünkü," dedi Rahel, "bakmanı istemiyorum."

"Estha Mon nerede?" diye sordu Velutha. Bacaklarını beline dolayan, yapışkan küçük elleriyle de gözlerini kapa-

tan bir Büyükelçi (Havaalanı Perisi kılığındaki bir Sopa Çekirgesi kılığında) sırtında sallanırken. "Onu görmedim."

"Onu Koçin'de sattık biz," dedi Rahel gamsızca. "Bir çuval pirince. Bir de el fenerine."

Kabarık, sert giysisinin dantel çiçekleri, Velutha'nın sırtında kaba izler bırakıyordu. Kara bir sırtta boy veren dantel çiçekler ve bir uğurlu yaprak.

Rahel gözleriyle Oyun'un içinde Estha'yı aradıysa da bulamadı.

Kısacık Kochu Maria, kocaman pastasının arkasından geldi.

"Pasta geldi," dedi, Mammachi'ye, biraz yüksek bir sesle.

Kochu Maria, Mammachi'yle konuşurken sesini hep biraz yükseltirdi, bunun nedeni, gözlerin az görmesinin öteki duyuları da etkilediğini sanmasıydı.

"*Kando, Kochu Mariye?*" dedi Mammachi. "Sophie Mol'umuzu görüyor musun?"

"*Kandoo*, Kochamma," dedi Kochu Maria, sesini iyice yükselterek. "Onu görebiliyorum."

Dudaklarını iyice gererek Sophie'ye gülümsedi. Onunla aynı boydaydı. Ne kadar da çabalasa boyu Süryaniler kadar uzun olamıyordu.

"Teni annesiyle aynı renkte," dedi Kochu Maria.

"Pappachi'nin burnunu almış," diye ısrar etti Mammachi.

"Onu bilmem ama çok güzel bu kız," diye bağırdı Kochu Maria. "*Sundarikutty.* Küçük bir melek."

Küçükmelekler kumsal-rengi olurlar ve geniş paçalı pantolonlar giyerlerdi.

Küçükşeytanlarsa Havaalanı Perisi giysileri içinde çamurrengi olurlardı, alınlarında da boynuza dönüşebilecek şişlikler bulunurdu. Tokyo'da Aşk'la tutturulmuş fıskiyeleri olurdu. Ve tersten okuma alışkanlıkları.

Ve zahmet edip bakarsanız gözlerinde Şeytanı görürdünüz.

Kochu Maria Sophie'nin iki elini ellerine aldı, avuçlarını yukarı çevirip yüzüne götürdü ve derin derin kokladı.

"Ne yapıyor?" diye sordu Sophie; narin Londralı elleri nasırlı Ayemenemli ellerin arasındaydı. "Kim bu, neden ellerimi kokluyor?"

"Aşçı o," dedi Chacko. "O insanı böyle öper."

"Öpmek mi?" Sophie Mol ikna olmamıştı, ama ilgi duymuştu.

"Ne müthiş bir şey!" dedi Margaret Kochamma. "Bir tür koklama! Kadınlarla erkekler de birbirlerine böyle mi yaparlar?"

Sözlerinin tam olarak bu anlama gelmesini istememişti, kızardı. Evrende, utanmış okul öğretmeni biçiminde bir delik.

"Hep yaparlar!" dedi Ammu, ağzının içinde alaycı bir şeyler gevelemeyi amaçlamıştı, ama sesi yüksek perdeden çıkmıştı. "Bizde bebekler böyle doğar."

Chacko onu tokatlamadı.

O da ona tokat atmadı.

Ama Beklenti Dolu Hava öfkelendi.

"Sanırım karıma bir özür borçlusun Ammu," dedi Chacko, koruyucu, sahiplenici bir havayla (Margaret Kochamma'nın *'Eski karın, Chacko'* demeyeceğini ve elindeki gülü suratına doğru sallamayacağını umuyordu).

"Yo, hayır!" dedi Margaret Kochamma. "Benim suçumdu! Ben öyle demek istememiştim... Demek istediğim... Yani büyüleyici bir düşünce..."

"Kesinlikle sorulabilecek bir soruydu," dedi Chacko. "Bence Ammu özür dilemeli."

"Varlığı yeni keşfedilen lanet olası bir kabile gibi davranmak zorunda mıyız?" diye sordu Ammu.

"Aman Tanrım!" dedi Margaret Kochamma.

Oyun'un öfkeli sessizliğinde (yeşilsıcaktaki mavi kalabalık hâlâ seyrediyordu) Ammu Plymouth'un yanına yürüdü,

bavulunu aldı, kapıyı çarparak kapattı ve odasına gitti; omuzları parlıyordu; bu küstahlığı nereden öğrendiğini herkes merak etti.

Gerçeği söylemek gerekirse merak edilmeyecek şey de değildi bu.

Çünkü Ammu, böyle düşünmesine neden olabilecek ne eğitime sahipti ne o tür kitapları okumuştu ne de böyle insanlarla tanışmıştı.

Ama yapısı öyleydi.

Çocukken, okuması için kendisine verilen Baba Ayı, Ana Ayı masallarını umursamamayı kısa sürede öğrenmişti. Kendi dünyasında, Baba Ayı Ana Ayıyı bakır vazolarla dövüyordu, Ana Ayı da bu dayaklara sessiz bir çaresizlikle katlanıyordu.

Ammu büyüme çağında babasının iğrenç ağını örmesini izlemişti. Konuklara sevimli ve güler yüzlü davranıyordu, üstelik bu konuklar beyazsa neredeyse yaltaklanıyordu onlara. Yetimhanelere ve cüzam hastanelerine bağışta bulunuyordu. Halkın arasında bilgili, eli açık ve ahlaklı adam imajını geliştirmek için çaba harcıyordu. Ama karısı ve çocuklarıyla yalnız kaldığında canavar gibi, işkilli bir zorbaya dönüşüyordu, kurnazlığı kötüye çalışan birine. İkisini de dövüyor, aşağılıyordu, sonra da böyle harika bir kocaya ve babaya sahip oldukları için kendilerine gıptayla bakan arkadaşlarına katlanmak zorunda bırakıyordu onları.

Pappachi ansızın işinden çıkıp gelir ve Mammachi'yle kendisini dövüp evden dışarı atardı, bu yüzden Ammu, Delhi'deki evlerini çevreleyen mehndi çalılığının içinde saklanarak soğuk geceler geçirmişti (İyi Aileler onları görmesin diye dikilmişti bu çalılık).

Böyle bir gecede dokuz yaşındaki Ammu annesiyle çalılığın içinde saklanırken odadan odaya seğirten Pappachi'nin ince siluetini ışıklı pencerelerde görmüştü. Karısıyla kızını dövmek (Chacko okuldaydı) ona yetmemişti, perdeleri yırt-

mış, mobilyaları tekmelemiş, bir lambayı yere atıp parçalamıştı. Işıklar söndükten bir saat sonra, Mammachi'nin korkulu yalvarmalarına aldırmayan küçük Ammu dünyada her şeyden çok sevdiği lastik çizmelerini kurtarmak için havalandırma deliklerinden birinin içinden sürünerek eve girmişti. Çizmeleri bir kâğıt torbaya koymuş ve sürünerek salona dönmüştü ki birden ışıklar yanıverdi.

Pappachi bütün o zaman boyunca abanoz ağacından yapılma sallanan iskemlesinde oturmuş, karanlıkta sessizce sallanmıştı. Kızını yakaladığında hiçbir şey söylemedi. Fildişi saplı binici kırbacıyla (fotoğrafçıda çekilen fotoğrafta kucağında tuttuğu kırbaç) kamçıladı onu. Ammu ağlamadı. Kızı dövmeye son verince gidip Mammachi'nin dikiş kutusundan nakış makasını getirmesini istedi ondan. Kraliyet Böcekbilimcisi, Ammu'nun gözlerinin önünde onun yeni lastik çizmelerini annesinin nakış makasıyla parçaladı. Siyah lastik şeritler yere düştü. Makastan yumuşak makas sesleri çıkıyordu. Ammu, annesinin pencerede beliren gergin, korkulu yüzüne bakmadı. Sevdiği lastik çizmelerin paramparça olması on dakika sürdü. Son lastik şerit de yere düştüğünde babası ona soğuk, ifadesiz gözlerle baktı ve sallandı, sallandı, sallandı. Kıvrılıp bükülen lastik yılanlardan oluşan bir denizin ortasında.

Ammu büyürken bu soğuk, hesaplı gaddarlıkla birlikte yaşamayı öğrendi. Bütün yaşamı boyunca içinde, Büyük Biri tarafından eziyet gören Küçük Birinin içinde büyüyen gururlu adalet duygusunu ve inatçı, pervasız mizacı geliştirdi. Kavgalardan ve tartışmalardan kaçınmak için özellikle hiçbir şey yapmadı. Aslında onun bunları arandığı, hatta zevkini çıkardığı bile söylenebilir.

"Gitti mi?" diye sordu Mammachi çevresini saran sessizliğe.

"Gitti," dedi Kochu Maria yüksek sesle.

"Hindistan'da 'Lanet Olsun' denmesine izin verilir mi?" diye sordu Sophie Mol.

"Kim söyledi onu?" diye sordu Chacko.

"O söyledi," dedi Sophie Mol. "Ammu Hala. Lanet olası kabile, dedi."

"Pastayı kes de herkese birer dilim ver," dedi Mammachi.

"Çünkü İngiltere'de böyle söylememize izin verilmez," dedi Sophie Mol, Chacko'ya.

"Neyi söylemenize?" diye sordu Chacko.

"Le A Ne E Te O Le A Se I, dememize," dedi Sophie Mol.

Mammachi görmeyen gözlerle pırıl pırıl öğle sonrasına baktı. "Herkes burada mı," diye sordu.

"*Oower*, Kochamma," dedi yeşilsıcaktaki mavi kalabalık. "Hepimiz buradayız."

Sahnedeki Oyun'un dışında Rahel Velutha'ya, "*Biz* orada değiliz," dedi. "Öyle değil mi? Oynamıyoruz bile."

"Çok haklısın," dedi Velutha. "Oynamıyoruz bile. Ama benim asıl bilmek istediğim, bizim Esthappappychachen Kuttappen Peter Mon'un nerede olduğu."

Ve kauçuk ağaçlarının arasmda zevkli, soluk kesici, karman-çorman bir dansa dönüştü bu iş.

Ah, Esthapappychachen Kuttappen Peter Mon,
Nereye gittin, ah nereye sen?

Karman-çormanlıktan da bir bilmece-bulmacaya dönüştü.

Çat burada çat kapı arkasında,
Nerede bulsak biz onu,
Cennette mi yoksa cehennemde mi?
Bir görünüp bir kaybolan Estha-Pen?

Kochu Maria, Mammachi tadına baksın diye pastadan bir dilim kesti.

"Herkese birer dilim," dedi Mammachi, Kochu Maria'ya, dilimin büyüklüğünü anlamak için yakutlu parmaklarıyla pastaya hafifçe dokunurken.

Kochu Maria pastanın geri kalanını dikkatle, uğraşa didine, ağzından soluk alıp vererek kesti, sanki fırınlanmış koca bir kuzu kesiyordu. Dilimleri büyük bir gümüş tepsiye koydu. Mammachi kemanıyla *Evine Hoş Geldin Sophie Mol* şarkısını çaldı, insanın içini bayıltan, ağdalı bir ezgiydi. Tatlıyapışkan ve yumuşakkahverengi. Çikolata sahiline vuran çikolata dalgalar.

Ezginin tam ortasında Chacko sesini, çikolata sesini bastıracak biçimde yükseltti. "Anne!" dedi (Yüksek Sesle Okuma Sesiyle). "Anne! Yeter artık! Bırak şu kemanı!"

Mammachi keman çalmayı kesti, Chacko'nun olduğu yöne baktı, yay havada kalmıştı.

"Yeter mi? Sence yeterli mi Chacko?"

"Fazla bile yeterli," dedi Chacko.

"Yeterse yeter," diye mırıldandı Mammachi kendi kendine. "Artık dursam iyi olur." Sanki bu düşünce yeni doğmuştu kafasında.

Kemanını siyah, keman biçimli kutusuna geri koydu. Bir havul gibi kapandı kutu. Müzik de onunla birlikte kapandı.

Klik. Ve klik.

Mammachi siyah gözlüğünü yeniden taktı. Ve kalın perdeleri sıcak günün üstüne kapattı.

Ammu evden çıkıp Rahel'i çağırdı.

"Rahel! Öğlen uykusuna yatmanı istiyorum! Pastanı yedikten sonra içeri gir!"

Rahel'in yüreğine bir ağırlık çöktü. *Öğle Nuykusu*. Nefret ediyordu bundan.

Ammu içeri girdi.

Velutha Rahel'i yere indirdi, Rahel de bahçe yolunun kenarında, Oyun'un yanı başında umutsuzca durdu; ufkunu koskocaman ve hiç de hoş olmayan bir Nuyku kaplamıştı.

"Hem bu adamla bu kadar içli-dışlı da olma!" dedi Bebek Kochamma Rahel'e.

"İçli-dışlı mı?" dedi Mammachi. "Chacko mu? Kim içli dışlı oluyor?"

"Rahel," dedi Bebek Kochamma.

"*Kimiyle* içli-dışlı oluyor?"

"Kiminle," diye düzeltti Chacko annesini.

"Pekâlâ, *kiminle* içli-dışlı oluyor Rahel?" diye sordu Mammachi.

"Senin sevgili Velutha'nla, kiminle olacak?" dedi Bebek Kochamma; Chacko'ya da, "Dün nerede olduğunu sorsana ona. Şu işi bir açığa çıkaralım hele."

"Şimdi olmaz," dedi Chacko.

"İçli-dışlı ne demek?" diye sordu Sophie Mol, Margaret Kochamma'ya, ama yanıt alamadı.

"Velutha mı? Velutha burada mı? Burada mısın?" diye sordu Mammachi, Öğle Sonrasına.

"*Oower* Kochamma." Velutha ağaçların arasından çıkıp Oyun'a katıldı.

"Ne olduğunu bulabildin mi?" diye sordu Mammachi.

"Dipteki supabm contası," dedi Velutha. "Değiştirdim. Artık çalışıyor."

"Öyleyse düğmesine bas," dedi Mammachi. "Depo boşaldı."

"Bu adam bizim İntikam Meleğimiz olacak," dedi Bebek Kochamma. Kâhin filan değildi, ansızın kehanette bulunabilmiş de değildi. Velutha'nın başını derde sokmak istiyordu. Ama kimse dikkat etmedi Bebek Kochamma'ya.

"Söylediğimi unutmayın," dedi, acı acı.

"Onu görüyor musun?" Elinde pasta tepsisiyle Rahel'in yanına giden Kochu Maria sormuştu bunu. Sophie Mol'dan

söz ediyordu. "Büyüdüğünde bizim Kochamma'mız olacak, aylıklarımızı artıracak ve bize Onam'da naylon sariler verecek." Kochu Maria sari biriktiriyordu, oysa şimdiye dek hiç giydiği olmamıştı, herhalde giymeyecekti de.

"Ne olmuş yani?" dedi Rahel. "O zaman ben Afrika'da yaşıyor olacağım."

"Afrika mı?" diye bıyık altından gülümsedi Kochu Maria. "Afrika çirkin karaderili insanlar ve sivrisinek kaynıyor."

"Senden başka çirkin insan yok," dedi Rahel, arkasından da (İngilizce olarak) ekledi: "Seni ahmak cüce!"

"Ne dedin sen?" dedi Kochu Maria tehditkâr bir ifadeyle. "Dur söyleme. Biliyorum. Duydum. Mammachi'ye söyleyeceğim. Bekle de gör!"

Rahel eski kuyunun olduğu yere yürüdü, orada genellikle öldürebileceği karıncalar olurdu. Ezildiklerinde ekşi bir osuruk kokusu yayan kırmızı karıncalar. Kochu Maria elinde pasta tepsisiyle Rahel'in peşinden gitti.

Rahel ona o aptal pastadan istemediğini söyledi.

"*Kushumbi*," dedi Kochu Maria. "Kıskançlar doğruca cehenneme giderler."

"Kimmiş kıskanç?"

"Bilmiyorum. Sen söyle," dedi Kochu Maria, fırfırlı önlüğü ve hırçın yüreğiyle.

Rahel güneş gözlüğünü yeniden takıp Sahnedeki Oyun'a baktı. Her şey öfke rengiydi. Margaret Kochamma ile Chacko'nun arasında duran Sophie Mol, sanki dayak yemesi gerekirmiş gibi görünüyordu. Rahel upuzun bir sıra sulu karınca buldu. Kiliseye gidiyorlardı. Kırmızılar giymişlerdi. Oraya varmadan öldürülmeleri gerekiyordu. Bir taşla ezilip yok edilmeleri. Kilisede kötü kokulu karıncalar bulunmamalıdır.

Karıncalar can verirken çıtırdar gibi hafif bir ses çıkardılar. Bir cücenin tost ya da kıtır bisküvi yerken çıkardığı ses gibi.

Karınca Kilisesi boş olacaktı; Karınca Piskoposu da, gülünç Karınca Piskoposu Giysisi içinde, gümüş bir kaptaki günlüğü sallayarak bekleyecekti. Ama kimse gelmeyecekti.

Yeterli bir Karınca süresi bekledikten sonra Piskoposun alnında gülünç bir Karınca Piskoposu kırışığı oluşacak ve başını kederle sallayacaktı.

Parlayan renkli Karınca camlarına bakacak ve onlara bakmayı bitirince kocaman bir anahtarla kiliseyi kilitleyecek ve kararacaktı. Sonra eve, karısının yanına gidecek ve (eğer karısı ölmediyse), bir Karınca Öğle Nuykusu çekeceklerdi.

Şapkalı, geniş pantolonlu, Başından Beri Sevilen Sophie Mol, Rahel'in kuyunun arkasında ne yaptığını görmek için Oyun'un dışına çıktı. Ama Oyun da onunla birlikte gitti. Yürüyünce yürüdü, durunca durdu. Hoş gülümsemeler Sophie Mol'u izledi. Sophie Mol, ezilme yerinde çömelirken (paçalarının sarı uçları şimdi ıslak ve çamurluydu), hayranlık dolu gülümsemesiyle aşağı bakan Kochu Maria pasta tepsisini kenara çekti.

Sophie Mol, kötü kokulu bulamacı nesnel bir kayıtsızlıkla süzdü. Ezilmiş kırmızı leşler ve kıpırdayan birkaç bacak taşın üstünü kaplamıştı.

Kochu Maria, pasta kırıntılarıyla seyrediyordu.

Hoş gülümsemeler Hoşlanarak seyrediyorlardı.

Oynayan Küçük Kızlar.

Tatlı.

Biri kumsal-rengi.

Biri esmer.

Biri sevilen.

Biri Daha Az Sevilen.

"Bir tanesini öldürme de tek başına kalsın," diye önerdi Sophie Mol.

Rahel ona aldırmadı ve hepsini öldürdü. Sonra kabarık Havaalanı Giysisi, giysisine uygun donu (ütüsü kaçmış) ve

uygun olmayan gözlüğüyle kaçıp gitti. Yeşilsıcağın içinde kayboldu.

Hoş Gülümsemeler, tıpkı bir sahne ışığı gibi, Sophie Mol'un üzerinde kaldı; belki de tatlı kuzenlerin saklambaç oynadıklarını düşünüyorlardı, tıpkı tatlı kuzenlerin sık sık yaptığı gibi.

9

Bayan Pillai, Bayan Eapen, Bayan Rajagopalan

Günün yeşili ağaçlardan süzülmüştü. Koyu renkli palmiye yaprakları muson göğünün önünde uçları aşağı dönük taraklar gibi yayılmışlardı. Portakal rengi güneş, yaprakların eğik, sivri yarıklarının arasından süzülüyordu.

Bir iri yarasa sürüsü bu karanlığın içinden hızla geçti.

Rahel ıssız süs bahçesinde, tembelce oturan cücelerin ve terk edilmiş meleğin bakışları altında, durgun havuzun yanında yere çömeldi ve pislik kaplı taşların birinden ötekine sıçrayan kurbağaları seyretti. Güzel Çirkin Kurbağalar.

Kaygan. Siğilli. Çirkin ötüşlü.

Arzu dolu, öpülmemiş prensler kalmıştı bu kurbağaların içinde. Haziran'ın uzun otlarının içinde pusuya yatmış yılanlar yiyecekti onları. Bir hışırtı. Bir hamle. Pis taşların birinden ötekine sıçrayacak kurbağa kalmayacaktı. Öpülecek prens de.

Geldiğinden beri ilk yağmursuz geceydi.

Washington'da olsaydım, diye düşündü Rahel, *şu saatte işe gidiyor olurdum. Otobüs yolculuğu. Sokak ışıkları. Benzin dumanları. Bulunduğum kulübenin kurşungeçirmez camında insanların soluklarının bıraktığı biçimler. Metal tepsiye konulup bana uzatılan metal paraların takırtısı. Parmaklarımda pa-*

ra kokusu. Her akşam saat tam 10'da gelen ayık gözlü dakik ayyaş: 'Hey, sen! Kara fahişe! Kamışımı yala!'

Rahel'in yedi yüz Doları vardı. Bir de yılanbaşlı bir altın bileziği. Ama Bebek Kochamma ona daha ne kadar kalmayı tasarlıyorsun diye sormuştu. Ve Estha'yı ne yapacağını da.

Bir planı yoktu.

Yoktu.

Mahkemede söz hakkı da.

Evrendeki üçgen çatılı, ev biçimli o kocaman deliğe baktı ve Bebek Kochamma'nın damın üzerine yerleştirdiği gümüşsü çanağın içinde yaşamayı hayal etti. Çanak, içinde insanların yaşayabileceği kadar büyük *görünüyordu*. Birçok kişinin evinden daha büyük olduğu kesindi. Örneğin Kochu Maria'nın yaşadığı daracık yerden daha büyüktü.

Estha'yla kendisi orada, derinliksiz bir çelik rahimdeki ceninler gibi iç içe kıvrılıp uyusalardı, Hulk Hogan ile Bam Bam Bigelow ne yaparlardı? O çanak boş değilse nereye giderlerdi? Bacadan inip Bebek Kochamma'nın hayatına ve televizyonuna mı girerlerdi? Kasları ve pullu giysileriyle, *Hiyaaa!* diye bağırarak eski fırının üzerine mi inerlerdi. Zayıf İnsanlar –açlık kurbanları ve sığınmacılar– kapılardaki çatlaklardan geçerler miydi? Soykırım, kiremitlerin arasından kayıp geçer miydi?

Gökyüzü televizyonla doluydu. Özel bir gözlük takınca gökyüzünde yarasaların ve göçmen kuşların arasında başka şeylerin de mekik dokuduğunu görebilirdiniz: Sarışınların, savaşların, kıtlıkların, futbolun, gıda tanıtımlarının, devrimlerin, saç spreyiyle kazığa dönmüş saçların. Tasarımcı sutyenlerinin. Paraşütçüler gibi Ayemenem'e doğru süzülüyorlardı bunlar. Gökyüzünde motifler çizerek. Tekerlekler. Yel değirmenleri. Açan ve açmayan çiçekler.

Hiyaaa!

Rahel yine kurbağaları düşünmeye başladı.

Semiz. Sarı. Kir bağlamış taşların birinden ötekine. Kurbağanın birine usulca dokundu. Kurbağa gözkapaklarını kaldırdı. Tuhaf bir biçimde kendinden emindi.

Rahel, eskiden, Estha ile kendisinin koca bir günü *Niktitant* diyerek geçirdiklerini anımsadı. Kendisi, Estha ve Sophie Mol.

Niktitant
iktitant
titant
itant
tant
ant

O gün üçü de, sari giymişlerdi (ikiye bölünmüş eski sariler); Estha sarileri sarmakta uzmandı. Sophie Mol'unkinin plilerini katlamıştı. Rahel'in *pallu*sunu düzeltmiş, kendisininkini de yerleştirmişti. Ahnlarında kırmızı *bindi*ler vardı. Ammu'nun yasakladığı göz kalemini sileceğiz diye gözlerine bulaştırmışlardı; şöyle bir bakınca, kendilerini Hindu hanımefendiler diye yutturmaya kalkışan üç küçük ayıya benziyorlardı. Sophie Mol'un gelişinden bir hafta kadar sonraydı. Ölümünden bir hafta önce. O arada Sophie Mol, ikizlerin göz hapsi altında, kendisinden ne bekledilerse, hiç duraksamadan yerine getirmişti.

Şunları yapmıştı:

(a) Chacko asıl babası olmasına karşın onu Joe'dan daha az sevdiğini söylemişti ona (böylece Chacko, sevgisinin özlemini çeken bazı çift yumurta ikizlerine vekil babalık yapmak için –kendisi buna pek meyilli olmasa da– serbest kalmıştı).

(b) Mammachi'nin, her gece saçlarını arkadan örüp kuyruk yapmak ve benlerini saymak ayrıcalığını Rahel ile Estha'dan alıp kendisine vermek konusundaki önerisini geri çevirmişti.

(c) (En önemlisi) Ortalıktaki havayı kurnazca koklamış ve Bebek Kochamma'nın bütün yaklaşımlarını ve ufak rüşvetlerini, hem de kesin bir dille ve kaba bir biçimde geri çevirmişti.

Sanki bütün bunlar yetmezmiş gibi, insancıl yanını da göstermişti. Bir gün ikizler (Sophie Mol'u almadan) ırmağa yaptıkları gizli bir geziden geri dönmüşler ve onu bahçede, Bebek Kochamma'nın bitki bahçesinin en tepesinde, gözyaşları içinde bulmuşlardı; kendi deyimiyle 'Yalnız Olurken'. Ertesi gün Estha ile Rahel onu alıp Velutha'yı ziyarete götürmüşlerdi.

Sarilerini giyip gitmişlerdi, kırmızı çamurun ve uzun otların içinden (*Niktitant iktitant titant itant tant ant*) hantal adımlarla yürümüşler, kendilerini Bayan Pillai, Bayan Eapen ve Bayan Rajagopalan diye tanıtmışlardı. Velutha da onlara kendini ve (derin uykuda olmasına rağmen) felçli erkek kardeşi Kuttappen'i tanıştırmıştı. Onları büyük bir kibarlıkla selamlamıştı. Üçüne de Kochamma diye hitap etmiş ve taze hindistancevizi suyu sunmuştu. Havadan söz etmişti. Irmaktan. Hindistancevizi ağaçlarının, kendince, yıldan yıla azaldıklarından. Tıpkı Ayemenem'deki hanımefendiler gibi. Onları hırçın tavuğuyla da tanıştırmıştı. Onlara marangozluk araçlarını göstermiş, üçüne de birer tahta kaşık yontmuştu.

Ancak şimdi, yıllar sonra, bir yetişkin olduktan sonra, Rahel o hareketteki tatlılığın farkına varıyordu. Üç küçük ayıyı eğlendiren, onlara gerçek hanımefendiler gibi davranan bir yetişkin adam. Onların oyunlarına içinden gelerek katılan, yetişkinlere özgü umursamazlıkla, ya da sevgiyle, bu oyunu bozmayan.

Ne de olsa bir öyküyü yıkmak çok kolaydır. Bir düşünce dizisini bozmak. Bir porselen eşya gibi özenle oradan oraya taşınan bir düşün bir parçasına zarar vermek.

Ama Velutha gibi bunları yapmamak, kendini oyuna bırakmak, ona uyum sağlamak, çok daha zordur.

Dehşet'ten üç gün önce Velutha, Ammu'nun bir kenara attığı Cutex ojeyle tırnaklarını kırmızıya boyamalarına izin vermişti. Tarih onları arka verandada ziyarete geldiğinde bu durumdaydı. Tırnakları kırmızıya boyalı bir marangoz. *Dokunulabilir* polisler tırnaklara bakıp gülmüşlerdi.

"Bu da ne?" diye sormuştu içlerinden biri. "Nonoş mu bu?"

Bir başkası çizmeli ayağını kaldırmıştı, çizmenin tabanındaki girintilerin içine bir kırkayak kıvrılmıştı. Koyu pas rengi. Bir milyon bacaklı.

Güneşin son ışığı da havuzdaki küçük meleğin omzunun üstünden kaydı. Karanlık, bahçeyi yuttu. Tamamını. Bir piton gibi. Evin ışıkları yandı.

Rahel, Estha'nın odasında, yatağının üstünde oturduğunu görebiliyordu. Parmaklıklı pencereden dışarıya, karanlığa bakıyordu. Estha, dışarda karanlıkta oturan, içerdeki ışığa bakan Rahel'i göremiyordu.

Ne en ufak bir kurgusu ne de öyküsü olan şaşırtıcı bir oyunun içine hapsolan iki oyuncu. Rollerinin içinde tökezleyen, bir başkasının acılarını çeken kişiler. Bir başkasının kederlerini kederlenen.

Nedense bir başka oyuna geçemiyorlar. Ya da gösterişli bir unvana sahip bir danışmandan, belli bir ücret karşılığında, ucuzundan bir cin kovma duası satın alamıyorlar. Bu danışman onları önüne oturtup herhangi bir biçimde şunu söyleyebilirdi: "Siz günah işlemediniz. Size karşı günah işlendi. Siz çocuktunuz. Elinizden bir şey gelmezdi. Siz *kurbansınız*, suçlu değil."

Bu adımı atabilselerdi bir yararı olurdu. Keşke, geçici bile olsa, kurbanların trajik maskesini takmış olsalardı. O zaman o istedikleri yüz ifadesini maskeye oturtabilir ve olup bitene öfke duyabilirlerdi. Ya da adalet isteyebilirlerdi. Ve belki de sonunda, kendilerini rahat bırakmayan anılardan kurtulabilirlerdi.

Ama öfkelenemiyorlardı; yapışkan Öteki Ellerinde sanal bir portakal gibi tuttukları Öteki Şeye oturtabilecekleri bir yüz ifadesi de yoktu. O yüzü koyacakları hiçbir yer yoktu. Kimseye veremezlerdi. Tutmaları gerekiyordu. Dikkatle ve sonsuza dek.

Esthappen de Rahel de o gün (kendileri dışında) birçok suçlu olduğunu biliyorlardı. Ama kurban tekti. Onun da kan kırmızı tırnakları vardı ve sırtında, musonları vaktinde estiren kahverengi bir yaprak.

Giderken evrende bir delik bırakmıştı; karanlık, bu delikten sıvı katran gibi akıyordu. Anneleri de o delikten geçip gitmişti, veda etmek üzere arkasına bile dönmeden. Onları geride bırakmıştı; temeli olmayan bir yerde, demir atamadan karanlıkta fırıl fırıl dönen çocuklarını.

Saatler sonra, ay yükseldi ve açgözlü pitonun yuttuğu şeyleri geri aldı. Bahçe yeniden göründü. Her şey açığa çıktı. Rahel de bahçenin içinde oturuyordu.

Esinti yön değiştirdi, Rahel'in kulağına davulların sesini taşıdı. Bir armağandı bu. Bir öykü umudu. *Bir varmış bir yokmuş*, dedi davullar, *bir yerde bir...*

Rahel başını kaldırıp kulak verdi.

Durgun gecelerde, *kathakali* dansı yapıldığını duyuran *chenda*'nın sesi Ayemenem'deki tapınağın bir kilometre yakınına kadar ulaşırdı.

Rahel ayağa kalktı. Dik eğimli damların ve beyaz duvarların anısıydı onu çeken. Işıklı pirinç lambaların ve koyu renkli, cilalı tahtaların. Kottayam-Koçin karayolunda elektrik çarpmasıyla ölmemiş bir fil bulma umuduyla gidiyordu. Mutfağa uğrayıp bir hindistancevizi aldı.

Dışarı çıkarken, fabrikanın tel örgülü kapılarından birinin rezelerinden çıkıp kapı girişini tıkadığını gördü. Kapıyı kenara çekip içeri girdi. Hava nem yüklüydü, içinde balık yüzecek kadar ıslaktı.

Ayakkabılarının altındaki zemin, musonla gelen çamurdan kayganlaşmıştı. Çatı kirişlerinin arasında ufak, ürkek bir yarasa uçuyordu.

Karanlıkta siluetleri görünen, betondan alçak turşu fıçıları, fabrikanın içini ölü silindirlerin bulunduğu bir kapalı mezarlığa benzetmişti.

Cennet Turşuları & Reçelleri'nin dünyevi kalıntıları.

Uzun zaman önce, Sophie Mol'un geldiği gün, Büyükelçi E.Pelvis'in bir kaptaki kızıl renkli reçeli karıştırırken İki Düşünce düşündüğü yer. Kırmızı, yumuşak-mango-biçimli bir gizin, turşu yapılıp, ağzı kapatılıp kaldırıldığı yer.

Doğru. Her şey bir günde değişebilir.

10

Kayıktaki Irmak

Ön taraftaki verandada, *Evine Hoş Geldin Sevgili Sophie Mol oyunu* oynanırken ve Kochu Maria yeşilsıcakta mavi kalabalığa pasta dağıtırken, bej, sivri burunlu ayakkabılı Büyükelçi E.Pelvis/S.Pimpernel (kabarık bukleli), Cennet Turşuları'nın nemli, turşu kokulu binasının tel örgü kapılarını itip açtı. Oturup düşünebileceği bir yer bulmak için kocaman, beton turşu fıçılarının arasında dolaştı. Tepede, kararmış bir kirişin üzerinde yaşayan (ve zaman zaman bazı Cennet ürünlerinin tadına katkıda bulunan) Peçelib-Aykuş Ousa, onu yürürken gözledi.

Zaman zaman karıştırılması gereken (yoksa etsuyu çorbadaki kenarı kıvrım kıvrım mantarları andıran kara kara mantar adacıkları oluşurdu) salamuranın içinde yüzen sarı limonların önünden geçti.

Kesilip içlerine zerdeçalla toz kırmızı biber doldurulan ve sonra da kalın bir sicimle bağlanan yeşil mangoların önünden geçti. (Bunlarla bir süre ilgilenmek gerekmezdi.)

Mantar tıpalı cam sirke fıçılarının önünden.

Pelte ve konserve dolu rafların önünden.

Bıçaklar ve renkli yüksüklerin de bulunduğu acı asmakabağı tepsilerinin önünden.

İçlerine tıka basa sarmısak ve küçük soğan doldurulmuş çuvalların önünden.

Taze yeşil biber yığınlarının önünden.

Yerde duran bir öbek muz kabuğunun önünden (domuzlar yesin diye saklanmış).

İçi etiket dolu etiket dolabının önünden.

Zamkın önünden.

Zamk fırçasının önünden.

Sabun köpüklü suyun içinde yüzen boş şişelerin doldurduğu demir bir küvetin önünden.

Limon suyunun önünden.

Üzüm ezmesi.

Ve geriye.

İçerisi karanlıktı, yalnızca kalın tel örgülü kapılardan sızan ışıkla (Ousa'nın kullanmadığı) çatı penceresinden giren, tozlu bir ışık demeti aydınlık veriyordu. Sirke ve şeytantersi kokusu burun deliklerini yaktı, ama Estha alışkındı buna, seviyordu. Düşünmek için bulduğu yer, içinde taze kaynatılmış bir miktar (yasadışı) muz reçelinin ağır ağır soğumakta olduğu siyah demir kazanla duvarın arasındaydı.

Reçel hâlâ sıcaktı, yapışkan kızıl yüzeyinde kalın bir tabaka pembe köpük ağır ağır sönmekteydi. Küçük muz baloncukları reçele batıp boğuluyor, kimse de onlara yardım etmiyordu.

Portakalliçecek Limonluiçecek Adamı, her an içeri dalabilirdi. Koçin-Kottayam otobüsüne binip gelebilirdi. Ammu da ona bir fincan çay sunardı. Belki de ananas suyu. Buzlu. Bir bardağın içinde sarı sarı.

Uzun saplı demir karıştırıcıyla Estha koyu, taze reçeli karıştırdı.

Sönmekte olan köpükte, sönen köpüksü biçimler oluştu:

Kanadı kırılmış bir karga.

Bir tavuğun sıkılmış pençesi.

Lezzetsiz reçele bulanmış bir Aykuş (Ousa değil).

Hüzünlü bir girdap.

Yardım edecek kimse de yok.

Estha koyu reçeli karıştırırken İki Düşünce düşündü, bu İki Düşünce şunlardı:

(a) *Herkesin başına Her Şey gelebilir.*

Ve,

(b) *En iyisi hazırlıklı olmaktır.*

Bu düşünceleri düşünen 'Yalnız Estha', kendi bilgeliğinden mutlu oldu.

Kırmızı, sıcak reçel karıştırılırken, Estha kabarık buklesi bozulmuş, çarpık dişli bir Büyücüye dönüştü, sonra da Macbeth'deki Cadılara.

Yan, ateş; köpürün, muzlar.

Ammu, Mammachi'nin muz reçeli tarifini, kabı siyah, sırtı beyaz olan yeni yemek tarifi defterine geçirmesi için Estha'ya izin vermişti.

Ammu'nun bu hareketiyle ne kadar onurlandırıldığının farkında olan Estha en iyi iki el yazısını kullanarak yazmıştı tarifi.

Muz Reçeli

(bunu *eski* en iyi el yazısıyla yazmıştı)

Olgun muzları ezin. Üstünü örtecek kadar su katın ve meyve yumuşayana kadar çok yüksek ateşte pişirin.

Kaba dokulu müslinden geçirerek suyunu süzün.

Eşit miktarda tozşeker tartıp hazır tutun.

Meyve suyunu, kırmızı olana ve yarısı buharlaşana dek pişirin.

Jölesini (pelteyi) şöyle hazırlayın:

Ölçü 1:5

yani: 4 çay kaşığı pelte: 20 çay kaşığı şeker.

Estha Jöle'nin, eli çekiçli üç erkek kardeşin en genci olduğunu düşünürdü hep: Jöle, Zöle ve Abednego. Onları, hava kararırken, çiseleyen yağmur altında, tahta bir gemi yaparlarken hayal ederdi. Nuh'un oğulları gibi. Onları kafasında açık seçik canlandırabiliyordu. Zamana karşı yarışırken. Çekiç sesleri, fırtına-habercisi olan kararmış gökyüzünün altında boğuk boğuk yankılanırken. Ve yakındaki cangılda, tüyler ürpertici, fırtına-habercisi ışıkta, hayvanlar ikişer ikişer sıraya dizilirken.

Kızerkek.
Kızerkek.
Kızerkek.
Kızerkek.
İkizlere izin yoktu.

Tarifin geri kalan kısmı Estha'nın *yeni*, en iyi el yazısıyla yazılmıştı. Köşeli, girintili-çıkıntılı bir yazıyla. Sanki harfler sözcük, sözcükler de cümle oluşturmak istemiyormuşlarcasına sola doğru yatmıştı yazı:

Pelteyi, koyulaşan meyve suyuna ekleyin. Birkaç (5) dakika kaynatın.
Harlı ateşte pişirin.
Şekeri ekleyin. Üstünde bir tabaka oluşana kadar pişirin.
Ağır ağır soğumaya bırakın.
Umarım bu tarif hoşunuza gider.

Yazım yanlışları bir yana bırakılırsa, Estha'nınkiyle özgün metin arasındaki tek fark, sondaki bu *Umarım bu tarif hoşunuza gider* idi.

Estha karıştırırken, muz reçeli koyulaşıp soğudu, ve Üç Numaralı Düşünce, Estha'nın bej, sivri burunlu ayakkabılarından davetsizce yukarı doğru yükseldi.

Üç Numaralı Düşünce şuydu:
(c) *Bir kayık.*

Irmağın karşı kıyısına götürecek bir kayık. Akkara. Karşı Yaka. Erzak taşıyacak bir kayık. Kibrit. Giysiler. Kap-kacak. Gerek duydukları, ama yüzerken taşıyamayacakları şeyler.

Estha'nın kolundaki tüyler diken diken olmuştu. Reçel karıştırma, kürek çekmeye dönüştü. Çevire çevire karıştırma, ileri geri bir hareket oldu. Yapışkan, kızıl-eflatun bir ırmağın üzerinde. Onam kayık yarışından bir şarkı fabrikanın içine doldu. "*Thaiy thaiy thaka thaiy thaiy thome!*"

Enda da korangacha, chandi ithra thenjadu?
(Hey, Bay Maymun adam, kıçın neden o kadar kırmızı?)
Pandyill thooran poyappol nerakkamuthiri nerangi njan.
(Madras'a sıçmaya gittim, kanayana kadar da kazıdım.)

Rahel'in sesi fabrikaya dolup kayık şarkısının kaba sorularını ve yanıtlarını bastırdı:

"Estha! Estha! Estha!"

Estha yanıt vermedi. Kayık şarkısının nakaratı koyu reçelin içine fısıldandı.

Theeyome
Thithome
Tharaka
Thithome
Theem

Telörgü bir kapı gıcırdadı, alnı boynuz-yumrulu, sarı çerçeveli kırmızı plastik güneş gözlüğü takmış bir Havaalanı Perisi içeri baktı, arkasından güneş vuruyordu. Fabrika Öfke rengiydi. Tuzlanmış limonlar kırmızıydı. Yumuşak mangolar kırmızıydı. Etiket dolabı kırmızıydı. (Ousa'nın hiç kullanmadığı) Tozlu ışık çubuğu kırmızıydı.

Telörgü kapı kapandı.

Tepesindeki fıskiye Tokyo'da Aşk'la tutturulmuş Rahel, boş fabrikanın içinde durdu. Kayık şarkısını söyleyen bir rahibenin sesini duydu. Sirke buharlarının ve turşu fıçılarının üstünden süzülen pürüzsüz bir soprano sesi.

Kara kazanın içindeki kırmızı köpüklere eğilmiş olan Estha'nın yanına gitti.

"Ne istiyorsun?" diye sordu Estha başını kaldırmadan.

"Hiçbir şey," dedi Rahel.

"Öyleyse neden geldin buraya?"

Rahel yanıt vermedi. Kısa, düşmanlık dolu bir sessizlik oldu.

"Reçeli neden karıştırıp duruyorsun?" diye sordu Rahel.

"Hindistan özgür bir ülkedir," dedi Estha.

Kimsenin itirazı olamazdı buna.

Hindistan özgür bir ülkeydi.

İstersen tuz yapabilirdin. İstersen de reçel karıştırabilirdin.

Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı telörgülü kapılardan geçip içeri girebilirdi.

İsteseydi.

Ammu da ona ananas suyu ikram ederdi. Buzlu.

Rahel bir beton fıçının kenarına oturmuş (keten ve dantelin süslü kenarları olgun mango turşusunun içine hafifçe batmıştı), lastik yüksüklerden birini parmağına geçirmeye çalışıyordu. İçeri girmek isteyen üç etsineği, telörgü kapılarla vahşice savaşıyorlardı. Peçelib-Aykuş Ousa da ikizlerin arasında mavi bir leke gibi duran turşu kokulu sessizliği gözlüyordu.

Rahel'in parmakları Sarı Yeşil Mavi Kırmızı Sarıydı.

Estha'nın reçeli karıştırılıyordu.

Rahel gitmek üzere ayağa kalktı. Öğle Nuykusu için.

"Nereye gidiyorsun?"

"Bir yere."

Rahel yeni parmaklarını çekip çıkardı, parmak rengi eski parmakları geri geldi. Ne sarı, ne yeşil, ne mavi, ne kırmızı, ne sarıydılar.

"Akkara'ya gidiyorum," dedi Estha. Başını kaldırmadan. "Tarih Evi'ne."

Rahel durup döndü, arka kanatlarında görülmedik yoğunlukta pullar olan renksiz bir pervane, yüreğinin üzerinde yırtıcı kanatlarını açtı.

Yavaşça açtı.

Yavaşça kapadı.

"Neden?" diye sordu Rahel.

"Çünkü herkesin başına Her Şey gelebilir," dedi Estha. "Hazırlıklı olmak iyidir."

Buna karşı söylenecek bir şey yoktu.

Artık kimse Kari Saipu'nun evine gitmiyordu. Vellya Paapen, o evi gören son kişinin kendisi olduğunu iddia ediyordu. Orası perilidir diyordu. Kari Saipu'nun hayaletiyle karşılaşmasının öyküsünü ikizlere anlatmıştı. İki yıl önce oldu diyordu. Küçük hindistancevizi ağacı bulmak umuduyla ırmağın karşı yakasına geçmişti. Verem olup ölüm döşeğinde yatan karısı Chella için küçük hindistanceviziyle taze sarmısağı karıştırıp bulamaç yapmak istiyordu. Ansızın burnuna puro kokusu gelmişti (bu kokuyu hemen tanımıştı, çünkü Pappachi de aynı markayı kullanırdı). Vellya Paapen şimşek gibi arkasına dönmüş ve elindeki orağı kokuya doğru fırlatmıştı. Hayaleti bir kauçuk ağacının gövdesine mıhlamıştı, Vellya Paapen'in söylediğine bakılırsa hâlâ da oradaydı. İçinden berrak, amber rengi bir kan akan ve puro dilenen oraklanmış bir koku.

Vellya Paapen küçük hindistancevizi ağacını hiç bulamadı ve kendine yeni bir orak satın almak zorunda kaldı. Ama (ipotekli gözüne rağmen) şimşek gibi hızlı tepki vermesinin ve zekâsının, çocuklara meraklı bir hayaletin kana susamış gezintilerine son verdiğini bilmek onu mutlu etmeye yetti.

O hayaletin kurnazlığına kimse kanmadığı ve puro verip onu serbest bırakmadığı sürece.

(Çoğu şeyi bilen) Vellya Paapen'in bilmediği, Kari Saipu'nun evinin (kapıları kilitli ve pencereleri açıktı bu evin) Tarih Evi oluşuydu. Ve içerde, ayak tırnakları sert, harita soluklu ataların duvardaki kertenkelelerle fısıldaştıkları. Tarih'in, arka verandada koşullarını tartışıp haracını aldığı. Bu haracın ödenmemesinin korkunç sonuçlara yol açtığı. Tarih'in, hesaplarını temizlemek için seçtiği günde, Estha'nın, Velutha'nın ödediği kefaretin makbuzunu saklayacağı.

Düşleri ele geçirip yeniden görenin Kari Saipu olduğunu Vellya Paapen bilmiyordu. Çocukların pastanın üzerinden kuşüzümlerini ayıkladıkları gibi, onun da bu düşleri yoldan geçenlerin zihinlerinden çekip aldığını. En çok arzuladığı, yeniden görmeye bayıldığı düşlerin, çift yumurta ikizlerinin tatlı düşleri olduğunu.

Zavallı Vellya Paapencik, Tarih'in kendisini vekil seçeceğini, Dehşet'i başlatanın *kendi* gözyaşları olacağını bilmiş olsaydı, Ayemenem pazarındaki genç bir horoz gibi kurumlanarak yürümez, orağını ağzına alıp ırmağı nasıl yüzerek geçtiğini (demir, dilinin üzerinde berbat bir tat bırakmıştı) böbürlenerek anlatmazdı. İpotekli gözünden ırmağın kumlarını (ırmakta kum oluyordu bazen, özellikle de yağmurlu aylarda) temizlemek için diz çöktüğünde, orağı nasıl bir anlığına yere bıraktığını ve o sırada puro kokusunun ilk kez burnuna geldiğini. Orağını yerden nasıl kaptığını, olduğu yerde dönüp kokuyu orakla biçtiğini, ve hayaleti sonsuza dek oraya mıhladığını. Uçarcasına bir tek, çevik hareket yetmişti buna.

Tarih'in Planında oynayacağı rolü fark ettiğinde artık geri dönmek için çok geçti. Kendi ayak izlerini kendi silmişti. Süpürgesiyle geri geri sürünerek.

Fabrikada, sessizlik bir kez daha çöktü ve ikizleri sarıp sarmaladı. Ama bu kez farklı bir sessizlikti. Eski bir ırmağın sessizliği. Balıkçıların ve balmumundan yapılmış denizkızlarının sessizliği.

"Ama komünistler hayaletlere inanmazlar ki," dedi Estha, hayalet sorununa çözümler arayan bir tartışmayı sürdürüyorlarmış gibi. Konuşmaları, dağların arasındaki akıntılar gibi yükselip alçalıyordu. Bazen duyuluyordu. Bazen duyulmuyordu.

"Biz komünist mi olacağız?" diye sordu Rahel.

"Olmamız gerekebilir."

Pratik-Estha.

Uzaktan uzağa duyulan pasta-kırıntılı sesler ve mavi kalabalık'ın yaklaşan ayak sesleri yoldaşların bu gizli konuyu kapamalarına neden oldu.

Giz turşulandı, kapağı kapatıldı ve kaldırıldı. Bir fıçının içine konan kırmızı, tatlı-mango biçiminde bir giz. Bir Peçelib-Aykuş'un gözetiminde.

Kırmızı plan hazırlandı, üzerinde anlaşmaya varıldı:

Yoldaş Rahel Öğle Nuykusuna yatacak, Ammu uyuyana kadar uyanık kalacaktı.

Yoldaş Estha (Bebek Kochamma'nın sallamaya zorlandığı) bayrağı bulacak ve Rahel'i ırmağın kıyısında bekleyecekti, orada ikisi:

(b) *Hazırlanmak için hazırlanmaya hazırlanacaklardı.*

Ammu'nun karanlık yatak odasının ortasında, bir çocuğun terk edilmiş peri giysisi (yarı yarıya turşulanmış) kaskatı ayakta duruyordu.

Dışarda Hava, Canlı ve Berrak ve Sıcaktı. Rahel Ammu'nun yanında, giysisiyle bir örnek havaalanı donuyla uyanık yatıyordu. Mavi kanaviçe işlemeli yatak örtüsünün kanaviçe çiçeklerinin desenini Ammu'nun yanağında görebiliyordu. Mavi kanaviçe ikindiyi duyabiliyordu.

Tavanda ağır ağır dönen vantilatörü. Perdelerin arkasındaki güneşi.

Tehlikeli bir vızzz'la pencerenin camına toslayan sarı eşek arısını. Bir kertenkelenin inanmaz bakışını.

Avluda adımlarını havadan havadan atan tavukları.

Çamaşırları kırıştıran güneşin sesini. Beyaz yatak çarşaflarını gevrekleştiren. Kolalı sarileri sertleştiren. Kirli beyaz ve altın rengi sarileri.

Sarı taşların üzerindeki kırmızı karıncaları.

Sıcak basan bir sıcak ineği. *Muuu*. Uzaklarda.

Ve kibarca puro isteyen, bir kauçuk ağacına mıhlanmış bir İngiliz hayaletin kokusunu.

"Hmmm... Afedersiniz. Bir puronuz ... yoktur sanırım, değil mi?"

Tatlı, öğretmenimsi bir sesle.

Aman Tanrım.

Ve Estha, Rahel'i bekliyordu. Irmağın kıyısında. Muhterem E. John Ipe'ın, Mandalay'a yaptığı ziyaretten dönerken getirdiği mango ağacının altında.

Estha neyin üzerinde oturuyordu?

Her zaman mango ağacının altında neyin üzerinde oturuyorlarsa onun. Gri, külrengi bir şeyin üzerinde. Yosuna ve likene bulanmış, eğreltiotuna batmış bir şeyin. Toprağın istemiş olduğu bir şeyin üzerinde. Bir kütük değil. Bir kaya da değil...

Rahel, düşüncesini tamamlamadan ayağa kalkıp koşmaya başlamıştı bile.

Mutfaktan, uyuyan Kochu Maria'nın yanından geçti. Fırfırlı önlük takmış bir gergedan kadar derin kırışıkları olan Kochu Maria'nın.

Fabrikanın yanından.

Peşinde sarı bir eşek arısıyla, yeşilsıcağın içinde yalınayak düşe kalka yürüyerek.

Yoldaş Estha oradaydı. Mango ağacının altında. Kırmızı bayrak yanı başında, toprağa çakılıydı. Ayaklı bir Cumhuriyet. Kabarık Bukleli bir İkiz Devrim.

Ve neyin üzerinde oturuyordu?

Yosun kaplı, eğreltiotlarının gizlediği bir şeyin.

Üzerine vurunca, üzerine vurulmuş gibi kof bir ses çıkarıyordu.

Sessizlik daldı, çıktı, indi ve sekizler çizerek kıvrıldı.

Süslü yusufçuklar çocukların cırtlak sesleri gibi güneşte asılı kaldılar.

Parmak-renkli parmaklar, eğreltiotlarını tutup çektiler, taşları kaldırdılar, yolu açtılar. Terli eller, tutunacak bir kenar arandılar. Ve Bir İki ve.

Her şey bir günde değişebilir.

Gerçekten de bir kayıktı. Küçük tahta bir *vallom*.

Estha'nın üzerinde oturduğu ve Rahel'in de bulduğu şey.

Ammu'nun ırmağı geçmek için kullanacağı kayıktı. Çocuklarının gündüzleri sevdiği adamı geceleyin sevmek için.

Öyle eski bir kayıktı ki toprağa kök salmıştı. Neredeyse.

Kayıkçiçekleri ve kayıkmeyveleri olan eski, gri bir kayıkbitkisi. Altında da, kayık biçiminde sararmış otlar. Bir kaçışma ve koşuşma, kayıkdünyası.

Karanlık ve kuru ve serin. Ve birden üstleri açılmıştı. Ve körleşmişlerdi.

Çalışmaya giden beyaz karıncalar.

Evlerine dönen beyaz gelin böcekleri.

Işıktan kaçan beyaz böcekler.

Beyaz tahtadan kemanları olan beyaz çekirgeler.

Hüzünlü beyaz müzik.

Beyaz bir eşek arısı. Ölü.

Gevrekbeyaz bir yılan derisi; karanlıkta kalmış, güneşte ufalanmıştı.

Ama bu küçük kayık işe yarayacak mıydı? Acaba çok mu eskiydi? Çok mu cansız? Akkara'ya kadar gidebilecek miydi?

Çift yumurta ikizleri ırmağa baktılar.

Meenachal.

Griyeşil. İçinde balıklarla. İçinde gökyüzü ve ağaçlarla. Ve geceleyin, içinde kırık sarı ayla.

Pappachi küçük bir çocukken, bir fırtınada yaşlı bir demirhindi ağacı kayığın içine düşmüştü. Hâlâ da oradaydı. Yeşil suların kararttığı, düzgün, kabuksuz bir ağaç. Suda sürüklenmeyen bir ağaç.

Irmağın ilk üçte birlik bölümü onların dostuydu. Asıl derinlik başlamadan. Kaygan çamura inen kaygan taş basamakları (on üç tane) tanıyorlardı. Komarakom'un artsularından akıp gelen ikindi otlarını tanıyorlardı. Küçük balıkları tanıyorlardı. Yassı, şımarık *pallathi*'yi, gümüş rengi *paral*'i, kurnaz, bıyıklı *koori*'yi, az bulunur *karimeen*'i.

Chacko onlara yüzmeyi burada öğretmişti (kocaman amca-karnının çevresinde, yardım almadan, suları şaplata şaplata); suyun altında osurmanın anlamsız zevkini burada keşfetmişlerdi.

Balık tutmayı burada öğrenmişlerdi. Velutha'nın sarı kamışların incecik saplarından yaptığı oltaların ucundaki kancalara, büklüm büklüm bükülen mor solucanları takmayı.

Sessizliği burada incelemiş (Balıkçıların çocukları gibi) ve yusufçukların parlak dilini öğrenmişlerdi.

Burada, Beklemeyi öğrenmişlerdi. Gözlemeyi. Düşünceler düşünmeyi ve onları dile getirmemeyi. Esnek sarı kamışlar bükülünce şimşek gibi davranmayı.

Evet, ırmağın bu ilk üçte birlik bölümünü iyi biliyorlardı. Öteki üçte ikisini daha az.

Asıl derinlik, ikinci üçte birde başlıyordu. Orada akıntı hızlı ve şaşmazdı (sular yükselince ırmakaşağıydı akıntı, sular alçalınca, ırmakyukarı.)

Üçüncü bölüm yine sığdı. Sular kahverengi ve çamurluydu. Yabanotu, kaçışan yılanbalıkları ve insanın ayak parmaklarının arasından diş macunu gibi geçen ağır çamurla doluydu.

Çocuklar foklar gibi yüzebiliyorlardı; Chacko'nun gözetiminde ırmağı birçok kez geçmişler, soluk soluğa ve harcadıkları çabadan şaşılaşmış olarak, başarılarının kanıtı olarak Karşı Kıyıdan aldıkları bir taş, bir yaprak ya da bir dalı taşıyarak geri dönmüşlerdi. Ancak saygın bir ırmağın ortası

ya da Karşı Kıyısı, çocukların oyalanacakları, tembellik edecekleri ya da bir şeyler öğrenecekleri bir yer değildi. Estha ile Rahel, Meenachal'ın ikinci ve üçüncü üçte birine, hakkı olan saygıyı gösterdiler. Yine de sorun, karşıya yüzmek değildi. Sorun, içindeki Şeylerle kayığı oraya götürmekti (*Hazırlanmak için hazırlanmaya hazırlanmak*).

Eski Kayığın gözleriyle ırmağın karşı tarafına baktılar. Bulundukları yerden Tarih Evi'ni göremiyorlardı. Bataklığın ötesinde, terk edilmiş kauçuk arazisinin ortasında, cırcırböceklerinin sesinin kabardığı bir karanlıktı orası.

Estha ile Rahel, küçük kayığı kaldırıp suyun kıyısına taşıdılar. Derinlerden su yüzüne çıkan külrengi bir balık gibi şaşkın görünüyordu kayık. Güneşe hemen gereksinim duyduğu için çıkan. Kazınmaya ve temizlenmeye gereksinimi vardı belki, o kadarı yeterdi.

İki mutlu yürek, gökmavisi bir gökyüzündeki renkli uçurtmalar gibi şiştiler. Ama sonra (içinde balıklar olan, gökyüzü ve ağaçlar olan) ırmak, ağır, yeşil bir fısıltıyla kayığa doldu.

Eski kayık yavaş yavaş battı, altıncı basamakta kaldı.

Ve çift yumurta ikizlerinin yürekleri de çöktü, altıncıdan önceki basamakta kaldı.

Derinde yüzen balıklar ağızlarını yüzgeçleriyle örttüler ve bu gösteriye bıyık altından güldüler.

Beyaz bir kayık örümceği kayığın içindeki ırmak suyuyla birlikte yukarı çıktı, biraz debelendi, sonra boğuldu. Beyaz yumurta kesesi vaktinden önce çatladı, yüz yavru örümcek (batamayacak kadar hafif, yüzemeyecek kadar küçük), yeşil suyun durgun yüzeyini benekledi, sonra denize sürüklendi. Sonra da, Malayali Yüzen Örümceklerinin yeni bir soyunu başlatmak üzere Madagaskar'a.

Bir süre sonra, sanki önceden konuşmuşlar gibi (oysa konuşmamışlardı) ikizler kayığı ırmakta yıkamaya koyuldular. Örümcek ağları, çamur, yosun ve likenler suya karıştılar. Kayık temizlenince onu ters çevirdiler, başlarının üstüne

koydular. Üstünden sular akan kocaman bir şapka gibi. Estha kırmızı bayrağı topraktan çekip çıkardı.

Ufak bir yürüyüş kolu (bir bayrak, bir eşekarısı ve bacaklar üstünde bir kayık), ağaçların dibindeki otların arasından geçen küçük patikada nereye gittiğini bilerek yürüdü. Topak topak ısırgan otlarından uzak durdu, bildiği çukurlardan ve karınca tepelerinden kaçındı. İçinden kırmızı kil çıkartılmış olan derin bir çukurun çevresinden dolaştı; şimdi burası, dik yamaçlı turuncu kıyıları olan, ağır, yapışkan sularını yeşil, parlak bir köpük tabakasının kapladığı durgun bir göldü. Sivrisineklerin ürediği, balıklarınsa semiz ama ulaşılmaz olduğu yeşil, sinsi bir çimenlikti.

Irmağa koşut giden patika, sık ağaçlarla çevrili, çimen kaplı ufak bir açıklığa çıkıyordu: hindistancevizi, baladur ağacı, mango, bilimbi. Açıklığın kıyısında, sırtını ormana vermiş, saz damlı, duvarları turuncu kil ve çamurla sıvanmış alçak, yere yakın bir kulübe vardı, sanki yeraltında fısıldanan bir gize kulak kabartıyordu. Kulübenin alçak duvarlarının rengi, üzerinde durduğu toprakla aynıydı; bu duvarlar, yere ekilen bir ev tohumundan filizlenmiş gibiydiler, sanki topraktan dik açılı toprak duvarlar yükselmiş ve boşluğu çevrelemişti. Örülmüş palmiye yapraklarından yapılma çitle çevrilmiş ön avluda üç kirli muz ağacı bitmişti.

Bacaklar üstündeki kayık kulübeye yaklaştı. Kapının yanındaki duvarda yanmayan bir gaz lambası asılıydı, lambanın gerisindeki duvar simsiyahtı. Kapı aralıktı. İçerisi karanlıktı. Kapının eşiğinde bir kara tavuk göründü. Kayıklı ziyaretçilere aldırmadan dönüp içeri girdi.

Velutha evde değildi. Vellya Paapen de. Ama başka biri vardı.

Bir erkek sesi dışarı süzüldü, açıklığın çevresinde yankılandı, yalnız bir sesti bu.

Ses, aynı şeyi üst üste haykırdı, her seferinde tizleşti, isterikleşti. Bulunduğu ağaçtan düşüp toprağı kirletecek gibi duran aşırı olgun bir guavaya yakarışıydı bu.

Pa pera-pera-pera-perakka
(Bay gugga-gug-gug-guava)
Ende parambil thooralley.
(benim avlumu pisletme.)
Chetende parambil thoorikko,
(Yan tarafta abimin avlusuna pisleyebilirsin,)
Pa pera-pera-pera-perakka.
(Bay gugga-gug-gug-guava.)

Bağıran, Velutha'nın ağabeyi Kuttappen'di. Belden aşağısı felçliydi. Günler, aylar boyu, ağabeyi yokken, babası da işteyken, Kuttappen sırtüstü yatar ve gençliğinin bir merhaba demeden geçip gitmesini izlerdi. Gün boyu, birbirine sokulmuş ağaçların sessizliğini dinlerken yanında edepsiz bir tavuktan başkası olmazdı. Odada, kendisinin şimdi yatmakta olduğu köşede ölmüş olan annesi Chella'yı özlerdi. Öksürüklü, tükürüklü, acılı, balgamlı bir ölümdü onunkisi. Kuttappen annesinin ayaklarının kendinden önce öldüğünü anımsadı. Ayaklarının derisinin grileşip cansızlaştığını. Ölümün annesine nasıl aşağıdan yukarı yayıldığını korkuyla izleyişini. Kuttappen kendi uyuşuk ayaklarını gitgide artan bir dehşetle gözlüyordu. İçeri girebilecek yılanlara karşı kendini savunabilmek amacıyla bir köşeye dayadığı değneğiyle ara sıra, umutla, ayaklarını dürterdi. Ayakları tümüyle hissizdi, onların hâlâ bedeninin bir parçası ve kendi ayakları olduğunun tek kanıtı gözle görülebilmeleriydi. Chella öldükten sonra Kuttappen'i onun köşesine taşımışlardı; Kuttappen evin o köşesinin, Ölüm'ün ölümcül işlerini görmek için seçtiği köşe olduğunu hayal ediyordu. Bir köşe yemek pişirme köşesiydi, biri giysilerin, biri denk yapılmış şiltelerin, biri de ölmenin köşesiydi.

Kendi ölümünün ne kadar süreceğini merak etti, evlerinde dörtten fazla köşe bulunan insanların geri kalan köşeleri ne işte kullandıklarını da. Acaba hangi köşede öleceklerini seçme hakları oluyor muydu?

Ailede annesinin peşinden gidecek ilk kişinin kendisi olduğunu varsayıyordu, pek de haksız değildi. Ama işin böyle olmayacağını öğrenecekti. Yakında. Hem de çok yakında.

Kuttappen kimi zaman (alışkanlıktan ya da annesini özlediğinden), tıpkı annesi gibi öksürürdü; belden yukarısı, oltaya yakalanmış bir balık gibi zıplardı. Belden aşağısı ise, kurşun gibi ağır olurdu, sanki bir başkasının bedeniymiş gibi, ruhu yakalanmış ve kaçıp kurtulamayan bir ölüye aitmiş gibi. Velutha'nın aksine, Kuttappen iyi, güvenilir bir Paravan'dı. Okuyup yazması yoktu. Sert yatağında yatarken, tavandan üzerine saz parçaları, iri kum taneleri düşer, teriyle karışırdı. Bazen bunlarla birlikte karıncalar ve başka böcekler de düşerdi. Kötü günlerde turuncu duvarlar el ele tutuşur, onun üstüne eğilirler, kötü niyetli doktorlar gibi incelerlerdi onu; ağır ağır, üzerine bastırıp soluksuz bırakır, ve bağırtırlardı. Kimi zaman kendiliklerinden geriye çekilirler, Kuttappen'in yattığı oda dayanılmaz derecede genişler, kendi önemsizliğinin hayaleti onu korkuturdu. O zaman da haykırırdı.

Delilik, pahalı bir restorandaki işbilir garson gibi (sigaraları yakan, bardakları dolduran) yanı başında bekliyordu. Kuttappen yürüyebilen delileri gıptayla düşündü. Ama adil bir anlaşma olduğuna emindi: sağlam ayaklara karşı kendi akıl sağlığı.

İkizler kayığı yere koydular, çıkardıkları gürültünün yanıtı içerdeki ani sessizlik oldu.

Kuttappen kimseyi beklemiyordu.

Estha ile Rahel kapıyı açıp içeri girdiler. Ufak tefek olsalar da kapıdan geçebilmek için biraz eğilmeleri gerekmişti. Eşek arısı dışarda lambanın üzerinde bekliyordu.

"Biz geldik."

Oda karanlık ve temizdi. Balık körisi ve odun dumanı kokuyordu. Sıcaklık, düşük bir ateş gibi eşyalara yapışıyordu. Ama Rahel'in ayaklarının altındaki balçıklı toprak zemin serindi. Velutha'nın ve Vellya Paapen'in şilteleri dürülüp duvara dayandırılmıştı. Bir ipte giysiler asılıydı. Tahta,

alçak bir mutfak rafında kapaklı toprak kaplar, hindistancevizi kabuğundan yapılma kepçeler ve lacivert kenarlı, kırık üç emaye tabak diziliydi. Bir yetişkin, odanın tam ortasında ayakta dik durabilirdi, ama kenarlarda değil. Bir başka alçak kapı arka avluya açılıyordu, oradaki muz ağaçlarının gerisinde ırmak, yaprakların arasından parıldıyordu. Arka avluda bir marangoz atölyesi kurulmuştu.

Ne anahtar vardı, ne kilitlenecek dolap.

Kara tavuk arka kapıdan çıkıp gitti, talaşların sarışın bukleler gibi uçuştuğu avluda dalgın dalgın eşindi. Kişiliğine bakılırsa, sert cisimler verilerek beslenmişti: tokalar, çengeller, çiviler ve eski vidalar.

"*Aiyyo, Mon! Mol*! Kimbilir ne düşüneceksiniz? Kuttappen'in beş para etmez biri olduğunu!" diye bağırdı mahçup, bedensiz bir ses. İkizlerin gözlerinin karanlığa alışması zaman aldı. Sonra karanlık dağıldı ve Kuttappen yatağının üzerinde göründü, alacakaranlıkta pırıltılı bir cin. Gözlerinin akı koyu sarıydı. Bacaklarını örten kumaşın altından (bunca yatmak yüzünden yumuşacık) tabanları görünüyordu. Paravan'ların hindistancevizi ağacına tırmanırken ayaklarına bağladıkları ipin sürtmesi yüzünden ayak bilekleri gri nasır bağlamıştı.

Arkasındaki duvarda sevimli, fare saçlı, rujlu ve allıklı bir takvim İsa'sı asılıydı; giysilerin altından kızıl, değerli taşlarla kaplı bir yürek ışıldıyordu. Takvimin alt tarafı (üzerinde Tarih olan kısmı) bir eteklik gibi büzgü büzgü açılmıştı. Mini etekli İsa. Yılın on iki ayı için on iki kat kombinezon. Hiçbiri kopartılmamıştı.

Ayemenem'deki evden gelen başka şeyler de vardı orada; ya onlara armağan edilmişti bunlar ya da çöp kutusundan çıkarılmışlardı. Yoksul evdeki pahalı şeyler. Bozuk bir saat, çiçekli tenekeden bir çöp kutusu. Pappachi'nin eski binici çizmeleri (kahverengi, yeşil küflü), ayakkabıcının kalıpları hâlâ içinde duruyordu. Üzerinde İngiliz şatolarının gösterişli resimleri ve eteklerinin altı yastıklı, saçları lüle lüle hanımefendiler olan teneke bisküvi kutuları.

(Bir yeri ıslanıp lekelendi diye Bebek Kochamma'nın verdiği) küçük bir poster, İsa'nın yanına asılmıştı. Posterde yanaklarından aşağı yaşlar süzülürken mektup yazan sarışın bir çocuğun resmi vardı. Altında şu yazılıydı: *Seni özlediğimi söylemek için yazıyorum.* Sanki çocuğun saçları kesilmişti de Velutha'nın arka avlusunda onun kesilmiş bukleleri uçuşuyordu.

Saydam bir plastik hortum, Kuttappen'in örtündüğü eprimiş pamuklu çarşafın altından çıkıp, kapıdan giren ışığı yakalayan, içinde sarı bir sıvı olan bir şişeye gidiyordu; Rahel içinde yükselmekte olan soruyu bastırdı. Kil *koojah*'dan alıp teneke bir bardağa koyduğu suyu Kuttappen'e götürdü. Evini tanıyor gibiydi. Kuttappen başını kaldırıp içti. Suyun birazı çenesinden aşağı aktı.

İkizler, Ayemenem pazarında gevezelik yapan yetişkinler gibi yere çömeldiler.

Bir süre konuşmadan oturdular. Kuttappen onlardan çekiniyordu, ikizlerin akılları da kayıktaydı.

"Chacko Saar'ın Mol'u geldi mi?" diye sordu Kuttappen.

"Gelmiş olmalı," dedi Rahel, alaycı bir sesle.

"Nerede?"

"Kim bilir? Bir yerlerdedir. Bilmiyoruz."

"Görmem için buraya getirecek misiniz onu?"

"Getiremeyiz," dedi Rahel.

"Neden?"

"Evden çıkamaz. Çok narin. Kirlenirse ölür."

"Anlıyorum."

"Onu buraya getirmemize izin vermiyorlar... hem zaten görülecek bir şey yok," dedi Rahel, inandırmak istercesine. "Saçları var, bacakları, dişleri; bilirsin işte, herkeste olanlar... tek farkı, boyunun biraz uzun olması." Bundan fazla ödün vermeyecekti.

"Hepsi bu mu?" dedi Kuttappen, Rahel'in kafasındakileri hemen anlamıştı. "Öyleyse onu neden göreyim ki?"

"Hiç anlamı yok," dedi Rahel.

"Kuttappa, bir *vallom* sızdırıyorsa, onarması güç müdür?" diye sordu Estha.

"Güç olmamalı," dedi Kuttappen. "Onarılabilir. Kimin *vallom*'u sızdırıyor?"

"Bizimki; onu biz bulduk. Görmek ister misin?"

Dışarı çıktılar, felçli adamın incelemesi için rengi solmuş kayığı getirdiler. Yatağın üstünde dam gibi tuttular. Kuttappen'in üstüne su damlıyordu.

"Önce nereden sızdığına bakalım," dedi Kuttappen. "Sonra da tıkarız delikleri."

"Sonra zımparalar, sonra da cilalarız," dedi Estha.

"Sonra kürekler," dedi Rahel.

"Sonra kürekler," diye doğruladı Estha.

"Sonra da pır gideriz," dedi Rahel.

"Nereye?" diye sordu Kuttappen.

"Oraya buraya," dedi Estha, kayıtsızca.

"Dikkatli olmalısınız," dedi Kuttappen. "Şu bizim ırmak; görünmek istediği gibi değildir her zaman."

"Nasıl görünmek istiyor ki?" diye sordu Rahel.

"Ah, kiliseye giden yaşlı bir *ammooma* gibi, sessiz ve temiz... kahvaltıda *idi appam*, öğle yemeğinde *kanji* ve *meen*. Kimsenin işine karışmaz. Ne sağa bakar ne sola."

"Aslında nasıl bir..."

"Aslında çılgın bir şey... geceleyin duyabiliyorum onu... ay ışığında hızla akarken, hep telaş içinde. Ona karşı temkinli olmalısınız."

"Peki ne yer o?"

"Ne mi yer? Ah... Türlü ... ve..." Kötü ruhlu ırmağın yiyeceği şeyin İngilizce adını bulmak için çabaladı.

"Ananas dilimleri," diye atıldı Rahel.

"Haklısın! Ananas dilimleri ve türlü. İçer de. Viski."

"Ve konyak."

"Ve konyak. Doğru."

"Ve sola ve sağa bakar."

"Doğru."

"Başkalarının işlerine burnunu sokar..."

Esthappen, Velutha'nın arka avludaki atölyesiydi, baduğu birkaç tahta parçasının yardımıyla küçük kayık lü toprak zeminin üzerine oturttu. Bir hindistancevizi ka parlatılmış yarım kabuğuna tahta bir sap sokularak oluş rulmuş bir kepçeyi Rahel'e uzattı.

İkizler *vallom*'un içine tırmandılar, engin, dalgalı sularda kürek çekmeye başladılar.

Thaiy thaiy thaka thaiy thaiy thome diyerek. Mücevherli İsa'nın bakışları altında.

Suyun üzerinde yürümüştü. Belki. Ama karada *yüzmüş* olabilir miydi?

Birörnek don ve koyu renkli gözlükle? Fıskiyesi Tokyo'da Aşk'la tutturulmuş olarak? Sivri burunlu ayakkabıları ve kabarık buklesiyle? Bu kadar hayal gücü olabilir miydi?

Velutha, Kuttappen'in bir gereksinimi olup olmadığına bakmak üzere geri dönüyordu. Boğuk sesle söylenen şarkıyı ta uzaktan duydu. Gencecik sesler, ahlaksız sözcükleri keyifle vurguluyordu:

Hey, Bay Maymun Adam
KIÇIN neden o kadar KIRMIZI?
SIÇMAYA Madras'a gittim
KANATINCAYA kadar kazıdım!

Geçici olarak, üç beş mutlu an boyunca, Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamı sarı gülümsemesini kapattı ve çekip gitti. Korku alçaldı, derin suların dibine çöktü. Bir gözü açık uyudu. Bir anda ayağa kalkıp ortalığı bulandırmaya hazırdı.

Marksist bayrağın, evinin önünde ağaç gibi filizlendiğini gören Velutha gülümsedi. Eve girebilmek için iyice eğilmesi gerekti. Tropikal bir Eskimo. Çocukları gördüğünde içi daraldı. Nedenini anlayamadı. Onları her gün görüyordu. Farkında olmadan seviyordu. Ama ansızın her şey farklı olmuştu. Şimdi. Tarih bunca kötü yanıldıktan sonra. Daha önce içi hiç böylesine daralmamıştı.

Onun çocukları diye fısıldıyordu ona, çılgın bir düşünce.

Onun gözleri, *onun* dudakları. *Onun* dişleri.

Onun pürüzsüz, ışıl ışıl teni.

Bu düşünceyi öfkeyle uzaklaştırdı zihninden. Düşünce dönüp geldi, kafasının yanına kıvrıldı. Bir köpek gibi.

"Ha!" dedi genç konuklarına. "Sorabilir miyim, kim bu genç balıkçılar?"

"Esthapappychachen Kuttappen Peter Mon. Bay ve Bayan Tanıştığımızasevindim." Rahel tokalaşılsın diye kepçesini uzattı.

Tokalaşıldı. Önce kendisiyle sonra Estha'yla.

"Sorabilir miyim, böyle kayıkla nereye gidiliyor?"

"Afrika'ya!" diye bağırdı Rahel.

"Bağırmayı kes!" dedi Estha.

Velutha kayığın çevresinden dolandı. Kayığı nerede bulduklarını Velutha'ya anlattılar.

"Sahibi yok," dedi Rahel, biraz tereddütle, çünkü aklına ansızın kayığın sahibinin olabileceği gelmişti. "Polise bildirmeli miyiz?"

"Aptallaşma," dedi Estha.

Velutha kayığa eliyle vurdu ve sonra tırnağıyla ufak bir yerini kazıdı.

"İyi ağaç," dedi.

"Batıyor," dedi Estha. "Su alıyor."

"Onu bizim için onarabilir misin, Veluthapappychachen Peter Mon?" diye sordu Rahel.

"Bakarız," dedi Velutha. "Bu ırmakta budalaca oyunlara kalkışmanızı istemiyorum."

"Kalkışmayız. Söz veriyoruz. Sen yanımızda olmadan ırmağa gitmeyiz."

"Önce delikleri bulalım..." dedi Velutha.

"Sonra da onları tıkayalım!" diye bağırdı ikizler, sanki bilinen bir şiirin ikinci dizesini söylüyorlardı.

"Ne kadar sürer bu?" diye sordu Estha.

"Bir gün," dedi Velutha.

"Bir *gün* mü! Bir ay diyeceksin sandım!"

Sevinçten deliren Estha, Velutha'nın üstüne atladı, bacaklarını onun beline doladı ve onu öptü.

Zımpara kâğıdı iki eşit parçaya bölündü, ikizler başka hiçbir şeyle ilgilenmeden bütün dikkatlerini işlerine verdiler.

Kayığın tozu odada uçuştu, kaşlara ve saçlara kondu. Kuttappen'in üzerinde bir bulut gibiydi, İsa'nın üzerinde bir kurban gibi. Velutha'nın, zımpara kâğıdını ikizlerin parmaklarının arasından zorla alması gerekti.

"Burada olmaz!" dedi kesin bir dille. "Dışarda."

Kayığı kaldırıp dışarı çıkardı. İkizler peşinden gittiler, gözlerini bir an bile ayırmadan kayıklarına dikmişlerdi, doyurulmayı bekleyen aç köpek yavruları gibiydiler.

Velutha kayığı onlar için hazırladı. Estha'nın üzerine oturduğu ve Rahel'in bulduğu kayığı. Onlara ağacın damarını nasıl izleyeceklerini gösterdi. Zımparayı nasıl kullanacaklarını öğretti. İçeri döndüğünde kara tavuk da peşinden gitti, kayığın bulunduğu yerde kalmamaya kararlıydı.

Velutha ince bir pamuklu bezi toprak bir kaptaki suya batırdı. Bezin suyunu sıktı (istenmeyen bir düşünceymiş gibi vahşice sıktı onu), yüzünü ve boynunu silsin diye Kuttappen'e verdi.

"Bir şey söylediler mi?" diye sordu Kuttappen. "Seni yürüyüşte gördüklerine ilişkin bir şey?"

"Hayır," dedi Velutha. "Henüz söylemediler. Ama söyleyecekler. Biliyorlar."

"Emin misin?"

Velutha omuz silkti ve bezi yıkamak üzere aldı. Ve çitilemek. Ve vurmak ve sıkmak. Sanki o bez, kendi gülünç, asi beyniydi.

O kadından nefret etmeye çalıştı.

O da onlardan biri, dedi kendi kendine. *Onlardan biri.*

Yapamadı.

Gülümsediğinde gamzeleri çukurlaşıyordu. Gözleri hep başka bir yerdeydi.

Tarih'teki bir çatlağın arasından delilik gizlice sızdı. Bir anda olup bitti.

Zımparalamaya başlayalı bir saat olmuştu ki Rahel'in aklına Öğle Nuykusu geldi. Kalkıp koşmaya başladı. İkindinin yeşilsıcağının içinden düşe kalka koştu. Arkasından erkek kardeşi ve sarı bir eşek arısı geliyordu.

Ammu'nun uyanıp onun gitmiş olduğunu görmemesini dileyerek, dualar ederek koştu.

11

Küçük Şeylerin Tanrısı

O gün öğleden sonra Ammu, tek kollu güler yüzlü bir adamı, bir gaz lambasının ışığında kendisine sarılırken gördüğü bir düşün içinde sürüklendi. Adamın, çevresinde titreşip duran gölgeleri ürkütüp kaçırtacak ikinci bir kolu yoktu.

Kendisinden başka kimsenin görmediği gölgeler.

Karnının üzerindeki derinin altında kasları, bir tabaka çikolatanın üzerindeki dilimler gibi kabarıyordu.

Bir gaz lambasının ışığında Ammu'ya sıkıca sarılmıştı; bedeni, pırıl pırıl bir cilayla parlatılmış gibi parlıyordu.

Aynı anda iki iş yapamıyordu.

Ammu'ya sarılırken onu öpemiyordu. Öperken onu göremiyordu. Görürken onu hissedemiyordu.

Ammu onun bedenine parmaklarıyla hafifçe dokunabilir, pürüzsüz cildinde tüylerinin diken diken oluşunu hissedebilirdi. Parmaklarını onun dümdüz karnının aşağılarına kaydırabilirdi. Acele etmeden, o cilalı çikolata dilimlerinin üstünden geçirerek. Ve bir karatahtanın üzerindeki tebeşir çizgileri, bir çeltik tarlasını kucaklayıp geçen meltem, bir uçağın mavi bir kilise göğünde bıraktığı izler gibi, o da erkeğin bedenindeki tüyleri kabartabilir, yüksekli-alçaklı, motifli izler bırakabilirdi. Çok kolay yapabilirdi bunu, ama yapmadı. Erkek de Ammu'ya dokunabilirdi. Ama dokunmadı, çünkü gaz lambasının arkasındaki loşlukta, gölgelerin arasın-

da, katlanabilen metal iskemleler halka halinde dizilmiş ve yalancı taşlarla süslü, çekik kenarlı güneş gözlükleri takmış insanlar bu iskemlelere oturmuş onları izliyorlardı. Hepsinin çenesinin altına birer keman dayanmış, yaylar aynı açıda tutulmuştu. Hepsi bacak bacak üstüne atmışlardı, sol sağın üzerinde, hepsinin sol bacakları titriyordu.

Bazılarında gazete vardı. Bazılarında yoktu. Bazıları tükürükten balonlar yapıyordu. Bazıları yapmıyordu. Ama hepsinin gözlük camında bir gaz lambasının titreşen alevi yansıyordu.

Katlanan iskemlelerin halkasının gerisinde, mavi camdan şişe kırıklarının kirlettiği bir kumsal uzanıyordu. Sessiz dalgalar, kırılmak üzere yeni yeni mavi şişeler taşıyor ve giderken de eski şişeleri birlikte sürüklüyorlardı. Camın cama çarparken çıkardığı tok ses duyuluyordu. Denizin açıklarında, bir kayanın üzerinde, mor ışıktan bir salın üzerinde, abanozdan yapılma bir sallanan hasır iskemle vardı. Paramparçaydı.

Deniz kapkara, denizin üzerindeki köpükler kusmuk yeşiliydi.

Balıklar cam parçalarını yiyorlardı.

Gece kollarını suyun yüzeyine yaslanmıştı, düşen yıldızlar o yüzeyde sekiyorlardı.

Gece kelebekleri gökyüzünü aydınlatıyordu. Ay çıkmamıştı.

Adam tek koluyla yüzebiliyordu. Kadın iki koluyla.

Adamın teni tuzluydu. Kadınınki de.

Adam kumda ayak izleri bırakmıyordu, suda dalgacıklar, aynalarda yansısını.

Kadın ona parmaklarıyla dokunabilirdi, ama dokunmadı. Öylece yan yana durdular.

Sessizce.

Ten tene.

Kuru, renkli bir esinti kadının saçlarını havalandırdı, adamın bir uçurum başı gibi ansızın bitiveren kolsuz omzuna dalgalı bir şal gibi dolandırdı.

Leğen kemikleri dışarı fırlamış, sıska, kırmızı bir inek geldi, denize dalıp yüzdü; boynuzlarını ıslatmamıştı, arkasına da bakmamıştı.

Ammu, ağır, titrek kanatların üstünde, düşünün içinde uçuyordu, uykunun kıyısında dinlenmek üzere durdu.

Yatak örtüsünün mavi kanaviçe güllerinin izi yanağına çıkmıştı.

Çocuklarının suratlarının, içeri alınmayı bekleyen, koyu renkli, kaygılı iki ay gibi düşünün tepesinde asılı olduğunu sezdi.

Rahel'in Estha'ya, "Ölüyor mu acaba?" diye fısıldadığını duydu.

"İkindi karabasanı," dedi Kesin-Estha. "Çok düş görüyor."

Kadına dokunurken, onunla konuşamıyordu; onu severken bırakıp gidemiyordu; konuşurken dinleyemiyordu; savaşırken kazanamıyordu.

Kimdi bu tek kollu adam? Kim olabilirdi? Kayıplar Tanrısı mı? Küçük Şeylerin Tanrısı mı? Ürpermiş Tenlerin ve Ani Gülümseyişlerin Tanrısı mı? Ekşimetal Kokularının mı; tıpkı otobüslerdeki çelik tutamaklar ve o tutamaklara tutunan otobüs biletçisinin ellerinin kokusu gibi?

"Onu uyandırsak mı?" dedi Estha.

Perdelerden sızan yol yol ikindi güneşi Ammu'nun ırmağa giderken hep yanına aldığı mandalina biçimli transistörlü radyosunun üstüne düşüyordu. (Estha'nın yapışkan Öteki Eliyle Neşeli Günler'e götürdüğü şey de mandalina biçimliydi.)

Parlak güneş, yol yol Ammu'nun darmadağın saçlarına vurdu. Amma uykunun kıyısında bekledi, çocuklarını düşüne katmak istemiyordu.

"Düş gören insanları sakın ansızın uyandırmayın, der hep," dedi Rahel. "Uyandırılırlarsa kalp krizi geçirebilirlermiş."

En iyi yolun, onu ansızın uyandırmaktansa yavaş yavaş *rahatsız etmek* olduğuna karar verdiler. Çekmeceleri açıp kapadılar, gırtlaklarını temizlediler, yüksek sesle fısıldaştılar, bir şarkı mırıldandılar. Ayakkabıların yerini değiştirdiler. Gıcırdayan bir dolap kapağı keşfettiler.

Uykunun kıyısında dinlenen Ammu onları gördü, yüreği onlara karşı duyduğu sevgiyle sızladı.

Tek kollu adam, lambasını üfleyip söndürdü ve tırtıllı kumsalda, yalnız kendisinin görebildiği gölgelerin içine doğru yürüdü.

Kumsalda ayak izi bırakmadı.

Katlanan iskemleler katlanmıştı. Kapkara deniz çarşaf gibi olmuştu. Kırışık dalgalar ütülenmişti. Denizin köpükleri yeniden şişeye doldurulmuştu. Şişenin tıpası takılmıştı.

Gece şimdilik ertelenmişti.

Ammu gözlerini açtı.

Uzun bir yolculuk yapmıştı, tek kollu adamın kollarından birbirine benzemeyen çift yumurta ikizlerine kadar.

"İkindi karabasanı görüyordun," diye açıklama yaptı kızı.

"Karabasan değildi," dedi Ammu. "Düştü."

"Estha senin öldüğünü sandı."

"Çok kederli görünüyordun," dedi Estha.

"Mutluydum," dedi Ammu, ve gerçekten de öyle olduğunu fark etti.

"Düşünde mutlu olursan, Ammu," dedi Estha, "bu sayılır mı?"

"Ne sayılır mı?"

"Mutluluk; sayılır mı?"

Ammu, kabarık buklesi bozulmuş oğlunun ne demek istediğini biliyordu.

Çünkü gerçek şu ki, ancak *sayılan* şey sayılır.

Çocukların basit, doğru bildiğinden şaşmayan bilgelikleri.

Düşünde balık yersen, bu sayılır mı? Gerçekten balık yemiş olur musun?

Ayak izi bırakmayan güler yüzlü adam; o sayıldı mı?

Ammu el yordamıyla transistörlü mandalina radyosunu aradı, açtı. *Chemmeen* adlı bir filmden bir şarkı çalınıyordu.

Başkasını sevmesine karşın komşu koydan bir balıkçıyla evlenmeye zorlanan yoksul bir kızın öyküsü anlatılıyordu şarkıda. Balıkçı, taze gelinin eski sevgilisini öğrenince küçük kayığına atlayıp denize açılır, oysa fırtınanın yaklaştığını bilmektedir. Hava kararmış, rüzgâr çıkmıştır. Okyanusun derininden bir girdap yükselir. Fırtına müziği çalar, balıkçı boğulur, girdabın içinde denizin dibine çekilir.

Sevgililer birlikte intihar ederler; ertesi sabah cesetleri birbirlerine sarılmış olarak sahile vurur. Yani herkes ölür. Balıkçı, karısı, onun sevgilisi ve hikâyede rolü olmasa da bir de köpekbalığı. Deniz hepsini alır.

Kenarlarını ışık dantellerinin süslediği mavi kanaviçe karanlıkta, mahmur yanağında kanaviçe güllerle, Ammu ve ikizleri (iki yanında) mandalina radyodaki müziğe tatlı sesleriyle eşlik ettiler. Balıkçı kadınların, kederli genç gelinin saçlarını örüp onu sevmediği bir adamla olan düğününe hazırlarken söyledikleri şarkıya.

Pandoru mukkuvan muthinu poyi,
(Bir zamanlar bir balıkçı denize çıktı,)
Padinjaran kattathu mungi poyi,
(Batıdan rüzgâr esti ve onun kayığını yuttu.)

Havaalanı Perilerinin Giydiği Bir Giysi, kendi köpüklü katılığından destek alarak yerde duruyordu. Dışarda, *mittam*'da, yeni yıkanmış sariler, güneşin altında sıra sıra dizilmiş kuruyorlardı. Kirli beyaz ve altın rengi. Sarilerin kolalı kıvrımları arasında küçük çakıl taşları yuvalanmıştı. Sarileri katlayıp ütülenmeye götürmeden önce silkeleyip taşları düşürmek gerekiyordu.

Arayathi pennu pizhachu poyi,
(Karısı yolunu yitirdi,)

Ettumanoor'daki elektriğe kapılmış fil (kochu thomban değil), yakıldı. Karayolunun üzerinde kocaman bir yakma-*ghat*'ı dikildi. Belediyenin mühendisleri filin büyük dişlerini testereyle kestiler ve kayıtlara geçirmeden aralarında paylaştılar. Eşit paylaşmadılar. Yangını körüklemek için filin üstüne seksen kutu saf *ghee* döküldü. Yoğun bir duman yükseldi, göğe karşı karmaşık motifler çizdi. İnsanlar güvenlikli bir uzaklıkta toplandılar ve dumanların motiflerinden anlamlar çıkardılar.

Bir sürü sinek vardı.

Avaney kadalamma kondu poyi.
(Ve Deniz Ana kabarıp adamı içine aldı.)

Ölü fil için yapılan son ayinlerin gözetimini gözetmek üzere, parya-uçurtmalar çevredeki ağaçların içine kondular. İç organlardan yararlanacaklarını umuyorlardı, haksız da değildiler. Belki kocaman bir mesane bulurlardı. Ya da kömürleşmiş, dev boyutlu bir dalak.

Hayal kırıklığına uğramadılar. Ama pek tatmin de olmadılar.

Ammu iki çocuğunun üzerinde de ince bir toz tabakası olduğunu gördü. Toz şeker serpilmiş, birbirine benzemeyen iki parça kek gibiydiler. Rahel'in siyah buklelerinin arasında bir tane de sarı bukle vardı. Velutha'nın arka avlusundan kalma bir bukle. Ammu onu tutup aldı.

"Size daha önce de söyledim," dedi, "onun evine gitmenizi istemiyorum. Başımıza dert açmaktan başka işe yaramaz bu."

Ne tür bir dert olduğunu söylemedi. Bilmiyordu.

Her nasılsa, onun adını ağzına almayarak, onu mandalina radyodan gelen şarkının darmadağınık mahremiyetine çekmiş olduğunu biliyordu. Onun adını ağzına almadığı için kendi Düşüyle Dünya arasında bir anlaşma yapılmış olduğunu seziyordu. Bu anlaşmanın ebeleri de, testere tozu kaplı çift yumurta ikizleriydi ya da olacaklardı.

Onun kim olduğunu biliyordu Ammu, Kayıplar Tanrısı, Küçük Şeylerin Tanrısı. *Elbette* biliyordu.

Mandalina radyoyu kapattı. (Işık dantelleriyle süslenmiş) ikindi sessizliğinde çocukları onun sıcaklığının içine kıvrıldılar. Kokusunun. Kafalarını onun saçlarıyla örttüler. Uykusunda kendilerinden uzaklara gitmiş olduğunu her nasılsa sezdiler. Karnının çıplak derisine küçük avuçiçlerini bastırarak onu geri getiriyorlardı şimdi. İç eteğiyle bluzu arasındaki deriye. Ellerinin kahverengi derisinin, annelerinin karnındaki derinin kahverengisinin tıpatıp aynısı olması hoşlarına gidiyordu.

"Estha, bak," dedi Rahel, Ammu'nun göbeğinden aşağı inen ayva tüylerini çekiştirerek.

"İşte sana tekme attığımız yer burası." Estha gümüş bir gebelik çatlağını parmağıyla izledi.

"Otobüste miydi Ammu?"

"Dolana dolana giden karayolunda mı?"

"Baba senin göbeğini tutarken?"

"Bilet almanız gerekti mi?"

"Canını yaktık mı?"

Ve sonra, sesine sıradan bir ton vermeye çalışan Rahel'in sorusu:

"Sence adresimizi kaybetmiş olabilir mi?"

Ammu'nun soluk alıp verişindeki belli belirsiz bir duraklayış, Estha'nın, Rahel'in orta parmağına kendininkiyle dokunmasına neden oldu. Ve güzel annelerinin karnının üzerinde orta parmaklarını birbirine değdirip bu tür sorulardan vazgeçtiler.

"Bu Estha'nın tekmesi, bu da benimki," dedi Rahel. "... ve şu Estha'nınki, şu da benimki."

Annelerinin karnındaki yedi gümüş gebelik çatlağını aralarında paylaştılar. Sonra Rahel ağzını Ammu'nun karnına yapıştırdı ve emmeye başladı, yumuşak eti ağzına çekti; başını geriye atıp, parlayan oval tükürük lekesini ve annesinin derisi üzerinde bıraktığı hafif kırmızı diş izlerini hayranlıkla seyretti.

Bu öpüşün saydamlığı Ammu'yu şaşırttı. Cam kadar berrak bir öpücüktü. Ne tutkuyla gölgelenmişti ne de arzuyla; çocukların içinde pusuya yatan ve onların büyümesini bekleyen o iki köpekle. Karşılık beklemeyen bir öpücüktü.

Yanıt bekleyen soruların bulandırdığı bir öpücük değildi. Düşlerdeki güler yüzlü tek kollu adamların öpüşleri gibiydi.

Ammu onların bu sahiplenici tavırlarından sıkıldı. Bedenini geri istiyordu. Onundu bedeni. Yavrularından bıkan dişi köpeğin onları silkeleyip atması gibi o da çocuklarını silkeleyip attı. Doğrulup oturdu, saçlarını ensesinde topladı. Sonra ayaklarını yere indirdi, pencereye gitti, perdeleri açtı.

Yatık düşen ikindi güneşi odaya doldu, yatağın üzerindeki iki çocuğu aydınlattı.

İkizler, Ammu'nun banyosunun anahtarının kilitte döndüğünü duydular. Klik.

Ammu banyonun kapısındaki uzun aynada kendisine baktı, geleceğinin hayaleti alaylı gözlerle karşısında duruyordu. Kupkuru. Külrengi. Kızarık gözlü. Pörsümüş, içine çökmüş bir yanakta kanaviçe güllerle. İçine ağırlık konmuş çoraplar gibi sarkan solmuş göğüsler. Bacaklarının arası kemik gibi kupkuru, saçlar pamuk gibi bembeyaz. Seyrek. Üstüne basılmış bir eğreltiotu kadar kırılgan.

İncecik soyulan kar taneleri gibi, dökülen bir cilt.

Ammu ürperdi.

Sıcak bir öğle sonrasında, Hayatını Yaşamış olduğunu hissettiği için. Fincanının tozla dolu olduğunu. Havanın, göğün, ağaçların, güneşin, yağmurun, ışığın ve karanlığın yavaşça kuma dönüştüğünü. Kumun burun deliklerine, ciğerlerine, ağzına dolacağını. Kendisini içeri çekeceğini, tıpkı kum-

salı oyan yengeçler gibi yüzeyde döne döne çöken bir burgaç bırakacağını hissettiği için.

Ammu soyundu, durup durmayacağını anlamak için bir göğsünün altına diş fırçasını koydu. Durmadı. Dokunduğu yerlerde eti gergin ve pürüzsüzdü. Elini sürdüğünde meme başları, kahverengi fındıklar gibi buruşup sertleştiler; göğüslerinin yumuşak derisini gerdiler. Göbeğinden başlayıp aşağı uzanan incecik ayva tüyleri, karnının tatlı yumuşaklığını izleyip aşağıya, koyu renkli üçgenin içine iniyordu. Tıpkı yolunu yitiren yolcuya yönünü gösteren bir ok gibi. Ya da deneyimsiz bir âşığa.

Saçını çözdü, ne kadar uzadığını görmek için arkasını döndü. Dalgalar, bukleler ve isyankâr kıvırcık kıvrımlar halinde –içleri yumuşak, dışlarıysa daha sert– aşağıya, ince, güçlü belinin kalçalarına doğru kavislenmeye başladığı noktaya kadar iniyordu saçları. Banyonun içi sıcaktı. Teninin üzerindeki küçücük ter taneleri elmaslara benziyordu. Kırılıp aşağı süzülüyorlardı. Belkemiğinin girintisinden aşağı akıyordu teri. Yuvarlak, dolgun kıçına eleştirel gözlerle baktı. Aslında büyük sayılmazdı. *Per se* büyük sayılmazdı (Oxford'lu Chacko olsaydı böyle derdi). Büyük sayılması, bedeninin geri kalan kısmının incecik olmasındandı. Bir başka, daha kösnül bir bedene uygun düşüyordu.

Kıçının her iki kanadının, birer diş fırçasını rahatlıkla taşıyabileceğini itiraf etti. Belki de iki. Kıçının iki kanadının altından görünen bir sürü renkli diş fırçasıyla Ayemenem sokaklarında çıplak yürüme düşüncesi onu yüksek sesle güldürdü. Ama hemen sustu. Bir delilik esintisinin şişesinden çıkıp banyonun içinde utkuyla sıçradığını görmüştü.

Delilik Ammu'yu kaygılandırırdı.

Mammachi, deliliğin ailelerinde kalıtımsal olduğunu söylemeye başlamıştı. İnsanların ansızın, beklenmedik bir anda deli olduklarını söylemeye başlamıştı. Pathil Ammai vardı örneğin, altmış beş yaşındayken soyunmuş ve ırmak boyunca çırılçıplak koşup balıklara şarkı söylemişti. Thampi Chachen vardı, yıllar önce yuttuğu altın dişini aramak için

her sabah eline bir örgü şişi alıp kakasını karıştırırdı. Bir de kendi düğününde, çuvala tıkılıp götürülmek zorunda kalan Dr. Muthachen. Acaba gelecek kuşaklar da, bir Ammu vardı, Ammu Ipe, diyecekler miydi? Bir Bengalliyle evliydi. Çıldırdı. Genç yaşta öldü. Bir yerlerde ucuz bir pansiyonda.

Chacko, Süryaniler arasındaki delilik oranının yüksek olmasının nedeninin, aile içi evlilikler olduğunu söylerdi. Mammachi bunu kabul etmezdi.

Ammu gür saçlarını topladı, yüzüne doladı, saçlarının arasından Yaş ve Ölüm'e götüren Yol'a baktı. Siyah kukuletasının göz deliklerinden, boynunu vurduğu kişiyi gözleyen bir Ortaçağ cellatı gibiydi.

Kara meme başları ve gülümseyince çukurlaşan gamzeleri olan, narin, çıplak bir cellat. Yitirilen bir savaşın haberleri gelirken, mum ışığında doğurduğu çift yumurta ikizlerinden kalma yedi gümüş gebelik çatlağıyla. Ammu'yu, yolunun sonunda kendisini neyin beklediğinden çok yolun niteliği ürkütüyordu. Yol boyunca hiçbir miltaşı yoktu. Ne de bir ağaç. Benekli gölgeler düşmüyordu yola. Üstünde hiçbir sis yayılmıyordu. Hiçbir kuş dönenmiyordu. Ammu'nun gözlerinin önündeki yolun aydınlık ucunu görmesini bir an için bile engelleyen ne bir sapak vardı, ne de bir dönemeç ya da U dönüşü. Bu ise Ammu'nun içine müthiş bir dehşet salıyordu; çünkü o, geleceğinin ne olduğunu bilmek isteyen bir kadın değildi. Çok korkuyordu geleceğinden. Gerçekleşmesini istediği tek arzusu sorulsa, Bilmemek derdi. Gelecekteki günlerinin kendisine neler hazırladığını bilmemek. Gelecek ay, gelecek yıl nerede olabileceğini bilmemek. Ya da on yıl sonra. Yolunun ne tarafa dönebileceğini ve dönemecin arkasında kendisini nelerin beklediğini. Ve Ammu biliyordu. Ya da bildiğini *sanıyordu*, ki bu da aynı derecede kötüydü (çünkü düşünüzde balık yediğinizi görürseniz, bunun anlamı balık yemiş olduğunuzdur). Ve Ammu'nun bildiği şey (ya da bildiğini sandığı şey), Cennet Turşularının beton fıçılarından yükselen yavan sirke buharları gibi kokuyordu. Gençlikleri solduran, gelecekleri kurutan buharlar.

Saçlarının şapkası altındaki Ammu banyo aynasındaki yansısına yaslandı ve ağlamaya çalıştı.

Kendisi için.

Küçük Şeylerin Tanrısı için.

Düşlerindeki pudra şekerli ikiz ebeler için.

O öğle sonrası –gizemli annelerinin yolunun yönünü değiştirmek üzere banyoda kader ağını örerken, Velutha'nın arka avlusunda eski bir kayık onların yolunu gözlerken, sarı bir kilisede genç bir yarasa doğmayı beklerken–, annelerinin yatak odasında Estha, Rahel'in kıçının üzerinde amuda kalkmıştı.

Mavi perdeleri ve pencere camlarına saldıran arıları olan yatak odasında. Onların yürek parçalayıcı gizlerini pek yakında öğrenecek olan yatak odasında.

Ammu'nun önce kilitleneceği, sonra da kendi kendisini kilitleyeceği yatak odasında. Sophie Mol'un cenazesinden dört gün sonra kederinden çıldıran Chacko'nun kapısını paramparça edeceği yatak odasında.

"Kırılmadık kemiğini bırakmadan evimden defol git!"

Benim evim, *benim* ananaslarım, *benim* turşularım.

Bundan sonra Rahel yıllarca hep aynı düşü görecekti: Şişman, yüzü olmayan bir adam, bir kadın cesedinin yanı başında diz çöküyordu. Kadının saçlarını tutup kesiyordu. Bedeninde kırılmadık kemik bırakmıyordu. En küçücüklerine bile el atıyordu. Parmaklarına. Kulak kemikleri ağaç dalları gibi kırılıyordu. Kemikler kırılırken *çıtçıt* diye yumuşak bir ses çıkarıyordu. Sanki bir piyanist piyanosunun tuşlarını kırıyordu. Siyah tuşları bile. Rahel'se (oysa yıllar sonra, elektrikli krematoryumda, Chacko'nun elinden kurtulmak için terin kayganlığından yararlanacaktı) ikisini de seviyordu. Piyanisti de piyanoyu da.

Katili ve cesedi.

Kapı ağır ağır parçalanırken, ellerinin titremesinin önüne geçmeye çalışan Ammu, Rahel'in kurdelelerinin bastırılmaya ihtiyacı olmayan kenarlarını bastırıyordu.

Çocuklarını kendisine çekerken, "Birbirinizi her zaman seveceğinize söz verin bana," diyordu.

"Söz," diyorlardı Estha ile Rahel de. Kendileri için Birbiri ya da Öteki diye bir şey olmadığını annelerine anlatacak sözcükleri bulamayarak.

İkiz değirmentaşları ve anneleri. Sersemlemiş değirmentaşları. Yapmış oldukları şey, onların içini boşaltmak için geri dönecekti. Ama bu daha sonra olacaktı.

Son Ra. Yosun tutmuş bir kuyuda derinden gelen çan sesleri. Pervanelerin ayakları gibi titrek ve tüylü.

O sırada her şey tutarsız geliyordu. Sanki nesnelerin içinden anlamları kaçmış ve onları kırık-dökük bırakmıştı. Kopuk. Ammu'nun dikiş iğnesinin parlaması. Bir kurdelenin rengi. Kanaviçe işlemeli yatak örtüsünün dokuması. Ağır ağır kırılan bir kapı. Hiçbir anlamları *olmayan* soyutlanmış nesneler. Hayatın gizli motiflerinin şifresini çözen –yansımaları imgelere, parlamayı ışığa, dokumayı kumaşlara, iğneyi ipliğe, duvarları odalara, sevgiyi korkuya öfkeye pişmanlığa bağlayan– yeti sanki ansızın yok olmuştu.

"Pılını pırtını toplayıp git," diyecekti Chacko, kırılmış kapının parçalarının üzerinden atlarken. Onların üstünde dikilirken. Elinde bir krom kapı tokmağıyla. Ansızın tuhaf bir biçimde dinginleşecekti. Kendi gücüne şaşıracaktı. İriliğine. Hükmetme gücüne. Kendi korkunç kederinin büyüklüğüne.

Kırmızı, paramparça olan kapının tahtasının rengiydi.

Dıştan dingin görünen, içten tir tir titreyen Ammu, elindeki gereksiz kenar bastırma işinden başını kaldırmıyordu. Mahkemede tanık olma hakkını yitirdiği odada, içinde renkli kurdeleler olan teneke kutu kucağında kapağı açık duruyordu.

Haydarabad'lı ikiz uzmanının yanıtından sonra Ammu'nun Estha'nın küçük bavulunu ve haki heybesini topladığı oda; 12 tane kolsuz pamuklu atlet, 12 tane kısa kollu pamuklu atlet koymuştu. *Estha, adın üzerlerinde mürekkeple yazılı.* Çorapları. Dar pantolonları. Sivri yakalı gömlekleri. Bej, sivri burunlu ayakkabıları (İçinden Öfkeli Duyguların

yükseldiği ayakkabılar). Elvis plakları. Kalsiyum hapları ve Vydalin şurubu. Vydalin'le birlikte verilen bedava zürafa. Bilgi Kitapları'nın 1-4 arası ciltleri. *Hayır tatlım, balık tutabileceğin bir ırmak olmayacak orada.*. Beyaz deri kılıfının fermuarının ucunda bir Kraliyet Böcekbilimcisinin ametist kol düğmesi sallanan İncil'i. Bardağı. Sabunu. Gününden önce verilmiş, henüz *Açmaması* gereken, doğum günü armağanı. Kırk tane yurtiçi mektup kâğıdı. *Bak, Estha, üzerlerine adresimizi yazdım. Tek yapacağın, kâğıdı katlamak. Bak bakalım kendi başına katlayabilecek misin.* Estha, yeşil yurtiçi mektup formunu *Buradan katlayınız* yazılı yerden düzgünce katlayacak, Ammu'nun yüzüne onun yüreğini paramparça eden bir gülümsemeyle bakacaktı.

Yazacağına söz veriyor musun? Verecek hiçbir haberin olmasa da?

Söz diyecekti Estha da. Durumunun tam olarak farkında olmadan. Ansızın sahip olduğu bu dünyevi mallar, kavrama yeteneğini köreltmişti. Bu mallar onundu. Üzerlerine mürekkeple adı yazılmıştı. Yatak odasının döşemesinde açık duran (üzerinde adı yazılı) bavula konacaklardı.

Yıllar sonra Rahel'in dönüp, suskun bir yabancıyı yıkanırken izleyeceği odaydı burası. Ve giysilerini ufalanan parlak mavi bir sabunla yıkarken.

İnce, kaslı ve bal renkli biri. Gözlerinde denizin gizleri. Kulağının üzerinde gümüş bir yağmur damlası.

Esthapappychachen Kuttappen Peter Mon.

12

Kochu Thomban

Chenda'nın sesi, çevreyi saran gecenin sessizliğini daha da yoğunlaştırarak tapınağın üstünü mantar gibi kapladı. Issız, ıslak yolu da. Gözleyen ağaçları. Elinde bir hindistancevizi tutan Rahel, tapınağın bulunduğu avluyu çevreleyen yüksek beyaz duvardaki ahşap kapıdan geçerek soluk soluğa içeri girdi.

İçerde her şey beyaz duvarlı, yosun taşlı ve ayışıklıydı. Az önceki yağmurun kokusu her yere sinmişti. Sıska rahip, yükseltilmiş taş verandada, bir şiltenin üzerinde uyuyordu. Yastığının yanında, düşlerinin gülünçlü bir çizgi romanı gibi, içinde metal paralar olan bir pirinç tabak duruyordu. Avlu ay doluydu; her çamurlu su birikintisinde bir tane duruyordu. Kochu Thomban törensel turlarını bitirmiş, dumanı tüten dışkısının yanına çakılı tahta bir kazığa kösteklenmiş yatıyordu. Uykudaydı; görevini yerine getirmiş, bağırsaklarını boşaltmıştı, dişlerinden biri toprağın üzerindeydi, ötekiyse yıldızları gösteriyordu. Rahel sessizce yaklaştı ona. Derisinin hatırladığından daha pörsümüş olduğunu gördü. *Kochu* Thomban değildi artık o. Dişleri büyümüştü. Artık *Vellya* Thomban olmuştu. Koca Dişli Fil. Elindeki hindistancevizini yere, filin yanına bıraktı. Köselemsi bir kırışık aralandı, ıslak ıslak parlayan bir fil gözü ışıldadı. Sonra kapandı; uzun,

yelpazemsi kirpikler yeniden uykuya gömüldü. Dişin biri yıldızları gösteriyordu.

Haziran, *kathakali* için ölü mevsimdir. Ama öyle tapınaklar vardır ki orada gösteri yapmadan geçip giden kumpanya olmaz. Ayemenem'deki tapınak böylesi bir yer değildi ama bu günlerde, coğrafi konumu sayesinde durum değişmişti.

Ayemenem'de dansçılar, Karanlığın Yüreğindeki aşağılanmalardan sıyrılmak için dans ederlerdi. Yüzme havuzu başındaki güdük gösterilerinden. Açlıktan kurtulmak için turizme yönelmelerinden.

Karanlığın Yüreğinden evlerine dönerlerken, tapınakta dururlar, tanrılarından bağışlanma dilerlerdi. Onların öykülerini çarpıttıkları için özür dilemek amacıyla. Kimliklerini paraya dönüştürdükleri için. Hayatlarını kötüye kullandıkları için.

Bu gibi durumlarda seyirciler olursa ses çıkarılmazdı, ama özellikle seyirci aranmazdı.

Geniş, üstü kapalı koridorda, –Mavi Tanrının flütüyle birlikte yaşadığı tapınağın yanı başındaydı bu sütunlu *kuthambalam*– davulcular davul çalar, dansçılar dans eder, renkleri geceyle birlikte ağır ağır değişirdi. Rahel bağdaş kurup oturur, sırtını yuvarlak beyaz bir sütuna dayardı. Koca bir ibrik hindistancevizi yağı, pirinç lambanın titreşen ışığında parıldardı. Yağ, ışığı beslerdi. Işık da tenekeyi aydınlatırdı.

Öykünün başlamış olması hiç önemli değildi, çünkü *kathakali*, Büyük Öykülerin gizinin, gizleri *olmamasında* yattığını uzun zaman önce keşfetmişti. Büyük Öyküler, dinlemiş olduğunuz ve yeniden dinlemek istediğiniz öykülerdi. Herhangi bir yerinden içine gireceğiniz ve rahatça yerleşebileceğiniz öykülerdi. Onlar heyecanlarla ve şaşırtıcı sonlarla gözünüzü boyamazlar. Beklenmedik şeylerle şaşırtmazlar. İçinde yaşadığınız ev kadar tanıdıktır size. Ya da sevgilinizin teninin kokusu kadar. Nasıl bittiklerini bilirsiniz, ama yine de bilmiyormuş gibi kulak verirsiniz. Tıpkı, bir gün öleceğinizi

bilmenize karşın hiç ölmeyecekmiş gibi yaşamanız gibi. Büyük Öykülerde kimin yaşayacağını, kimin öleceğini, kimin aşkı bulacağını, kimin bulmayacağını bilirsiniz. Ama yine de yeniden bilmek istersiniz.

Onların gizemi ve büyüsü *budur* işte.

Kathakali Dansçısı için bu öyküler onun çocukları ve çocukluğudur. Onların içinde büyümüştür. İçinde büyüdüğü ev, üzerinde oynadığı çayırlardır. Onun pencereleri, görüş biçimidir. Bu yüzden, bir öykü anlattığında, kendi çocuğuymuş gibi davranır ona. Onu kızdırır. Cezalandırır. Bir baloncuk gibi havaya uçurur. Güreşip yere serer ve yeniden serbest bırakır. Onu sevdiği için alay eder onunla. Sizi koca dünyalardan birkaç dakika içinde geçirir, sararan bir yaprağı incelemek için de saatlerce durabilir. Ya da uyuyan bir maymunun kuyruğuyla oynamak için. Kan dökülen savaşlardan, bir pınarda saçlarını yıkayan bir kadının mutluluğuna rahatça geçebilir. Aklına yeni bir düşünce gelen bir *rakshasa*'nın kurnazca taşkınlığından, dedikodusu yapılacak bir skandal bilen geveze bir Malayali'ye. Bebeğini emziren bir kadının duyarlılığından, Krishna'nın gülümsemesinin baştan çıkarıcı şeytanlığına. Mutluluğun içindeki keder yumağını açığa çıkarabilir. Zafer denizinde gizli utanç balığını.

Tanrıların öykülerini anlatır, ama ipliğini sıradan insanın yüreğinden dokur.

Kathakali Dansçısı, erkeklerin en güzelidir. Çünkü bedeni *ruhudur*. Tek aracı. Üç yaşından başlayarak rendelenip cilalanmış, yontulmuş, öykü anlatma görevine uyumlu hale getirilmiştir. Bu boyalı maskenin ve uçuşan eteklerin altındaki adamın içinde büyü vardır.

Ancak bugünlerde, yaşayamaz olmuştur. İşe yaramaz. Ayıplı. Çocukları onunla alay ederler. Ona hiç benzemek istemezler. Çocuklarının büyüyüp memur ya da otobüs biletçisi olduğunu görmüştür. Terfileri resmi gazetede açıklanmayan dördüncü sınıf memurlar. Kendi sendikaları olan.

Ama cennetle dünya arasında bir yerde asılı kalan kendisi, onların yaptıklarını yapamaz. Otobüslerde önden arkaya

süzülüp bozuk paraları sayamaz, bilet satamaz. Kendisini çağıran zilleri yanıtlayamaz. Çay ve bisküvi tepsilerinin arkasında kamburunu çıkartamaz.

Çaresizlik içinde turizme yönelir. Piyasaya girer. Sahip olduğu tek şeyi satar. Bedeniyle anlatabildiği öyküleri.

Yerel Bir Tat olur.

Karanlığın Yüreğinde, tembel çıplaklıkları ve ithal malı dikkat aralarıyla onu alaya alırlar. Öfkesini denetim altına alıp onlar için dans eder. Parasını alır. Sarhoş olur. Ya da esrarlı sigara içer. İyi cins Kerala otu. Güldürür bu onu. Sonra Ayemenem'deki tapınakta durur, yanındakiler de durur; tanrılardan bağışlanma dilemek için dans ederler.

Sırtını bir sütuna dayamış olan Rahel (ne planı vardı, ne de mahkemede konuşma hakkı), Ganj ırmağının kıyısında dua eden *Karna*'yı izledi. Işıktan zırhına bürünmüş Karna'yı. Surya'nın, Gün Tanrısı'nın melankolik oğlu Karna'yı. Cömert Karna'yı. Terk edilmiş çocuk Karna'yı. Savaşçıların en saygını olan Karna'yı.

O gece Karna taşlandı. Yırtık pırtık etekliği yamalıydı. Eskiden kıymetli taşların olduğu tacında delikler vardı. Kadife gömleği kullanıla kullanıla kelleşmişti. Topukları çatlamıştı. Sertleşmişti. İçtiği sigarayı topuklarıyla söndürüyordu.

Ama kuliste kendisini bekleyen bir tabur makyajcı olsaydı, bir ajansı, bir sözleşmesi, kârdan pay alsaydı, o zaman ne olurdu o? Bir sahtekâr. Varlıklı bir düzenbaz. Rolünü oynayan bir oyuncu. Karna olabilir miydi? Yoksa zenginlik kozasının içinde fazlasıyla *güvenlikte* mi olurdu? Parası, kendisiyle öyküsü arasında bir kabuk gibi büyür müydü? Öyküsünün yüreğine, saklı gizlerine şimdi olduğu gibi dokunabilir miydi?

Belki dokunamazdı.

Bu adam bu gece tehlikeli. Tam bir çaresizlik içinde. Bu öykü, sıfırı tüketmiş bir sirkin becerikli soytarısı gibi üstünde atlayıp zıpladığı bir güvenlik ağı. Düşen bir taş gibi, dünyadan düşmemesi için elindeki tek çare. Rengi ve ışığı onun. İçine kendini akıttığı bir kazan. Öykü, ona biçim veriyor.

Sağlamlık veriyor. Onu koruyor. Zaptediyor. Aşkı onun. Çılgınlığı. Umudu. Sonsuz sevinci. Tuhaftır ki, savaşımı bir oyuncunun savaşımının tam tersi; rol yapmak için değil, rolden kaçmak için çabalıyor. Ama yapamayacağı bir şey bu. Acınası yenilgisinde, büyük zaferi yatıyor. Karna o, dünyanın terk ettiği Karna. Yalnız Karna. Ayıplı. Yoksulluk içinde büyümüş bir prens. Kardeşinin elinde, haksızca, savunmasızca ve tek başına ölmek üzere doğmuş. Umarsızlığı içinde görkemli. Ganj Irmağının kıyılarında dua eder. Kendini kaybedecek kadar esrar çekmiştir.

Sonra Kunti görünürdü. O da bir erkekti, ama yumuşamış, kadınsılaşmış bir erkek; yıllardır kadın rolüne çıka çıka göğüsleri büyümüştü. Hareketleri akıcıydı. Tam bir kadın gibi. Kunti'nin de başı dumanlıydı. Paylaştıkları esrarlı sigara sayesinde. Karna'ya bir öykü anlatmak için gelmişti oraya.

Karna güzel başını eğip dinledi onu.

Kızarmış gözleriyle, Kunti onun önünde dans etti. Kendisine bir nimet sunulan bir genç kadını anlattı. Bu nimetin, Tanrıların arasından kendine bir sevgili seçmek için kullanabileceği gizli bir *mantra* olduğunu. Gençliğin verdiği gözüpeklikle, *mantra* gerçekten işe yarıyor mu diye denemeye karar verdiğini. Boş bir tarlada tek başına durduğunu, yüzünü gökyüzüne çevirip *mantra*'yı ezbere okuduğunu. Sözcükler budala dudaklarından dökülür dökülmez, dedi Kunti, Gün Tanrısı Surya, kadının önünde bitiverdi. Parlak genç tanrının güzelliğiyle büyülenen genç kadın kendini ona verdi. Dokuz ay sonra da ondan bir oğlu oldu. Bebek ışıkla kaplı olarak doğdu, kulaklarında altın küpeler vardı, göğsünde de altından bir levha, levhaya güneşin simgesi oyulmuştu.

Genç anne bu ilk oğluna derin bir sevgiyle bağlandı, dedi Kunti, ama evli değildi ve çocuğu alıkoyamazdı. Onu hasırdan bir sepete koyup ırmağa bıraktı. Çocuğu ırmağın aşağısında arabacı Adhirata buldu. Ve ona Karna adını verdi.

Karna başını kaldırıp Kunti'ye baktı. *Kimdi o? Annem kimdi? Nerede olduğunu söyle bana. Beni ona götür.*

Kunti başını öne eğdi. *O burada*, dedi. *Önünde duruyor.*

Bu açıklama karşısında Karna'nın duyduğu büyük sevinç ve öfke. Aklı karışarak, şaşkınlık içinde yaptığı dans. *Neredeydin*, diye sordu ona, *sana ihtiyacım olduğunda? Beni hiç kollarında tuttun mu? Beni emzirdin mi? Beni hiç aradın mı? Nerede olabileceğimi merak ettin mi?*

Kunti yanıt olarak, o soylu başı ellerinin arasına aldı; yüzü yeşil, gözleri kızarıktı, ve onu alnından öptü. Karna zevkle ürperdi. Çocukluğa indirgenmiş bir savaşçı. O öpücüğün verdiği vecd duygusu. Bu duygu bedeninin uçlarına yayıldı. Ayak parmaklarına. Parmak uçlarına. Sevgili annesinin öpücüğü. *Seni ne kadar özlemiş olduğumu biliyor musun?* Rahel, o öpücüğün Karna'nın damarlarından aktığını görebiliyordu, tıpkı bir devekuşunun gırtlağından aşağı kayan bir yumurta gibi.

Karna, annesinin kimliğini açıklama nedeninin, kendisinden daha çok sevdiği öteki beş oğlunun –Pandava'ların– güvenliğini sağlamaktan başka bir şey olmadığının farkına vardığında hayretten donup kaldı ve bu kayan öpücüğün yolculuğu öfkeyle son buldu; Pandavalar yüz kuzenleriyle yürüttükleri epik savaşın eşiğine gelmişlerdi. Kunti, annesi olduğunu Karna'ya açıklayarak öteki oğullarını korumak istemişti. Karna'dan söz almak istiyordu.

Sevginin yasalarından yararlandı.

Onlar senin kardeşlerin. Kendi kanından canından onlar. Onlara karşı savaş açmayacağına söz ver bana. Söz ver.

Savaşçı Karna bu sözü veremedi, çünkü eğer verseydi bir başka sözünü geri almak zorunda kalacaktı. Ertesi gün savaşa gidecekti, düşmanları da Pandava'lar olacaktı. Onlar, özellikle de Arjuna, sefil bir arabacının oğlu diyerek herkesin önünde sövmüştü ona. Yüz Kaurava kardeşin en büyüğü olan Duryodhana kendisine ait bir krallığı Karna'ya bağışlayarak ona yardım etmişti. Karna da bunun karşılığında Duryodhana'ya ölene kadar sadık kalacağına söz vermişti.

Ama Cömert Karna, annesi ondan böyle bir söz istediğinde onu geri çeviremedi. Bu yüzden vaadini değiştirdi. İki

anlamlı sözcükler kullandı. Ufak bir değişiklik yapıp biraz farklı bir yemin etti.

Sana şu sözü veriyorum, dedi Kunti'ye. *Senin hep beş oğlun olacak. Yudhishtira'ya zarar vermeyeceğim. Bhima'nın ölümü benim elimden olmayacak. İkizler Nakula ile Sahadeva'ya dokunmayacağım. Ama Arjuna, onun için bir söz veremem. Ya ben onu öldüreceğim, ya da o beni. İkimizden biri ölecek.*

Havada bir şeyler değişti. Rahel Estha'nın gelmiş olduğunu anladı.

Başını çevirmedi ama içine bir ateş yayıldı. *Geldi*, diye düşündü. *Burada. Yanımda.*

Estha uzaktaki bir sütuna yaslandı, gösteri boyunca böyle oturdular; *kuthambalam*ın genişliği onları ayırıyor, öyküyse birleştiriyordu. Bir başka annenin anısı da.

Hava ısındı. Nem azaldı.

Karanlığın Yüreğinde o gece belki de özellikle kötü bir geceydi. Ayemenem'deki erkekler duramıyormuşçasına dans ediyorlardı. Fırtınadan kaçıp sıcak bir eve sığınan çocuklar gibi. Dışarı çıkıp havayı tatmak istemeyen. Rüzgârı ve fırtınayı. Mahvolmuş topraklarda gözlerinde Dolar işaretleriyle koşuşturan fareler. Dünya çevrelerinde çökerken.

Bir öyküden çıkıp bir başkasına daldılar. *Karna Shabadam*'dan (Karna'nın yemini) *Duryodhana Vadham*'a (Duryodhana'nın ve kardeşi Dushasana'nın ölümü).

Bhima kötü yürekli Dushasana'nın hakkından geldiğinde neredeyse sabahın dördü olmuştu. Dushasana, Kaurava'lar, Pandava'nın karısı Draupadi'yi kumarda kazandıktan sonra herkesin içinde kadını soymaya kalkışan adamdı. Draupadi (kendisi üzerinde bahse girişen adamlara değil de ne tuhaf ki kendisini kazananlara öfkeliydi), saçı Dushasana'nın kanıyla yıkanmadan onu bir daha topuz yapmayacağına yemin etmişti. Bhima da onun onurunu temizleyeceğine söz vermişti.

Bhima Dushasana'yı cesetlerle kaplı bir savaş alanında kıstırdı. Bir saat boyunca birbirleriyle kılıç çatıştırdılar. Söv-düler. Birbirlerine yaptıkları kötülükleri sıraladılar. Pirinç lambanın alevi titreyip sönmeye başladığında, silahlarını bı-raktılar. Bhima yağ döktü, Dushasana da kömürleşmiş fitili temizledi. Sonra yeniden savaşmaya başladılar. Soluk soluğa yürüttükleri bu savaş, *kuthambalam*ın dışına taştı, tapınağın çevresine yayıldı. Kartonpat gürzlerini savurarak avluda bir-birlerini kovaladılar. Balon gibi kabaran eteklikleriyle, tüyle-ri dökülmüş kadife gömlekleriyle, çöpteki ayların ve gübre öbeklerinin üstünden atlayan, uyuyan koca filin çevresinde dolanan iki adam. Bir an kurusıkı palavralar atan, bir an son-ra da yaltaklanan Dshashana. Onunla eğlenen Bhima. İkisi-nin kafaları da tütsülü.

Gökyüzü, pembe bir kâse gibiydi. Evrendeki gri, fil bi-çimli delik uykusunda kıpırdadı, sonra yine daldı. Bhima'nın içindeki canavar kıpırdandığında gün ağarıyordu. Davullar hızlanmıştı, ama hava sessizleşmiş, tehditle dolmuştu.

Esthappen ile Rahel, sabahın ilk ışıklarında, Bhima'nın Draupadi'ye verdiği sözü tutmasını seyrettiler. Dushasana'yı döve döve yere çaldı. Can vermekte olan adamın bedenindeki en ufak titreyişi elinde gürzüyle izledi, titreyiş durana ka-dar peş peşe vurdu. Bir tabaka tenekeyi yassıltan demirci gi-bi. Her bir girintiyi ve çıkıntıyı sistemli olarak düzelten. Dushasana öldükten çok sonra bile onu öldürmeyi sürdürdü. Sonra elleriyle onun bedenini yardı. Bağırsaklarını deşti ve öne eğilip o parçalanmış cesedin içinden kanını yalayarak iç-ti; cesedin üstünden çevreyi gözleyen çılgın gözleri hırsla ve kinle ve delice bir tatminle parıldıyordu. Dişlerinin arasında pembe kan baloncukları fıkırdıyordu. Boyalı yüzünden, boynundan ve çenesinden sızıyordu. Yeteri kadar içince aya-ğa kalktı, kanlı bağırsaklar bir şal gibi boynuna dolanmıştı; Draupadi'nin saçlarını taze kanla yıkamak için onu bulmaya gitti. Bir hırs aurası vardı çevresinde, cinayet bile yatıştıra-mamıştı onu.

O sabah çılgınlık hüküm sürüyordu. Pembe kâsenin altında. Bir gösteri değildi bu. Esthappen ile Rahel bunun farkına vardılar. Çılgınlığa daha önce de tanık olmuşlardı. Bir başka sabah. Bir başka sahnede. Bir başka çeşit çılgınlığa (onun ayakkabılarının tabanlarında kırkayaklar vardı). Bu çılgmlıktaki vahşi aşırılık, birincisindeki aşırı hesaplılığa denk düşmüştü.

Orada oturdular, Sessizlik ve Boşluk, donmuş çift yumurta ikizleri, alınlarında boynuza dönüşmemiş şişliklerle. Geniş *kuthambalam*ın iki yanında. Kendilerinin olan ve olmayan bir öykünün batağına saplanmış olarak. Başlangıçta, kurgusu ve düzeni varmış gibi görünen, ama sonra ürkmüş bir at gibi gemi azıya alıp kaçan bir öykü.

Kochu Thomban uyandı, her sabah yediği hindistancevizini yavaşça kırıp açtı.

Kathakali Dansçıları makyajlarını sildiler, karılarını dövmek üzere evlerine gittiler. Göğüsleri olan kadınsı Kunti bile.

Tapınağın çevresindeki, köy kılığına girmiş kasaba kıpırdandı, canlandı. Yaşlı bir adam uyandı, biberli hindistancevizi yağını ısıtmak üzere, iki yana yalpalayarak ocağın yanına gitti.

Yoldaş Pillai. Ayemenem'in, kazdığı kuyuya kendi düşen adamı.

Tuhaftır ki, ikizlere *kathakali*yi tanıtan oydu. Bebek Kochamma karşı çıkmış olsa da, yanına Lenin'i de alarak ikizleri tapınakta bütün gece süren gösterilere götüren, gün ağarana kadar onlarla birlikte oturan, *kathakali*nin dilini ve hareketlerini onlara açıklayan oydu. Altı yaşındayken ikizler onunla birlikte gösterlyi baştan sona izlemişlerdi. Raudra Bhima'yı onlara tanıtan da oydu; ölüm ve intikam peşinde koşan çılgın, kana susamış Bhima'yı. Yoldaş Pillai, genellikle iyi huylu olan Bhima havlayıp hırlamaya başladığında, 'İçindeki canavarı arıyor,' demişti, dehşetten gözleri iri iri açılmış çocuklara.

Hangi canavarın olduğunu söylememişti Yoldaş Pillai. Belki de asıl demek istediği, Bhima'nın, içindeki *erkeği* aradığıydı, çünkü hiçbir canavar, insan kininin sınırsız, alabildiğine yaratıcı sanatını denememiştir. Hiçbir canavar, bu kinin derecesine ve gücüne ulaşamaz.

Pembe kâse soldu, ılık, gri damlalar akıttı. Estha ile Rahel tapınağın ana girişinden içeri adım attıklarında Yoldaş K.N.M.Pillai içeri girdi, yağ banyosu pırıl pırıl yapmıştı onu. Alnında sandal ağacı macunu vardı. Yağlı teninin üzerindeki yağmur taneleri küçük raptiyelere benziyorlardı. Avuçlarında bir öbek taze yasemin vardı.

"Ooo!" dedi tiz sesiyle. "Demek buradasınız! Demek hâlâ Hint kültürünüzle ilgileniyorsunuz! İyiiyi. Çok iyi."

İkizler hiçbir şey söylemediler, ne kabaydılar ne de kibar. Birlikte eve gittiler. Erkek ve Kız. Biz ve İkimiz.

13

Karamsar İle İyimser

Sophie Mol ile Margaret Kochamma kalabilsinler diye Chacko odasından çıkıp Pappachi'nin çalışma odasına yerleşmişti. Chacko'nun odası, küçük bir odaydı, Muhterem E. John Ipe'ın bir komşusundan satın almış olduğu, şimdi biraz küçülen, ihmal edilen kauçuk çiftliğine bakan küçük bir penceresi vardı. Odanın bir kapısı onu ana binaya bağlıyor, öteki kapısı da (Chacko erkek ihtiyaçlarını gizlice karşılayabilsin diye Mammachi'nin yaptırdığı ayrı giriş) doğruca yandaki ek binaya açılıyordu.

Sophie Mol, büyük yatağın yanına kendisi için yerleştirilmiş olan küçük bir portatif yatakta uyuyordu. Tavanda ağır ağır dönen vantilatörün uğultusu kafasının içine doldu. Mavigrimavi gözler birden açıldılar.

U Yanık

C Anlı

T Etikte

Uyku bir çırpıda kenara itilmişti.

Joe'nun ölümünden bu yana ilk kez, uyandığında ilk düşüncesi Joe olmamıştı.

Odada çevresine bakındı. Hareket etmeden, yalnızca gözlerini döndürerek. Düşman topraklarında yakalanan ve mükemmel bir kaçış planı yapan bir casus.

Chacko'nun masasının üzerindeki bir vazoda şimdiden boyunlarını bükmüş olan, beceriksizce yerleştirilmiş ebegümeçleri duruyordu. Duvarlar kitap doluydu. Camlı bir dolabın içine balza ağacından yapılma kırık uçaklar tıka basa konulmuştu. Yalvaran gözlerle bakan kırık kelebekler. Kötü bir kralın, kötü bir tahta büyünün altında eriyen tahta karıları.

Tuzağa düşmüşlerdi.

İçlerinden yalnızca biri, annesi Margaret, İngiltere'ye kaçabilmişti.

Tavandaki gümüş rengi vantilatörün dingin, krom göbeğinde oda dönüyordu. İyi pişirilmemiş bisküvi rengindeki bej bir *geko*,[1] meraklı gözlerle Sophie'yi izliyordu. Joe'yu düşündü. İçinde birşeyler kabardı. Gözlerini yumdu.

Tavandaki gümüş rengi vantilatörün göbeği kafasının içinde dönüyordu.

Joe ellerinin üstünde yürüyebilirdi. Yokuş aşağı bisiklet sürerken de rüzgârı gömleğinin içine alabilirdi.

Yandaki yatakta Margaret Kochamma hâlâ uyuyordu. Sırt üstü yatmış, ellerini göğüs kafesinin tam altında kavuşturmuştu. Parmakları şişmişti, alyansı rahatsız edecek derecede sıkı görünüyordu göze. Yanaklarının etleri yüzünün iki yanından aşağı sarkmıştı, elmacık kemikleri çıkık duruyordu, ağzı neşesiz bir gülümseyişle aşağı çekilmişti, dişleri aradan incecik parlıyordu. Bir zamanlar gür çıkan kaşlarını modaya uyarak incecik almıştı, bu da yüzüne uykudayken bile hafif şaşkın bir ifade veriyordu. Öteki ifadeler arkadan geliyorlardı. Yüzü kıpkırmızıydı. Alnı parlıyordu. Kızarıklığın altında bir solgunluk gizliydi. Ertelenmiş bir hüzün.

Lacivert-beyaz çiçekli pamuklu polyester giysisinin ince kumaşı buruşmuş, bedeninin girinti çıkıntılarının biçimini almıştı, göğüslerinin üzerinde kabarıyor, uzun, güçlü bacaklarının arasındaki çizgide içeri çöküyordu; sanki o kumaş da sıcağa alışkın değildi, uyumak ihtiyacındaydı.

[1] Böcek yiyen bir tür kertenkele. (Çev.)

Başucundaki komodinin üzerinde Chacko ile Margaret Kochamma'nın Oxford'daki kilisenin önünde çekilmiş siyah-beyaz bir fotoğrafı gümüş bir çerçevede duruyordu. İncecik bir kar yağıyordu. Sokakta ve kaldırımlarda taze karın ilk taneleri vardı. Chacko, Nehru gibi giyinmişti. Üzerinde beyaz bir *churidar* ve siyah bir *shervani* vardı. Omuzları kardan bembeyazdı. Ceketinin iliğinde bir gül takılıydı, göğüs cebinde de üçgen katlanmış mendili görünüyordu. Cilalı siyah mokasen ayakkabılar giymişti. Kendine ve kıyafetine güler gibi bir hali vardı. Kıyafet balosundaki biri gibi.

Margaret Kochamma'nın üzerinde uzun, kabarık bir giysi vardı, kısa kesilmiş, kıvırcık saçlarına ucuz bir taç oturtmuştu. Yüzündeki tül kaldırılmıştı. Chacko ile aynı boydaydı. Mutlu görünüyorlardı. İncecik ve gençtiler, güneş girdiği için gözlerini kısmışlardı. Margaret Kochamma'nın çatık duran koyu renkli kalın kaşları kabarık etekli gelinliğiyle tezat oluşturuyordu. Çatık kaşlı bir bulut. Arkalarında, uzun paltosunun bütün düğmelerini iliklemiş, kalın bilekli iri, anaç bir kadın duruyordu. Margaret Kochamma'nın annesi. İki yanında pileli kareli eteklikleri, çorapları ve birbirinin eşi perçemleriyle iki torunu duruyordu. İkisi de elleriyle ağızlarını kapatmış gülüyorlardı. Margaret Kochamma'nın annesi, sanki dışarda olmayı yeğlermiş gibi fotoğrafın dışında bir yere bakıyordu.

Margaret Kochamma'nın babası düğün törenine katılmayı kabul etmemişti. Hintlilerden hiç hoşlanmaz, onların kurnaz, düzenbaz insanlar olduğunu düşünürdü. Kızının bir Hintliyle evlendiğine inanamıyordu.

Fotoğrafın sağ köşesinde, kaldırım boyunca bisiklet süren bir adam dönmüş evli çifte bakıyordu.

Margaret Kochamma, Chacko'yla ilk karşılaştığında, Oxford'da bir kafe'de garson olarak çalışıyordu. Ailesi Londra'da yaşıyordu. Babasının bir fırını vardı. Annesi de bir tuhafiyecide yardımcı olarak çalışıyordu. Margaret Kochamma bir yıl önce ailesinin yanından ayrılmıştı, bunun tek nedeni

de gençliğin verdiği bağımsızlık isteğiydi. Çalışıp, bir öğretmen yetiştirme kursuna gidecek parayı kazanmak istiyordu, sonra bir okulda iş bakacaktı kendine. Oxford'da bir arkadaşıyla ufak bir daireyi paylaşıyordu. Bir başka kafe'de çalışan bir başka garson kızla.

Margaret Kochamma, ailesinin yanından ayrıldıktan sonra, onların istediği türde bir kız olmaya başladığını fark etti. Gerçek dünyayla yüz yüze gelince, eskinin kurallarına sıkı sıkıya sarılmış ve kendisinden başka baş kaldıracak kimse bulamamıştı karşısında. Böylece, Oxford'da da, gramofonunu, ailesinin yanındayken izin verildiğinden biraz daha yüksek sesle çalmak dışında, uzaklaşmış olduğunu düşündüğü aynı küçük, katı hayatı yaşamayı sürdürdü.

Ta ki bir sabah Chacko kafe'ye girene dek.

Chacko'nun Oxford'daki son öğrencilik yılının yazıydı. Yalnızdı. Buruşuk gömleğinin düğmelerini ters iliklemişti. Ayakkabılarının bağcıkları çözülmüştü. Önde dikkatle taranıp yatırılmış saçları, arkada havaya kalkmış kirpi dikeni gibi kabarmıştı. Kılıksız, kutsanmış bir oklu kirpiye benziyordu. Uzun boyluydu, özensiz (uyumsuz bir kravat, eprimiş bir palto) giysilerinin altında sağlam bir yapısı olduğunu görebiliyordu Margaret Kochamma. Eğlenir gibi bir hali vardı, gözlerini öyle bir kısıyordu ki sanki gözlüklerini evde unutmuştu da uzaktaki bir tabelayı okumaya çalışıyordu. Kulakları başının iki yanında kepçe gibi duruyordu. Atletik yapısıyla özensiz görünümü birbirine zıt düşüyordu. Gelecekte şişman olacağını gösteren tek belirti, parlak, neşeli yanaklarıydı.

Bakımsız, dalgın kişilerde genellikle rastlanılan belirsizlik ya da özür dileyici beceriksizlik havası yoktu onda. Sanki arkadaşlığından zevk aldığı sanal biriyle birlikteymiş gibi neşeli görünüyordu. Pencere kenarında bir masaya oturdu, dirseğinin birini masaya yerleştirdi, yüzünü avucuna dayadı, eşyalarla sohbet etmeyi planlıyormuşçasına boş kafe'ye gülümseyerek baktı. Aynı dostça gülümsemeyle kendisine bir kah-

ve ısmarladı, ama siparişini alan uzun boylu, kalın kaşlı garsonu fark etmişe benzemiyordu.

Chacko, aşırı sütlü kahvesine tepeleme iki kaşık dolusu şeker koyunca Margaret yüzünü buruşturdu.

Sonra da tavada yumurta ve ekmek istedi Chacko. Biraz daha kahve ve çilek reçeli.

Margaret onun ısmarladıklarıyla dönünce sanki daha önce başladığı bir sohbeti sürdürür gibi, "İkiz oğlu olan adamı duydunuz mu?" diye sordu.

"Hayır," dedi Margaret getirdiği kahvaltıyı masaya bırakırken. Nedense (belki doğal bir sakınganlıktan, yabancılara karşı duyduğu içgüdüsel çekingenliktendi) Chacko'nun İkiz Oğlu Olan Adam konusunda beklediği derin ilgiyi göstermemişti. Chacko buna aldırmaz göründü.

"Bir adamın ikiz oğlu olmuş," diye anlattı Margaret Kochamma'ya. "Pete ile Stuart. Pete İyimsermiş, Stuart ise Kötümser."

Reçelin içindeki çilek tanelerini ayıklayıp tabağının kenarına bıraktı. Reçelin geri kalanını yağlı ekmeğinin üstüne kalın bir tabaka halinde sürdü.

"On üçüncü yaş günlerinde babaları Stuart'a, yani kötümser olana, pahalı bir saat, bir marangozluk takımı ve bir de bisiklet vermiş."

Dinleyip dinlemediğini anlamak için Chacko başını kaldırıp Margaret Kochamma'ya baktı.

"Ve Pete'in, yani iyimserin odasına at gübresi doldurmuş."

Chacko yağda yumurtaları ekmeğin üzerine koydu, parlak, titreyen yumurta sarılarını böldü ve çay kaşığının tersiyle çilek reçelinin üzerine sürdü.

"Stuart armağanları açtığında bütün sabah homurdanıp durmuş. Marangozluk araçları istememişti, saati beğenmemişti ve bisikletin lastikleri de olması gerektiği gibi değildi."

Margaret Kochamma artık dinlemiyordu, çünkü dikkatini Chacko'nun tabağında sürüp giden tuhaf ayine çevirmişti. Reçelli ve yağda yumurtalı ekmek küçük karelere bölün-

müştü. Reçelin içinden ayıklanan çilekler birer birer alınıyor, ufak parçalara bölünüyordu.

"Baba, Pete'in, yani İyimser'in odasına gittiğinde, Pete'i görememiş, ama kulağına çılgınca sallanan küreğin ve ağır solukların sesi gelmiş. Odanın içinde at gübresi uçuşuyormuş."

Fıkranın sonunun gelmesini bekleyen Chacko sessiz kahkahalarla sarsılmaya başlamıştı bile. Gülen ellerle, kırmızılı sarılı her bir ekmek parçasının üzerine bir parça çilek koydu, tabaktaki şey, yaşlı bir kadının bir briç partisinde sunabileceği türden korkunç bir kanepeye benzemişti. "Ne yapıyorsun Tanrı aşkına? diye bağırmış, babası Pete'e."

Kare ekmeklerin üstüne tuz ve biber ekildi. Chacko son noktayı koymadan önce durdu, tabağa gülümseyerek bakan Margaret Kochamma'ya güldü.

"Gübrenin altından bir ses duyulmuş. 'Bak baba,' diyormuş Pete, 'ortalıkta bu kadar bok varsa, bir yerlerde mutlaka bir de at vardır!'

İki elinde çatalıyla bıçağını tutan Chacko boş kafe'de oturduğu sandalyede arkasına dayandı ve gözlerinden yaş gelinceye kadar o tiz, hıçkırıklı, bulaşıcı, şişman adam gülüşüyle güldü. Fıkranın büyük bir bölümünü kaçırmış olan Margaret Kochamma gülümsüyordu. Sonra da Chacko'nun gülüşüne gülmeye başladı. Kahkahaları birbirini besledi ve isterik bir doruğa yükseldi. Kafe'nin sahibi geldiğinde, (özellikle arzulanan biri olmayan) bir müşteriyle (orta derecede arzulanan biri olan) bir garson kızı, çın çın öten, durduramadıkları kahkahalara boğulmuş olarak buldu.

O arada bir başka (sürekli) müşteri gelmiş, kendisine hizmet edilmesini bekliyordu.

Kafenin sahibi, hoşnutsuzluğunu Margaret Kochamma'ya göstermek amacıyla zaten temizlenmiş olan birkaç bardağı birbirine çarpıp ses çıkartarak temizledi, tezgâhın üzerindeki çanak çömleği takırdattı. Yeni gelen müşterinin siparişini almaya gitmeden önce Margaret Kochamma kendini toparlamaya çalıştı. Ama gözleri yaş doluydu, yeniden

yükselen kahkahalarını bastırmak zorunda kaldı, siparişini aldığı aç adam başını yemek listesinden kaldırıp baktı, ince dudaklarını sessiz bir eleştiriyle sıkmıştı.

Margaret Kochamma Chacko'ya bir göz attı, Chacko da ona bakıp gülümsedi. İnanılmaz dostça bir gülümsemeydi bu.

Chacko kahvaltısını bitirdi, parasını ödedi ve gitti.

İşvereni Margaret Kochamma'yı azarladı ve kafe'de nasıl davranılacağı konusunda ders verdi. Margaret Kochamma ondan özür diledi. Davranışı için gerçekten üzgündü.

O akşam iş çıkışında, olanları düşünen Margaret Kochamma kendinden rahatsız oldu. Genellikle böyle uçarılık yapmazdı, hiç tanımadığı biriyle böylesine kendinden geçerek kahkahaları paylaşmanın doğru olmadığını düşündü. Bu yaptığı aşırı samimi, mahrem bir şeydi. Neden o kadar gülmüş olduğunu merak etti. Fıkra yüzünden olmadığını biliyordu.

Chacko'nun gülüşünü düşününce gözlerindeki gülümseme uzun süre silinmedi.

Chacko kafe'ye sık sık gelmeye başladı. Görünmez arkadaşıyla ve dostça gülümsemesiyle geliyordu hep. Kendisine hizmet eden garson, Margaret Kochamma olmasa bile onu gözleriyle arıyor, gülüşlerinin ortak anılarını canlandırıp gizlice birbirlerine gülümsüyorlardı.

Margaret Kochamma, Buruşuk Oklu Kirpi'nin ziyaretlerini beklemekte olduğunu fark etti. Huzursuz değildi, ama ona olan ilgisinin arttığını hissediyordu. Onun Hindistan'dan gelme bir Rhodes Bursiyeri olduğunu öğrenmişti. Klasik Diller öğrencisi olduğunu. Balliol takımında kürek çektiğini.

Onunla evlenene kadar da onun karısı olmayı kabul edeceğini asla düşünmedi.

Çıkmaya başladıktan birkaç ay sonra Chacko onu, sürgündeki çaresiz bir prens gibi yaşadığı odasına gizlice sokmaya başladı. Okul hademesinin ve temizlikçinin bütün çabası-

na karşın odası her zaman pisti. Yerlerde kitaplar, boş şarap şişeleri, kirli iç çamaşırları ve sigara izmaritleri duruyordu. Dolapların kapağını açmak tehlikeliydi; açılırsa giysiler, kitaplar ve ayakkabılar çağlayan gibi dışarı dökülürdü. Kitaplardan bazıları gerçekten insana zarar verebilecek kadar ağırdı. Margaret Kochamma'nın küçük, düzenli hayatı, soğuk bir denize dalarken sessizce kendini kasan sıcak bir beden gibi, kendini bu gerçekten süslü püslü tımarhanenin içindeki hayata bıraktı.

Bu Buruşuk Oklu Kirpi'nin içinde, acılar içindeki bir Marksistle umarsız, onmaz bir Romantiğin çatıştığını keşfetti; mumları unutan, şarap bardaklarını kıran, yüzüğünü kaybeden bir Romantik. Margaret Kochamma'yla, soluğunu kesen bir tutkuyla sevişen. Kendisinin ilginç olmayan, kalın belli, kalın bilekli bir kız olduğunu düşünmüştü hep. Görünüşü çirkin değildi. Özel de değildi. Ama Chacko'nun yanındayken eski sınırlar geriye itiliyordu. Ufuklar genişliyordu.

Daha önce, başka erkeklerin işlerinden, arkadaşlarından ya da deniz kıyısında geçirdikleri hafta sonlarından söz etmeleri gibi dünyadan söz eden –dünyanın ne olduğundan, nasıl oluştuğundan, ya da kendince dünyanın ne olacağından– bir adamla karşılaşmamıştı hiç.

Chacko'yla birlikteyken Margaret Kochamma ruhunun, kendi memleketi olan adanın dar sınırlarından kurtulup Chacko'nun ülkesinin geniş, açık sınırlarına kaçtığını hissediyordu. Chacko onda dünyanın ikisine ait olduğu duygusunu uyandırıyordu; sanki dünya, laboratuvar masasında karnı açılmış yatan bir kurbağaydı da beni inceleyin diye yalvarıyordu.

Onu tanıdığı yıl, düğünlerinden önce, Margaret Kochamma kendinde ufak bir büyü keşfetti, ve bir süre kendini lambasından çıkarılmış gamsız bir cin gibi hissetti. Belki de, Chacko'ya duyduğu aşkın, aslında kendi kendini ürkekçe, ağır ağır kabulünden başka bir şey olmadığını anlayamayacak kadar gençti.

Chacko'ya gelince, Margaret Kochamma onun ilk kadın arkadaşıydı. Yalnızca yattığı ilk kadın değil, ilk gerçek arkadaşıydı da. Chacko'nun onda en sevdiği yan, kendine yeterli oluşuydu. Belki ortalama İngiliz kadınında rastlanan bir özellikti bu ama Chacko için özeldi.

Margaret Kochamma'nın kendisine yapışmayışını seviyordu. Kendisine karşı hissettiklerinden emin olmayışını. Chacko'yla evlenip evlenmeyeceğini son güne kadar bir türlü bilemeyişini. Chacko'nun yatağının üzerinde, uzun beyaz sırtını geriye kaykılarak çırılçıplak oturup saatine bakışını ve kestirmeden, "Uuu, gitmeliyim," deyişini seviyordu. Her sabah bisikletine atlayıp telaşla işe gidişini seviyordu. Aralarındaki görüş ayrılıklarını kışkırtıyor, sürdüğü sefil hayata Margaret Kochamma'nın ara sıra öfke nöbetleriyle karşı çıkmasından gizli bir zevk alıyordu.

Kendisinin bakımını üstlenmek istemediği için minnet duyuyordu ona. Odasını temizlemeyi önermediği için. İtici anne rolünü üstlenmediği için. Margaret Kochamma onsuz yapabildiği için Chacko onsuz yapamaz oldu. O kendisine hayran olmadığı için Chacko ona hayran oldu.

Margaret Kochamma onun ailesini pek tanımıyordu. Chacko onlardan pek söz etmezdi.

Aslında, Oxford'da geçirdiği yıllarda Chacko onları pek düşünmemişti de. Hayatında çok şeyler oluyordu ve Ayemenem de çok uzaktaydı. Irmak çok küçüktü. Balıklar da çok az.

Ailesiyle bağlantısını sürdürmesi için zorlayıcı nedenler de yoktu. Rhodes Bursu oldukça yüksekti. Paraya ihtiyacı yoktu. Margaret Kochamma'ya duyduğu aşka aşıktı, yüreğinde bir başkasına yer yoktu.

Mammachi ona düzenli mektup yazıyor, kocasıyla aralarındaki sevimsiz kavgaları ve Ammu'nun geleceği konusundaki kaygılarını ayrıntılı olarak anlatıyordu. Chacko'nun bir mektubu sonuna kadar okuduğu olmuyordu pek. Kimi zaman mektupları açmaya bile üşeniyordu. Mektupları asla yanıtlamazdı.

Evine yaptığı tek ziyarette bile (Pappachi'nin Mammachi'yi pirinç vazoyla dövmesini engellediği ve sallanan iskemlenin yaşamına ay ışığı altında son verildiği sefer), babasının ne kadar öfkeli olduğunu, annesinin kendisine karşı olan hayranlığının iki katına çıkmış olduğunu ya da kız kardeşinin birden güzelleştiğini hiç fark etmemişti. Uyurgezer gibi gelip gitmiş, daha oraya adım attığı dakikada kendisini bekleyen uzun sırtlı beyaz kızın yanına dönmek için yanıp tutuşmaya başlamıştı.

Balliol'deki eğitimini bitirdiği kış (sınav sonuçları hiç parlak değildi), Margaret Kochamma ile Chacko evlendiler. Kızın ailesinin rızasını almadan. Oğlanın ailesine bildirmeden.

Kendisine bir iş bulana kadar Chacko'nun Margaret Kochamma'nın dairesine taşınmasına karar verdiler (Öteki kafede çalışan öteki garsonu yerinden ederek).

Düğünün zamanlaması daha kötü olamazdı.

Birlikte yaşamanın baskılarıyla birlikte yoksulluk da boy gösterdi. Artık burs parası yoktu, evlerinin kirasının da tamamını ödemeleri gerekiyordu.

Kürek çekmeye son vermesiyle birlikte, ansızın, zamanından önce kilo almaya başladı Chacko. Şişman biri olup çıktı, artık bedeni kahkahalarına uygun düşüyordu.

Evliliklerinin üzerinden bir yıl geçtiğinde, Chacko'nun öğrenci tembelliği, Margaret Kochamma için artık hayran olunası bir şey olmaktan çıkmıştı. Kendisi işe gittiğinde, evlerinin sabah ayrılırken bıraktığı pislik ve karışıklık içinde kalması artık eğlendirmiyordu onu. Yatağı toplayıp çamaşırı ya da bulaşığı yıkamayı düşünmenin bile Chacko için olanaksız olması da. Yeni kanepelerindeki sigara yanıkları için Chacko'nun özür dilememesi de. Bir iş görüşmesine gitmeden önce Chacko'nun, gömleğinin düğmelerini ilikleyip kravatını takmayı *ve* ayakkabılarını bağlamayı beceememesi de. Bir yılın sonunda Margaret Kochamma birkaç ufak ödün karşılığında laboratuvar masasında yatan kurbağayı geri ver-

meye hazır olmuştu. Kocası için bir iş ve temiz bir ev olabilirdi bu.

Sonunda Chacko Hindistan Çay Kumpanyasının denizaşırı satış bürosunda kısa süreli, düşük ücretli bir iş buldu. Oradan başka işlere atlayabileceği umuduyla Chacko ile Margaret Londra'ya taşındılar. Daha da ufak, daha da kasvetli bir eve. Margaret Kochamma'nın ana-babası kızlarını görmek istemediler.

Margaret Kochamma, Joe ile tanıştığında gebe olduğunu yeni öğrenmişti. Joe, ağabeyinin eski bir okul arkadaşıydı. Tanıştıklarında, Margaret Kochamma bedensel olarak en çekici dönemindeydi. Gebelik yanaklarına renk getirmiş, gür, koyu renkli saçlarını pırıl pırıl yapmıştı. Evlilikteki sorunlarına karşın gebe kadınların çoğunlukla sahip olduğu o gizli gurur, kendi bedenine duyduğu sevgi havası vardı üzerinde.

Joe biyologtu. Küçük bir yayınevi için bir biyoloji sözlüğünün üçüncü baskısını güncelleştiriyordu. Joe, Chacko'nun olmadığı her şeyin simgesiydi.

Tutarlıydı. Borcunu ödeyebiliyordu. İncecikti.

Karanlık bir odada ışığa yönelen bir bitki gibi Margaret Kochamma Joe'ya doğru çekildiğini hissetti.

Chacko'nun sözleşmesi bitip başka bir iş bulamayınca Mammachi'ye mektup yazıp evlendiğini bildirdi ve para istedi. Mammachi öfkeden küplere bindi, ancak gizlice mücevherlerini rehine verip İngiltere'ye para gönderilmesini ayarladı. Ama yetmedi bu para. Hiçbir zaman yetmedi.

Sophie Mol doğduğunda Margaret Kochamma hem kendi hem de kızının iyiliği için Chacko'yu terk etmesinin doğru olacağını anladı. Boşanmak istediğini söyledi ona.

Chacko Hindistan'a döndü ve orada kolayca iş buldu. Birkaç yıl Madras'taki İngiliz Okulunda ders verdi; Pappachi öldükten sonra da yanında Bharat şişe kapaklama makinesi, Balljol küreği ve kırık kalbiyle Ayemenem'e döndü.

Mammachi, onun yeniden hayatına katılmasını sevinçle karşıladı. Onu besledi, giysiler dikti, odasına her gün taze çi-

çek koydurdu. Chacko'nun, annesinin hayranlığına ihtiyacı vardı. Aslında bunu ondan *istiyordu da*; yine de annesinden bu yüzden nefret ediyor ve onu gizli yollardan cezalandırıyordu. Şişmanladıkça şişmanladı, kendini iyice bıraktı; beyaz *mundu*larının üstüne ucuz, çiçekli terilen gömlekler giyiyor, ayaklarına pazarda satılan en çirkin sandaletleri geçiriyordu. Mammachi'nin konukları olduğunda, akrabaları ya da Delhi'den eski bir arkadaşı ziyarete geldiğinde, Chacko annesinin zevkle hazırlanmış –özel düzenlenmiş orkideler ve en iyi porselen yemek takımları konulurdu– yemek masasının yanına gelir, eski bir yarasının kabuğunu eller, ya da dirseklerinde oluşan kocaman, kara, enli nasırları kaşırdı.

Bebek Kochamma'nın bir şeyler atıştırmak için uğrayan konuklarını –Katolik piskoposları ya da kasabadan geçen din adamlarını– özellikle hedeflerdi. Onların yanında sandaletlerini çıkartır, şeker hastalığı yüzünden ayağında çıkmış iğrenç, irin dolu bir çıbanı havalandırırdı.

"Bu zavallı cüzamlıya Tanrı acısın," derdi; Bebek Kochamma da adamların sakallarına dökülen bisküvi kırıntılarını ve muz parçacıklarını temizleyerek onların dikkatini umarsızca bu gösteriden başka yere çevirmeye çalışırdı.

Ama Chacko'nun Mammachi'ye eziyet etmek için başvurduğu sinsi cezaların en kötüsü, en rezili Margaret Kochamma'yı hatırlatmasıydı. Ondan sık sık ve tuhaf bir gururla söz ederdi. Sanki kendisini boşadığı için ona hayranlık duyuyormuş gibiydi.

"Daha iyi bir adam bulunca beni bıraktı," derdi, Mammachi'ye, o da sanki aşağılanan oğlu değil de kendisiymiş gibi ürperirdi.

Margaret Kochamma düzenli olarak mektup yazarak Sophie Mol'un haberlerini verirdi. Joe'nun harika ve ilgili bir baba olduğu ve Sophie Mol'un onu gerçekten sevdiği konusunda güvence verirdi; bu haberler Chacko'yu mutlu ettiği kadar üzerdi de.

Margaret Kochamma Joe ile mutluydu. Chacko'yla o çılgın, dengesiz yılları geçirmeseydi Joe'nun yanında bu kadar mutlu olmazdı belki. Chacko'yu sevgiyle düşünüyor, ama pişmanlık duymuyordu. Onu ne kadar incitmiş olduğu ise aklına gelmiyordu, çünkü hâlâ kendisinin sıradan bir kadın, Chacko'nunsa olağanüstü bir erkek olduğunu düşünüyordu. Chacko da ne ayrıldıkları sırada ne de o günden bu yana herhangi bir keder ya da kalp kırıklığı belirtisi göstermediğinden, Margaret Kochamma, evliliklerinin bir hata olduğu konusunda Chacko'nun da kendisiyle aynı düşüncede olduğunu varsaydı. Ona Joe'dan söz ettiği zaman üzüntü içinde ama sessizce çekip gitmişti. Görünmez arkadaşı ve dostça gülümsemesiyle.

Birbirlerine sık sık yazdılar ve yıllar geçtikçe ilişkileri olgunlaştı. Margaret Kochamma açısından bu ilişki hoş, esaslı bir dostluğa dönüştü. Chacko içinse bu, çocuğunun annesi ve hayatta sevdiği tek kadınla bağını koparmamanın bir yolu, tek yoluydu.

Sophie Mol okula başlayacak yaşa geldiğinde, Margaret Kochamma bir öğretmen yetiştirme kursuna yazıldı, sonra da Clapham'da ilkokul öğretmeni oldu. Joe'nun kaza geçirdiğini haber verdiklerinde öğretmen odasındaydı. Haberi getiren genç polis memurunun yüzünde ciddi bir ifade vardı, miğferini elinde tutuyordu. Tuhaf bir gülünçlüğü vardı polisin, bir tiyatro oyunundaki ciddi bir rol için sınavdan geçen kötü bir oyuncuya benziyordu. Margaret Kochamma, o polisi gördüğünde içinden gelen ilk dürtünün gülümsemek olduğunu hatırladı.

Margaret Kochamma, kendisi için olmasa da Sophie Mol için bu trajediyi elinden geldiğince soğukkanlılıkla karşılamaya çalıştı. Trajediyi soğukkanlılıkla *karşılıyormuş gibi* yapmaya çalıştı. İşinden izin almamıştı. Sophie Mol'un okula gidiş geliş alışkanlığının da değişmemesini sağladı; *Ev ödevini bitir. Yumurtanı ye. Hayır, okula gitmemezlik olmaz.*

Büyük kederini, canlı, pratik öğretmenlik maskesinin ardına gizledi. Evrendeki sert, öğretmen biçimli (kimi zaman tokat atan) delik.

Ama Chacko mektup yazıp onu Ayemenem'e davet ettiğinde içinde bir şeyler kabarıp indi. Chacko ile arasında geçen onca şeye karşın dünyada Noel'i birlikte geçirmek isteyebileceği bir başka kişi yoktu. Düşündükçe içinden gitmek geliyordu. Hindistan'a yapılacak bir yolculuğun Sophie Mol'e çok iyi geleceğine kendini inandırdı.

Arkadaşlarının ve okuldaki meslektaşlarının bunu –ikinci kocası ölür ölmez birincisinin yanına koşmasını– tuhaf karşılayacağını bilse de Margaret Kochamma vadeli hesabını bozdurdu ve iki uçak bileti aldı. Londra-Bombay-Koçin.

Yaşadığı sürece de bu kararı ona rahat huzur vermedi.

Ayemenem'deki evin salonunda, şezlongun üzerine uzatılmış küçük kızının cesedinin resmi, ölene kadar aklından çıkmadı. Uzaktan bile belliydi kızın ölmüş olduğu. Hasta değildi, uyumuyordu da. Yatışından belliydi. Kollarıyla bacaklarının açısından. Ölümün otoritesi vardı üzerinde. Ölümün korkunç sessizliği.

Kızın güzel kızılkahve saçlarına yeşil otlar ve ırmağın pislikleri dolanmıştı. İçine çökmüş gözkapakları soğuk ve nemliydi, balıklar kemirmişti. (Ah evet, yaparlar bunu, derinlerde yüzen balıklar. Her şeyin tadına bakarlar.) Leylak rengi pamuklu kadifeden önlüğünün üzerinde yatık, neşeli harflerle *Tatil!* yazıyordu. Suda uzunca bir süre kaldığı için bir çamaşırcının başparmağı kadar kırışıktı her yeri.

Yüzmesini unutan lop yüzlü bir denizkızı.

Küçücük yumruğunun içinde uğur getirsin diye tuttuğu gümüş bir yüksük vardı.

Yüksükten su içer.

Tabutta takla atar.

Margaret Kochamma, Sophie Mol'u Ayemenem'e götürmüş olduğu için kendini asla bağışlamadı. Chacko ile birlikte dönüş biletlerini onaylatmak üzere Koçin'e giderken onu hafta sonu orada yalnız bıraktığı için.

Mammachi ile Bebek Kochamma'ya ırmağın aşağısında, Meenachal'in artsulara yaklaşırken genişlediği yerde beyaz bir çocuk cesedi bulunduğu haber verildiğinde saat sabahın dokuzuna yaklaşıyordu. Estha ile Rahel ise hâlâ ortada yoktular.

O sabahın erken saatlerinde çocuklar –her üçü– sabah sütünü içmek üzere ortaya çıkmamışlardı. Bebek Kochamma ile Mammachi onların yüzmek için ırmağa gitmiş olabileceklerini düşündüler, buysa kaygı verici bir şeydi, çünkü bir önceki gün ve gecenin büyük bölümünde şiddetli yağmur yağmıştı. Irmağın tehlikeli olabileceğini biliyorlardı. Bebek Kochamma, çocukları araması için Kochu Maria'yı gönderdiyse de onları bulmadan geri döndü kadın. Vellya Paapen'in ziyaretini izleyen karmaşa içinde çocukların en son ne zaman görüldüklerini kimse hatırlayamıyordu. Hiç kimsenin zihninde ilk sırayı tutmuyordu çocuklar. Bütün gece de kayıp olmuş olabilirlerdi.

Ammu hâlâ kapısı kilitli yatak odasından çıkmamıştı. Anahtarlar Bebek Kochamma'daydı. Kapının arkasından seslenerek Ammu'ya çocukların nerede olduğu hakkında bir fikri olup olmadığını sordu. Duyduğu paniğin sesine yansımamasına, sesinin sıradan bir soru sorar gibi çıkmasına çalışmıştı. Kapıya bir şey fırlatıldı. Ammu başına gelenler karşısında öfkeden ve inanmazlıktan deli gibiydi; bir Ortaçağ ailesinde evin delisi gibi bir odaya kapatılmıştı. Ancak daha sonra, dünya başlarına yıkıldığında, Sophie Mol'un cesedi Ayemenem'e getirildiğinde ve Bebek Kochamma odanın kilidini

açtığında Ammu öfkesinden sıyrılıp neler olduğunu anlamaya çalıştı. Korku ve kaygı düşüncelerini berraklaştırmaya zorladı onu ve ancak o zaman, yatak odasının kapısına geldiklerinde ve neden odan kilitli diye sorduklarında ikizlere neler söylemiş olduğunu anımsadı. Aslında söylemeyi düşünmediği, ağzından düşüncesizce dökülen sözcükler.

"Sizin yüzünüzden!" diye haykırmıştı Ammu. "Siz olmasaydınız ben burada olmayacaktım! Bunların hiçbiri olmayacaktı! Burada olmayacaktım! Serbest olacaktım! Daha doğduğunuz gün sizi bir yetimhaneye tıkmalıydım ben! Başımın belasısınız!"

Onların kapının dibine çömeldiklerini göremiyordu. Şaşkın Bir Kabarık Bukle ve Tokyo'da Aşk'la Tutturulmuş Bir Fıskiye. Tanrı bilir nerenin Şaşkın İkiz Büyükelçileri. Sayın Ekselansları Büyükelçiler E.Pelvis ve S. Çekirgesi.

"Gidin buradan!" demişti Ammu. "Gidin ve beni yalnız bırakın."

Onlar da gitmişlerdi. Bebek Kochamma, çocukları sorduğunda aldığı tek yanıt, Ammu'nun yatak odasının kapısına fırlatılan bir şey olunca çekip gitti. Gece olanlarla çocukların ortadan kaybolması arasında mantıklı, apaçık, ama tümüyle yanlış bağlantıyı kurmaya başlayınca içinde ağır ağır bir korku yükseldi.

Yağmur, bir gün önce ikindi vakti erkenden başlamıştı. Sıcak gün ansızın kararmış, gök gürlemeye, homurdanmaya başlamıştı. Nedensizce huysuzlaşan Kochu Maria mutfakta alçak taburesinin üzerine çıkmış, kocaman bir balığı sertçe temizliyor, balığın pulları kokulu bir kar fırtınası gibi çevreye saçılıyordu. Altın küpeleri sağa sola savruluyordu. Gümüş rengi balık pulları mutfağın içinde uçuşuyor, çaydanlıklara, duvarlara, sebze rendelerine, buzdolabının kapı koluna yapışıyordu. Mutfağın kapısında beliren sırılsıklam, tir tir titreyen Vellya Paapen'i görmezlikten geldi. Adamın sağlam gözü kanlanmıştı, içki içmişe benziyordu. Fark edilmeyi bekleyerek orada on dakika durdu. Kochu Maria balığın işini

bitirip eline soğanları aldığında Vellya Paapen Mammachi'yi sordu. Kochu Maria onu kovalamayı denedi ama adam gitmiyordu. Ne zaman konuşmak için ağzını açsa soluğundaki pirinç rakısı kokusu Kochu Maria'nin yüzüne şamar gibi çarpıyordu. Onu daha önce hiç böyle görmemişti, bu onu biraz korkutmuştu. Bütün bunların ne anlama geldiği hakkında az çok bir bilgisi vardı; bu yüzden Mammachi'yi çağırmanın iyi olacağını düşündü. Mutfak kapısını kapatarak Vellya Paapen'i dışarda, arka avluda, bastıran yağmurun altında sarhoş sarhoş sallanırken bıraktı. Aralık ayında olmalarına karşın sanki haziranmış gibi yağıyordu yağmur. Ertesi günkü gazeteler *siklon sıkıntısı* diye yazdılar bunu. Ancak o zaman kimse gazete okuyacak durumda değildi.

Vellya Paapen'i mutfak kapısına getiren belki de yağmurdu. Körinançları olan biri için o mevsimsiz yağmurun durmaksızın bastırması öfkeli bir tanrının işareti olabilirdi. Sarhoş bir körinançlı adamaysa dünyanın sonunun başlaması olarak görünebilirdi. Bir bakıma öyleydi de.

Mammachi üzerinde kombinezonu ve kenarları fırfırlı soluk pembe sabahlığıyla mutfağa geldiğinde Vellya Paapen mutfağa çıkan merdiveni tırmandı, ipotekli gözünü ona uzattı. Gözü avucunda tutuyordu. Onu hak etmediğini, geri vermek istediğini söyledi. Sol göz kapağı boş göz çukurunun üstüne değişmez, korkunç bir kapanışla sarkmıştı. Sanki söylemek üzere olduğu her şey karmaşık bir şakanın parçasıydı.

"Ne oldu?" diye sordu Mammachi, elini uzatırken; belki de Vellya Paapen'in, o sabah vermiş olduğu bir kilo kırmızı pirinci geri getirdiğini sanmıştı.

"Gözü," dedi Kochu Maria, yüksek sesle, soğan gözlerini yaşartmıştı. Ama o zamana kadar Mammachi cam göze elini dokundurmuştu bile. Gözün kaygan sertliği onu irkiltti. Sümüklü mermerliği.

"Sarhoş musun sen?" diye sordu Mammachi yağmur sesine doğru. "Bu durumda buraya gelmeye nasıl cüret edersin?"

El yordamıyla musluğun başına gitti ve sırılsıklam paravan'ın göz sularını sabunla yıkayıp temizledi. İşi bittiğinde ellerini kokladı. Kochu Maria, kurulansın diye Vellya Paapen'e eski bir kurulama bezi verdi; adam en üstteki basamakta, *Dokunulabilir*'lerin mutfağının neredeyse içinde, saçağın altında, kurulanarak, yağmurdan korunarak durduğunda hiçbir şey demedi.

Biraz yatıştıktan sonra, Vellya Paapen gözünü yerine oturttu ve konuşmaya başladı. Mammachi'ye, ailesinin kendisi için ne çok şey yapmış olduğunu sıralayarak başladı söze. Kuşaklar boyu. Komünistler akıl etmeden çok çok önce, Muhterem E.John Ipe'ın, babasına, yani Kelan'a şimdi kulübelerinin bulunduğu toprağı nasıl verdiğini anlattı. Mammachi'nin nasıl gözünün parasını ödediğini. Velutha'nın eğitim görmesini ve işe girmesini nasıl ayarladığını...

Adamın sarhoşluğuna kızmış olsa da Mammachi'nin, kendisi ve ailesinin Hıristiyan cömertliği hakkında şiirsel öyküler dinlemeye itirazı yoktu. Ama az sonra duyacağı şeye hazırlıklı değildi.

Vellya Paapen ağlamaya başladı. Yarısı ağlıyordu. Sağlam gözüne dolan yaşlar kara yanağında parlıyorlardı. Öteki gözü kaskatı karşıya bakıyordu. Geri Sürünme günlerini görmüş, Sadakatle Aşk arasında kalmış yaşlı bir Paravan.

Sonra 'Dehşet'in pençesine düştü, sözcükler ağzından döküldü. Neler gördüğünü anlattı Mammachi'ye. Geceler boyu ırmağı geçen kayığın öyküsünü, içinde kimin olduğunu. Ayışığı altında yan yana duran kadınla adamın öyküsünü. Ten tene.

Kari Saipu'nun evine gidiyorlar, dedi Vellya Paapen. Beyaz adamın şeytanı onların içine girmişti. Vellya Paapen'in kendisine yaptıkları için Kari Saipu böylece intikam alıyordu. Kayık (Estha'nın üzerinde oturduğu ve Rahel'in de bulduğu kayık) bataklıktan geçip terk edilmiş kauçuk arazisine giden dik patikanın yanındaki ağaç kütüğüne bağlanmıştı. Orada görmüştü kayığı. Her gece. Irmağın üzerinde sallanırken. Boş olarak. Aşıkların dönüşünü bekleyerek. Saatlerce

beklerdi. Bazen uzun otların arasından görünmeleri gün doğumunu bulurdu. Vellya Paapen onları kendi gözüyle görmüştü. Başkaları da görmüştü. Bütün köy biliyordu. Mammachi'nin öğrenmesi de an meselesiydi. Bu yüzden Vellya Paapen Mammachi'ye kendisi anlatmak istemişti. Bir paravan ve bedeninde ipotekli uzuvlar taşıyan biri olarak bunun görevi olduğunu düşünmüştü.

Aşıklar. Kendinin ve Mammachi'nin dölünden gelen. Kendi oğlu ve onun kızı. Düşünülmezi düşünülür yapmışlar, olanaksızı gerçekleştirmişlerdi.

Vellya Paapen durmadan konuşuyordu. Ağlayarak. Öğürerek. Ağzını oynatarak. Mammachi onun söylediklerini duyamıyordu. Yağmurun sesi şiddetlenip başının içinde patladı. Mammachi kendi bağırmasını duymadı.

Fırfırlı sabahlık giyen, seyrelmiş, kır saçları arkasında örülüp kuyruk yapılmış yaşlı, kör kadın birden öne bir adım attı ve Vellya Paapen'i olanca gücüyle itti. Adam geriye doğru sendeledi, mutfak merdiveninden aşağı gitti, ıslak toprağın üstüne sırt üstü düştü. Boş bulunmuştu. *Dokunulmaz* olmanın getirdiği yasak, dokunulmamayı gerektirirdi. En azından böyle durumlarda. Fiziksel olarak nüfuz edilemeyen bir kozanın içine hapsolurdu insanlar.

Mutfağın yanından geçmekte olan Bebek Kochamma yaygarayı duydu. Mammachi'yi yağmurun içine TUU! TUU! TUU! diye tükürürken buldu, Vellya Paapen de sırılsıklam, ağlayarak, inleyerek çamurların içinde yatıyordu. Oğlumu öldüreyim, diyordu. Her tarafını yolayım.

Mammachi, "Sarhoş köpek! Sarhoş yalancı Paravan!" diye haykırıyordu.

Kochu Maria, gürültü patırtının sesini bastırmaya çalışarak Vellya Paapen'in öyküsünü Bebek Kochamma'ya anlattı. Bebek Kochamma bu durumun ne müthiş şeylere yol açabileceğini ânında gördüyse de hemen ardından düşüncelerini kutsal yağlarla yağladı. İçi ferahlamıştı. Böylece, Tanrının Ammu'yu günahları için cezalandırmadığını ve aynı zamanda da kendisinin, (Bebek Kochamma'nın) Velutha'nın ve yü-

rüyüşteki adamların elinde aşağılanmasının *–Modalali Mariakutty* hakaretleri, zorla bayrak sallatmalar– intikamını aldığını düşündü. Hemen yelken açtı. Günahlar denizinden ağır ağır geçen namus gemisi.

Bebek Kochamma, Mammachi'ye sarıldı.

"Doğru olmalı," dedi dingince. "Ondan böyle bir şey beklenir. Adamdan da. Vellya Paapen böyle bir konuda yalan söylemez."

Kochu Maria'ya, Mammachi'ye bir bardak su bir de oturacak iskemle getirmesini söyledi. Vellya Paapen'e olayı yeniden anlattırdı, ara sıra ayrıntılar için sözünü kesiyordu: Kimin sandalıydı? Kaç kez? Ne kadardır sürüyordu?

Vellya Paapen anlatmayı bitirince Bebek Kochamma Mammachi'ye döndü. "Adam gitmeli," dedi. "Bu gece. Bu iş daha ileriye varmadan. Hepimiz mahvolmadan."

Sonra, bir kız öğrenci gibi ürperdi, "*Kokuya nasıl dayandı? Dikkat etmedin mi? Bu Paravanların kendilerine özgü bir kokuları var*," dedi.

Koku duyusuna ait bu gözlem, bu özel küçük ayrıntı Dehşet'i patlatan şey oldu.

Mammachi'nin, yağmurun altında, üzerinden sular akarak duran, çamur içindeki sarhoş, tek gözlü Paravan'a duyduğu öfke, kendi kızına ve kızının yaptığına duyduğu buz gibi bir nefrete dönüştü. Kızının çırılçıplak olarak, çamurların içinde, bir işçi parçasından başka bir şey olmayan bir adamla birleşmesini düşündü. Canlı ayrıntılarla düşündü olanları: Bir Paravan'ın kaba kara eli kızının göğsünde. Ağzı ağzının üzerinde. Kara kalçaları kızının ayrılmış bacaklarının arasında öne atılırken. Soluklarının sesi. Adamın Paravan'lara özgü kokusu. *Hayvan gibi*, diye düşündü Mammachi, neredeyse kusuyordu. *Kızışmış bir dişi köpekle erkek köpek gibi*. Kendi oğlu söz konusu olduğunda hoş gördüğü 'Erkeklerin İhtiyacı', kızma duyduğu zaptedilmez öfkenin yakıtı oldu. Kızı, kaç kuşağa (Bizzat Antakya Patriğinin kutsadığı Kutsal Çocuk, Bir Kraliyet Böcekbilimcisi, Oxford'lu bir Rhodes Bursiyeri) leke sürmüş, aileyi rezil etmişti. Gelecek kuşaklarda,

düğünlerde ve cenazelerde insanlar *sonsuza kadar* onları birbirlerine göstereceklerdi. Vaftiz törenlerinde ve doğum günü partilerinde birbirlerini dürtükleyip fısıldaşacaklardı. Her şey bitmişti artık.

Mammachi kendini kaybetti.

O iki yaşlı hanım, yapmaları gerekeni yaptılar. Coşkulu olan Mammachi'ydi. Planı yapan da Bebek Kochamma. Kochu Maria onların cüce teğmeni oldu. Velutha'yı çağırtmadan önce Ammu'yu (kandırarak) odasına kilitlediler. Chacko dönmeden önce Velutha'nın Ayemenem'den ayrılması gerektiğini biliyorlardı. Chacko'nun nasıl davranacağını bilemezlerdi, ona güvenemezlerdi.

Her şeyin, dengesi bozulmuş bir topaç gibi ekseninden çıkması tümüyle onların suçu değildi. Yoluna çıkan herkesi vurup devirmesi. Chacko ile Margaret Kochamma, Koçin'den döndüklerinde her şey için artık çok geç olması.

Balıkçı, Sophie Mol'u bulmuştu bile.

O adamı gözünüzde canlandırın.

Gün ağarırken sandalının içinde, bütün hayatı boyunca tanıdığı ırmağın ağzında. Bir gece öncenin yağmurundan hâlâ hızlı ve kabarmış ırmağın. Suyun içinde bir şey yüzüyor, rengi gözünü alıyor. Leylak rengi. Kızılkahve. Kum rengi. Akıntıyla birlikte hızla denize doğru gidiyor. Onu durdurmak için kamış sopasını uzatıyor ve kendine doğru çekiyor. Buruşmuş bir denizkızı bu. Denizçocuğu. Kızılkahve saçlı. Kraliyet Böcekbilimcisi burnuyla ve uğur getirsin diye avcunun içinde sıktığı gümüş yüksükle. Onu sudan çekip sandalın içine alıyor. İnce pamuklu havluyu kızın altına koyuyor, kız sandalın dibinde, bir öbek küçük gümüş balığın yanında yatıyor. Eve doğru kürek çekiyor adam –*Thaiy thaiy thakka thaiy thaiy thome*– bir yandan da bir balıkçının ırmağı iyi tanıyorum demesinin ne kadar yanlış olduğunu düşünüyor. Meenachal'i *kimse* bilemez. Onun neyi yakalayıp alacağını

ya da bırakabileceğini kimse bilemez. Ya da ne zaman. Balıkçıların dua etmesi bu yüzdendir.

Kottayam karakolunda, tir tir titreyen Bebek Kochamma komiserin odasına alındı. Fabrika işçilerinden birinin ansızın işten kovulmasına yol açan durumu Müfettiş Thomas Mathew'e anlattı. Bir Paravan. Birkaç gün önce kuzenime... kuzenime sarkıntılık etti, dedi. İki çocuklu bir dula.

Bebek Kochamma, Ammu ile Velutha arasındaki ilişkiyi yanlış tanıttı; bunu Ammu'nun hatırı için yapmıyordu, ama skandalı engellemek ve Müfettiş Thomas Mathew'un gözünde ailenin adını temize çıkarmak istiyordu. Daha sonra Ammu'nun kendini utanca bulayacağı, polise gidip gerçeği kayıtlara geçirtmeye çalışacağı aklına bile gelmemişti. Bebek Kochamma öyküsünü anlatırken kendi de inanmaya başlamıştı.

Müfettiş, bu olayın neden polise bildirilmemiş olduğunu öğrenmek istedi.

"Biz eski bir aileyiz," dedi Bebek Kochamma. "Böyle şeylerin konuşulmasını istemeyiz..."

İşgüzar Hindistan Havayolları bıyığının arkasına gizlenen Müfettiş Thomas Mathew gayet iyi anlıyordu. *Dokunulabilir* bir karısı, iki de *Dokunulabilir* kızı vardı– onların da *Dokunulabilir* dölleri *Dokunulabilir* dölyataklarında bekliyordu.

"Sarkıntılık edilen kişi şimdi nerede?"

"Evde. Buraya geldiğimi bilmiyor. Bilse izin vermezdi. Doğal olarak... çocukları için çok kaygılanıyor. Kriz geçiriyor."

Daha sonra, Müfettiş Thomas Mathew öykünün doğrusunu öğrendiğinde, Paravan'ın *Dokunulabilir* Krallık'tan aldığı şeyin, zorla alınmamış, tersine ona verilmiş olması onu kaygılandırdı. Sophie Mol'un cenazesinden sonra Ammu onun yanına gidip bir yanlışlık yapıldığını söylediğinde elindeki copla kadının göğüslerine dokunması bir polisin içgüdüsel kabalığı değildi. Ne yaptığını gayet iyi biliyordu. Tasar-

lanmış bir hareketti; kadını aşağılamak, ürkütmek için hesabedilerek yapılmıştı. Yolundan çıkmış bir dünyaya düzen getirmek için bir çabaydı.

Daha sonra, ortalık durulduktan ve belgeler düzenlendikten sonra Müfettiş Thomas Mathew, olayın aldığı biçimden dolayı kendi kendini kutlayacaktı.

Ama şimdi, Bebek Kochamma öyküsünü kurarken dikkatle ve kibarca kulak veriyordu.

"Dün gece hava kararırken –akşamın yedisiydi– eve gelip bizi tehdit etti. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Elektrik kesilmişti, o geldiğinde biz lambaları yakıyorduk," diye anlattı. "Evin erkeğinin, yeğenim Chacko Ipe'ın Koçin'de olduğunu biliyordu. Evde üç kadın yalnızdık." Müfettişin, seks delisi bir Paravan'ın evde yalnız kalan üç kadın üzerinde yaratacağı dehşeti kafasında canlandırabilmesi için konuşmasına ara verdi.

"Ayemenem'den sessizce ayrılmazsan polise haber veririz, dedik ona. Kuzenimin bu işe razı olduğunu söylemeye başladı, düşünebiliyor musunuz? Kendisini suçladığımız şeyle ilgili kanıtımız olup olmadığını sordu bize. Çalışma yasalarına göre onu kovmamıza neden oluşturacak bir şey olmadığını söyledi. Çok sakindi. Bize köpek muamelesi yaptığınız günler geride kaldı, dedi." Bebek Kochamma'nın sesi iyiden iyiye inandırıcı çıkmaya başlamıştı. İncinmiş. Şaşkın.

Sonra hayal gücü her şeye egemen oldu. Mammachi'nin kendini nasıl kaybettiğini anlatmadı. Velutha'ya gidip yüzüne tükürdüğünü de. Ona söylediklerini. Hakaretlerini.

Bunun yerine, polise gelmesinin nedeninin Velutha'nın *ne* söylediği değil, *nasıl* söylediği olduğunu anlattı. Beni en çok dehşete düşüren, onun en ufak bir vicdan azabı duymaması oldu, dedi. Sanki yaptığından *gurur* duyuyormuş gibiydi. Farkında olmadan, yürüyüş sırasında kendisini aşağılayan adamın davranışını Velutha'ya mal ediyordu. Onun yüzündeki aşağılayıcı öfkeyi tanımladı. Sesindeki haddini bilmez küstahlığı; ne kadar korkutmuştu bu onu. Bu küstahlık, onun kovulmasıyla çocukların ortadan kaybolması arasında

bir bağ olmamasının mümkün olmadığına, olamayacağına inandırmıştı Bebek Kochamma'yı.

O Paravan'ı çocukluğundan beri tanıyorum, dedi Bebek Kochamma. Ailesi tarafından babası Punnyan Kunju'nun kurduğu *Dokunulmaz*lar Okulunda (Bay Thomas Mathew babasının kim olduğunu kuşkusuz biliyordu, değil mi? Evet, elbette...) okutulmuştu. Ailesi ona marangozluk eğitimi aldırmıştı, içinde oturduğu evi de yine kendisinin ailesi Velutha'nın büyükbabasına vermişti. Velutha her şeyi Bebek Kochamma'nın ailesine borçluydu.

"Sizler," dedi Müfettiş Thomas Mathew, "önce şımartırsınız bu insanları, tepenize çıkartırsınız, kötü davrandıklarında da yardım istemek için bize koşarsınız."

Bebek Kochamma cezalı bir çocuk gibi gözlerini yere eğdi. Sonra öyküsüne devam etti. Son birkaç haftadır bazı belirtiler, küstahlıklar, kabalıklar fark etmiş olduğunu anlattı müfettişe. Koçin'e yapılan yürüyüşte onu görmüş olduğunu ve onun bir Naksalit olduğu, ya da eskiden öyle olduğu yolunda söylentiler duyduğunu da ekledi. Bu bilgiler üzerine Müfettiş'in alnının belli belirsiz kaygıyla kırıştığını görmedi.

Kuzenimi bu adama karşı uyarmıştım, dedi Bebek Kochamma, ama en çılgın düşlerinde bile işin bu kerteye varacağını düşünmemişti. Güzeller güzeli bir çocuk ölmüştü. İki çocuk da kayıptı.

Bebek Kochamma çöküp kaldı.

Müfettiş Thomas Mathew ona bir fincan polis çayı verdi. Bebek Kochamma kendini biraz daha iyi hissedince Müfettiş onun, anlattığı her şeyi kayda geçirmesine yardımcı oldu. Kottayam polisinin kendilerine elindeki bütün olanaklarla yardımcı olacağına söz verdi. Akşam olmadan o serseriyi yakalayacağız dedi. Yanında bir çift çift yumurta ikizi, Tarih'in kovaladığı bir Paravan; onun saklanacağı pek fazla yer olmadığını biliyordu Müfettiş.

Müfettiş Thomas Mathew akıllı bir adamdı. Bir önlem aldı. Yoldaş K.N.M.Pillai'yi karakola getirtmek için bir jip yolladı. Paravan'ın arkasında siyasal destek olup olmadığını,

yalnız başına mı çalıştığını bilmesi çok önemliydi. Kendisi Ulusal Meclis üyesi olmasına karşın Marksist Hükümetle çatışmak istemiyordu. Yoldaş Pillai karakola geldiğinde, Bebek Kochamma'nın az önce boşalttığı koltuğa oturtuldu. Müfettiş Thomas Mathew ona Bebek Kochamma'nın ifadesini gösterdi. İki adam konuştular. Kısa ve öz bir konuşma oldu bu. Sanki sözcüklerle değil de sayılarla konuşmuşlardı. Açıklama gerekli görülmedi. Müfettiş Thomas Mathew ile Yoldaş Pillai arkadaş değillerdi, birbirlerine güvenmezlerdi. Ama birbirlerini çok iyi anlarlardı. İkisinde de çocukluktan hiç iz kalmamıştı. Merak nedir bilmezlerdi. Tereddüt etmezlerdi. Kendi usullerinde, tam anlamıyla, ürkütücü derecede yetişkindiler. Dünyaya bakar, ama nasıl çalıştığını merak etmezlerdi, çünkü bunu bilirlerdi. Dünyayı onlar çalıştırırlardı. Aynı makinenin değişik parçalarını çalıştıran iki teknisyendi onlar.

Yoldaş Pillai, Müfettiş Thomas Mathew'a Velutha'yı tanıdığını söyledi, ama Velutha'nın Komünist Parti'nin üyesi olduğunu ya da bir gece önce geç vakit kapısına geldiğini eklemedi; Velutha ortadan kaybolmadan önce onu son gören, Yoldaş Pillai idi. Ayrıca, doğru olmadığını bilmesine karşın, Bebek Kochamma'nın ifadesinde geçen sarkıntılık suçlamasını da çürütmedi. Müfettiş Thomas Mathew'a, bildiğim kadarıyla Velutha Komünist Parti'nin koruması ya da kanadı altında değildir dedi. Kendi başına hareket ediyor dedi.

Yoldaş Pillai gittikten sonra Müfettiş onunla yaptığı görüşmeyi yeniden aklından geçirdi; konuşmayı didikledi, mantığını irdeledi, açık bir yeri var mı diye düşündü. Tatmin olunca adamlarına ne yapacaklarını söyledi.

O arada Bebek Kochamma Ayemenem'e dönmüştü. Plymouth, evin bahçe yolunda park etmişti. Margaret Kochamma ile Chacko Koçin'den dönmüşlerdi.

Sophie Mol şezlonga uzatılmıştı.

Margaret Kochamma küçük kızının cesedini gördüğünde, bomboş bir tiyatro salonundaki görünmez alkışlar gibi bir şok dalgası kabardı içinde. Bu kabarma kusmayla boşaldı, onu dilsiz ve boş bakan gözlerle bıraktı. İki ölümün yasını taşıyordu, bir ölümün değil. Sophie ölünce Joe da yeniden ölmüştü. Üstelik bu kez bitirilecek ders ya da yenecek yumurta da yoktu. Yaralı dünyası onarılsın diye gelmişti Ayemenem'e, bunun yerine bütün dünyası yıkılmıştı. Tuzla buz olmuştu.

Bunu izleyen günlerin anısı belleğinde bulanıktı. Kullanılmamış bir tıraş bıçağı kadar keskin ve kesici, sert, şiddetli isteri krizlerinin böldüğü, ağır, boğucu (Dr.Verghese Verghese'nin ilaç yoluyla sağladığı) bir durgunlukla geçen uzun, bunaltıcı saatler.

Chacko'nun pek farkında değildi; onun yanındayken sevecen ve tatlı sesli olan, ama Ayemenem'deki evin içinde öfkeli bir rüzgâr gibi esen, kuduran Chacko'nun. Geçmişte kalan o Oxford sabahında kafe'de tanıdığı, eğlenceli Buruşuk Oklu Kirpi'den ne kadar farklıydı.

Sarı kilisedeki cenaze törenini hayal meyal anımsıyordu. O hüzünlü şarkıları. Birisini rahatsız eden yarasayı. Kırılan kapıların çıkardığı gürültüyü, ürken kadınların seslerini anımsıyordu. Geceleyin çalılıklardaki cırcır böceklerinin gıcırdayan basamaklar gibi sesler çıkardığını ve Ayemenem'deki evin üstüne çöken korku ve kederi nasıl büyüttüğünü anımsıyordu.

Nasıl olduysa hayatta kalan o iki küçük çocuğa karşı duyduğu mantıksız öfkeyi ise asla unutmadı. Çılgın zihni, Estha'nın bir biçimde Sophie Mol'un ölümünden sorumlu olduğu düşüncesine kene gibi yapışıp kalmıştı. Tuhaftı, çünkü Margaret Kochamma kurallara karşı gelip öğleden sonraları Rahel ile Sophie Mol'u sandala bindirip karşı kıyıya götürenin, Marksist bayrağını sallayarak oraklanmış kokuyu özgür bırakanın (reçel karıştırıp İki Düşünce düşünen, Kabarık Bukleli Sihirbaz) Estha olduğunu bilmiyordu. Tarih Evi-

nin arka verandasını kendilerine evden uzak ev yapanın, orayı bir ot şilte ve birçok oyuncağıyla –bir sapan, bir şişirme ördek, boncuk gözleri gevşemiş bir Quantas koalası– döşeyenin Estha olduğunu da bilmiyordu. Son olarak da, o korkunç gecede, havanın karanlık ve yağmurlu olmasına karşın, Ammu artık kendilerini istemediği için kaçma Zamanının Geldiğine karar verenin de Estha olduğunu.

Bütün bunları bilmiyordu ama Sophie'ye olanlar için neden Estha'yı suçluyordu Margaret Kochamma? Belki annelik içgüdüsüydü.

Üç dört kez, ilaçla sağlanan uykunun yoğun katmanları arasından sıyrılıp Estha'yı bulmuş, biri gelip yatıştırana ve alıp götürene kadar çocuğu dövmüştü. Daha sonra Ammu'ya mektup yazıp özür dilemişti. Bu mektup geldiğinde Estha çoktan Geri Verilmişti, Ammu da eşyalarını toplayıp oradan ayrılmak zorunda kalmıştı bile. Margaret Kochamma'nın özürünü Estha adına kabul edecek bir tek Rahel kalmıştı Ayemenem'de. *Bana neler olduğunu bilemiyorum,* diye yazmıştı Margaret Kochamma. *Yatıştırıcıların etkisi yüzündendir diyebiliyorum ancak. Öyle davranmaya hiç hakkım yoktu, çok utandığımı ve çok çok üzgün olduğumu bilmeni istiyorum.*

Ne tuhaftır ki, Margaret Kochamma Velutha'yı hiç aklına getirmiyordu. Onunla ilgili hiçbir anısı yoktu. Neye benzediğini bile bilmiyordu.

Belki de onu hiçbir zaman tanımamış olmasındandı bu, ya da onun başına neler geldiğini duymamasından.

Kayıplar Tanrısı.

Küçük Şeylerin Tanrısı.

Kumun üzerinde hiç ayak izi bırakmadı, ne de suda dalgacıklar, aynalarda yansılar.

Dokunulabilir polis ekibi kabarmış ırmağı geçtiğinde Margaret Kochamma onların yanında değildi ne de olsa. Geniş haki şortları kaskatı kolalı olan polislerin.

Içlerinden birinin cebindeki kelepçeden madeni bir tıkırtı geliyordu.

Bir insan bir şeyin olduğunu bilmiyorsa, onun bunu hatırlamasını beklemek anlamsızdır.

Ancak, o mavi kanaviçe ikindisinde, saat farkından etkilenen Margaret Kochamma derin bir uykudayken keder henüz iki hafta ötedeydi. Yoldaş K.N.M.Pillai'yi görmeye giden Chacko, karısıyla (*Eski karın Chacko!*) kızının uyanık olup olmadıklarını, bir şeye ihtiyaçları olup olmadığı anlamak için bir göz atmak üzere yatak odası penceresinin önünden geçerken, gizlice yaklaşan ürkek bir köpekbalığına benziyordu. Son dakikada cesaretini yitirdi, içeri bakmadan şişman şişman geçip gitti. Sophie Mol (U Yanıktı, C Anlıydı, T Etikteydi) onu giderken gördü.

Yatağında doğrulup oturdu, dışarıya, kauçuk ağaçlarına baktı. Güneş gökte yükselmişti, çiftliğin arazisinin üzerine evin upuzun gölgesini düşürüyor, ağaçların kararan yapraklarını daha da karartıyordu. Gölgenin dışında kalan yerlerde ışık donuk ve yumuşaktı. Her ağacın lekeli kabuğu üzerinde çaprazlama bir yarık vardı; bir yaradan akan beyaz bir kan gibi bu yarıktan sütsü bir kauçuk akıyor, ağaca bağlanmış yarım bir hindistancevizi kabuğunun içine damlıyordu.

Sophie Mol yataktan kalktı, uyuyan annesinin çantasının içini karıştırdı. Aradığını buldu: yerde duran, üzerinde havayolu şirketlerinin çıkartmaları ve bagaj etiketleri olan kocaman, kilitli valizin anahtarları. Bavulu açtı, içindekileri bir çiçek tarhını eşeleyen köpek kadar dikkatlice karıştırdı. Kat kat iç çamaşırlarını, ütülü eteklikleri ve bluzları, şampuanları, kremleri, çikolataları, selobantları, şemsiyeleri, sabunları (ve Londra'dan getirilen başka kokulu şişeleri), kininleri, aspirinleri, geniş etkili antibiyotikleri alt üst etti. "Ne varsa al," demişlerdi Margaret Kochamma'nın kaygılı iş arkadaşla-

rı. "Hiç bilinmez." Bu onların, Karanlığın Yüreğine yolculuk eden bir arkadaşlarına,

(a) İnsanın Başına Her Şey Gelebilir,
Bu yüzden,
(b) Hazırlıklı Olmak En İyisidir.
deme yollarıydı.

Sophie Mol sonunda aradığını buldu.

Kuzenlerine getirdikleri armağanlar. Üçgen kuleler biçiminde Toblerone çikolataları (sıcakta yumuşayıp eriyen). Her parmak yeri ayrı renkte çoraplar. İki de tükenmez kalem; kalemlerin üst tarafları suyla doluydu, suyun içinde de Londra sokakları yüzüyordu. Buckingham Sarayı ve Saat Kulesi, mağazalar ve insanlar. Bir hava kabarcığının ittiği kırmızı bir çift katlı otobüs sessiz sokakta bir aşağı bir yukarı gidiyordu. Tükenmez kalemin içindeki bu hareketli sokakta ses olmamasının korkutucu bir yanı vardı.

Sophie Mol armağanları çantasının içine koydu ve dünyaya çıktı. Sıkı bir pazarlık yapacaktı. Bir arkadaşlık için görüşme yapacaktı.

Ne yazık ki yarıda kalacaktı bu arkadaşlık. Tamamlanmayacaktı. Sağlam bir temele dayanmadan havada çırpınacaktı. Asla bir öyküye oturmayacaktı bu arkadaşlık; bu yüzden de Sophie Mol'un kendisi, olması gerekenden çok daha çabuk anıya dönüşürken, Ölümü güçlenip canlılık kazandı. Tıpkı mevsiminde olgunlaşan meyve gibi. Her mevsim.

14

Çalışmak Mücadeledir

Chacko, Yoldaş K.N.M.Pillai'nin evine giden anayolda fazla yürümemek için çapraz dizilmiş kauçuk ağaçlarının arasından geçen kestirmeye saptı. Kravatı omzunun üstüne savrulmuştu, üstüne sımsıkı oturan havaalanı giysisiyle kuru yaprakların oluşturduğu halının üzerinde yürürken biraz tuhaf görünüyordu.

Chacko geldiğinde Yoldaş Pillai evde değildi. Alnına taze sandal ağacı macunu sürmüş olan karısı Kalyani, ön taraftaki odada oturması için Chacko'ya açılıp kapanan bir metal iskemle verdi, sonra da açık pembe naylon iplerden yapılma perdeyi kaldırıp büyük bir pirinç gaz lambasının ufak alevinin titreşerek yandığı yandaki karanlık odaya geçti. Tepesinde *Çalışmak Mücadeledir, Mücadele Çalışmaktır* yazılı tahta bir levhanın durduğu aralık kapıdan insanın içini bayıltan bir günlük kokusu süzülüyordu.

Chacko odaya fazla büyük gelmişti. Mavi duvarlar üstüne geliyorlardı. Çevresine bakındı, gergin ve biraz da huzursuzdu. Küçük yeşil pencerenin parmaklığına kurusun diye bir havlu asılmıştı. Yemek masasının üzerine parlak çiçek desenli plastik bir örtü örtülmüştü. Mavi kenarlı beyaz bir emaye tabağın üzerindeki bir öbek küçük muza tatarcıklar üşüşmüştü. Odanın bir köşesine kabukları soyulmuş hindistancevizleri istiflenmişti. Yerde, döşemeye vuran dört köşe

parmaklık desenli parlak güneş ışığının içinde bir çocuğun lastik terlikleri duruyordu. Masanın yanında camekânlı bir dolap vardı. Camın arkasında asılı olan desenli perde, dolabın içindekileri gözlerden gizliyordu.

Yoldaş Pillai'nin annesi, kahverengi bluzlu ve kırık beyaz *mundu*lu ufak tefek bir yaşlı kadın, duvara dayanmış yüksek tahta yatağın ucuna oturmuştu, ayakları yere değmiyordu. Bir göğsüyle omzunun üzerinden arkaya ince beyaz bir havlu atılmıştı. Kadının başının çevresinde vızıldaşan sivrisinekler, baş aşağı çevilmiş bir huni biçimini almışlardı. Bir yanağını avcuna dayayınca yüzünün o tarafındaki kırışıklıklar büzülmüştü. Kadının bedeninin her santimetrekaresi, el ve ayak bilekleri bile kırışık içindeydi. Yalnızca kocaman bir guatrın üzerinde gerilen boğazının derisi gergin ve pürüzsüzdü. Onun gençlik pınarı. Boş gözlerle karşıdaki duvara bakıyor, yavaş yavaş sallanıyor, uzun süren bir otobüs yolculuğunda canı sıkılan bir yolcu gibi ufak ufak, düzenli, ritmik bir biçimde hırıldıyordu.

Yoldaş Pillai'nin sertifikaları ve üniversite diplomaları çerçevelenmiş, kadının arkasındaki duvara asılmıştı.

Bir başka duvarda, Yoldaş E.M.S.Namboodiripad'a çiçekten bir çelenk takan Yoldaş Pillai'nin çerçeveli bir fotoğrafı asılıydı. Ön planda, bir sehpanın üzerinde duran mikrofondaki *Ajantha* yazılı levha, pırıl pırıl parlıyordu.

Yatağın yanındaki döner masa vantilatörü, mekanik rüzgârını gerçekten demokratik bir biçimde veriyor, önce yaşlı Bayan Pillai'nin seyrek saçlarını havalandırıyordu, sonra da Chacko'nunkini. Sivrisinekler dağılıp bıkıp usanmadan, yeniden toplanıyorlardı.

Chacko pencereden bakınca, hızla geçen otobüslerin tepelerini ve portbagajlarda duran bavulları görebiliyordu. Hoparlörlü bir jip, konusu işsizlik olan bir Marksist Parti şarkısı çalarak geçip gitti. Şarkının nakaratı İngilizce, gerisi Malayalam dilindeydi.

Boş kadro yok! Boş kadro yok!

Yoksullar dünyanın neresine giderse gitsin
Boş kadro yok, yok, yok!

Kalyani elinde paslanmaz çelik bir bardaktaki filtre kahveyle odaya döndü, Chacko için bir paslanmaz çelik tabakta muz cipsleri de getirdi (ortasında küçük siyah tohumları olan parlak sarı cipsler).

"Olassa'ya gitti. Neredeyse döner," dedi. Kocasından söz ederken *addeham* diyordu; bu, 'o' demenin kibarcasıydı; oysa kocası kendisinden söz ederken 'edi' derdi, bu da yaklaşık olarak 'Hey, sen!' demekti.

Işıltılı esmer teni ve iri gözleri olan çok güzel bir kadındı. Uzun kıvırcık saçları nemliydi, gevşekçe sırtına bırakılmış, yalnızca uçları örülmüştü. Saçları, dar, koyu kırmızı bluzunun arkasını ıslatmış, daha dar, daha koyu kırmızı yapmıştı. Bluzunun kollarının bittiği yerde kolunun yumuşacık tombul eti başlıyor, kabarıp gamzeli dirseklerinin üzerine iniyordu. Beyaz *mundu*suyla *kavani*si temiz ve ütülüydü. Sandal ağacı ve sabun yerine kullandığı ezilmiş yeşil nohut kokuyordu. Chacko ona, yıllardan beri ilk kez içinde en ufak bir cinsel arzu duymadan baktı. Evde kendi karısı, *(eski karın, Chacko!)* vardı. Kollarında ve sırtında çilleri olan. Mavi giysisi ve altında bacaklarıyla.

Genç Lenin, kırmızı streç şortuyla kapıda göründü. Tek bacağının üzerinde leylek gibi duruyor, pembe ipli perdeyi elinde buruyor, Chacko'ya annesinin gözleriyle bakıyordu. Altı yaşındaydı, artık burnundan içeri bir şeyler sokacak yaşı geçmişti.

"Mon, Git Latha'yı çağır," dedi Bayan Pillai ona.

Lenin yerinden kıpırdamadı; bir yandan Chacko'ya bakarken bir yandan da her nasılsa yalnızca çocukların becerebildiği biçimde acı acı haykırdı:

"Latha! Latha! Seni çağırıyorlar!"

"Kottayam'daki yeğenimiz. Kocamın abisinin kızı," diye açıkladı Bayan Pillai. "Geçen hafta Trivandrum'daki

Gençlik Festivalinde, Güzel Konuşma Yarışmasında Birincilik kazandı."

On iki-on üç yaşlarında kavgacı görünümlü genç bir kız ip perdenin arasından belirdi. Üzerinde ayak bileklerine kadar inen uzun, desenli bir eteklik vardı, bir de beline gelen ve gelecekteki göğüsleri için yer açan pensleri bulunan kısa, beyaz bir bluz. Yağlanmış saçları ortadan ikiye ayrılmıştı. Sımsıkı örülmüş parlak örgüleri halka yapılıp başının üzerinde kurdeleyle bağlanmıştı; henüz boyanmamış kocaman, sarkık kulakların kabataslak çizgileri gibi yüzünün iki yanından aşağı sarkıyorlardı.

"Bunun kim olduğunu biliyor musun?" diye sordu Bayan Pillai, Latha'ya.

Latha başını salladı.

"Chacko *saar*. Fabrikamızın *Modalali*'si."

Latha istifini bozmadan ve on üç yaşındaki biri için pek olağan sayılmayan bir ilgisizlikle baktı ona.

"Londra Oxford'da eğitim gördü," dedi Bayan Pillai. "Ona ezberlediğin şeyi okur musun?"

Latha duraksamadan dinledi bu sözü. Ayaklarını hafifçe iki yana açtı.

"Saygıdeğer başkan," diyerek eğilip Chacko'ya selam verdi, "Sayın jüri üyeleri ve..." Küçücük, sıcak odaya doluşmuş sanal seyircilere baktı, "sevgili dostlarım." Teatral bir biçimde durakladı.

"Bugün size Sir Walter Scott'un 'Lochinvar' adlı şiirini okuyacağım." Ellerini sırtında kavuşturdu. Gözlerinin önünden bir film geçti. Görmeyen bakışlarını Chacko'nun başının tam üstüne dikmişti. Konuşurken ağır ağır iki yana sallanıyordu. Chacko önce, kızın okuduğunun 'Lochinvar'ın Malayalam diline çevrilmiş biçimi olduğunu sandı. Sözcükler birbirine karışıyordu. Bir sözcüğün son hecesi, bir sonraki sözcüğün ilk hecesine ulanıyordu. Olağanüstü bir hızla okunuyordu şiir.

Ah genç Lochin varbatı dangeldi
Ülkenin biru cundan, atıç ok iyiydi,
Kılıcın danbaş kasilahı yoktu,
Silahı dayok tu, tek başınaydı.

Yatağın üzerindeki yaşlı hanımın hırıltıları şiirin arasına giriyor, ama görünüşe göre bunu Chacko'dan başka hisseden olmuyordu.

Eske'yi yüzer ekgeçti, ama geçit yok tuorda,
Netherby Kapısında oturdu,
Nişanlı sıbaşk asına verilmişti,
Soylu adamgeç kalmıştı.

Yoldaş Pillai, şiirin ortasında geldi, cildi terden parlıyordu, *mundusu* dizlerinin üstünde kıvrılmıştı, naylon gömleğinin koltuk altlarında koyu ter lekeleri vardı. Otuzlu yaşlarının sonlarında, çelimsiz, soluk benizli bir küçük adamdı. Bacakları incelmişti bile, gergin, şiş karnı, ufacık annesinin guatrı gibi, zayıf, ince bedeninin geri kalanına ve uyanık yüzüne hiç uymuyordu. Sanki ailenin genlerindeki bir şey yüzünden bedeninde şişlikler oluşuyor ve şurada burada ortaya çıkıyordu.

İnce bıyığı üst dudağını enlemesine ikiye bölüyor ve tam ağzının bittiği yerde bitiyordu. Saçları alnından açılmaya başlamıştı, bunu gizlemek için bir şey de yapmıyordu. Saçları yağlanıp alnından geriye taranmıştı. Belli ki genç görünme heveslisi değildi. Evin Erkeği olmanın verdiği tartışılmaz otoriteyi taşıyordu. Gülümsedi ve Chacko'yu başıyla selamladı, ama annesiyle karısını yok saydı.

Latha'nın, şiire devam etmek için izin isteyen bakışları Pillai'ye yöneldi. İzin verildi. Yoldaş Pillai gömleğini çıkardı, yuvarlayıp topak yaptı ve koltuk altlarını kuruladı. İşi bittiğinde Kalyani gömleği ondan aldı ve bir armağanmışçasına elinde tuttu. Bir buket çiçekmiş gibi. Üzerinde kolsuz atletiyle açılıp katlanan bir iskemleye oturan Yoldaş Pillai, sol

bacağını sağ kalçasına doğru çekti. Yeğeni şiir okumayı sürdürürken o da çenesini avucuna dayayıp gözlerini döşemeye dikti, şiirin veznine ve ahengine uyarak sağ bacağında eliyle tempo tutuyordu. Öteki eliyle de sol ayağının üstteki kavisini ovalıyordu.

Latha şiiri bitirdiğinde, Chacko gerçekten hoşlanarak alkışladı. Latha onun alkışını bir gülümseme kırıntısıyla bile yanıtlamadı. Elemelere katılan bir Doğu Alman yüzücü gibiydi. Gözlerini Olimpiyat Altınından ayırmıyordu. Altından aşağısını almak kendi suçu olurdu. Odadan çıkmasına izin vermesi için amcasına baktı.

Yoldaş Pillai kızı yanına çağırıp kulağına fısıldadı: "Pothachen ile Mathukutty'ye gidip de ki, beni görmek istiyorlarsa hemen gelsinler."

"Hayır yoldaş, ben... başka bir şey istemem," dedi Chacko; Yoldaş Pillai'nin Latha'yı yiyecek bir şeyler getirmesi için yolladığını sanmıştı. Bu yanlış anlama Yoldaş Pillai'nin işine gelmişti, hiç bozmadı.

"Yo yo yo. Hah! Bu da ne? Edi Kalyani, şu *avalose oonda*'lardan bir tabak getirsene."

Hırslı bir siyasetçi olan Yoldaş Pillai'nin seçmenlerinin karşısında nüfuzlu biri olarak görünmesi şarttı. Chacko'nun ziyaretinden, köydeki hayranlarını ve Parti üyelerini etkilemekte yararlanmak istiyordu. Çağırttığı adamlar, Pothachen ile Mathukutty, Kottayam hastanesindeki bağlantılarını kullanarak kızlarına orada hemşirelik işi ayarlamasını istemiş olan köylülerdi. Yoldaş Pillai, onların kendisiyle görüşmek amacıyla evinin önünde beklerken *görülmelerini* istiyordu. Ne kadar çok insan onunla görüşmek için beklerken görülürse, kendisi de o kadar meşgul görünürdü, daha iyi bir izlenim yaratırdı. Bekleyen insanlar, fabrikanın Modalali'sinin onu bizzat, *kendi* çöplüğünde görmeye geldiğini görürlerse bundan dört bir yana olumlu sinyaller gideceğini biliyordu.

"Evet, Yoldaş!" dedi Yoldaş Pillai, Latha gönderildikten ve *avalose oonda*'lar geldikten sonra. "Ne haber? Kızın bura-

ya alışabildi mi?" Chacko'yla İngilizce konuşmayı yeğlemişti.

"İyi iyi. Şimdi derin bir uykuda."

"Haa! Saat farkı sanırım," dedi Yoldaş Pillai, uluslararası yolculuk konusunda bir-iki şey bildiği için kendinden hoşnuttu.

"Olassa'da neler oluyor? Parti toplantısı mı?" diye sordu Chacko.

"Yo, öyle bir şey değil. Kız kardeşim Sudha bir süre önce bir kırıkla yüz yüze gelmişti," dedi Yoldaş Pillai, sanki kırık, ziyarete gelmiş bir din görevlisiymiş gibi. "Ben de onu ilâç almak için Olassa Moos'a götürdüm. Biraz yağ filan. Kocası Patna'da, o da kocasının ailesinin yanında kalıyor."

Lenin kapı eşiğinde durduğu yerden ayrıldı, babasının dizlerinin arasına sokuldu, burnunu karıştırmaya başladı.

"Bir şiir okumaya ne dersin, genç adam?" dedi Chacko çocuğa. "Baban sana şiir öğretmiyor mu?"

Lenin Chacko'ya baktı, onu duyduğunu ya da anladığını gösteren bir şey yapmadı.

"Her şeyi bilir o," dedi Yoldaş Pillai. "Bir dahi o. Ama konukların önünde konuşmaz."

Yoldaş Pillai Lenin'i dizlerinin arasına sıkıştırdı.

"Lenin Mon, Yoldaş Amcaya Babanın sana öğrettiğini okusana. *Dostlar, Romalılar, yurttaşlar. Beni dinleyin...?*"

Lenin burnunun içinde hazine aramayı sürdürdü.

"Haydi ama Lenin, bizim Yoldaş Amcamız o..."

Yoldaş Pillai Shakespeare'in sözlerini başlatmayı denedi. "*Dostlar, Romalılar, yurttaşlar, dinleyin...?*"

Lenin gözlerini kırpmadan Chacko'ya bakıyordu. Yoldaş Pillai bir daha denedi.

"...beni dinleyin...?"

Lenin bir avuç muz cipsi kaptı, ön kapıdan fırlayıp çıktı. Evle yol arasında dar bir şerit gibi uzanan avluda bir aşağı bir yukarı koşmaya başladı; anlayamadığı bir heyecanla dolup taşıyordu içi. Heyecanı biraz yatıştıktan sonra bu koşuş-

turma, soluk soluğa, dizlerini yukarı çeke çeke yaptığı bir doludizgin koşuya dönüştü.

"Beni dinleyin"

Lenin, yoldan geçen otobüsün sesini bastırırcasına avludan haykırıyordu.

"Ben Sezar'ı gömmeye geldim, övmeye değil.
İnsanın ettiği kötülük yaşar ardından,
İyilikleriyse toprağa gider kemikleriyle..."

Bir kez bile şaşırmadan su gibi okuyordu. Yalnızca altı yaşında olduğu ve söylediklerinin tek sözcüğünü bile anlamadığı düşünülürse şaşırtıcıydı bu. İçerde oturup avluda fır dönen küçük toz bulutunu (geleceğin bebekli ve Bajaj skuterli girişimcisini) seyreden Yoldaş Pillai gururla gülümsedi.

"Sınıf birincisi. Bu yıl iki sınıf atlayacak."

O küçük sıcak oda hırs doluydu.

Yoldaş Pillai'nin perdeli dolabında sakladığı her neyse, kırık Balza uçakları değildi. Öte yandan Chacko, eve girdiği dakikadan ya da belki Yoldaş Pillai'nin geldiği dakikadan beri tuhaf bir biçimde gücünü yitirmişti. Yıldızları sökülen bir general gibi gülümsemesi solmuştu. Karnını içine çekiyordu. Orada onunla ilk kez karşılaşan biri, çekingen olduğunu düşünürdü. Hatta utangaç.

Sokaktan yetişme birinin şaşmaz içgüdüsüyle, Yoldaş Pillai, darlık içindeki yaşamının (küçük, sıcak evi, homurdanan annesi, çalışan kesime yakın olması) kendisini Chacko'nun karşısında güçlü kıldığını biliyordu; o devrim günlerinde Oxford'da alınmış eğitim ne olursa olsun bu güçle baş edemezdi. Yoksulluğunu bir silah gibi Chacko'nun başına dayamıştı.

Chacko cebinden buruşuk bir kâğıt parçası çıkardı; kâğıdın üzerine Yoldaş K.N.M.Pillai'nin basmasını istediği yeni bir etiketin taslağını kabaca çizmeye çalışmıştı. Etiket, Cen-

net Turşuları ve Konserveleri'nin ilkbaharda piyasaya çıkarmayı tasarladığı yeni bir ürün içindi. Sentetik Yemeklik Sirke. Chacko resim çizmekte usta değildi, ama Yoldaş Pillai nasıl bir şey istendiğini anladı. *Kathakali* dansçısını simgeleyen logoyu biliyordu, dansçının etekliğinin alt tarafındaki *Tat Ülkesinin Hükümdarları* (onun fikriydi) yazan sloganı ve Cennet Turşuları ve Konserveleri için seçmiş oldukları yazı karakterini de.

"Tasarımı aynı. Yalnızca metin farklı sanırım," dedi Yoldaş Pillai.

"Bir de çerçevenin rengi," dedi Chacko. "Kırmızı yerine hardal rengi."

Yoldaş Pillai, metni yüksek sesle okuyabilmek için gözlüğünü yukarı, saçlarının içine doğru itti. Gözlüğün yağlanan camları hemen donuklaştı.

"*Sentetik Yemeklik Sirke*," diye okudu. "Bunlar herhalde büyük harfle yazılacak."

"Prusya mavisi," dedi Chacko.

"*Asetik asitle hazırlanıyor?*"

"Royal mavi," dedi Chacko. "Salamura biber için kullandığımızın aynısı."

"*Net ağırlığı. Parti no. Üretim Tarihi. Son Kullanma Tarihi. Azami Per. Sat. Fiy. ... Rupi.* Aynı maviden, ama büyük ve küçük harflerle?"

Chacko başıyla doğruladı.

"*Bu şişedeki sirkenin belirtilen bileşimde ve kalitede olduğunu taahhüt ederiz. İçeriği: Su ve asetik asit.* Bunlar kırmızı olacak sanırım."

Yoldaş Pillai, 'sanırım' sözcüğünü soruları maskelemek için kullanırdı. Kişisel sorular olmadıkça soru sormaktan nefret ederdi. Soruların, cahilliğin bayağı bir biçimde sergilenmesi olduğunu düşünürdü.

Sirkenin etiketi üzerinde konuşmayı bitirdiklerinde Chacko'nun da Yoldaş Pillai'nin de başlarında sivrisinekler külah gibi birikmişlerdi.

Teslim tarihini kararlaştırdılar.

"Demek dünkü yürüyüş başarıyla sonuçlandı?" dedi Chacko, gelişinin asıl nedenini sonunda açığa vurarak.

"Taleplerimiz karşılanmadıkça, ya da karşılanana kadar, yoldaş, onun başarılı mı başarısız mı olduğunu bilemeyiz." Yoldaş Pillai'nin sesine bir tartışma kokusu sinmişti. "O güne kadar mücadele sürecek."

"Ama kalabalık iyiydi," diye atıldı Chacko, karşısındakiyle aynı dili kullanmaya çalışarak.

"Kalabalık vardı elbette," dedi Yoldaş Pillai. "Yoldaşlar, Parti Yüksek Komutasına memorandumu verdiler. Şimdi göreceğiz. Bekleyip göreceğiz."

"Dün yolda yanlarından geçtik," dedi Chacko. "Yürüyenlerin."

"Koçin'e giderken sanırım," dedi Yoldaş Pillai. "Ama Partili kaynaklara göre Trivandrum'daki kalabalık çok daha fazlaymış."

"Koçin'de de binlerce yoldaş vardı," dedi Chacko. "Aslında yeğenim bizim Velutha'yı da onların arasında görmüş."

"Yaa, anlıyorum." Yoldaş Pillai gafil avlanmıştı. Velutha konusunu günün birinde Chacko'yla konuşmayı tasarlamıştı. Günün birinde. En sonunda. Ama böylesine dolaysız değil. Zihni masanın üzerindeki vantilatör gibi vınlıyordu. Kendisine sunulan açılıştan yararlansa mı yoksa konuşmayı bir başka güne mi bıraksa diye düşündü. Şimdi yararlanmaya karar verdi.

"Evet. İyi bir işçi o," dedi düşünceli düşünceli. "Çok zeki."

"Öyle," dedi Chacko. "Mühendis kafasına sahip mükemmel bir marangoz. Eğer..."

"*Herhangi* bir işçi değil, yoldaş," dedi Yoldaş Pillai. "*Parti* işçisi o."

Yoldaş Pillai'nin annesi sallanıp mırıldanmayı sürdürüyordu. Mırıltısının ritminde insanı yatıştıran bir şey vardı. Bir saatin tik takları gibi. Belli belirsiz fark ettiğiniz, ama durmuş olsa eksikliğini duyacağınız bir şey.

"Ah, anlıyorum. Demek parti üyesi."

"Ya evet," dedi Yoldaş Pillai yavaşça. "Ya evet."

Chacko'nun saçlarının arasından ter damlıyordu. Sanki kafa derisinde karınca kaynıyordu. Başını uzun uzun, iki eliyle kaşıdı. Kafa derisini öne arkaya oynatarak.

"*Oru kaaryam parayattey?*" diye soran Yoldaş Pillai Malayalam diline geçerken sesini de suç ortağıyla konuşurcasına değiştirmişti. "Bir dost olarak konuşuyorum, *keto*. Aramızda kalacak."

Yoldaş Pillai, sözüne devam etmeden önce Chacko'nun yüzünü inceledi, onun nasıl bir yanıt vereceğini kestirmeye çalışıyordu. Chacko, tırnaklarının altına yerleşmiş ter ve kepekten oluşan gri birikimi inceliyordu.

"O Paravan senin başına dert açacak," dedi. "Sözümü dinle... başka bir yerde iş bul ona. Gönder gitsin."

Konuşmanın aldığı biçim Chacko'yu şaşırtmıştı. O yalnızca neler olup bittiğini anlamak istemişti. Düşmanlıkla, hatta karşı koymayla karşılaşacağını düşünmüştü, bunun yerine kendisine gizli, hiç de yakışık almayan bir uzlaşma öneriliyordu.

"Göndereyim gitsin mi? Neden ama? Onun partiye kayıtlı olmasına bir itirazım yok ki. Sadece merak ettim, o kadar... senin onunla konuşmuş olduğunu düşünmüştüm," dedi Chacko. "Ama eminim ki yalnızca öylesine bir çabadır onunkisi, kendini deniyordur, mantıklı biri o Yoldaş. Ona güveniyorum..."

"Öyle değil," dedi Yoldaş Pillai. "İnsan olarak kusursuz olabilir. Ama öteki işçiler ondan hoşnut değiller. Bana gelip şikâyet ediyorlar... Yerel açıdan bakarsan, Yoldaş, bu kast sorunlarının kökleri derinlerde."

Kalyani kocasına getirdiği dumanlar tüten çelik kahve kabını masanın üzerine bıraktı.

"Örneğin şuna bak. Bu evin sahibesi. O bile evine Paravanların filan girmesine izin vermez. Asla. *Ben* bile onu bu konuda ikna edemem. Kendi karımı. Elbette evin içinde onun sözü geçer." Yüzünde sevgi dolu, yaramaz bir gülümsemeyle karısına döndü. "*Allay edi*, Kalyani?"

Kalyani yere bakıp gülümsedi, dar kafalılığını utanarak kabul ediyordu.

"Gördün mü?" diye sordu Yoldaş Pillai, utkuyla. "İngilizceyi çok iyi anlar. Ama konuşamaz."

Chacko isteksizce gülümsedi.

"Demek işçilerim sana gelip yakınıyorlar..."

"Evet, doğru," dedi Yoldaş Pillai.

"Özel bir konuda mı?"

"Özel bir şey yok," dedi Yoldaş K.N.M.Pillai. "Ama bak Yoldaş, sen ona çıkar sağladığında ötekiler doğal olarak öfkeleniyorlar buna. Taraf tutma olarak görüyorlar. Ne de olsa, ne iş yaparsa yapsın, ister marangozluk, ister elektrikçilik ya da hangisi olursa olsun, onların gözünde Paravan'dan başka bir şey değil o. Doğumda başlayan bir koşullanma bu. Bunun yanlış olduğunu onlara anlattım. Ama dürüst olmak gerekirse Yoldaş, Değişim bir şeydir, Kabullenme bir başka şey. Dikkatli olmalısın. Onu buradan göndermen onun yararına olur..."

"Sevgili dostum," dedi Chacko. "Bu dediğin olanaksız. Onsuz yapamam. Fabrikayı o yönetiyor sayılır... Paravanların hepsini buradan göndererek sorunu çözemeyiz ki. Bu saçmalıkla baş etmeyi öğreneceğiz elbet."

Yoldaş Pillai, kendisine 'sevgili dostum' denmesinden hiç hoşlanmazdı. İyi bir İngilizceyle ifade edilmiş bir hakaret gibi geliyordu bu onun kulağına, bu da onu çifte hakaret yapıyordu: hakaretin kendisi ve Chacko'nun onun bunu anlamayacağını düşünmesi. Keyfi iyice kaçmıştı.

"Olabilir," dedi alayla. "Ama Roma bir günde inşa edilmedi. Şunu unutma Yoldaş, burası senin Oxford okulun değil. Senin için saçma gelen şey, kitleler için bambaşka bir şeydir."

Babasının zayıflığını, annesinin gözlerini almış olan Lenin kapıda göründü, soluk soluğaydı. Seyircisiz kaldığını fark edene kadar Markus Antonius'un konuşmasının tamamını ve 'Lochinvar'ın büyük bir bölümünü haykıra haykıra

okumuştu. Gelip yeniden Yoldaş Pillai'nin dizlerinin arasına girdi.

Ellerini babasının başının üstünde çırpınca sivrisinekten külahta bir fırtına koptu. Avuçlarındaki sivrisinek ölülerini saydı. Bazıları taze kanla şişmişlerdi. Sinek ölülerini babasına gösterdi, o da ellerinin yıkanması için çocuğu annesine verdi.

Yaşlı Bayan Pillai'nin hırıltıları bir kez daha aralarındaki sessizliği böldü. Latha yanında Potachen ve Mathukutty ile döndü. Adamların dışarda beklemesi söylendi. Kapı aralık bırakılmıştı. Yoldaş Pillai yeniden söze başladığında Malayalam dilini kullandı, sözlerini dışardakilerin duyması için sesini iyice yükseltmişti.

"İşçilerin şikâyetlerini duyuracakları en iyi yol, sendikadır elbette. Bu durumda, Modalali'nin kendisi de bir Yoldaş olduğuna göre, işçilerin sendikalaşmamaları ve Parti Mücadelesine katılmamaları utanılacak bir şeydir."

"Bunu düşündüm," dedi Chacko. "Onları resmen bir sendikada toplayacağım. Kendi temsilcilerini seçecekler."

"Ama Yoldaş, onların devrimini sen hazırlayamazsın ki. Sen yalnızca gözlerini açabilirsin. Eğitebilirsin onları. *Kendi* mücadelelerini kendileri başlatmalılar. Korkularıyla *kendileri* baş etmeliler."

"Kimden korkuyorlar?" Chacko gülümsedi. "Benden mi?"

"Hayır senden değil sevgili Yoldaş. Yüzyıllar süren baskılardan."

Sonra, diklenen bir sesle, Başkan Mao'nun sözlerini yineledi Yoldaş Pillai. Malayalam dilinde. Yüzündeki ifade tuhaf bir biçimde yeğeninin yüzündeki gibiydi.

"Devrim bir yemekli toplantı değildir. Devrim bir isyandır, bir sınıfın bir başka sınıfı devirdiği bir şiddet eylemidir."

Böylece, Yemeklik Sentetik Sirke etiketi sözleşmesini çantaya koyduktan sonra Chacko'yu ustalıkla, devirenlerin saflarından uzaklaştırıp devrileceklerin hain saflarına kovaladı.

Kahvelerini içerek, muz cipslerini çıtırdatarak katlanır metal iskemlelerde yan yana oturdular, Sophie Mol'un geldiği günün ikindisiydi. Damaklarına yapışan şişmiş sarı tabakayı dilleriyle itiyorlardı.

Küçük Zayıf Adam ile Büyük Şişman Adam. Başlayacak bir savaştaki düşman çizgi roman kahramanları.

Bu savaş neredeyse başlamadan biten bir savaş olacaktı; elbette bu, Yoldaş Pillai için bir talihsizlikti. Zafer, paketlenip kurdeleyle bağlanmış olarak gümüş bir tepsi üstünde sunulan bir armağan oldu ona. Ama ancak, iş işten geçtiğinde, Cennet Turşuları sesini bile çıkarmadan ya da karşı koyar gibi bile yapmadan sessizce çöktüğünde, Yoldaş Pillai, kendisine gerekenin yenginin utkusu değil, savaş süreci olduğunu fark etti. Yasama Meclisine giden yolun tamamında değilse de bir kısmında bineceği aygır olabilirdi savaş, oysa yengi, onu başlangıçta bulunduğu noktadan pek ileri götürmemişti.

Kazdığı kuyuya kendi düşmüştü.

Daha sonraki olaylarda Yoldaş Pillai'nin oynadığı rolün tam niteliğini kimse öğrenemedi. Chacko bile hikâyenin tümünü hiçbir zaman öğrenemedi; Cennet Turşularının Marksist Parti tarafından kuşatılması sırasında Yoldaş Pillai'nin, *Dokunulmaz*ların Hakları (Kast, sınıf demektir, yoldaşlar) konusunda çektiği ateşli, yüksek perdeden nutukların ikiyüzlü olduğunu biliyordu oysa. Aslında öğrenmek de istemiyordu. O sırada, Sophie Mol'un kaybıyla uyuşmuş olduğundan her şeye kederle örtülmüş gözlerle bakıyordu. Bir trajedi yaşayan ve bir anda olgunlaşıp oyuncaklarını bırakan bir çocuk gibi Chacko da oyuncaklarını fırlatıp attı. Turşu Baronu düşleri ve İçsavaş, camekânlı dolabın raflarında duran kırık uçakların yanına katıldılar. Cennet Turşuları kapandıktan sonra banka borçlarının ödenebilmesi için çeltik tarlalarından bazıları satıldı (ipotekleriyle birlikte). Ailenin yiyecek ve giyecek gereksinimi için bazı tarlalar elden çıkarıldı. Chacko Kanada'ya göç ettiği sırada ailenin tek gelir kaynağı, Ayemenem'deki eve bitişik olan kauçuk tarlasından ve arazideki

birkaç hindistancevizi ağacından gelen paraydı. Herkes öldükten, oradan ayrıldıktan ya da Geri Verildikten sonra Bebek Kochamma ile Kochu Maria bu parayla geçinmişlerdi.

Yoldaş Pillai'ye haksızlık etmemek gerek, bundan sonra olacakları o tasarlamamıştı. O yalnızca, hazır bekleyen parmaklarını Tarih'in tuttuğu eldivenin içine soktu.

Bir adamın ölüsünün, dirisinden daha değerli olabileceği bir toplumda yaşaması, tümüyle Yoldaş Pillai'nin suçu değildi. Velutha'nın Yoldaş Pillai'ye son ziyareti (Bebek Kochamma ve Mammachi ile yüzleştikten sonra) ve aralarında geçenler bir sır olarak kaldı. Velutha'yı ırmağa gönderen, karanlık ve yağmurda akıntıya karşı yüzdürten, Tarih'le olan meçhul randevusuna yetiştiren son ihanetti bu.

Velutha, konserve makinesini onarım için götürdüğü Kottayam'dan dönüşte son otobüse yetişti. Otobüs durağında, fabrikada çalışan işçilerden birine rastladı; işçi sırıtarak ona Mammachi'nin kendisini görmek istediğini söyledi. Velutha'nın hiçbir şeyden haberi yoktu, babasının sarhoş olarak Ayemenem'deki eve yaptığı ziyaretten de. Vellya Paapen'in hâlâ sarhoş bir durumda, cam gözüyle baltasının bıçağı lambanın ışığında parlayarak kulübelerinin kapısında saatlerdir oturduğunu, Velutha'nın eve dönüşünü beklediğini de bilmiyordu. Neler olduğunu anlayınca korkudan donup kalan zavallı felçli Kuttappen'in, babasını yatıştırmak için iki saat hiç durmadan onunla konuştuğunu, bir yandan da, her şeyden habersiz kardeşini bağırıp uyarmak için onun ayak seslerine ya da ot hışırtılarına kulak verdiğini de.

Velutha eve gitmedi. Doğruca Ayemenem'deki eve gitti. Bir yandan şaşkınlık içindeydi, bir yandan da, doğal bir içgüdüyle, günün birinde Tarih'in kendisini arayıp bulacağını biliyordu, bilegelmişti. Mammachi bağırıp çağırırken dinginliğini bozmadı, tuhaf bir biçimde kendini tuttu. Aşırı kışkırtılmaktan gelen bir dinginlikti bu. Öfkenin ötesindeki bir aydınlanmadan kaynaklanıyordu.

Velutha geldiğinde Mammachi ne tarafa bakacağını şaşırdı, Bebek Kochamma onu incitmeden çevirip öfkesini doğru yöne, karanlıkta kıpırdamadan duran Velutha'ya yöneltmesini sağlayana kadar olanca kinini, dayanılması güç, kaba hakaretlerini, akordeon kapının panellerinden birine kustu. Boş bakan gözlerle, kasılmış, çirkinleşmiş yüzüyle tiradını sürdürdü Mammachi; öfkesi onu Velutha'ya doğru götürmüştü, sonunda tam yüzüne bağırır oldu, Velutha onun tü-

kürüğünü hissediyor, soluğundaki bayat çay kokusunu duyabiliyordu. Bebek Kochamma Mammachi'nin yanından ayrılmıyordu. Konuşmuyor ama Mammachi'nin öfkesini ayarlamak, yeniden ateşlemek için ellerini kullanıyordu. Sırtına kışkırtıcı bir dokunuş. Omuzlarına dolanan güven verici bir kol. Mammachi yönetildiğinin hiç farkında değildi.

Onun gibi yaşlı bir hanımefendinin –ütülü, kolalı sariler giyen ve akşamları kemanla Fındıkkıran Bale Süitini çalan birinin– o gün kullandığı küfürlü dili nereden öğrendiği, onu duyan herkes (Bebek Kochamma, Kochu Maria, kilitli odasındaki Ammu) için bir muamma oldu.

Sonunda da, "Defol!" diye haykırmıştı. "Yarın seni arazimde görürsem, senin gibi bir parya köpeğe yakışır biçimde hadım ettiririm seni! Öldürtürüm!"

"Bunu göreceğiz," dedi Velutha yavaşça.

Başka da bir şey demedi. Bebek Kochamma'nın Müfettiş Thomas Mathew'in bürosunda abartıp, öldürme ve dağa kaldırma tehditlerine dönüştürdüğü şey de bu konuşmaydı.

Mammachi Velutha'nın suratına tükürdü. Kocaman bir tükürük. Tükürük Velutha'nın çenesine çarptı. Gözlerine ve ağzına.

Velutha orada öylece durdu. Şaşkındı. Sonra arkasını dönüp gitti.

Evden uzaklaşırken duyularının bilenmiş, keskinleşmiş olduğunu hissetti. Sanki çevresindeki her şey, düzgün bir çizimdeki gibi düzleşip yassılaşmıştı. Ne yapılacağını gösteren el kitabıyla birlikte verilen bir makine çizimiydi sanki. Umarsızca demir atacak bir yer arayan zihni ayrıntılara takılıyordu. Önüne çıkan her şeyi etiketliyordu.

Ana kapıdan dışarı çıkarken, *ana kapı* diye düşündü. *Ana kapı. Yol. Taşlar. Gökyüzü. Yağmur.*

Ana kapı.
Yol.
Taşlar
Gökyüzü.
Yağmur.

Tenine değen yağmur ılıktı. Ayaklarının altındaki kırmızı toprak ufalamyordu. Nereye gittiğini biliyordu Velutha. Her şeyin farkındaydı. Her yaprağın. Her ağacın. Yıldızsız gökyüzündeki her bulutun. Attığı her adımın.

Koo-koo kookum theevandi
Kooki paadum theevandi
Rapakal odum theevandi
Thalannu nilkum theevandi

Okulda öğrendiği ilk dersti bu. Treni anlatan bir şiir.

Saymaya başladı. Bir şeyi. Herhangi bir şeyi. *Bir iki üç dört beş altı yedi sekiz dokuz on onbir oniki onüç ondört onbeş onaltı onyedi onsekiz ondokuz yirmi yirmibir yirmiiki yirmiüç yirmidört yirmibeş yirmialtı yirmiyedi yirmisekiz yirmidokuz...*

Makine çizimi bulanmaya başladı. Keskin çizgiler birbirine karıştı. Talimatlar anlamsızlaştı. Yol kabarıp üstüne geldi, karanlık yoğunlaştı. Yapışkanlaştı. Arasından geçmeye çalışmak çaba gerektirir oldu. Su altında yüzmek gibi.

Oluyor, dedi bir ses. *Başladı.*

Birden dayanılmaz derecede yaşlanan zihni bedeninden dışarı süzüldü, başının üstünde havada asılı kaldı, oradan aşağı yararsız uyarılar sıralamaya başladı çabuk çabuk.

Zihni aşağıya baktı, genç bir adamın bedeninin, karanlığın ve boşanan yağmurun içinden geçtiğini gördü. O bedenin en çok istediği şey uyumaktı. Uyumak ve bir başka dünyada uyanmak. *Soluduğu havada kadının teninin kokusu olacaktı. Bedeni bedeninin üzerinde. Kadını bir daha hiç görmeyebilirdi. Neredeydi o? Ona ne yapmışlardı? Canını yakmışlar mıydı?*

Yürümeyi sürdürdü. Yüzü ne yağmura doğru kaldırılmıştı, ne de yağmurdan korunmak için öne eğilmişti. Ne hoşlanıyordu yağmurdan ne de kaçıyordu.

Mammachi'nin tükürüğünü yağmur yıkamış olsa da, birinin, başını yerinden çıkarıp bedeninin içine kusmuş olduğu duygusundan kurtulamıyordu. İçinden topak topak kusmuk geçiyordu. Kalbinin üstünden. Ciğerlerinin. Midesinin içine ağır ağır düşen damlalar. Bütün organları kusmuğa bulanmıştı. Yağmurun yapacağı bir şey yoktu buna karşı.

Velutha yapacağı şeyi biliyordu. Kullanma kılavuzu ona yol gösteriyordu. Yoldaş Pillai'ye gitmeliydi. Neden olduğunu artık bilmiyordu. Ayakları onu Lucky Basımevine götürdü, ama kilitliydi orası, sonra da küçük avludan geçerek Yoldaş Pillai'nin evine gitti.

Kapıyı vurmak için kolunu kaldırırken gösterdiği çaba bile yordu onu.

Velutha kapıyı çaldığında, Yoldaş Pillai *avial*ini bitirmiş, olgun bir muzu eziyor, sıkılmış yumruğunun arasından, içinde yoğurt bulunan tabağına akıtıyordu. Kapıyı açmaya karısını gönderdi. Karısı surat asarak geri geldi, Yoldaş Pillai birden seksi buldu onu. Karısının göğsüne dokunmak istedi bir anda. Ama parmaklarına yoğurt bulaşmıştı, hem kapıda da biri vardı. Kalyani yatağın üzerine oturdu, ufacık büyükannesinin yanında parmağını emerek uyuyan Lenin'i dalgın dalgın okşadı.

"Kim geldi?"

"Şu Paapen Paravan'ın oğlu. Önemli diyor."

Yoldaş Pillai yoğurdunu acele etmeden bitirdi. Parmaklarını tabağın üstünde silkti. Kalyani ufak bir paslanmaz çelik kapta su getirdi, kocasına döktü. Tabakta kalan yiyecek artıkları (kuru bir kırmızı biber ve emilip tükürülmüş tavuk butlarının katı, köşeli uçları) kabarıp suda yüzdüler. Kadın bir havlu getirdi. Yoldaş Pillai ellerini kuruladı, hoşnutluğunu geğirerek gösterdi, sonra da kapıya gitti.

"*Enda?* Gecenin bu saatinde?"

Velutha onu yanıtlarken, kendi sesinin duvara çarpıp geri döner gibi yüzüne çarptığını duydu. Neler olduğunu açıklamaya çalıştı, ama konuşmasının tutarsızlaştığını fark etti.

Konuştuğu adam ufaktı, uzakta, camdan bir duvarın gerisindeydi.

"Burası küçük bir köy," diyordu Yoldaş Pillai, "insanlar konuşuyor. Onların dediklerini duyuyorum. Neler olduğunu bilmiyor değilim."

Velutha, bir kez daha kendi sesini duydu, ama sözlerinin, karşısındaki adam üzerinde hiçbir etkisi olmadığını gördü. Kendi sesi bir yılan gibi bedenine dolandı.

"Olabilir," dedi Yoldaş Pillai. "Ama Yoldaş, partimizin, işçilerin özel hayatlarındaki disiplinsizliği desteklemek için kurulmadığını bilmelisin."

Velutha, Yoldaş Pillai'nin bedeninin kapıdan silindiğini gördü. Bedensiz, tiz sesi orada kaldı, basmakalıp sözlerine devam etti. Boş bir kapı eşiğinde uçuşan bayrakçıklardı bu sözler.

Parti böyle konularla ilgilenmek zorunda değildir.
Bireylerin sorunları örgütün sorunlarından sonra gelir.
Parti Disiplinine karşı gelmek Parti Birliğine karşı gelmek demektir.

Ses devam ediyordu. Cümleler dağılıp cümle parçacıkları oluyorlardı. Sözcükler.

Devrimin ilerlemesi,
Sınıf Düşmanının yok edilmesi.
Komprador kapitalistler.
İlkbahardaki gök gürültüsü.

İşte yine olmuştu. Bu inanış da kendine ters düşmüştü. İnsan zihninin inşa ettiği ve insan doğasının öldürdüğü bir düşünce daha.

Yoldaş Pillai kapıyı kapattı, karısına ve yemeğinin başına döndü. Bir muz daha yemeye karar verdi.

"Ne istiyordu?" diye sordu karısı, muzu uzatırken.

"Öğrenmişler. Biri onlara anlatmış olmalı. Kovulmuş."

"Hepsi bu mu? En yakın ağaçtan sallandırmadıklarına dua etsin."

"Tuhaf bir şey fark ettim..." dedi Yoldaş Pillai muzunu soyarken. "Adamın tırnaklarında kırmızı boya vardı..."

Dışarıdaki yağmurun altında, sokaktaki tek lambanın soğuk, ıslak ışığında duran Velutha'ya birden uyku bastırdı. Gözkapaklarını güçlükle açık tutuyordu.

Yarın, diye düşündü, *yarın yağmur durduğunda.*

Ayakları onu ırmağa götürdü. Sanki ayakları tasmaydı, kendisi de köpek.

Köpeği gezdiren Tarih.

15

Irmağı Geçerken

Gece yarısından sonraydı. Irmak kabarmıştı, hızla, kapkara, kıvrıla kıvrıla denize doğru akıyor, gecenin bulutlu göğünü, koca bir palmiye yaprağını, sazdan yapılma bir çitin bir parçasını ve rüzgârın armağanı olan başka şeyleri de önüne katıp götürüyordu.

Bir süre sonra yağmur yavaşlayıp çisentiye dönüştü, sonra da durdu. Meltem, ağaçlardaki suları savurdu; yağmur bir süre daha yalnızca ağaçların altında, daha önce sığınak olan yerlerde yağdı.

İnce, cılız bir ay bulutların arasından süzüldü, suya inen on üç basamaktan en üsttekine oturmuş genç bir adamı aydınlattı. Çok sessiz, çok ıslaktı genç adam. Çok genç. Bir süre sonra ayağa kalktı, üstündeki beyaz *mundu*yu çıkardı, suyunu sıktı ve başının çevresine türban gibi sardı. Çıplak olarak, suya giden on üç basamağı indi ve daha ileriye, ırmağın suyu göğsüne çıkana kadar yürüdü. Sonra çevik, sağlam kulaçlarla yüzmeye başladı; akıntının hızlı ve güçlü olduğu, Gerçek Derin'in başladığı yere doğru kulaç atıyordu. Ayışığı, yüzen kollarından aşağı gümüş bir kumaş gibi akıyordu. Birkaç dakikada geçti karşıya. Karşı kıyıya ulaştığında pırıl pırıl çıktı sudan, kendini kıyıya çekti; kendini kuşatan gece kadar, içinden çıktığı su kadar siyahtı.

Bataklıktan geçip Tarih Evi'ne giden patikaya adım attı.

Ne suda dalgacıklar bırakmıştı.

Ne de sahilde ayak izleri.

Kurusun diye *mundu*sunu başının üstüne gerdi. Rüzgâr *mundu*yu yelken gibi şişiriyordu. Velutha birden mutluluk duydu. *İşler kötüye gidecek*, diye düşündü. *Sonra da düzelecek.* Şimdi hızlı yürüyordu, Karanlığın Yüreğine doğru gidiyordu. Bir kurt kadar yalnızdı.

Kayıplar Tanrısı

Küçük Şeylerin Tanrısı.

Tırnak cilası dışında çırılçıplaktı.

16

Birkaç Saat Sonra

Irmağın kıyısında üç çocuk. İkizler ve bir de başka çocuk; üzerinde yatık, neşeli bir yazıyla *Tatil!* yazan leylak rengi pamuklu kadifeden önlük giymiş olan biri.

Ağaçların ıslak yaprakları çekiçle dövülmüş maden gibi parıldıyordu. Öbek öbek sarı bambular, olacağını önceden bildikleri şey için şimdiden yas tutuyormuş gibi suya sarkmışlardı. Irmak karanlık ve sakindi. Varolmaktan çok varolmayan bir ırmaktı; derinliğini ve gücünü hiçbir biçimde belli etmiyordu.

Estha ile Rahel kayığı, her zaman sakladıkları çalılığın içinden çektiler. Velutha'nın yapmış olduğu kürekler bir ağaç kovuğunda saklıydı. Kayığı suya indirdiler, Sophie Mol binebilsin diye dengede tuttular. Karanlığa alışkın görünüyorlardı, parıldayan taş basamaklardan genç keçiler gibi kendilerine güvenerek inip çıkıyorlardı.

Sophie Mol daha ihtiyatlıydı. Çevresindeki gölgelerde sinmiş bekleyen şeylerden ürküyordu biraz. Buzdolabından aşırdığı yiyecekleri koyduğu bez torbayı göğsünün üzerine asmıştı. Ekmek, pasta, bisküvi. Annelerinin söylediklerinin –*Siz olmasaydınız serbest olurdum ben. Daha doğduğunuz gün bir yetimhaneye tıkmalıydım sizi ben. Başımın belasısınız!*– ağırlığı altında ezilen ikizler yanlarına hiçbir şey almamışlardı. Portakallıiçecek Limonluiçecek Adamının Estha'ya yap-

tıkları sayesinde Evlerinden Uzaktaki Evlerini donatmışlardı zaten. Estha'nın kırmızı reçel karıştırıp İki Düşünce Düşündüğü iki haftadan bu yana Gerekli Malzemeyi biriktirmişlerdi: Kibrit, patates, yamulmuş bir tava, bir şişme kaz, renkli parmak yerleri olan çoraplar, içinde Londra otobüsleri olan tükenmez kalemler ve boncuk gözleri gevşemiş Quantas koalası.

"Ya Ammu bizi bulup da geri dönmemizi isterse?"

"O zaman döneriz. Ama ancak rica ederse."

Merhametli Estha.

Sophie Mol, ikizleri, kendisinin de onlara katılmasının *gerekli* olduğu konusunda ikna etmişti. Çocukların, *bütün* çocukların ortadan kaybolmasının, yetişkinlerin vicdan azabını artıracağını söylemişti. Gerçekten pişman olurlardı; Fareli Köyün Kavalcısındaki Kavalcının bütün çocukları alıp gittikten sonra köydekilerin düştükleri duruma düşerlerdi. Yetişkinler her yerde arayacaklardı onları, üçünün de ölmüş olduğuna inandıkları anda çocuklar zaferle döneceklerdi eve. Her zamankinden daha çok değer verilmiş, sevilmiş ve ihtiyaç duyulmuş olarak. Sophie Mol'un inandırıcı tezi, arkada kalırsa kendisine işkence edilip ikizlerin gizlendikleri yeri söylemek zorunda bırakılacağı olmuştu.

Estha, Rahel kayığa binene kadar bekledi, sonra yerine geçti; tahteravalliye oturur gibi bacaklarını ayırarak oturmuştu kayığa. Ayaklarını kullanarak kayığı kıyıdan uzaklaştırdı. Suyun derin yerine geldiklerinde nehir yukarı çaprazlama, akıntıya karşı, Velutha'nın öğrettiği biçimde kürek çekmeye başladılar. ('Oraya varmak istiyorsanız, orayı hedeflemelisiniz.')

Karanlıkta, sessiz bir trafiğin olduğu sessiz bir karayolunda yanlış şeritte gittiklerini göremiyorlardı. Dalların, kütüklerin, ağaç parçalarının üzerlerine doğru hızla geldiğini de.

En Derin Yeri geçmiş, Karşı Kıyıyla aralarında birkaç metre kalmıştı ki suda yüzen bir kütükle çarpıştılar, küçük kayık devrildi. Irmakta daha önce çıktıkları gezilerde sık sık

başlarına gelmişti bu, kayığın arkasından yüzer, onu sal gibi kullanıp kıyıya kadar giderlerdi. Bu kez karanlıkta kayıklarını göremediler. Akıntıya kapılıp gitmişti. Kıyıya yöneldiler, o kadarcık yeri yüzmenin ne büyük bir çaba gerektirdiğine şaşırmışlardı.

Estha, suya sarkan alçak bir dalı yakalamayı başardı. Karanlığın içinden ırmağın aşağılarına, kayığı görebilme umuduyla baktı.

"Hiçbir şey göremiyorum. Gitmiş."

Sulu çamura bulanan Rahel kıyıya tırmandı, Estha'nın sudan çıkmasına yardım etmek üzere elini uzattı. Solukların yerine gelmesi ve kayığın kaybolduğunu anlamaları birkaç dakikalarını aldı. Onun kaybının yasını tutmaları.

"Bütün yiyeceklerimiz de mahvoldu," dedi Rahel, Sophie Mol'a, ama yanıt alamadı. Saldıran, yutan, içinde balıklar yüzen bir sessizlik.

"Sophie Mol?" diye fısıldadı, saldıran sulara. "Buradayız! Burada! İllimba ağacının yanında."

Ses yok.

Rahel'in yüreğinin üzerinde, Pappachi'nin pervanesi koyu renkli kanatlarını çırpıp açtı.

Açtı.

Kapadı.

Ve bacaklarını kaldırdı.

Yukarı.

Aşağı.

Kıyı boyunca koşup Sophie Mol'a seslendiler. Ama yoktu. Sessiz karayolunda sürüklenip gitmişti. Yeşilgri karayolunda. İçinde balıklar olan. Gök ve ağaçlar olan. Geceleri de içinde kırık sarı ay olan.

Fırtına müziği yoktu. Meenachal'ın kapkara derinliklerinden döne döne yükselen bir girdap da. Trajediye tanık olan köpekbalıkları da yoktu.

Yalnızca sessiz sedasız yapılan bir devir teslim töreni. Yükünü boşaltan bir kayık. Sunulanı kabul eden bir ırmak.

Küçük bir hayatı. Küçücük bir güneş ışığını. Uğur getirsin diye küçücük avucunda sıktığı gümüş bir yüksükle.

İkizler çaresiz, bitkin, çamur içinde bataklıktan geçip Tarih Evi'ne yaklaştıklarında saat sabahın dördü olmuştu; hava hâlâ karanlıktı. Düşlerinin ele geçirilip yeniden görüldüğü ürkünç bir peri masalındaki Hänsel ile Gretel. Arka taraftaki verandada, yanlarında şişme bir kaz ve bir Quantas koalasıyla bir ot şiltenin üzerine yattılar. Korkudan uyuşmuş, dünyanın sonunun gelmesini bekleyen iki ıslak cüce.

"Sence artık ölmüş müdür?"

Estha yanıt vermedi.

"Ne olacak?"

"Hapse gireceğiz."

Pekâlâ biliyordu. Küçük Adam. Bir karavanda yaşıyordu. Tam tam.

Gölgelerin içinde yatmış uyuyan biri olduğunu farkı etmediler. Bir kurt kadar yalnız biri. Kara sırtında kahverengi bir yaprak. Musonların vaktinde gelmesini sağlayan yaprak.

17

Koçin Tren İstasyonu

Ayemenem'deki kirli evin temiz odasmda, (ne genç ne de yaşlı) Estha karanlıkta yatağının üzerinde oturuyordu. Dimdik oturuyordu. Omuzlarını geriye çekmişti. Elleri kucağındaydı. Sanki denetlenme için sırada bekliyordu. Ya da tutuklanmayı bekliyordu.

Her şeyi ütülemiş, ütü masasının üzerinde düzgün biçimde istiflemişti. Rahel'in giysilerini de ütülemişti.

Durmaksızın yağmur yağıyordu. Gece yağmuru. Bandodakiler yattıktan çok sonra bile trampetini çalan yalnız trampetçi.

Yandaki *mittam*'da, Erkeklerin İhtiyaçları için olan ayrı girişin yanında, eski Plymouth'un kuyrukları, çakan şimşekte bir an parladı. Chacko Kanada'ya gittikten yıllar sonra bile Bebek Kochamma arabayı hâlâ düzenli olarak yıkatıyordu. Kottayam'da belediyeye ait sarı çöp kamyonunu kullanan Kochu Maria'nın kayınbiraderi (Onun geldiği, Kottayam'ın çöplerinin kokusundan anlaşılırdı; gittikten çok sonra bile çöp kokusu havada asılı kalırdı), haftada iki kez Ayemenem'e gelir, hem yengesinin parasına el koyar, hem de aküsü boşalmasın diye küçük bir ücret karşılığında Plymouth'u dolaştırırdı. Televizyona merak sarınca, Bebek Kochamma hem arabayı hem de bahçeyi kendi haline bıraktı. Tutti-frutti.

Her musonda, eski araba toprağa biraz daha gömüldü. Sıkı sıkı kuluçkaya oturmuş huysuz, romatizmalı bir tavuk gibiydi. Kalkmayı hiç düşünmeyen. Patlak lastiklerinin çevresini otlar bürümüştü. Cennet Turşuları ve Konserveleri'nin tabelası çürüdü, çökmüş bir taç gibi içeri düştü.

Sarmaşıklar, çatlak yan dikiz aynasının sağlam kalan lekeli yarısında kendilerini seyrediyorlardı.

Arka koltukta ölü bir serçe yatıyordu. Koltuklardan birinin süngerini yuva kurmak için gözüne kestirip ön camda bulduğu delikten içeri girmişti. Ama bir daha dışarı çıkamamıştı. Onun panik içinde araba camına yakardığını kimse fark etmemişti. Ayaklarını havaya dikip ölmüştü arka koltukta. Bir şaka gibi.

Kochu Maria, oturma odasında yerde uyuyakalmıştı, hâlâ açık olan televizyonun titrek ışığında kıvrılıp yatmıştı. Amerikalı polisler elleri kelepçeli bir genci bir polis arabasına bindiriyorlardı. Kaldırımda kan lekeleri vardı. Polis arabalarının farları yandı, bir siren inledi. Bitkin bir kadın, belki de gencin annesi, gölgelerin arasından korkuyla bakıyordu. Genç, karşı koyuyordu. Televizyoncuları dava etmesin diye gencin yüzünün üst yarısı bulanık gösteriliyordu. Ağzının her tarafı kurumuş kan içindeydi, tişörtünün önü kanlanınca kırmızı bir çocuk önlüğüne benzemişti. Bebek pembesi dudakları hırlar gibi açılmış, dişleri ortaya çıkmıştı. Kurt biçimine girmiş insana benziyordu. Arabanın penceresinden sarkmış, kameraya haykırıyordu.

"On beş yaşındayım, keşke olduğumdan daha iyi biri olsaydım. Ama değilim. Acıklı öykümü dinlemek ister miydiniz?"

Kameraya tükürdü, objektifin üzerinde patlayan tükürük yere aktı.

Bebek Kochamma odasındaydı; yeni 500 ml'lik şişelerinde iki rupilik indirim sağlayan ve piyangolarında kazanacak

talihlilere iki bin rupilik armağan çekleri veren Listerine'in indirim kuponunu dolduruyordu.

Küçük böceklerin dev gölgeleri duvarlar ve tavan boyunca zıplıyordu. Bebek Kochamma onlardan kurtulmak için ışıkları söndürmüş, bir kabın içindeki suda kocaman bir mum yakmıştı. Yanık leşler suyu doldurmuştu bile. Mum ışığı bebek Kochamma'nın allıklı yanaklarını ve boyalı dudaklarını iyice belirginleştiriyordu. Kirpiklerindeki boya akmıştı. Takıları parlıyordu.

Kuponu muma doğru eğdi.

Kullandığınız ağız suyunun markası nedir?

Listerine diye yazdı Bebek Kochamma, yaşlılıktan örümcekleşmiş eliyle.

Tercihinizin nedenlerini sıralayın:

Hiç duraksamadı. *Çeşnili tadı. Ağızda ferahlık.* Televizyon reklamlarındaki vurucu, canlı dili öğrenmişti.

Adını yazdı, ama yaşını yanlış bildirdi.

Mesleği hanesine *Bahçe süslemesi (Dip) Roch.ABD* yazdı.

Üzerinde *Güvenilir Doktorlar, Kottayam* yazılı bir zarfa kuponu koydu. Kochu Maria sabahleyin *besthakery* tereyağlı çöreklerini almak üzere kente gittiğinde zarfı yanına alacaktı.

Yanında kalemi olan kestane rengindeki güncesini eline aldı. 19 Haziran sayfasını açıp bir şeyler yazdı. Her zaman yaptığı bir şeydi bu. *Seni seviyorum seni seviyorum* diye yazdı günceye.

Güncenin her sayfasında aynı şey yazılıydı. Bir çekmece dolusu, içinde aynı şey yazan güncesi vardı. Bazılarında farklı şeyler de yazılıydı. Bazılarında günlük hesaplar, yapılacak şeylerin listesi, sevdiği pembe dizilerden alınma sevdiği diyaloglar vardı. Ama bu kayıtların da hepsi aynı sözcüklerle başlıyordu: *Seni seviyorum seni seviyorum*. Peder Mulligan dört yıl önce, Rishikesh'in kuzeyindeki bir *ashram*'da[1] mikrobik sarılıktan ölmüştü. Hinduların dinsel metinleri üzerindeki çalışmaları onda önce teolojik bir merak uyandırmış,

[1] Bir din önderinin ya da müritlerinin inziva yeri (Sanskrit dilinde). (Çev.)

daha sonra da inancını değiştirmesine neden olmuştu. Peder Mulligan, on beş yıl önce *Vişnucu* olmuştu. Tanrı Vişnu'nun müridi. Ashram'a kapandıktan sonra bile Bebek Kochamma'yla bağlantısını kesmemişti. Her *Diwali*'de ona yazar ve her Yılbaşında kart atardı. Birkaç yıl önce ona, bir toplantıda, orta sınıf Pencaplı dullara hitap ederken çekilmiş bir fotoğrafını yollamıştı. Kadınların hepsi beyazlar giymişler, sarilerinin *pallu*larını başlarına örtmüşlerdi. Peder Mulligan'ın giysileri sarıydı. Kaynamış yumurtalar denizine konuşan bir yumurta sarısı. Beyaz sakalı ve saçları uzundu, ama taranıp çekidüzen verilmişti. Alnında adak olarak sürülmüş külle, safran sarısı bir Noel Baba. Bebek Kochamma gözlerine inanamamıştı. Onun kendisine yolladığı şeyler arasında bir tek bu fotoğrafı saklamamıştı. Onun yeminini en sonunda, gerçekten bozduğunu, ama kendisi için bozmadığını görmek incitmişti Bebek Kochamma'yı. Başka yeminler için bozmuştu. Bu, birine kollarını açmak, ama onun bir başkasının kollarına atılmak için yanından geçip gitmesi gibi bir şeydi.

Peder Mulligan'ın ölümü, Bebek Kochamma'nın güncesine yazdığı cümlelerin içeriğini değiştirmedi, çünkü Bebek Kochamma açısından Peder'in ulaşılabilirliği değişmemişti. Bir bakıma, Bebek Kochamma, sağlığında olmasa da ölümünde ona bambaşka bir biçimde sahip olmuştu. En azından ona ilişkin anıları *kendine* aitti. Tümüyle kendine. Vahşice, şiddetle kendine. Bir inançla paylaşmayacaktı onları, başka rahibelerle, zahitlerle ya da kendilerine ne diyorlarsa onlarla rekabet etmeyecekti. Din hocalarıyla da.

Hayattayken Bebek Kochamma'yı (nazikçe ve sevecenlikle yapılmış olsa da) geri çevirmiş olduğu gerçeğini, ölüm yumuşatmıştı. Anılarında kendisini kucaklıyordu Peder. Yalnızca onu. Bir erkeğin bir kadını kucakladığı gibi. Peder Mulligan ölünce Bebek Kochamma onu o gülünç safran rengi giysilerinden sıyırdı, onca sevdiği koka kola rengi cüppesini giydirdi. (Giysi değiştirme sırasında, o ince uzun, öne eğik, İsa benzeri bedende duyuları bayram ediyordu.) Yar-

dım kabını elinden aldı, nasırlı Hindu tabanlarına pedikür yaptı, rahat sandaletlerini verdi ona. Onu yeniden, perşembeleri öğle yemeğine gelen o iri adımlı deveye dönüştürdü.

Ve her gece, gece gece üstüne, yıl yıl üstüne, günce günce günce, şunu yazdı: *Seni seviyorum seni seviyorum.*

Kalemi yerine koyup günceyi kapadı. Gözlüğünü çıkardı, takma dişlerini diliyle yerinden oynatırken, dişleriyle dişetleri arasında uzayan tükürükler bir arp'ın gevşemiş telleri gibi sündü; dişlerini, içinde Listerine olan bir bardağa bıraktı. Dişler dibe çökerken dua edercesine küçük baloncuklar çıkardılar. Gece içkisi. İçinde sımsıkı kapalı gülümseyen dişlerle bir sodalı içecek. Sabaha da çeşnili dişler.

Bebek Kochamma yastığına dayandı, Rahel'in Estha'nın odasından çıkmasını bekledi. Bu ikisi onu huzursuz etmeye başlamışlardı. Birkaç gün önce, temiz hava almak için sabahleyin penceresini açtığında, onları Bir Yerlerden Dönerken suçüstü yakalamıştı. Belli ki bütün geceyi dışarda geçirmişlerdi. Birlikte. Neredeydiler acaba? Neyi ve ne kadarını hatırlıyorlardı? Ne zaman gideceklerdi? Karanlıkta uzun uzun baş başa oturup ne yapıyorlardı? Yastığına yaslanmış otururken uyuyakaldı, yağmurun ve televizyonun sesi yüzünden belki de Estha'nın oda kapısının açıldığını duymadığını düşündü. Rahel'in çoktan yatağına gitmiş olduğunu.

Gitmemişti.

Rahel, Estha'nın yatağının üzerinde yatıyordu. Yatarken daha zayıf duruyordu. Daha genç. Daha ufak. Yüzünü yatağın yanındaki pencereye çevirmişti. Eğik yağan yağmur penceredeki parmaklığa vuruyor, incecik dağılıp yüzüne ve çıplak kollarına püskürüyordu. Yumuşak, kolsuz tişörtü, karanlıkta sarı sarı parlıyordu. Blucinli bacakları karanlığa karışıyordu.

Biraz soğuktu. Biraz ıslak. Biraz sessiz. Hava.

Ama söylenecek ne vardı ki?

Estha, yatağın ayakucunda oturduğu yerden, başını hiç çevirmeden kardeşinin yüzünü görebiliyordu. Belli belirsiz.

Çenesinin keskin hattını. Boynunun dibinden omuzlarının ucuna kanat gibi uzanan köprücük kemiklerini. Derisinin uçmaktan alıkoyduğu bir kuş.

Rahel başını çevirip ona baktı. Estha dimdik oturuyordu. Denetlenmeyi bekliyordu. Ütüyü bitirmişti.

Rahel onun gözüne çok sevimli geliyordu. Saçları. Yanakları. Küçük, becerikli elleri.

Kız kardeşi.

Başının içini kemiren bir ses başladı. Geçen trenlerin sesi. Cam kenarında oturduğunuzda üstünüze vuran ışık ve gölge ve ışık ve gölge. Daha dikleşti oturduğu yerde. Yine de görebiliyordu kardeşini. Annelerinin bedenine bürünmüştü. Karanlıkta gözlerinin ıslak ıslak parlayışı. Ufak düz burnu. Dolgun dudaklı ağzı. Yaralı görünümlü. Sanki bir şeyden ürker gibi. Sanki uzun zaman önce biri –yüzüklü bir adam– ağzına vurmuş gibi. Çok güzel, incinmiş bir ağız.

Güzel annemizin ağzı, diye düşündü Estha. Ammu'nun ağzı.

Trenin penceresindeki parmaklıktan elini öpmüş olan ağız. Madras'a giden Madras Postasının birinci sınıfında.

Hoşça kal Estha. Tanrı seni korusun, demişti Ammu'nun ağzı. Ammu'nun ağlamamaya-çalışan-ağzı.

Onu son kez gördüğünde.

Ammu, Koçin Tren İstasyonunda peronda durmuş, yüzünü trenin penceresine kaldırmıştı. İstasyondaki neon ışığın altında yüzü gri, solgun ve ışıltısından yoksun duruyordu. Her iki yanda trenler gün ışığını kesiyorlardı. Karanlığı şişede tutan uzun mantarlar. Madras Postası. *Uçan Rani*.

Ammu Rahel'in elini tutuyordu. Tasmalı bir sivrisinek. Bata sandaletler giymiş bir Göçmen Sopa Çekirgesi. Tren istasyonunda bir Havaalanı Perisi. Ayaklarını peronda yere vurup istasyonda toz bulutları kaldıran. Ammu onu sarsıp Kesşunu diyene ve o da Şunukesene kadar. Çevrelerinde itişip kakışan bir kalabalık. Acele eden koşuşturan satın alan satan bavul sürükleyen hamalı ödeyen sıçan çocuklar tükü-

ren insanlar gelen giden dilenen pazarlık eden rezervasyonları kontrol eden.

Yankılanan istasyonsesleri.

Kahve satan işportacılar. Çay satan.

Açık saçık dergiler ve paraları yetişmediği için kendilerinin yiyemediği yiyecekler satan, az beslenmekten yüzleri solan, sıska çocuklar.

Erimiş çikolatalar. Çubuk şekerler.

Portakallıiçecekler.

Limonluiçecekler.

Kokakolafantadondurmameyvelisüt.

Pembe-tenli bebekler. Çıngıraklar. Tokyo'da Aşk'lar.

Kafaları çevrilip açılabilen, içi oyuk, şeker dolu plastik küçük papağanlar.

Sarı kenarlı kırmızı güneş gözlükleri.

Üzerlerine boyayla zaman çizilmiş oyuncak saatler.

Bir araba dolusu bozuk diş fırçası.

Koçin Tren İstasyonu.

İstasyondaki ışığın altında gri. İçi oyuk insanlar. Evsiz barksız. Aç. Hâlâ geçen yılki kıtlığın izlerini taşıyan. Devrimleri şimdilik Yoldaş E.M.S.Namboodiripad (*Sovyet yardakçısı, Yardakçı Köpek*) tarafından ertelenmiş. Pekin'in eski gözbebeği o.

Havada sinek kaynıyordu.

Solmuş blucinler kadar mavi gözleri olan ama gözkapakları olmayan, yüzü çiçekbozuğu bir kör adam, parmakları olmayan bir cüzamlıyla sohbet ederken, yanındaki, süpürülüp bir araya toplanmış izmaritlerden de ustalıkla nefesler çekiyordu.

"Ya sen? Sen ne zaman geldin buraya?"

Sanki başka seçenekleri varmış gibi. Sanki gösterişli bir broşürde sıralanmış bir sürü şık malikâne arasından evleri olarak burayı seçmişler gibi.

Kırmızı bir tartıda oturan adam (dizden aşağı) takma bacağının kayışını çözdü; takma bacağa boyayla kırmızı bir bot ve güzel beyaz bir çorap resmi çizilmişti. İçi oyuk, boğum

boğum takma baldır pembeydi, gerçek baldırlar gibi. (İnsanın kopyasını yaratırken neden Tanrının hataları yinelenir?) Adam, takma baldırının içine biletini koydu. Havlusunu. Paslanmaz çelik bardağını. Kokularını. Sırlarını. Aşkını. Deliliğini. Umudunu. Sınırsız sevincini. Gerçek ayağıysa çıplaktı.

Bardağına çay doldurttu.

Yaşlı bir hanım kustu. Topaklı bir gölcük. Sonra da yaşamaya devam etti.

İstasyon dünyası. Toplumun sirki. Ticaretin saldırmasıyla birlikte umarsızlık başlar, sonra bu umarsızlığın yerini kaskatı bir tevekkül alırdı.

Ancak bu kez, Ammu'yla çift yumurta ikizleri için, arkasından çevreyi seyredebilecekleri bir Plymouth camı yoktu. Sirkin içinde havaya zıplarken üzerine düşebilecekleri bir ağ da yoktu.

Eşyanı topla ve çek git, demişti Chacko. Kırılmış kapının üzerinden atlarken. Elinde kapı tokmağıyla. Elleri titrese de, gereksiz yere sürdürdüğü kurdele kenarı bastırma işinden başını kaldırıp bakmamıştı Ammu. Kucağında kapağı açık duran bir kurdele kutusu vardı.

Ama Rahel bakmıştı. Başını kaldırıp bakmıştı. Chacko'nun gittiğini ve yerine bir canavar bırakmış olduğunu görmüştü.

Serin beyaz giysileri içinde, yüzüklü, kalın dudaklı bir adam, perondaki bir satıcıdan Scissors sigarası satın aldı. Üç paket. Trende koridorda içmek için.

Dinamik Erkekleri
Memnun Eder

Adam Estha'ya eşlik edecekti. Rastlantıyla Madras'a giden bir aile dostuydu. Bay Kurien Maathen.

Estha'nın yanında yetişkin biri olacağından, başka bilet alıp da boşa para harcamanın gereği yok demişti Mammachi.

Baba, Madras-Kalküta biletini satın alıyordu. Ammu ise Zaman kazanıyordu. Onun da eşyasını toplayıp ayrılması gerekmişti. Yeni bir hayata başlayacak ve çocuklarını da yanına alabilecekti. O zamana kadar ikizlerden birinin Ayemenem'de kalabileceğine karar verilmişti. İkisi birden kalamazdı. Bir araya gelince dert oluyorlardı. *Ednirelzög natyeş udroyulo.* Ayrılmaları gerekiyordu.

Belki haklılar, diye fısıldadı Ammu, Estha'nın eşyalarını toplarken. *Belki bir erkek çocuğun bir Baba'ya ihtiyacı vardır.*

Kalın dudaklı adam Estha'nın yanındaki vagondaydı. Tren yola çıkar çıkmaz bir başkasıyla yerini değiştirmeye çalışacağını söylemişti.

Şimdilik küçük aileyi yalnız bırakmıştı. Tepelerinde bir cehennem meleğinin dolaştığını biliyordu. Onlar nereye giderse oraya gittiğini. Durdukları yerde durduğunu. Yamulmuş bir mumun damladığını.

Herkes biliyordu.

Gazeteler yazmıştı. Sophie Mol'un ölümünün haberini; polisin, çocuk kaçırma ve cinayetle suçlanan bir Paravan'la çatıştığını. Arkasından, Ayemenem'in Hak Savaşçısı ve Ezilmişlerin Sözcüsünün önderliğinde, Komünist Parti'nin, Cennet Turşuları ve Konserveleri fabrikasını kuşattığını. Yoldaş K.N.M. Pillai, yönetimin Paravan'ı uydurma bir gerekçeyle polise ihbar ettiğini, bunun nedeninin Paravan'ın Komünist Parti'nin etkin bir üyesi olduğunu öne sürmüştü. 'Yasal Geçerliliği Olan Sendika Etkinliklerine' katıldığı için polisin onu ortadan kaldırmak istediğini de söylemişti.

Bütün bunlar gazetelerde çıkmıştı. Resmi Açıklama buydu.

Kalın dudaklı, yüzüklü adam elbette asıl hikâyeyi bilmiyordu.

O hikâyede, *Dokunulabilir* bir polis ekibi son yağmurlarla kabarıp bulanan Meenachal ırmağını geçmiş, ıslak otların arasından Karanlığın Yüreğine doğru hızla ilerlemişti.

18

Tarih Evi

Dokunulabilir polis ekibi, son yağmurlarla kabarıp bulanan Meenachal ırmağını geçti, ıslak otların arasından yürüyüp Karanlığın Yüreğine doğru hızla ilerledi; polislerden birinin cebindeki kelepçeler şıkırdıyordu.

Geniş haki şortları adamakıllı kolalıydı; içlerinde hareket eden bacaklardan tümüyle bağımsız olarak uzun otların üstünde kaskatı eteklikler gibi hopluyorlardı.

Altı kişiydiler. Devletin hizmetkârları.

P arlak zekâ
O nur
L ekesizlik
İ taat
S adakat

Kottayam polisi. Bir çizgi film topluluğu. Gülünç sivri miğferler takmış *New-Age* prensleri. İçi pamuklu dışı karton miğferler. Briyantin lekesi içinde. Haki rengi eski püskü taçlar.

Yürekleri karanlık.

Amaçları öldürmek.

Uzun otların arasında ağır ağır ilerlerken sıska bacaklarını havaya kaldırıyorlardı. Bacaklarının çığıslağı tüylerine sar-

maşıklar takılıyordu. Kaba çoraplarına dulavratotları, devedikenleri yapışıyordu. Burunları demirli, *Dokunulabilir* çizmelerinin tabanlarında kahverengi kırkayaklar uyuyordu. Sert otlar bacak derilerini tırmalıyor, çizik içinde bırakıyordu. Bataklığın içinde bata çıka yürürken, ayaklarının altındaki ıslak çamurdan osuruk sesleri çıkıyordu.

Ağaçların tepesine tüneyip ıslak kanatlarını gökyüzüne karşı çamaşır gibi gerip kurutan yalıçapkını kuşlarının yanından geçtiler. Küçük beyaz balıkçılların yanından. Karabatakların. Kocaman leyleklerin. Dans edecek yer arayan turna kuşlarının. Zalim bakışlı mor balıkçılların. *Vrak vrak vrak* diye bağırmaları kulakları sağır ediyordu. Annekuşların ve yumurtalarının yanından geçtiler.

Sabahın ilk saatlerinin sıcaklığı, daha da kötü şeylerin geleceğinin müjdecisiydi.

Durgun su kokan bataklığın ötesinde, asmayaprakların sarıp sarmaladığı yaşlı ağaçların yanından geçtiler. Devasa mani bitkilerinin. Yaban biberinin. Çağlayan gibi dökülen mor *acaminus*ların.

Sert bir yaprağın üzerinde denge tutturan koyumavi bir böceğin. Yağmura karşı koymuş, fısıltıyla yayılan dedikodu gibi ağaçtan ağaca geçen dev örümcek ağlarının.

Bordo rengi taçyapraklarıyla kaplanmış bir muz çiçeği, yaprakları lime lime olmuş kirli bir ağaçtan sarkıyordu. Kir pas içindeki bir öğrencinin uzattığı değerli bir taş. Kadife cangılda bir mücevher.

Kızıl yusufçuklar havada çiftleşiyorlardı. Çift katlıydılar. Eli çabuk. Onları hayran hayran seyreden bir polis memuru, yusufçuk cinselliğinin dinamiğini ve neyin neyin içine girdiğini düşündü bir an. Sonra dikkatini topladı, polis düşüncelerine geri döndü.

İleri.

Yağmurda topak topak olmuş kocaman karınca yuvalarının yanından geçtiler. Cennetin kapılarında uyuyakalan sarhoş bekçiler gibi oldukları yerde çökmüşlerdi.

Sevinçli haberler gibi havada süzülen kelebeklerin yanından geçtiler.

Yüksek eğreltiotlarının.

Bir bukalemunun.

Gösterişli bir hanım pabuç otunun.

Kaçışıp sığınacak yer arayan gri yaban tavuklarının.

Vellya Paapen'in bulamadığı bir küçük hindistancevizi ağacının.

Çatallanan bir kanalın yanından. Durgun. Su mercimeklerinin tıkadığı. Ölü bir yeşil yılan gibi. Üzerine bir ağaç kütüğü devrilmişti. *Dokunulabilir* Polisler üstünden atladılar. Bambudan yapılma cilalı coplarını fırıl fırıl döndürüyorlardı.

Öldürücü büyülü değnekleri olan kıllı cinler.

İncecik gövdeli yamulmuş ağaçlar güneş ışığını böldüler. Karanlık yürekler, ayak uçlarına basarak Karanlığın Yüreğinin içine girdiler. Çın çın öten cırcırböceklerinin sesi çoğaldı.

Güneşe dönmüş kauçuk ağaçlarının lekeli gövdelerinden aşağı gri sincaplar koşuştular. Kabukların üzerinde eski yaralar. Kapanmış. İyileşmiş. Bir daha çentiklenmemiş.

Dönümlerce bu manzara; sonra ot bürümüş bir meydanlık. Bir ev.

Tarih Evi.

Kapıları kilitli, pencereleri açık.

Soğuk taş döşemeli; duvarlarda dalga dalga, gemi biçimli gölgeler.

Ayak tırnakları sert, solukları sararmış harita kokan balmumsu ataların kâğıtsı fısıltılarla fısıldaştıkları yer.

Eski tabloların arkasında yarı saydam kertenkelelerin yaşadığı yer.

Düşlerin ele geçirilip yeniden görüldüğü yer.

Bir ağaca orakla bağlanmış yaşlı bir İngilizin hayaletinin, bir çift çift yumurta ikizi tarafından serbest bırakıldığı yer; hayaletin yanındaki toprağa bir Marksist bayrak dikmiş olan Kabarık Bukleli bir Ayaklı Cumhuriyet tarafından. Polisler oradan geçerken o hayaletin yalvardığını duymadılar. Sevim-

li bir misyoner gibi konuşuyordu: *Özür dilerim, acaba, ıhh...acaba siz, ıhh... acaba yanınızda bir puro var mıydı? Yok mu?... Hayır, zaten tahmin etmiştim.*

Tarih Evi.

Sonraki yıllarda Dehşet (henüz yaşanmamıştı) burada toprağa gömülecekti. Otel aşçılarının mutlu mırıltılarının altına gizlenecekti. Eski komünistlerin aşağılanmalarının. Dansçıların ağır ölümlerinin. Zengin turistlerin oynayacakları oyuncak Tarih'lerin.

Çok güzel bir evdi.

Bir zamanlar duvarları beyazdı. Damı kırmızı. Ama şimdi doğanın renklerine bürünmüştü. Doğanın paletine batırılan fırçalarla. Yosun yeşili. Toprak rengi. Kuzgun siyahı. Onu olduğundan daha eski gösterecek biçimde. Okyanusun yatağından çıkarılan batık bir hazine gibi. Köpek balıklarının öptüğü, üstüne deniz tarakları yapışan. Sessizliğe sarılı. Kırık camlarından hava kabarcıkları gönderen.

Geniş bir veranda, evi çepeçevre dönüyordu. Odalar geride kalmış, gölgelere gömülmüşlerdi. İki yandan dik bir eğimle inen kiremit döşeli dam, ters çevrilmiş kocaman bir kayığa benziyordu. Bir zamanlar beyaz olan direklerin destek verdiği çürüyen kirişler, ortadan bel vermişler, buralarda kocaman delikler bırakmışlardı. Bir Tarih deliği. Evrende Tarih biçiminde bir delik; sessiz yarasa bulutları alacakaranlıkta bu delikten yoğun fabrika dumanı gibi yükselir, kanat çırpıp geceye karışırdı.

Şafak sökerken de dünyadan haberlerle geri dönerlerdi. Uzak, pembe ufuklardaki bu gri pus örtüsü ansızın evin tepesinde toplanıp kararır, sonra da geri sarılan bir sinema filmindeki duman gibi Tarih deliğinden içeri dalardı.

Bütün gün uyurlardı, yarasalar. Çatının içini kürk gibi kaplarlardı. Yerleri pislikleriyle doldururlardı.

Polisler durup yayıldılar. Buna pek gerek yoktu, ama *Dokunulabilir*lerin bu oyunlarından hoşlanıyorlardı.

Stratejik konum aldılar. Ufalanan, alçak sınır duvarının dibine çömeldiler.

Acele işediler.

Sıcaktaş üstünde sıcakköpük. Polis çişi.

Sarı köpüklerin içinde boğulan karıncalar

Derin bir soluklanma.

Sonra, hep birlikte, dizlerinin ve ellerinin üzerinde eve doğru sürünerek ilerlediler. Filmlerdeki polisler gibi. Otların arasından yavaşça, yavaşça. Ellerinde copları. Akıllarında makineli tüfekleri. Sıska ama usta omuzlarında *Dokunulabilir*lerin geleceğinin sorumluluğunu taşıyarak.

Aradıkları şeyi arka verandada buldular. Bozulmuş bir Kabarık Bukle. Tokyo'da Aşk'la tutturulmuş bir Fıskiye. Bir başka köşede de (bir kurt kadar yalnız), tırnakları kankırmızı bir marangoz.

Uyuyordu. *Dokunulabilir*lerin bütün o açıkgözlülüğünü anlamsız kılarak.

Baskını.

Polislerin kafasındaki gazete başlıklarını.

AZILI CANİ POLİSİN AĞINA DÜŞTÜ.

Bu küstahlığın, bu keyif-kaçırmanın bedelini ödeyecekti avları. Ah evet.

Velutha'yı çizmeleriyle uyandırdılar.

Esthappen ile Rahel, parçalanan dizkapaklarının şaşırttığı uykunun haykırmasına uyandılar.

Çığlıkları içlerinde öldü, ölü balıklar gibi sırt üstü yüzüp gitti. Korkudan yere sindiler, dehşetle inanmazlık arasında gidip gelirken dövülen adamın Velutha olduğunu gördüler. Nereden gelmişti? Ne yapmıştı? Polisler onu neden buraya getirmişlerdi?

Ete çarpan tahtanın boğuk sesini duydular. Kemiğe çarpan çizmenin. Dişlere. Mideye tekme atıldığında çıkan boğuk hırıltıyı. Betona çarpıp ezilen kafatasının hafif çatırtısını. Kırık bir kaburganın sivri ucuyla ciğeri yırtılan insanın soluğunda guruldayan kanı.

Dudakları morararak, gözleri faltaşı gibi açılarak izliyordu ikizler; sezdikleri, ancak anlamadıkları bir şey onları dehşete düşürmüştü. Polisler akıllarına eseni yapıyor değillerdi. Öfke olması gereken yerde uçurum vardı. Bilinçli, ısrarlı bir vahşetti, bütün bunlar hesaplı yapılıyordu.

Bir şişe açıyorlardı.

Ya da bir musluğu kapatıyorlardı.

Düşülecek kuyular kazıyorlardı.

İkizler, polislerin yalnızca Tarih'in yardakçıları olduğunu anlayamayacak kadar küçüktüler. Tarih'in, hesap sorulması ve yasalarına karşı gelenlerin borçlarını ödemeleri için gönderdiği yardakçılar. İnsanlığın doğuşundan beri var olan, ama ne tuhaftır ki kesinlikle kişisel olmayan duyguların zorlamasıyla gelenler. Henüz biçimlenmemiş, itiraf edilmemiş bir korkudan kaynaklanan nefret duyguları; uygarlığın doğadan korkusundan, erkeğin kadından korkusundan, gücün güçsüzlükten korkusundan.

İnsanın, ne boyun eğdirebildiği ne de tapabildiği şeyi tahrip etmek için duyduğu içgüdü.

Erkeğin İhtiyaçları.

Kendileri o sırada bunu bilmeseler de, Esthappen ile Rahel'in o sabah tanık oldukları şey, insan doğasının üstünlük arayışının nesnel bir gösterisiydi; sınırlı koşullarda elbette (ne de olsa bir savaş ya da soykırım değildi bu). Biçim arayışının. Düzen arayışının. Koşulsuz tekel arayışının. Küçük seyircilerin karşısında sahnelenen bu şey, 'Tanrının Amacı' maskesine bürünen insanlık tarihiydi.

O sabah olanların hiçbiri rastgele olmamıştı. *Gelişigüzel* değildi. Rastgele bir saldırı ya da kişisel hesaplaşma değildi. İçinde yaşayanlara kendi damgasını vuran bir dönemdi.

Tarih sahnede gösteri yapıyordu.

Velutha'nın canını amaçladıklarından çok daha fazla yakmışlarsa bunun nedeni, kendileriyle onun arasındaki bütün yakınlıkların, bütün bağlantıların, onun da bir insan olduğunu –başka açıdan olmasa da en azından biyolojik açıdan

kendilerine benzediğini– gösteren bütün işaretlerin çok önceden silinip atılmış olmasıydı. Onu tutuklamıyor, içlerindeki korkuyu defediyorlardı. Onun ne kadar cezaya katlanabileceğini ölçecek bir tartıları yoktu. Ona verdikleri zararın büyüklüğünü ya da kalıcılığını ölçecek bir araçları da.

Galeyana gelmiş dinsel kalabalıkların ya da coşup taşan fetih ordularının aksine, *Dokunulabilir* polis ekibi o sabah Karanlığın Yüreğinde ölçülü davrandı, çılgınca değil. Becerikliydiler, anarşik değil. Sorumluluk içindeydiler, isterik değil. Velutha'nın kulağını koparmadılar ya da onu diri diri yakmadılar. Cinsel organını koparıp ağzına tıkmadılar. Irzına geçmediler. Ya da kafasını koparmadılar.

Ne de olsa bir salgın hastalıkla savaşmıyorlardı. Yalnızca bir toplumu, devrime karşı aşılıyorlardı.

Tarih Evi'nin arka verandasında, sevdikleri adam dayak yiyip kemikleri kırılırken, Bayan Eapen ile Bayan Rajagopalan, Tanrı-Bilir-Nerenin İkiz Büyükelçileri, iki yeni ders öğrendiler.

Birinci Ders:

Kara-derili bir adamın üzerinde kan hemen hemen hiç görünmez. (Tam tam.)

Ve

İkinci Ders:

Yine de kokar.

Ekşitatlı.

Rüzgârın taşıdığı bayat gül kokusu gibi. (Tam tam.)

"*Madiyo?*" diye sordu Tarih'in Yardakçılarından biri.

"*Madi aayirikkum,*" diye yanıtladı öteki.

Yeter mi?

Yeter.

Geri çekildiler. Yaptıkları işi değerlendiren sanatçılardı. Estetik uzaklığı arayan.

Tanrının ve Tarih'in, Marx'ın, Erkeğin, Kadının ve (daha sonraki saatlerde) Çocukların Terk ettiği o 'İş', yerde iki büklüm yatıyordu.

Yarı baygındı, ama kıpırdamıyordu.

Kafatası üç yerinden çatlamıştı. Burnu ve her iki elmacık kemiği kırılmış; yüzü, biçimsiz bir hamur gibi kalmıştı. Ağzına yediği darbe üst dudağını yarmış, altı dişini kırmıştı; bu dişlerden üçü alt dudağına gömülmüş, o güzelim gülümsemesi son derece çirkin bir biçimde tersine dönmüş gibi olmuştu. Kaburgalarından dördü paramparçaydı; biri, sol ciğerini delmişti, bu yüzden ağzından kan geliyordu. Kıpkırmızı bir kan. Taze. Köpüklü. İnce bağırsağı kopup kanamış, karın boşluğunda kan birikmişti. Belkemiği iki yerinden hasar görmüştü, bu yüzden sağ koluna felç gelmiş, mesanesini ve rektumunu kontrol edemez olmuştu. Dizkapaklarının her ikisi de paramparçaydı.

Yine de kelepçeleri ceplerinden çıkardılar.

Soğuktu.

Ekşimetal kokuyordu. Tıpkı otobüslerin çelik tutamakları ve onları tutan biletçinin elleri gibi. İşte o zaman Velutha'nın boyalı tırnaklarını fark ettiler. İçlerinden biri o parmakları havaya kaldırdı ve cilveli bir biçimde ötekilere gösterdi. Hepsi güldü. "Bu da ne?" diye sordu tiz bir sesle. "Nonoş musun sen?"

Polisin biri copuyla Velutha'nın penisine dokundu. "Haydi, özel sırrını göster bize. Şişirdiğin zaman ne kadar büyüdüğünü göster." Sonra çizmeli ayağını kaldırıp (tabanında kıvrılmış kırkayaklar vardı) yumuşak, boğuk bir sesle indirdi.

Kollarını sırtına büküp kelepçeleri taktılar.

Klik.

Klik.

Uğurlu yaprağın altından. Gecenin içindeki sonbahar yaprağının. Musonların vaktinde gelmesini sağlayan yaprağın.

Kelepçelerin değdiği yerde tüyleri kabarmıştı.

"O değil," diye fısıldadı Rahel Estha'ya. "Biliyorum. İkiz kardeşi. Urumban. Kochi'deki."

Uydurmacalara sığınmak istemeyen Estha sustu.

Biri onlarla konuşuyordu. Nazik bir *Dokunulabilir* polis. Kendi cinsine karşı nazik.

"Mon, Mol, iyi misiniz? Canınızı yaktı mı?"

Ve ikizler neredeyse aynı anda fısıltıyla yanıt verdiler.

"Evet. Hayır."

"Merak etmeyin. Bizim yanımızda güvenliktesiniz."

Polis çevresine bakındı, ot şilteyi gördü.

Kap-kacağı.

Şişme kazı.

Boncuk gözleri gevşemiş Quantas koalasını.

İçinde Londra sokakları olan tükenmez kalemleri.

Her bir parmağı farklı renkte olan çorapları.

Sarı çerçeveli kırmızı güneş gözlüğünü.

Üzerine boyayla zaman çizilmiş olan saati.

"Bunlar kimin? Nereden geldiler? Kim getirdi?" Sesi kaygılıydı.

İçleri balık dolu Estha ile Rahel adama baktılar.

Polisler bakıştılar. Yapacakları şeyi biliyorlardı.

Quantas koalayı çocuklarına götürmek üzere aldılar.

Kalemlerle çorapları da. Değişik renkte ayak parmakları olan polis çocukları.

Kazı sigarayla patlattılar. *Bom*. Lastik kalıntılarını da gömdüler.

Yararsız kaz. Biri tanıyabilir.

Biri gözlüğü alıp taktı. Ötekiler gülünce adam bir süre onu gözünden çıkarmadı. Kol saatini unuttular. Saat, Tarih Evinde kaldı. Arka verandada. Zamanı yanlış gösteriyordu. İkiye on vardı.

Gittiler.

Cepleri oyuncak dolu altı prens.

İki tane çift yumurta ikizi.

Bir de Kayıplar Tanrısı.

Yürüyemiyordu. Sürüklediler.

Onları gören olmadı.

Yarasalar kördür elbette.

19

Ammu'yu Kurtarmak

Karakolda, Müfettiş Thomas Mathew iki koka kola getirtti. Kamış da. Saygılı bir polis memuru plastik bir tepsinin üzerinde getirdiği kolaları masanın başında, müfettişin karşısında oturan kir pas içindeki iki çocuğa verdi; çocukların başları, üzerinde karmakarışık dosyalarla kâğıtlar duran masanın boyunu pek az aşıyordu.

Böylece, iki hafta içinde, Estha'ya ikinci kez şişelenmiş korku sunuldu. Soğutulmuş. İçinde hava kabarcıklarıyla. Bazen koka kolayla her şey daha iyi gitmiyordu.

Kolanın gazı burnuna kaçtı. Geğirdi. Rahel kıkır kıkır güldü. Koka kolası kabarıp giysisine fışkırana kadar kamışın içine üfledi. Kola her yere taştı. Estha duvarda asılı tabeladaki yazıyı yüksek sesle tersinden okudu.

"âkeZ kalraP," dedi. "runO, kilzisekeL,"

"taatİ, takadaS," dedi Rahel.

"S İ L O P."

Müfettiş Thomas Mathew doğrusu sakin kaldı. Çocukların çelişkiler içinde olduklarının farkındaydı. İrileşen gözbeneklerini gördü. Bütün bunları daha önce de görmüştü... insan zihninin kaçış supabıydı. Travmalara dayanma yolu. Bunları göz önüne alıp sorularını ustalıkla sordu. Masumca sözcüklerle. 'Doğum günün ne zaman Mon'la, 'En sevdiğin renk hangisi Mol' arasında sordu.

Yavaş yavaş, kopuk kopuk, birbiriyle bağlantısız bir biçimde her şey yerli yerine oturmaya başladı. Adamları ona kap-kacağı anlatmışlardı. Ot şilteyi. Unutulmayacak oyuncakları. Bütün bunlar şimdi anlam kazanıyordu. Müfettiş Thomas Mathew hiç de gülünesi bulmamıştı bunları. Bebek Kochamma'yı getirtmek için bir jip yolladı. O geldiğinde çocukların odada olmamasına özen gösterdi. Kadını selamlamadı.

"Oturun," dedi.

Bebek Kochamma yolunda gitmeyen bir şey olduğunu sezdi.

"Onları buldunuz mu? Her şey yolunda mı?"

"Hiçbir şey yolunda değil," diye yanıtladı onu Müfettiş.

Gözlerindeki bakış, sesinin tonu, Bebek Kochamma'ya bu kez başka türlü biriyle karşı karşıya olduğunu hissettirdi. Bir önceki görüşmelerindeki uzlaştırıcı polis memuru değildi bu. Bebek Kochamma bir iskemleye çöktü. Müfettiş Thomas Mathew sözünü esirgemedi.

Kottayam polisi, *Bebek Kochamma*'nın ifadesi üzerine harekete geçmişti. Paravan tutuklanmıştı. Ne yazık ki yakalanması sırasında ağır yaralanmıştı, büyük olasılıkla bu geceyi çıkaramayacaktı. Ne var ki çocuklar, kendi istekleriyle evden kaçmış olduklarını söylemişlerdi. Kayıkları devrilmiş ve İngiliz çocuk ölmüştü. Kazayla. Bu da polisin sırtına, teknik açıdan suçsuz olan bir adamın Gözetim Altındayken Ölümü'nü yüklemişti. Doğru; bir Paravandı o. Doğru; kötü davranışları olmuştu. Ancak güç günler yaşanıyordu ve o adam, teknik açıdan, yasalar karşısında suçsuzdu. Herhangi bir suçlama yapılamazdı.

"Ya ırza tecavüz girişimi?" diye sordu, Bebek Kochamma, cılız bir sesle.

"Irza tecavüz kurbanının şikâyeti *nerede*? Başvurdu mu? İfade verdi mi? İfadesini getirdiniz mi?" Müfettişin sesi saldırgancaydı. Neredeyse düşmancaydı.

Bebek Kochamma büzülmüş gibi duruyordu. Gözlerinin ve çenesinin altındaki etler sarkmıştı. İçinde korku ma-

yalanıyor, ağzındaki tükürük ekşiyordu. Müfettiş ona bir bardak su uzattı.

"Durum çok basit. Ya ırza tecavüz kurbanı şikâyette bulunacak ya da çocuklar, tanıklık edecek bir polisin yanında, kendilerini kaçıran kişinin o Paravan olduğunu tanılayacaklar. Ya da..." Bebek Kochamma'nın kendisine bakmasını bekledi. "... ya da sizi bilerek yanlış ifade vermekle suçlayacağım. Suçtur bu."

Bebek Kochamma'nın açık mavi bluzu terden koyu mavi olmuştu. Müfettiş Thomas Mathew onu sıkıştırmadı. Ülkenin içinde bulunduğu siyasal ortamda, kendi başının da büyük derde girebileceğini biliyordu. Yoldaş K.N.M. Pillai'nin bu fırsatı elinden kaçırmayacağının farkındaydı. İçgüdülerine uymuş olduğu için kendine kızıyordu. Desenli havlusunu gömleğinin içine sokup göğsüyle koltuk altlarını kuruladı. Bürosu sessizdi. Karakoldaki sesler, çizmelerin takırtısı, sorguya çekilen birinin ara sıra acıyla bağırması, uzaktan uzağa, sanki başka bir yerden geliyormuş gibi duyuluyordu.

"Çocuklar kendilerine söyleneni yaparlar," dedi Bebek Kochamma. "Onlarla biraz yalnız kalabilir miyim?"

"Nasıl isterseniz." Müfettiş ayağa kalkıp bürodan çıkmaya hazırlandı.

"Onları beş dakika sonra içeri gönderin lütfen."

Müfettiş Thomas Mathew olur deyip dışarı çıktı.

Bebek Kochamma parlayan, terli yüzünü sildi. *Pallu*sunun ucuyla etli boynunun tabakaları arasındaki girintilerde biriken teri silebilmek için boynunu gerdi, tavana doğru baktı. Sonra haçını öptü.

Kutsal Meryem, kutsal anamız...

Duanın sözleri aklına gelmiyordu.

Kapı açıldı. Estha ile Rahel'i içeri soktular. Üstleri başları çamur içindeydi. Her yanlarına koka kola bulaşmıştı.

Bebek Kochamma'yı görür görmez canlandılar. Arka kanatları olağanüstü sık pullarla kaplı pervane, kanatlarını her ikisinin de yüreklerinin üstüne gerdi. *Bebek Kochamma neden gelmişti? Ammu neredeydi? Hâlâ odasında kilitli miydi?*

Bebek Kochamma sert sert baktı onlara. Uzun süre konuşmadı. Konuştuğunda sesi boğuk ve yabancı çıktı.

"Kimin kayığıydı o? Nereden buldunuz onu?"

"Bizimdi. Biz bulduk. Velutha da bizim için onardı onu," diye fısıldadı Rahel.

"Ne kadar zamandır sizdeydi o kayık?"

"Sophie Mol'un geldiği gün bulmuştuk."

"Evden birşeyler çalıp kayıkla karşıya mı geçirdiniz?"

"Biz oyun oynuyorduk yalnızca..."

"*Oyun mu?* Siz buna oyun mu diyorsunuz?"

Bebek Kochamma yeniden söze başlamadan önce onlara uzun uzun baktı.

"Tatlı küçük kuzeninizin cesedi salonda yatıyor. Balıklar gözlerini yemişler. Annesi durmadan ağlıyor. Siz buna *oyun* mu diyorsunuz?"

Bir esinti ansızın pencerenin perdesini havalandırdı. Rahel dışarda park etmiş cipleri görebiliyordu. Yürüyen insanları. Adamın biri motosikletini çalıştırmaya çabalıyordu. Ne zaman gaza bassa, başındaki kask çarpılıyordu.

Müfettişin odasında Pappachi'nin pervanesi kıpır kıpırdı.

"Bir insanın canına kıymak korkunç bir şeydir," diyordu Bebek Kochamma. "Bir insanın yapabileceği en kötü şeydir. *Tanrı* bile bağışlamaz bunu. Bunu biliyorsunuz, öyle değil mi?"

İki kafa, iki kez aşağı sallandı.

"Yine de...", hüzünle baktı ikizlere, "yaptınız bunu." Onların gözlerinin içine baktı. "Birer katilsiniz siz." Bu sözlerin onların içine iyice çökmesini bekledi.

"Bunun bir kaza olmadığını benim bildiğimi biliyorsunuz. Onu nasıl kıskandığınızı biliyorum ben. Mahkemede yargıç bana sorarsa, ona bunları anlatmak zorundayım, değil mi? Yalan söyleyemem, öyle değil mi?" Eliyle yanındaki iskemleye dokundu. "Gelin, oturun şuraya..."

İki uysal poponun dört kanadı iskemlenin üzerine sıkıştı.

"Sorduklarında onlara sizin ırmağa tek başınıza gitmenizin yasak olduğunu anlatmak zorundayım. Kuzeninizin yüzme bilmediğini bilmenize karşın sizinle gitmeye onu nasıl zorladığınızı da. Irmağın ortasında onu kayıktan aşağı nasıl attığınızı. Bir kaza değildi, öyle değil mi?"

Faltaşı gibi açılmış dört göz ona baktı. Anlattığı öyküden büyülenmişlerdi. *Sonra ne oldu?*

"Bu durumda hapse girmek zorundasınız," dedi Bebek Kochamma tatlı tatlı. "Anneniz de sizin yüzünüzden hapse girecek. Hoşunuza gider mi bu?"

Dehşet dolu gözler ve bir Fıskiye, Bebek Kochamma'ya baktı.

"Üçünüz de değişik hapishanelere konulacaksınız. Hindistan'daki hapishanelerin neye benzediğini bilir misiniz?"

İki kafa iki kez hayır anlamında sallandı.

Bebek Kochamma tuzağını kurdu. Hapishane hayatıyla ilgili (hayalinden) tablolar çizdi. Hamamböcekli yemekler. Tuvaletlerde yumuşak kahverengi tepeler gibi yükselen kakalar. Yatak haşaratları. Dayaklar. Ammu'nun onların yüzünden hapiste geçireceği uzun yıllar üzerinde uzunca durdu. Hapisten çıktığında –yani eğer hapiste ölmezse– nasıl yaşlı, hasta, kafası bitli bir kadın olacağını. Tatlı, sevecen sesiyle, üçünü bekleyen berbat geleceği sistemli bir biçimde gözlerinde canlandırdı. En ufak bir umut ışığını bile yok ettikten, hayatlarını tümüyle çökerttikten sonra peri masalındaki vaftiz annesi gibi onlara çıkış yolunu gösterdi. Yaptıkları şey için Tanrı onları asla bağışlamayacaktı, ama dünyadayken, vermiş oldukları zararı biraz olsun gidermelerinin bir yolu vardı. Annelerinin kendileri yüzünden acı çekmesinin, aşağılanmasının önüne geçebilmelerinin. Ancak, pratik davranmaya hazır olmalıydılar.

"Şanslısınız ki," dedi Bebek Kochamma, "şanslısınız ki polis bir hata yapmış. *Uğurlu* bir hata." Durdu. "Ne olduğunu biliyorsunuz, değil mi?"

Polisin masasındaki cam kâğıt ağırlığının içinde hapsolmuş insanlar vardı. Estha onları görebiliyordu. Vals yapan

bir kadınla bir erkek. Kadının üzerinde beyaz bir giysi, altında da bacakları vardı.

"Biliyorsunuz, değil mi?"

Kâğıt-ağırlığı-valsi çalıyordu. Mammachi kemanla çalıyordu onu.

"*Ra-ra-ra-ra-rum.*

Parum-parum.

"Şu var ki," diyordu Bebek Kochamma'nın sesi, "olan olmuş. Müfettiş onun zaten öleceğini söylüyor. Bu yüzden polisin ne düşündüğü onun için önemli değil artık. Önemli olan, sizin hapse girmeyi isteyip istemediğiniz ve Ammu'nun *sizin* yüzünüzden hapse girip girmeyeceği. Bunun kararını siz vereceksiniz."

Kâğıt ağırlığının içindeki hava kabarcıkları, kadınla erkeği su altında vals yapıyorlarmış gibi gösteriyordu. Mutlu görünüyorlardı. Belki de evleneceklerdi. Kadın, beyaz giysisiyle. Erkek siyah elbisesi ve çarpık kravatıyla. Birbirlerinin gözlerinin içine bakıyorlardı.

"Onu kurtarmak istiyorsanız tek yapacağınız şey, kocaman *meeshas*'lı Amcayla gitmek. Size bir soru soracak. Bir tek soru. Sizin yapacağınız tek şey, ona 'Evet' demek. O zaman hepimiz eve gidebiliriz. Çok basit. Ufak bir bedel ödemiş olacaksınız."

Bebek Kochamma, Estha'nın bakışlarını izledi. İçinden kâğıt ağırlığını alıp pencereden dışarı fırlatmak geliyordu. Kalbi deli gibi çarpıyordu.

"Evet!" dedi canlı, gevrek bir sesle; gerginliği sesine yansımaya başlamıştı. "Müfettiş Amcaya ne diyeyim? Ne karar verdik? Ammu'yu kurtarmak istiyor musunuz, yoksa onu hapse mi gönderelim?"

Sanki onlara iki çeşitli bir seçenek sunuyordu. Balığa mı gidelim domuzları mı yıkayalım? Domuzları mı yıkayalım balığa mı gidelim?

İkizler başlarını kaldırıp ona baktılar. Korku dolu iki ses neredeyse aynı anda fısıldadı, "Ammu'yu kurtaralım."

Sonraki yıllarda ikizler bu sahneyi kafalarından defalarca geçireceklerdi. Çocukken. Gençken. Yetişkinken. Kandırılıp mı yapmışlardı yaptıklarını? Cehenneme yolculuk için tuzağa mı düşürülmüşlerdi?

Bir bakıma, evet. Ama bu kadar basit değildi. Her ikisi de kendilerine bir seçenek sunulduğunu biliyorlardı. Ne kadar da çabuk karar vermişlerdi. Başlarını kaldırıp neredeyse aynı anda, 'Ammu'yu kurtaralım' demeden önce bir saniye bile düşünmemişlerdi. Kendimizi kurtaralım. Annemizi kurtaralım.

Bebek Kochamma'nın gözleri parladı. Rahatlamak, müshil ilacı gibi gelmişti ona. Tuvalete gitme ihtiyacındaydı. Hem de hemen. Kapıyı açıp Müfettişi sordu.

"İyi çocuklar bunlar," dedi ona, geldiğinde. "Sizinle gidecekler."

"İkisinin birden gelmesine gerek yok. Biri gelse yeter," dedi Müfettiş Thomas Mathew. "Hangisi olsa olur. Mon. Mol. Hanginiz gelecek benimle?"

"Estha." Seçimi Bebek Kochamma yapmıştı. Pratik olanın Estha olduğunu biliyordu. Daha uysal olanın. Daha uzak görüşlü. Daha sorumlu. "Sen git. Haydi yavrum."

Küçük adam. Bir karavanda yaşardı. Tam tam.

Estha gitti.

Büyükelçi E.Pelvis. Faltaşı gözlü, kabarık buklesi dağılmış. İki yanında uzun boylu polisler olan kısa boylu bir büyükelçi; üstlendiği korkunç görevle Kottayam karakolunun iç organlarının derinlerine iniyordu. Taş zeminde ayak sesleri yankılanıyordu.

Rahel Müfettişin odasında kaldı; Müfettişe ait yandaki tuvalette Bebek Kochamma bağırsaklarını boşaltırken çıkan kaba seslere kulak verdi. Bebek Kochamma dışarı çıktığında, "Sifon çalışmıyor," dedi. "Ne kötü." Büyük aptesinin rengini ve kıvamını Müfettişin görecek olması onu sıkıntıya sokmuştu.

Hücre kapkaranlıktı. Estha hiçbir şey göremiyor, ama güçlükle, kesik kesik alınan soluğun sesini duyabiliyordu. Bok kokusu öğürttü onu. Birisi elektrik düğmesini çevirdi. Aydınlık. Göz kamaştırıcı. Velutha, pislikle kaplı, kaygan zeminde göründü. Modern bir lambanın içinden çıkıveren paramparça bir cin. Çıplaktı, ıslak *mundu*su çıkartılmıştı. Kafatasından salgı gibi kan boşanıyordu. Yüzü şişmişti, kafası balkabağına benziyordu, ucunda yükseldiği incecik sapa göre fazla iri ve ağırdı. Yüzünde korkunç, ters dönmüş bir gülümseme olan bir balkabağı. Polis çizmeleri, Velutha'dan yayılan ve içinde çıplak, parlak elektrik ampulünün yansısı görülen çiş birikintisinin yanından çekildiler.

Estha'nın içinde ölü balıklar yükseldi. Polislerden biri Velutha'yı çizmesi ile dürttü. Tepki almadı. Müfettiş Thomas Mathew çömeldi, cipinin anahtarını Velutha'nın tabanına sürttü. Şiş gözler açıldı. Çevrede dolaştı. Bir kan perdesinin gerisinden, sevilen bir çocuğun üzerinde durdu. Estha, Velutha'nın içinde bir şeyin gülümsediğini hayal etti. Dudakları değildi, zedelenmemiş bir başka parçasıydı. Belki de dirseğiydi. Ya da omzu.

Müfettiş sorusunu sordu. Estha'nın dudakları, Evet, dedi.

Çocukluk, ayak parmaklarının ucuna basarak dışarı çıktı.

Sessizlik, yağ gibi içeri aktı.

Biri ışığı kapattı, Velutha görünmez oldu.

Polis cipiyle geri dönerlerken Bebek Kochamma uyku hapı almak için Güvenilir Doktorlar'da aracı durdurttu. Çocuklara ikişer tane verdi. Chungham köprüsüne geldiklerinde gözleri kapanmaya başlamıştı. Estha, Rahel'in kulağına bir şey fısıldadı.

"Sen haklıydın. Velutha değildi. Urumban'dı."

"Tanrıya şükür," diye fısıldadı Rahel de.

"Acaba o nerededir?"

"Afrika'ya kaçmıştır."

Derin bir uykunun kucağında annelerine teslim edildiklerinde bu masalın kanatlarında uçuyorlardı.

Ertesi sabah, Ammu onları uyandırıncaya kadar öyle kaldılar. Ama o zaman da iş işten geçmişti.

Bu konularda deneyimli biri olan Müfettiş Thomas Mathew, haklı çıkmıştı. Velutha sabaha çıkamamıştı.

Gece yarısını yarım saat geçe Ölüm onu almaya gelmişti.

Ya mavi kanaviçeli bir yatak örtüsünün üzerinde kıvrılmış uyuyan aile? Onlara gelen neydi?

Ölüm değildi. Yalnızca hayatın sonu.

Sophie Mol'un cenaze töreninden sonra Ammu çocukları karakola geri götürdüğünde, Müfettiş mangolarını seçerken (*pat pat*), ceset çoktan ortadan kaldırılmıştı. Polisin genellikle ölüleri attığı *themmady kuzhy*'ye –yoksullar çukuruna– fırlatılmıştı.

Bebek Kochamma, Ammu'nun karakola gittiğini öğrenince dehşete kapıldı. Bebek Kochamma'nın yaptığı her şey bir tek varsayıma dayandırılmıştı. Başka ne yaparsa yapsın, ne kadar öfkeli olursa olsun, Ammu'nun Velutha ile olan ilişkisini herkesin önünde asla itiraf etmeyeceğini düşünüp kumar oynamıştı. Çünkü, Bebek Kochamma'ya göre, böyle bir şey Ammu'yu da çocuklarını da mahvederdi. Sonsuza kadar. Ama Bebek Kochamma, Ammu'nun kişiliğinin sivri ve tehlikeli yanını hiç hesaba katmamıştı. Birleşmeyecek birleşimi: anneliğin sonsuz sevecenliğiyle bir intihar komandosunun çılgın öfkesini.

Ammu'nun tepkisi Bebek Kochamma'yı perişan etti. Ayaklarının altındaki zemin çöküp gitti. Müfettiş Thomas Mathew'e güvenebileceğini biliyordu. Ama ne kadar sürerdi bu? Ya başka yere tayin edilir de dava yeniden açılırsa? Yoldaş K.N.M.Pillai'nin kapının önünde toplamayı başardığı Parti işçilerinden oluşan kalabalığın bağırıp çağırmasına bakılırsa mümkündü bu. Bu durum, işçilerin işe gitmesini en-

gelliyor, Cennet Turşularının arazisindeki mango, muz, ananas, sarmısak ve zencefilin ağır ağır çürümesine yol açıyordu.

Bebek Kochamma, Ammu'yu Ayemenem'den bir an önce göndermesi gerektiğinin farkındaydı.

En iyi bildiği şeyi yaparak sağladı bunu. Başka insanların tutkularıyla kendi tarlalarını suladı, tohumlarını besledi.

Chacko'nun acısının ambarını bir fare gibi kemirip içeri girdi. Girince de, Chacko'nun ölçüsüz öfkesini kolayca yöneltebileceği bir hedef dikti orada. Sophie Mol'un ölümünün asıl sorumlusu olarak Ammu'yu göstermek güç olmadı Bebek Kochamma için. Ammu'yu ve çift yumurta ikizlerini.

Kapıları kıran Chacko, Bebek Kochamma'nın elindeki iplerin ucunda çılgınca sağa sola saldıran kederli bir boğadan başka bir şey değildi. Ammu'nun pılısını pırtısını toplayıp oradan ayrılması gerektiği, Bebek Kochamma'nın fikriydi. Estha'nın Geri Verilmesi de.

20

Madras Postası

Böylece, Koçin Tren İstasyonunda, 'Yalnız Estha', trenin parmaklıklı penceresinde durdu. Büyükelçi E.Pelvis. Kabarık bukleli bir değirmentaşı. Ve yeşil-dalgalı, yapışkan, yumru yumru, denizyosunlu, yalpalayan, dipsiz-derin bir duygu. Üzerinde adı yazılı olan bavulu, oturduğu koltuğun altındaydı. İçinde domatesli sandviçler olan yemek kutusu ve *Eagle* termos kabı, önündeki küçük, katlanır masada duruyordu.

Yanında oturan, sırtında yeşilli-morlu bir Kanjeevaram sarisi, her bir burun deliğinde de pırıltılı arılara benzeyen elmaslar olan bir bayan, yemeğini yerken ona da bir kutu içinde sarı *ladoo*lar ikram etti. Estha başını istemem anlamında salladı. Kadın gülümsedi, onun gönlünü yapmaya çalışu, dost bakışlı gözleri gözlük camlarının arkasında incecik birer çizgi oldu. Ağzıyla öpücük sesleri çıkarıyordu.

"Bir tane dene. Çoook tatlı," dedi *Tamil* dilinde. *Rombo maduram.*

"Tatlı," dedi, kadının aşağı yukarı Estha'yla aynı yaşta olan en büyük kızı, İngilizce olarak.

Estha yine başını salladı. Kadın Estha'nın saçlarını karıştırdı, buklesini bozdu. Ailesi (kocasıyla üç çocuğu) yemeye başlamışlardı. Oturdukları yerde iri, yuvarlak, sarı *laddoo* kı-

rıntıları vardı. Ayaklarının altında da trenin gümbürtüsü. Mavi gece lambası henüz yanmamıştı.

Yemek yiyen kadının küçük oğlu lambayı yaktı. Yemek yiyen kadın da kapattı. Çocuğa, o ışığın uyurken yakılacağını açıkladı. Uyanıkken yakılmazdı.

Birinci Mevkideki her şey yeşildi. Koltuklar yeşildi. Ranzalar yeşildi. Zemin yeşildi. Zincirler yeşildi. Koyuyeşil. Açıkyeşil.

Yeşil yazıyla, TRENİ DURDURMAK İÇİN ZİNCİRİ ÇEKİN yazıyordu.

İNERT KAMRUDRUD NİÇİ İRİCNİZ NİKEÇ diye düşündü Estha yeşil olarak.

Ammu pencerenin parmaklığından uzanıp Estha'nın elini tuttu.

"Biletini sakın kaybetme," dedi Ammu'nun ağzı. Ammu'nun ağlamamaya-çalışan-ağzı. "Kontrol edecekler."

Estha, Ammu'nun trenin penceresine dönmüş yüzüne başını salladı. İstasyondaki pislikten kirlenmiş küçük Rahel'e de. Bir erkeği, öldürecek kadar sevmiş olduklarını bilmeleri, bundan emin olmaları, üçünü birbirine bağlıyordu.

Bu, gazetelerde yazmıyordu.

Olup bitenlerde Ammu'nun oynadığı rolü anlamaları ikizlerin yıllarını aldı. Sophie Mol'un cenazesinde ve Estha Geri Verilmeden önceki günlerde Ammu'nun şiş gözlerini görmüşler, ama çocuklara özgü benmerkezcilikle Ammu'nun kederinden kendilerini sorumlu tutmuşlardı.

"Yumuşamadan ye sandviçlerini," dedi Ammu. "Mektup yazmayı da unutma."

Elinde tuttuğu küçük elin tırnaklarını inceledi ve başparmağın tırnağının altındaki bir parça kiri itip çıkardı.

"Tatlım'a benim için iyi bak. Ben gelip onu alana kadar."

"Ne zaman Ammu? Ne zaman gelip alacaksın onu?"

"Yakında."

"Ama ne zaman? Tam olarak ne zaman?"

"Yakında tatlım. İlk fırsatta."

"Gelecek aydan sonra mı? Ammu?" Estha kasıtlı olarak uzun bir süreden söz ediyordu ki, Ammu, *Daha önce Estha*, desin. *Akıllı ol. Okulun ne olacak?*

"İş bulur bulmaz. Buradan kurtulup bir iş bulur bulmaz," dedi Ammu.

"Ama bu hiç olmayacak!" Bir panik dalgası. Dipsiz-derin bir duygu.

Yemek yiyen kadın hoşgörüyle kulak misafiri oluyordu.

"Bakın, ne güzel İngilizce konuşuyor," dedi çocuklarına Tamil dilinde.

"Ama bu hiç olmayacak," dedi kadının en büyük kızı, kavgacı bir sesle. "He İ Çe. Hiç."

Hiç derken, çok çok sonra demek istemişti Estha. *Şimdi* değil, *yakında* değil, demek istemişti.

'Hiç' derken, Hiçbir Zaman demek istememişti.

Ama sözcükler ağzından öyle çıkmıştı.

Ama bu hiç olmayacak!

Hiç demek için Hiçbir Zaman'ın son üç hecesi çıkartılıyordu.

Kim çıkartıyordu?

Hükümet.

İnsanların Adam Gibi Davranmak İçin gönderildikleri yer.

İşte her şey böyle olmuştu.

Hiç. Hiçbir Zaman.

Ammu'nun göğsündeki adamın uzaklarda bağırmaktan vazgeçmesi *Estha*'nın yüzündendi. Ammu'nun, arkasında yatıp onunla konuşacak kimsesi olmadan tek başına o pansiyonda ölmesi *Estha*'nın yüzündendi.

Çünkü, *Ama Ammu bu hiç olmayacak!* diye *söyleyen* kendisi olmuştu.

"Budalalaşma Estha. Yakında olacak," demişti Ammu'nun dudakları. "Ben öğretmen olacağım. Bir okul açacağım. Rahel'le sen de o okula gideceksiniz."

"O okulda okuyabileceğiz, çünkü orası bizim olacak!" dedi Estha her zamanki işgüzarlığıyla. Gözü hep somut kazançlardaydı. Bedava otobüs biletleri. Bedava cenaze törenleri. Bedava eğitim. Küçük Adam. Bir karavanda yaşardı. Tam tam.

"Kendi evimiz olacak," dedi Ammu.

"Küçük bir ev," dedi Rahel.

"Okulumuzda sınıflarımız ve karatahtalarımız da olacak," dedi Estha.

"Ve tebeşir."

"Doğru dürüst öğretmenler."

"Doğru dürüst cezalar," dedi Rahel.

Estha Geri Verildiği gün düşleri bunlardı işte. Tebeşirler. Karatahtalar. Doğru dürüst cezalar.

Cezalandırılmayalım dememişlerdi. Suçlarına uygun cezalar olsun istemişlerdi. Cezalarının, yatak odalarının içinde verilen gömme dolaplar gibi olmasını istememişlerdi. İnsan orada ömür boyu dolaşır, labirent gibi uzayan rafların arasında yolunu yitirirdi.

Tren birden hareket etti. Ağır ağır.

Estha'nın gözbebekleri büyüdü. Ammu peron boyunca yürürken Estha'nın tırnakları onun eline gömüldü. Madras postası hızlandıkça Ammu'nun yürüyüşü de koşmaya dönüştü.

Tanrı seni korusun, bebeğim. Tatlım. Yakında seni almaya geleceğim!

"Ammu!" dedi Estha, annesi elini onun elinden çekerken, küçük parmaklarını peş peşe bırakırken. "Ammu! Midem bulanıyor!" Estha'nın sesi ağlamaya dönüştü.

Gezmeye çıkarken özel olarak kabartılmış, sonra da bozulmuş buklesiyle küçük Elvis Pelvis. Ve bej renkli, sivri burunlu ayakkabılarıyla. Geride sesini bıraktı.

İstasyondaki peronda, Rahel iki büklüm oldu, çığlık çığlığa bağırdı.

Tren istasyondan çıktı. Işık girdi.

Yirmi üç yıl sonra, sarı tişörtlü, koyu tenli Rahel karanlıkta Estha'ya doğru döner.

"Esthapappychachen Kuttappen Peter Mon," der.

Fısıldar.

Ağzını oynatır.

Güzel annelerinin ağzını.

Dimdik oturan, tutuklanmayı bekleyen Estha, parmaklarını o ağza götürür. O ağızdan çıkan sözcüklere dokunmak için. Fısıltıyı korumak için. Parmakları o ağzın biçimini izler. Dişlere dokunur. Eli tutulur, öpülür.

Üzerine püsküren yağmurun ıslattığı, soğuk bir yanağa bastırılır.

Rahel doğrulup oturdu ve Estha'ya sarıldı. Onu yanına çekti.

Uzun süre böylece yattılar. Karanlıkta uyanık olarak. Sessizlik ve Boşlukta.

Ne yaşlıydılar. Ne genç.

Ama yaşanabilir, ölünebilir bir yaşta.

Rastlantıyla karşılaşmış iki yabancıydılar.

Hayat başlamadan önce tanımışlardı birbirlerini.

Bundan sonra olanları açıklamak için hiç kimsenin söyleyeceği fazla bir şey olamazdı. Cinselliği Aşktan ayıracak (Mammachi'nin kitabına göre) hiçbir şey söylenemezdi. Ya da İhtiyaçları Duygulardan.

Belki de Rahel'in gözlerinden bakan kimse olmadığı söylenebilirdi yalnızca. Bir pencereden denize bakan kimse olmadığı. Ya da ırmaktaki bir kayığa. Ya da sisin içinden geçen şapkalı bir adama.

Belki havanın biraz soğuk olduğu söylenebilirdi yalnızca. Biraz nemli. Ama çok sessiz. Hava.

Ama söylenecek ne vardı ki?

Gözyaşlarının olduğu söylenebilirdi. Sessizlikle Boşluğun birbirlerine, üst üste konulmuş kaşıklar gibi uydukları söylenebilirdi. Güzel bir boynun başladığı yerdeki çukurluklarda birinin burnunu çektiği. Sert, bal rengi bir omuzda yarım ay biçiminde diş izleri olduğu. Her şey olup bittikten sonra da onların birbirlerine sarılmayı sürdürdükleri. O gece o ikisinin paylaştığı şeyin mutluluk değil, korkunç bir keder olduğu söylenebilirdi.

Onların bir kez daha Aşkın Yasalarına karşı geldikleri. Kimin sevilebileceğini söyleyen yasalara. Ve nasıl. Ve ne kadar.

Issız fabrikanın damında, yalnız davulcu davul çalıyordu. Tel örgülü bir kapı çarpıldı. Fabrikanın zemininde bir fare seğirtti. Eski turşu fıçılarını örümcek ağları mühürlemişti. Biri dışında hepsi boştu; onun içinde ufak, katılaşmış bir öbek beyaz toz vardı. Bir Peçelib Aykuş'tan kalma kemik tozu. Çoktan ölmüş. Turşulanmış.

Sophie Mol'un sorduğu soruya yanıt: *Chacko, yaşlı kuşlar ölmek için nereye gider? Ölü kuşlar neden taş gibi gökten düşmezler?*

Geldiği günün akşamı sormuştu bunu. Bebek Kochamma süs havuzunun yanında durmuş, gökte dönenen şahinlere bakıyordu.

Sophie Mol. Şapkalı, geniş pantolonlu, ve başından beri Sevilmiş.

Margaret Kochamma, gerekli hapları vermek için (çünkü Karanlığın Yüreğine yolculuk edildiğinde, (b)*Herkesin başına her şeyin gelebileceğini* biliyordu) Sophie Mol'u içeriye

çağırdı. Lif hastalığı. Sıtma. İshal olabilirdi. Ne yazık ki Boğularak Ölme'yi önleyecek ilacı yoktu.

Sonra yemek vakti geldi.

"Budala, akşam yemeği denir ona, budala" dedi Sophie Mol, kendisini çağırmak için gönderilen Estha'ya.

Budala akşam yemeğinde, çocuklar ayrı, daha küçük bir masaya oturtuldular. Sırtı yetişkinlerin masasına dönük oturan Sophie Mol, yemeği görünce yüzünü buruşturdu. Kendisine hayranlıkla bakan küçük kuzenlerine ağzındaki her lokmayı gösteriyordu; yarı çiğnediği, topak yaptığı, taze kusmuk gibi dilinde tuttuğu her lokmayı.

Rahel ona öykününce Ammu gördü ve onu alıp yatağına götürdü.

Ammu yaramaz kızını yatırıp üstünü örttü, ışığı kapattı. İyi geceler öpücüğü Rahel'in yüzünde ıslaklık bırakmamıştı; Rahel onun gerçekten kızgın olmadığını anladı.

"Bana kızmadın Ammu." Mutlulukla fısıldamıştı. *Annesi onu birazcık daha fazla seviyordu.*

"Hayır." Ammu bir kez daha öptü onu. "İyi geceler tatlım. Allah rahatlık versin."

"İyi geceler Ammu. Estha da hemen gelsin."

Ammu giderken kızının fısıltısını duydu. "Ammu!"

"Ne var?"

"*Seninle ben aynı kandanız.*"

Ammu karanlıkta oda kapısına yaslandı; sanki onlardan başka ışık kaynağı yokmuşçasına, konuşmaların pervane gibi o beyaz çocukla annesinin çevresinde dolaştığı yemek masasına dönmek istemiyordu canı. Bir sözcük daha duyarsa öleceğini, kuruyup öleceğini hissetti Ammu. Chacko'nun gururla, tenis kupası kazanmışçasına gülümseyişine bir dakika daha katlanmak zorunda kalırsa. Ya da Mammachi'den yayılan ve bir sualtı akıntısına benzeyen cinsel kıskançlığa. Ya da Ammu'yla çocuklarını dışarda bırakmayı, olayların içinde sahip oldukları konumu başlarına kakmayı amaçlayan Bebek Kochamma'nın konuşmalarına.

Karanlıkta kapıya dayanmış dururken, öğleden sonra gördüğü düşün, karabasanın, okyanusta yükselen, yükselip dalgaya dönüşen sular gibi içinde kıpırdadığını hissetti. Bir omuzu dik bir uçurum gibi ansızın bitiveren, teni tuzlu, güleryüzlü adam, kaba kumlu sahilin gölgelerinden sıyrıldı ve ona doğru yürüdü.

Kimdi o?

Kim olmuş olabilirdi?

Kayıplar Tanrısı.

Küçük Şeylerin Tanrısı.

Ürpermiş Tenlerin ve Apansız Gülümseyişlerin Tanrısı.

İki işi aynı anda yapamıyordu.

Kadına dokunurken, onunla konuşamıyordu; onu severken bırakıp gidemiyordu; konuşurken dinleyemiyordu; savaşırken kazanamıyordu.

Ammu onu özledi. Bütün varlığıyla onu delice arzuladı.

Yemek masasına geri döndü.

21

Hayatın Bedeli

Eski ev, mahmur gözlerini yumup uykuya dalınca uzun beyaz kombinezonunun üzerine Chacko'nun eski gömleklerinden birini geçirmiş olan Ammu öndeki verandaya çıktı. Bir süre yukarı aşağı yürüdü orada. Huzursuzdu. Bir yaban hayvanı gibi. Sonra boncuk gözlü, küflü görünümlü bizonla onun iki yanında asılı duran Kutsanmış Çocuk'la Aleyooty Ammachi'nin tablolarının altındaki sallanan koltuğa oturdu. İkizleri, yorgunluktan tükenmiş olduklarında olduğu gibi uyuyorlardı; gözleri yarı açık iki küçük canavar. Babalarına çekmişlerdi.

Ammu mandalina radyosunu açtı. Parazitli bir erkek sesi duyuldu. İlk kez duyduğu İngilizce bir şarkı söylüyordu.

Karanlıkta oturdu. İçi nefret dolu halasının süs bahçesini seyrederken bir mandalinaya kulak veren yalnız, alev alev bir kadın. Uzaklardan gelen bir sese kulak veren. Gecenin içinden akan. Göllerin ve ırmakların üstünden süzülen. Sık ağaç tepelerinin üstünden. Sarı kilisenin yanından. Okulun yanından. Çamurlu yolda zıplayan. Verandanın basamaklarını çıkan. Ona gelen.

Müziğe pek kulak vermeden, ışığın çevresine üşüşen, kendilerini öldürmek için birbirleriyle çılgınca yarışan böcekleri seyrediyordu.

Şarkının sözleri başının içinde patladı.

Yitirecek zaman yok
Dediğini duydum
Kaçıp gitmeden
ve sönmeden önce
Düşlerini kullan
Düşlerini yitirirsen
Aklını da yitirirsin.

Ammu dizlerini kendine çekip kollarıyla sardı. İnanamıyordu. Bu sözlerdeki o basit rastlantı. Sert bakışlı gözlerini bahçeye dikti. Gece gezisine çıkmış olan Peçelib Aykuş Ousa yanından sessizce geçti. Etli antoryumlar tunç gibi parıldıyorlardı.

Bir süre oturup kaldı orada. Şarkı bittikten çok sonra bile. Sonra ansızın koltuktan kalktı ve bir büyücü gibi o dünyadan çıkıp gitti. Daha iyi, daha mutlu bir yere.

Karanlığın içinden, iz süren bir böcek gibi hızla geçti. Çocukları gibi o da ırmağa inen patikayı iyi biliyordu, gözü kapalı bile bulabilirdi ırmağı. Otların arasından koşmasına neyin neden olduğunu bilemiyordu. Yürürken birden koşmaya başlamasına. Meenachal'in kıyısına soluk soluğa varmasına. Hıçkırarak. Sanki geç kalmış gibi. Sanki bütün hayatı oraya zamanında varmasına bağlıymış gibi. Sanki erkeğin orada olacağını biliyormuş gibi. Bekleyeceğini. Sanki *erkek* onun geleceğini biliyormuş gibi.

Evet.

Biliyordu.

Bu inanç, o gün öğleden sonra girmişti erkeğin içine. Bir engele rastlamadan. Keskin bir bıçak gibi. Tarih yanıldığında. Kadının küçük kızını kucağına aldığında. Kadın, armağan veren tek kişinin o olmadığını gözleriyle ona söylediğinde. Onun verdiği kayıklar, kutular, küçük yel değirmenlerine karşılık kadının da ona derin gamzelerini sunacağını söylediğinde. Pürüzsüz kahverengi tenini. Işıltılı omuzlarını. Hep bir başka yerde olan gözlerini.

Erkek orada değildi.

Ammu, suya inen taş basamaklara oturdu. Başını kollarının arasına gömdü, onu bulacağına bu kadar güvendiği için kendini budala gibi hissediyordu. Bu kadar *emin* olduğu için.

Irmağın aşağısında, ortalarında, Velutha sırt üstü yüzüyor, yıldızlara bakıyordu. Felçli kardeşiyle tek gözlü babası, onlara pişirdiği yemeği yemişler, yatıp uyumuşlardı. Böylece Velutha ırmakta yatıp suyla yavaşça sürüklenmek için serbest kalmıştı. Bir kütük gibi. Keyifli bir krokodil. Hindistancevizi ağaçları suya sarkıp onun önlerinden geçmesini izlediler. Sarı bambular ağladılar. Küçük balıklar onunla cilveleştiler. Onu dişlediler.

Velutha ters dönüp yüzmeye başladı. Nehir yukarı. Akıntıya karşı. Son bir kez dönüp kıyıya baktı, suya vuruyor, bu kadar güvendiği için kendini budala gibi hissediyordu. Bu kadar *emin* olduğu için.

Kadını gördüğünde, içindeki patlama yüzünden neredeyse boğuluyordu. Dibe gitmemek için olanca gücünü kullandı. Suya ayağıyla vurarak karanlık ırmağın ortasında durdu. Velutha'nın, karanlık ırmakta kımıldayan başını görmedi kadın. Her şey olabilirdi o çıkıntı. Yüzen bir hindistancevizi olabilirdi. Zaten oraya bakmıyordu. Başını kollarının arasına gömmüştü.

Velutha onu gözlüyordu. Acele etmiyordu.

Kendinin mahvolmasından başka çıkış yolu olmayan bir tünele girmek üzere olduğunu bilseydi geri döner miydi acaba?

Belki dönerdi.

Belki dönmezdi.

Kim bilir?

Kadına doğru yüzmeye başladı. Sessizce. Suyu yarıp hedefine yönelerek. Kadın başını kaldırıp onu gördüğünde neredeyse kıyıya varmıştı. Ayakları çamurlu ırmak yatağına değmişti. Karanlık ırmaktan çıkıp taş basamaklara adım attığında, kadın, içinde durdukları dünyanın erkeğin dünyası ol-

duğunu anladı. Erkeğin o dünyaya ait olduğunu. O dünyanın da erkeğe ait olduğunu. Suyun. Çamurun. Ağaçların. Balıkların. Yıldızların. Onların arasından öyle rahatlıkla yürüyordu ki. Kadın onu gözlerken, güzelliğinin nasıl bir güzellik olduğunu anlayıverdi. Çalışmasının onu nasıl biçimlendirmiş olduğunu. Biçim verdiği ağacın onu nasıl biçimlendirdiğini. Rendelediği her kalas, çaktığı her çivi, yaptığı her şey, onu yoğurmuştu. Üzerine damgasını vurmuştu. Ona gücünü, ipeksi zarafetini vermişti.

Velutha belden aşağısına ince, beyaz bir bez dolamış, koyu esmer bacaklarının arasından geçirip bağlamıştı. Saçındaki suyu silkeledi. Ammu, karanlıkta onun gülümsediğini görebiliyordu. Çocukluktan erkekliğe geçerken birlikte getirdiği o bembeyaz, apansız gülümseyişini. Tek mülkünü.

Birbirlerine baktılar. Artık düşünmüyorlardı. Bunun zamanı gelmiş ve geçmişti. Onları parçalanmış gülümseyişler bekliyordu. Ama bu daha sonra olacaktı.

Son Ra.

Kadının önünde durdu, ırmak üzerinden süzülüyordu. Kadın basamaklardan kalkmadı, onu seyretti. Ayışığında yüzü solgundu. Erkeğin bedeninden ansızın bir ürperti geçti. Kalbi deli gibi çarpıyordu. Bütün bunlar korkunç bir yanlıştı. Kadını yanlış anlamıştı. Bütün bunlar kendi hayalgücünün bir oyunuydu. Bir tuzaktı. Çalılıkların arasında insanlar vardı. Gözleyen. Kadın, nefis bir yemdi. Başka ne olabilirdi ki? Onu yürüyüşte görmüşlerdi. Sesinin heyecansız çıkmasına çalıştı. Normal çıkmasına. Çatlak çıktı.

"Ammukutty... ne oldu?"

Kadın onun yanına gitti, bedenini bedenine yasladı. Erkek orada öylece durdu. Kadına dokunmadı. Titriyordu. Birazı soğuktandı. Birazı da korkudan. Birazı yakıcı arzudan. Korkmasına karşın bedeni yemi yutmaya hazırdı. Kadını istiyordu. Hem de hemen. Islaklığı kadını da ıslattı. Kadın ona sarıldı.

Velutha, mantıklı olmaya çalışıyordu: *Olabilecek en kötü şey nedir? Her şeyimi yitirebilirim. İşimi. Ailemi. Beni geçindirecek parayı. Her şeyi.*

Kadın onun kalbinin deli gibi çarpmasını duyabiliyordu. Yatışana kadar ona sarıldı. Biraz yatışana kadar.

Gömleğinin düğmelerini çözdü. Orada durdular. Ten tene.

Kadının esmer teni erkeğin kara teninin üzerinde. Yumuşaklığı onun sertliğinin üzerinde. (Diş fırçasını tutamayan) fındık rengi göğüsleri erkeğin pürüzsüz abanoz göğsünde. Ondaki ırmak kokusunu kokladı kadın. Bebek Kochamma'yı onca tiksindiren Paravan kokusunu. Ammu dilini uzatıp o kokunun tadına baktı; boğazının çukurunda; kulak memesinde. Onun başını kendine çekip dudaklarından öptü. Ürkek bir öpücüktü bu. Karşılık bekleyen. Velutha da onu öptü. Önce çekinerek. Sonra hırsla. Kollarını yavaşça kadının arkasına koydu. Sırtını okşadı. Yavaşça. Kadın onun avuçlarının derisini hissedebiliyordu. Pütürlüydü. Nasırlı. Zımpara kâğıdı gibi. Velutha onu incitmemeye çalıştı. Ona ne kadar yumuşak geldiğini hissedebiliyordu kadın. Kendini onunla hissedebiliyordu. Kendi tenini hissedebiliyordu. Bedeni, yalnızca onun dokunduğu yerlerde vardı. Gerisi bir dumandı. Erkeğin titrediğini hissetti. Velutha'nın elleri onun kalçalarındaydı (bir sürü diş fırçasını tutabilen kalçalarında), onu ne kadar çok arzuladığını göstermek için tutmuş kendine doğru çekiyordu.

Danslarını düzenleyen biyolojiydi. Zamanını ayarlayansa dehşet. Bedenleri birbirine karşılık verirken, ritmini o ayarlıyordu. Sanki her bir zevk titreyişini aynı ölçüde bir acıyla ödeyeceklerini biliyorlardı. Sanki ne kadar ileri giderlerse kendilerinden o kadar çok şey istenecekti. Bu yüzden kendilerini tuttular. Birbirlerine işkence ettiler. Kendilerinden azar azar verdiler. Ama bu, her şeyi daha da kötüleştirdi. Yalnızca çıtayı yükseltti. Ödeyecekleri bedelin yükselmesine neden oldu. Çünkü kırışıklar düzeldi, yabancısı oldukları aşktaki beceriksizlikleri azaldı, acelecilikleri yatıştı, doruğa çıktılar.

Arkalarındaki ırmak karanlığın içinde zonkluyor, ham ipek gibi parlıyordu. Sarı bambular ağlıyordu.

Gece, dirseklerini suya dayamış, onları gözlüyordu.

Kısa zaman önce bir Ayaklı Cumhuriyet tarafından kökünden sökülüp çıkarılan, kayıkçiçekli ve kayıkmeyveli yaşlı, gri bir kayıkbitkisinin yanındaki mango ağacının altında yatıyorlardı. Bir yaban arısı çıkartmıştı o bitkiyi. Bir flama. Şaşkın bir kabarık bukle. Tokyo'da Aşk'la tutturulmuş bir Fıskiye.

Koşuşturan, seğirten kayıkdünyası gitmişti bile.

Çalışmaya giden beyaz karıncalar.

Evlerine giden beyaz gelin böcekleri.

Işıktan kaçan beyaz böcekler.

Beyaz tahta kemanlı beyaz çekirgeler.

Hüzünlü beyaz müzik.

Hepsi gitmişti.

Arkalarında kayık biçiminde, temizlenmiş ve aşka hazırlanmış, çıplak, kuru bir toprak bırakmışlardı. Sanki Esthappen ile Rahel o toprağı onlar için hazırlamışlardı. Bunun olmasını istemişlerdi. Ammu'nun düşündeki ikiz ebeler.

Çıplak Ammu, Velutha'nın üzerine çıktı, dudakları dudaklarındaydı. Velutha onun saçlarını bir çadır gibi ikisinin üzerine örttü. Ammu'nun çocuklarının, dış dünyayı dışarda bırakmak istediklerinde yaptıkları gibi. Ammu aşağı kaydı, Velutha'nın bedeninin geri kalan kısmını tanıdı. Boynunu. Meme başlarını. Çikolata rengi karnını. Göbek çukurunda kalan ırmak suyunu içti. Onun uyanmış erkekliğinin sıcaklığını gözkapaklarına bastırdı. Onu, tuzlu tuzlu, ağzında hissetti. Velutha doğrulup oturdu, onu kendine çekti. Ammu altında onun karnının gerildiğini hissetti, bir tahta kadar sertti. Kendi ıslaklığının onun teninde kaydığını hissetti. Velutha onun memesinin başını ağzına aldı, öteki memesini de nasırlı avucuyla tuttu. Zımpara kâğıdıyla sarılmış kadife.

Velutha'yı içine alırken, Ammu onun gözlerinde bir an gençliğini gördü, *genç olduğu zamanı*; keşfettiği sır karşısında gözlerinde beliren şaşkınlığı gördü; ve Ammu, sanki çocuğuymuş gibi ona bakıp gülümsedi.

Velutha onun içine girince korku bir yana itildi, biyoloji öne geçti. Hayatın bedeli, ödenemeyecek yüksekliklere ulaşmıştı; oysa daha sonra Bebek Kochamma, Ödenen Bedelin Küçük olduğunu söyleyecekti.

Öyle miydi?

İki hayat. İki çocuğun çocuklukları.

Ve gelecekteki suçlular için bir tarih dersi.

Buğulu gözler, buğulu gözlere dikildi ve ışık saçan bir kadın kendini ışık saçan bir erkeğe açtı. Yatağından taşan bir ırmak kadar geniş ve derindi. Erkek onun sularında yelken açtı. Kadın onun, kendi içinde gitgide derinlere indiğini duydu. Çılgınca. Delice. Daha da derine ineyim diye yalvararak. Daha da. Onu durduran yalnızca kadının bedeninin biçimiydi. Erkeğin kendi bedeninin biçimi. Ve durdurulduğunda, kadının derininin en derin yerine ulaştığında, iç çekerek, sarsılarak boğuldu orada.

Kadın ona yaslanmış yatıyordu. İkisinin de bedeni terden kayganlaşmıştı. Erkeğin, geri çekildiğini hissetti. Soluğu normale döndü. Onun gözlerini açıkça görebiliyordu artık. Erkek onun saçlarını okşadı, kendi içinde çözülen düğümün kadının içinde hâlâ sımsıkı durduğunu, titreştiğini sezdi. Kadını yavaşça sırt üstü çevirdi. Islak beziyle kadının terini ve üzerindeki çamuru sildi. Bütün ağırlığını vermemeye çalışarak kadının üzerine uzandı. Kollarının derisine küçük taşlar batıyordu. Kadının gözlerini öptü. Kulaklarını. Göğüslerini. Karnını. İkizlerinin doğumundan kalan yedi gümüş doğum çatlağını. Göbeğinden aşağıya, koyu renkli üçgene inen çizgi üzerindeki ince tüyleri öptü; bu çizgi, nereye gitmesinin istendiğini ona gösteriyordu. Cildinin en yumuşak olduğu yeri, bacaklarının arasını öptü. Sonra marangoz elleri kadının kalçalarını kaldırdı, *Dokunulmaz* bir dil kadının en gizli yerine dokundu. Onu uzun uzun, içine çeke çeke içti.

Kadın, erkek için dans etti. Kayık biçimini almış o toprak parçasının üzerinde. Yaşadı.

Erkek onu kendine çekti; sırtını mango ağacına dayadı; kadın hem ağlıyor hem gülüyordu. Sonra, sonsuzluk gibi gö-

züken ama aslında beş dakika bile sürmeyen bir zaman sonra, sırtını adamın göğsüne dayayıp uyuyakaldı kadın. Yedi yıllık unutuluş, kadından sıyrılıp çıktı, ağır, titreşen kanatların üzerinde gölgelerin arasına uçtu. Tembel, çelik bir dişi tavus gibi. Ammu'nun Yolunda (Yaşlılığa ve Ölüme götüren yolda) küçük, güneşli bir çayır belirdi. Mavi kelebeklerin süslediği bakır rengi otlar. Ötesinde de bir uçurum.

O büyük korku yeniden sardı erkeği. Ne yaptığının korkusu. Tekrar yapacağını bilmenin korkusu. Ve tekrar.

Kadın, erkeğin göğsünü döven yürek atışlarının sesine uyandı. Sanki o yürek bir çıkış yolu arıyordu. Yerinden oynatabileceği kaburgayı arıyordu. Kayarak açılan gizli paneli. Erkeğin kolları hâlâ kadını sarmıştı; kuru bir palmiye yaprağıyla oynarken, kadın onun kıpırdayan kaslarının hareketini hissedebiliyordu. Ammu karanlıkta kendi kendine gülümsedi, erkeğin kollarını ne kadar da sevdiğini düşündü, kollarının biçimini ve gücünü, o kolların arasında yatarken kendini nasıl güvencede hissettiğini; oysa o kollar Ammu için en tehlikeli yerdi.

Erkek korkusunu kusursuz bir güle dönüştürdü. Gülü avucunda tuttu. Ammu gülü ondan alıp saçlarına taktı.

Erkeğe yaklaştı, onun içinde olmak, ona daha çok dokunmak istiyordu. Erkek onu kucağına çekti. Irmaktan bir esinti koptu, gelip onların sıcak bedenlerini serinletti.

Biraz serindi. Biraz ıslak. Biraz sessiz. Hava.

Ama söylenecek ne vardı ki?

Bir saat sonra Ammu onun kollarından yavaşça sıyrıldı.

"Gitmem gerek."

Velutha hiçbir şey söylemedi, kıpırdamadı. Onun giyinmesini seyretti.

Artık bir tek şeyin önemi vardı. Birbirlerinden yalnızca bu kadarını isteyebileceklerini biliyorlardı. Yalnızca bunu. Her zaman. İkisi de biliyordu bunu.

Daha sonra da, bu geceyi izleyen on üç gece boyunca da içgüdüsel olarak Küçük Şeylerle yetindiler. Büyük Şeyler içlerinde sinmiş bekliyordu hep. Gidebilecekleri bir yer olmadığını biliyorlardı. Hiçbir şeyleri yoktu. Gelecekleri de. Bu yüzden küçük şeylerle yetindiler.

Kaba etlerindeki karınca ısırıklarına güldüler. Yaprakların uçlarından kayıp düşen beceriksiz tırtıllara, ters dönüp doğrulamayan böceklere. Irmakta hep Velutha'yı arayıp bulan ve onu ısıran iki küçük balığa. Çok dindar olan, dua eden bir peygamber devesine. Tarih Evi'nin arka verandasındaki duvarın bir çatlağında yaşayan, gövdesini çöplerle –bir balarısının kanadının parçasıyla– örterek kendini gizleyen küçücük bir örümceğe. Bir parça örümcek ağına. Toza. Çürümüş yapraklara. Ölü bir arının boş göğüs kafesine. Velutha ona *Chappu Thamburan*, diyordu. Çöp Lord'u. Bir gece, ona yeni bir kıyafet bulmuşlardı: bir parça sarmısak kabuğu; içinden çıktığı kabukla birlikte onu da geri çevirince ve küskün, çıplak ve sümük rengi karşılarında durunca çok gücenmişlerdi. Sanki onların giyim zevkinden hoşlanmamış gibiydi. Bu küçümseyen çıplaklığı, birkaç gün, intihar edercesine sürmüştü. Çıkartılan kabuk, modası geçmiş bir dünya görüşü gibi orada kalmıştı. Çağdışı olmuş bir felsefe gibi. Sonra ufalanmıştı. *Chappu Thamburan* yavaş yavaş yeni bir kılık edinmişti.

Kendilerine de birbirlerine de itiraf etmeden, kaderlerini, geleceklerini (Aşklarını, Çılgınlıklarını, Umutlarını, Mutlak Sevinçlerini) o arınınkine bağladılar. Her gece gelip, acaba o günden sağ çıktı mı diye (günler geçtikçe daha da artan bir korkuyla) bakıyorlardı. Onun çelimsizliğinden kaygı duyuyorlardı. Ufaklığından. Gizlenmesinin yeterli olmamasından. Kendine zarar verir gibi görünen gururundan. Onun seçmeci zevkinden hoşlanıyorlardı. Gururlu sakarlığından.

Onu seçmelerinin nedeni, kırılganlığa inanmaktan başka çarelerinin olmadığını bilmeleriydi. Küçük şeylerle yetinmelilerdi. Her ayrıldıklarında birbirlerinden yalnızca küçücük bir söz alıyorlardı.

"Yarın?"

"Yarın."

Her şeyin bir günde değişebileceğini biliyorlardı. Haklı çıktılar.

Ama *Chappu Thamburan* konusunda yanıldılar. Velutha'dan daha uzun yaşadı o. Gelecek kuşaklara hayat verdi.

Eceliyle öldü.

O ilk gece, Sophie Mol'un geldiği günün gecesi, Velutha sevgilisini giyinirken seyretti. Hazırlandıktan sonra onun karşısında çömeldi Ammu. Ona parmaklarıyla hafifçe dokundu, dokunduğu yerde Velutha'nın tüyleri kabardı. Karatahta üzerindeki tebeşir izi gibi. Çeltik tarlasındaki esinti gibi. Mavi bir kilise göğündeki uçakların duman izleri gibi. Velutha onun yüzünü ellerinin arasına alıp kendine çekti. Gözlerini kapayıp kadının tenini kokladı. Ammu güldü.

Evet, Margaret, diye düşündü Ammu. *Biz de yaparız onu birbirimize.*

Velutha'nın kapalı gözkapaklarını öpüp ayağa kalktı. Sırtını mango ağacına dayamış oturan Velutha onun gidişini seyretti.

Ammu'nun saçlarında kuru bir gül vardı.

Arkasına dönüp bir kez daha seslendi: *Naaley.*

Yarın.